

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkinto-ohjelma

**Kuoleman laaksossa:
prosessijäljitysanalyysi julkisen sitoumuksen vaikutuksesta Krimin
sodan (1853-1856) diplomatiassa**

Jarkko Hietala, xxxxx

hietala.jarkko.v@student.uta.fi

Ohjaaja: Tuomas Forsberg

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

HIETALA, JARKKO: Kuoleman laaksossa: prosessijäljitysanalyysi julkisen sitoumuksen vaikutuksesta

Krimin sodan diplomatiassa

Pro gradu –tutkielma, 117s.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Kansainvälisen politiikan tutkinto-ohjelma

Elokuu 2018

Turvallisuusjärjestyksen muutokset ovat herättäneet keskustelua kansainvälisten suhteiden tutkimuskentällä viime vuosina. Tutkijat kuten Buzan & Lawson sekä Terhalle ovat kehottaneet tarkastelemaan 1800-luvun tapahtumia uudelleen, jotta voimme ymmärtää nykyisin vallitsevan järjestyksen perussääntöjä paremmin. Mitzenin analyysi Wienin konsertista teoksessa *Power in Concert* julkisen sitoumuksen näkökulmasta on yksi tällainen työ. Julkisella sitoumuksella tarkoitetaan järjestyksen näkemistä yhteisenä asiana. Kuitenkin Mitzenin tutkimusta on kritisoitu liian löyhästä argumentaatiosta, joka nojautuu liikaa kontrafaktuaaleihin. Tässä pro gradu – tutkielmassa täsmennetään Mitzenin julkisen sitoumuksen teoriaa luomalla sen pohjalta mekanismi, jonka vaikutuksia analysoidaan Krimin sodan tapauksen kautta. Kyseinen diplomaattinen kriisi aiheutti 1800-luvulla ensimmäisen suurvaltojen välisen väkivaltaisen yhteenoton Napoleonin sotien jälkeen, jolloin tapaus on otollinen myös turvallisuusjärjestyksen muutoksen analyysille.

Pro gradu –tutkielma hyödyntää prosessijäljitysanalyysiä menetelmänä. Metodien tavoitteena on luoda hypoteesien testauksen avulla kuva kausaalisesta mekanismista. Tämä tapahtuu etsimällä käytetystä aineistosta havaintoja, jotka linkitetään teorian ennustamalla tavalla prosessiksi. Näin voidaan luoda argumentti kausaalisesti vaikuttavasta mekanismista, joka ilmentyy prosessina. Metodi sopii myös laadullisen aineiston analyysiin, jollainen tämä pro gradu –tutkielma on. Itse aineisto on jaettu neljäportaiseen rakenteeseen, jolla luodaan mahdollisimman kattava ja monipuolinen kuva tutkittavasta tapauksesta. Analyysimateriaaliin kuuluu kirjoituksia aikakaudelta, tietyn näkökulman teoksia, sotaa yleisesti käsittelevää kirjallisuutta ja aikakautta tarkastelevia tuotoksia.

Analyysin perusteella voidaan todeta julkisen sitoumuksen vaikuttaneen Krimin sodan diplomaattisissa kriisissä sekä eskalaatiossa että ratkaisussa. Mekanismina sitoumus koostuu disjunktion, konkurrenssin sekä obligaation kriteeristä. Näiden kolmen tekijän kautta toimijat loivat julkisen sitoumuksen kehän prosessin, joka vaikutti Krimin sodan tapauksessa yksinkertaistaen todetusti kolmella tavalla. Ensinäkin toimijat pystyivät asettamaan tapahtumia sitoumuksen viitekehykseen, johon muiden oli pakko reagoida. Krimin sodassa Venäjän haluttomuus toimia sitoumuksen mukaisesti oli analyysin mukaan yksi vaikuttava tekijä sodan syttymiselle. Toiseksi sitoumuksella näyttää olevan huomattavaa pysyvyyttä myös ristiriitatilanteessa. Julkinen sitoumus ei Krimin sodassa hävinnyt, vaikkakaan sen avulla ei pystytty ylläpitämään rauhaa. Kolmanneksi mekanismi toimii rakenne- ja toimijataso välisessä tilassa sitoen nämä kaksi yhteen. Näin ollen voidaan argumentoida, että julkisen sitoumuksen kehä näyttää toimivan turvallisuusjärjestykseen vaikuttavana tekijänä tasojen välillä luomalla toimintaa ohjaavia viitekehyksiä.

1. JOHDANTO	1
2. TURVALLISUUSJÄRJESTYS JA JULKISET SITOUMUKSET	8
2.1. TURVALLISUUSJÄRJESTYKSEN KÄSITTEESTÄ.....	8
2.2. JULKISET SITOUMUKSET.....	13
2.3. JULKISTEN SITOUMUSTEN TURVALLISUUSJÄRJESTYS.....	20
3. PROSESSIÄLJITYS MENETELMÄNÄ.....	23
3.1. PROSESSIÄLJITYKSEN MAAILMASTA	23
3.2. PROSESSIÄLJITYS KÄYTÄNNÖSSÄ	27
3.3. PROSESSIÄLJITYKSEN RAJOISTA.....	29
4. HYPOTEESEIT JA AINEISTO.....	32
4.1. KOLME HYPOTEESEIA TUTKIELMALLE.....	32
4.2. AINEISTOSTA	36
5. KRIMIN SODAN TAPAHTUMAT	40
5.1. TAUSTATEKIJÄT	40
5.2. ITÄISEN KYSYMYKSEN KRIISIYTYMINEN.....	43
5.3. KRIMIN SOTA.....	46
5.4. PARIISIN RAUHA	50
6. KRIMIN SOTA JA JULKINEN SITOUMUS.....	54
6.1. ITÄISEN KYSYMYKSEN KYTKEYTYMINEN EUROOPAN KONGRESSIIN	54
6.2. USKONNOLLINEN KIISTA	60
6.3. KONGRESSI AJAUTUU SOTAAN	72
6.4. EUROOPAN KONGRESSI SODASSA	83
6.5. PARIISIN RAUHA JA JULKINEN SITOUMUS	91
7. JULKINEN SITOUMUS MEKANISMINA.....	99
7.1. JULKISEN SITOUMUksen KEHÄ	99
7.2. JULKISEN SITOUMUksen KEHÄ MEKANISMINA	104
7.3. JULKISEN SITOUMUksen KEHÄ TURVALLISUUSJÄRJESTYKSENÄ.....	109
8. LOPUKSI.....	112

LÄHDELUETTELO

1. Johdanto

*Virstan tien, virstan tien,
virstan eteenpäin
suoraan Kuoleman Laaksoon
ratsasti kuus sataa.
»Eespäin! Kevyt Prikaati!
Tykkejä kohti!» hän vaati;
suoraan Kuoleman Laaksoon
ratsasti kuus sataa. (Tennyson 1854; suom. Jylhä 1954, 394.)*

Näillä säkeillä Alfred Tennyson aloittaa tuohon tuomitun brittiläisen ratsuväen kevyen prikaatin ryntäyksen kuvailun Balaklavan taistelussa, joka oli yksi ensimmäisiä Krimin sodan maataisteluista. Virsta kerrallaan myös Eurooppa marssi kuoleman laaksoon, jota myöhemmin alettiin kutsua Krimin sodaksi. Tämä latinalaisten ja ortodoksien välisenä uskonnollisena kiistana alkanut tapahtumaketju muuttui kansainväliseksi diplomaattiseksi umpikujaksi vuonna 1853, joka lopulta johti väkivaltaiseen yhteenottoon Euroopan suurvaltojen välillä ensimmäisen kerran sitten Napoleonin sotien jälkeen 1800-luvun vaihteessa. Toisin kuin Tennyson myöhemmin runossaan vaatii, tämä jopa noin 300 000 uhria¹ vaatinut konflikti on pitkälti unohdettu kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa (Sweetman 2001, 89). Tämän vuoksi tässä pro gradu –tutkielmassa paneudutaan tarkemmin siihen, kuinka Euroopan suurvallat ajautuivat tähän katastrofiin. Tieteellisemmin sanottuna tässä kirjoituksessa pyrin vastaamaan seuraavaan kysymykseen: *kuinka turvallisuusjärjestys toimi Krimin sotaan johtaneessa kriisissä.*

Tämän inhimillisen kärsimyksen syvempi ymmärrys ei kuitenkaan ole ainoa perustelu tälle pro gradu –tutkielmalle. Kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa on virinnyt varsin vivahteikasta keskustelua viime aikoina turvallisuusjärjestyksen murtumisen tematiikasta. Viime vuosien tapahtumat ovat johtaneet monet tutkijat pohtimaan nykyisen vallitsevan järjestyksen muutosta. Esimerkiksi Ikenberry (2018, 25-27) argumentoi liberaalin järjestyksen, joka perustuu sopimukseen ja vastavuoroisuuteen, olevan katoamassa 200 vuoden valtakauden jälkeen. Boyle (2016, 36-40) jatkaa tätä pohdintaa toteamalla niin sanotun epäliberaalin järjestyksen nostavan päätään, ja korvaavan nykyisen liberaaleihin arvoihin perustuvan struktuurin. Flockhart (2016, 4-6) puolestaan argumentoi järjestyksen tavallaan pirstaloituneen pienempiin kilpaileviin narratiiveihin. Samoin

¹ Arviot uhrimääristä heittelevän hieman, sillä varsinkin länsivaltojen tappioista suuri osa johtui erilaisista taudeista. Tarkemmin tästä aiheesta löytyy esimerkiksi Sweetmanin (2001) teoksesta *The Crimean War*.

Kissinger (2014, 4-8) väittää wesfalenilaisen järjestyksen legitimitetin olevan ainakin murroksen tilassa. Monet tutkijat, kuten esimerkiksi Sørensen (2016), aloittavat järjestyksen murtumisen analyysin kylmän sodan päättymisestä. Toiset tutkijat kehottavat puolestaan katsomaan taakse historiaan ymmärtääksemme järjestyksen perussääntöjä, kuten Terhalle (2015, 8) argumentoi. Tällöin tietysti kysymykseksi nousee se, kuinka kauas ajassa pitää mennä käsittääksemme nykyisen turvallisuusjärjestyksen vaikuttavia perussääntöjä. Kissinger (2014) esimerkiksi aloittaa argumentaationsa Westfalenin rauhasta, kun taas Clark (1989, 2-3) näkee vuoden 1815 Wienin rauhan muuttaneen valtioiden välisen kanssakäymisen sisällöllisemmäksi. Myös Barry Buzanin ja George Lawsonin (2014, 438-439) ansiokkaassa artikkelissa *Rethinking benchmark dates in International Relations* tutkijakaksikko kannustaa tiedeyhteisöä pohtimaan kriittisesti tiedeyhteisön oletamia historiallisia perustuksia. Tämä on Buzanin ja Lawsonin mielestä ensi arvoisen tärkeää, sillä näiden tapahtumien kautta kansainvälisten suhteiden tutkimus jäsentää aikaa, ja korostaa tiettyjen tapahtumien merkitystä ohi toisten (emt, 439). Artikkelin argumentaatiota jatkavassa teoksessa *The Global Transformation* Buzan ja Lawson (2015) painottavat niin sanotun pitkän 1800-luvun (vuodet 1789-1914) analyysiä, sillä silloin heidän mukaansa muodostui niin sanottu globaali moderniteetti monimutkaisten historiallisten tekijöiden vaikutuksesta, joka levitettiin maailmalle Euroopasta. Toisin sanoen on syytä tarkastella tätä pitkää vuosisataa, sillä sen kautta voidaan mahdollisesti löytää turvallisuusjärjestyksen perustoimintoja.

Edessänne olevassa pro gradu –tutkielmassa tukeudutaan Buzanin & Lawsonin sekä Clarcken argumentaatioon, jonka mukaan 1800-luku on erityisen merkittävä aikakausi pohdittaessa nykyisen turvallisuusjärjestyksen muodostumista. Monet kansainvälisten suhteiden analyytikot ovat myös ottaneet huomioon Wienin konsertin osana heidän rakentamiaan teorioita. Esimerkiksi Ikenberry (2001) teoksessaan *After Victory* aloittaa analyysinsä juurikin vuodesta 1815. Samoin yllämainitsemani Buzan & Lawson (2015) valitsevat lähtöpisteekseen tämän tapahtuman pitkän vuosisadan analyysilleen. Myös Kissinger (1973) on kirjoittanut Wienin konsertin henkilösuhteita tarkastelevan teoksen aiheesta. Gilpin (1981, 13) tiiviisti mainitsee kyseisen tapahtuman yhtenä oleellisesti konserttiin vaikuttaneista tekijöistä. Yhteistä näille yllämainituille töille on niiden keskittyminen Wienin konserttiin kaaoksen päättävänä tapahtumana. Toisin sanoen he keskittyvät ”positiiviseen tapahtumaan” turvallisuusjärjestyksen syntymisessä. Kuitenkin tässä pro gradu –tutkielmassa pyritään ymmärtämään turvallisuusjärjestystä murrosvaiheessa. Kyse on tällöin enemmänkin järjestyksen epäonnistumisen historiasta. Näin voidaan pohtia sitä, kuinka vuonna 1815 luodut mekanismit toimivat, tai hajosivat. Tällaista logiikkaa onkin harrastettu enemmän

insinööritieteiden metodologiassa. Kyseisen tieteenalan tutkijat ovat jo pitkään laatineet erilaisia tuhoamiskokeita, joissa pyritään testaamaan mekanismien toimivuutta hajottamalla rakennelmat. (Mittham 1994.) Eksaktimmin sanottuna tässä pro gradu –tutkielmassa analysoin historiallisen mekanismin toimintaa hajoamisen kautta. Näin voidaan paljastaa keskeisimpien vaikuttavien mekanismien toiminta.

Oleelliseksi kysymykseksi tällöin nousee se, milloin Wienin konsertti päättyi? Kissinger (1973) esimerkiksi esittää konsertin ajautuneen ongelmiin jo vuonna 1823, kun maat riitautuivat ensimmäisen kerran. Sotia painottava Ikenberry (2001, 80) taas hyppää vuodesta 1815 suoraan ensimmäisen maailmansodan kuohuihin. Tällöin ainakin implisiittisesti voisi olettaa, että Wienin konsertti kesti reilut sata vuotta. Buzanin ja Lawsonin (2015) argumentaatiossa on myös havaittavissa vastaava päätepiste, joskin on muistettava, ettei heidän argumentaatio käsittele suoranaisesti Wienin konserttia. Historioitsija Paul Schroeder (1994) puolestaan näkee vuoden 1848 kriittisenä käännekohtana, kun Euroopan läpi pyyhälsi vallankumouksellinen aalto. Taloudellista argumenttia painottava Patomäki (2008, 37) nostaa keskeiseen asemaan 1870-luvun lamakauden, jota myös Gilpin (1981, 135) käsittelee keskeisenä tapahtumana. Holsti (1992, 48-49) tiivistää hyvin Wienin konsertin päätepiirteen määritelmän vaikeuden toteamalla, että sopimus ajautui ongelmiin jo 1823, mutta silti se näytti vaikuttavan vielä 1800-luvun lopussa. Toisin sanoen Holstin mukaan konsertilla näytti olevan vaikutusta, vaikkei se pystynytkään estämään sotia täysin. Näin siis konsertin vaikutusta on hyvin vaikea määrittää. Tämän tiiviin otannan pohjalta voidaan perustella, että Wienin konsertin päätepiste ei ole täysin yksiselitteinen. Vastaus riippuu siitä, mitä tutkielmassa halutaan painottaa. Tämän pro gradu –tutkielman keskiössä on turvallisuusjärjestyksen murros, jolloin selkeyden vuoksi Krimin sota on valittu tutkimuskohteeksi. Kuten johdannon alussa mainitsin, kyseinen kriisi johti ensimmäistä kertaa suurvallat vaihtamaan diplomaattiset keskustelut tykinlaukauksiin Wienin konsertin perustamisen jälkeen. Näin ollen Krimin sota tarjoaa selkeän tapahtuman konsertin luoman turvallisuusjärjestyksen analyysiin, sillä kyseessä on selkeä väkivaltainen konflikti.

Krimin sodan pitäminen Wienin konsertin päätepiirteenä, tai ainakin murrostapahtumana, ei ole sinänsä urauurtava oivallus. Esimerkiksi Clark (1989, 125-127) argumentoi konsertin ajautuneen kriisiin juurikin Krimin sodan seurauksena, sillä rauhaa ei enää pystytty pitämään yllä. Holsti (1992, 50) jakaa Clarkin näkemyksen, mutta argumentoi konsertin selvinneen Krimin sodasta, joskin huomattavasti muuttuneessa muodossa. Trager (2012) puolestaan korostaa Krimin sotaa käänteen

tehneenä tapahtumana, sillä sodan seurauksena Pyhä allianssi (Venäjä, Itävalta sekä Preussi) murtui Pietarin ja Wienin ajaututtua eri puolille konfliktia. Tämä muutti valtatasapainoa Euroopan sisällä Tragerin mukaan ratkaisevasti (ibid.). Tiivistäen voidaan huomata, että Krimin sota on analysoitu kansainvälisten suhteiden kentällä, mutta sen merkityksestä ei ole saavutettu täysin yhtenevää vastausta. Samoin on huomattava, että tieteenalan tuottama kirjallisuus kyseisestä tragediasta jättää toivomisen varaa.

Yksi koherenteimmista vastauksista Wienin konsertin pääteipiteen kysymykseen löytyy kuitenkin Jennifer Mitzenin (2013) teoksesta *Power in Concert*. Amerikkalaistutkijan keskeisenä teoreettisena kontribuutiona kansainvälisten suhteiden tutkimukselle on analyttisen filosofian intentiokäsitteen soveltaminen Wienin konsertin syntytarinaan ja toimintaan 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Paneudun tarkemmin tämän filosofian suuntauksen argumentaatioon seuraavassa pääluvussa, mutta tässä yhteydessä on paikallaan käydä läpi Mitzenin logiikan pääpiirteet. Keskeisenä amerikkalaistutkijan havaintona on, että Wienin konsertin jälkeen turvallisuuspolitiikasta alettiin suurvaltojen kesken puhua Euroopan asiana (Mitzen 2013, 4). Toisin sanoen siis turvallisuusjärjestyksen ylläpidosta tuli yhteinen tehtävä. Sinänsähän tämä havainto ei ole kansainvälisten suhteiden tutkimukselle uusi, mutta Mitzenin päätelmät tästä huomiosta ovat urauurtavia. Tutkija onnistuneesti argumentoi, että suurvallat muodostivat niin kutsutun jaetun sitoumuksen turvallisuusjärjestyksen ylläpidon ympärille Wienissä. Tällä hän tarkoittaa siis maiden yhdessä sopineen yhteisestä toiminnasta, jonka tarkoituksena oli suojella järjestystä Euroopassa. Käytännössä tämä tapahtui Mitzenin (2013) mukaan julkisissa forumeissa, joissa toimijat muodostivat niin sanotun pluraalisen subjektin. Tällä käsitteellä tarkoitetaan sitä, että vaikkakin toimijat ovat edelleen itsenäisiä päättivät he toimia kuin he olisivat yksi subjekti. Tämä pluraalinen subjekti ylläpiti järjestystä yllä Euroopassa Mitzenin mukaan Krimin sotaan asti, jossa se epäonnistui tuottamaan jaettua sitoumusta maiden välille. Näin siis Mitzen muodostaa Wienin konsertin aikakauden, joka alkoi vuonna 1815 ja päättyi Krimin sotaan 38 vuotta myöhemmin. (Mitzen 2013.) Amerikkalaistutkijan työ tarjoaakin hyvän viitekehyksen epäonnistumisen analyysille, sillä hänen tutkimuksensa tarjoaa selkeän analyttisen kehikon sekä ajallisen rajauksen pitkän 1800-luvun sisällä.

Kuitenkin Mitzenin työtä on kansainvälisten suhteiden tiedeyhteisössä myös kritisoitu. Carter kiinnittää huomiota ennen kaikkea kahteen seikkaan arvostellessaan Mitzenin työtä. Ensimmäinen hän kyseenalaistaa tutkijan kontrafaktuaalisen menetelmän argumentinrakennustyökaluna. Carterin

mukaan *Power In Concertin* väitteet pystyvät tavallaan osoittamaan vain yhden vaihtoehtoisen selitysmallin mutta ei poista muita vaihtoehtoisia teorioita.² Toisekseen Carter kiinnittää huomiota siihen, kuinka Mitzenin työstä ei löydy selitystä sille, kuinka julkinen sitoumus käytännön tasolla toimii. Tutkijan mukaan argumentaatio keskittyy siis kartoittamaan vaihtoehtoista selitysmallia, mutta tämän vaihtoehtoisen toimintamallin logiikka jää Carterin mukaan vajavaiseksi. (Carter 2014, 770.) Osianderin kritiikki Mitzenin työstä on hyvin samoilla linjoilla. Hän kiinnittää erityisesti huomiota Krimin sodan tapaukseen, sillä Osianderin mukaan Jennifer Mitzenin argumentaatio ei selitä tarpeeksi kattavasti julkisen sitoumuksen epäonnistumisen syitä. Tutkija kehottaakin syventämään Mitzenin argumentaatiota tähän suuntaan. (Osiander 2015, 113.) Fogarty (2015, 319-320) jatkaa myös tätä kritiikkiä toteamalla, että Mitzenin työn argumentaatio kärsii liian löysästä suhtautumisesta tapauksiin.³

Jaan Fogarty, Osianderin ja Carterin kritiikin Mitzenin työstä. Kontrafaktuaaleihin nojautuvalla argumentaatiolla on selkeät rajat ja puutteet, kuten Carter ansiokkaasti muistuttaa. Mitzenin argumentaation syventämiseksi tarvitaan seikkaperäisempi viitekehys, kuten Osiander ja Carter toteavat. Tässä pro gradu –tutkielmassa pyrinkin jalostamaan Mitzenin argumentaatiota tarkastelemalla julkista sitoumusta mekaanisena prosessina. Tarkemmin sanottuna täsmennän amerikkalaistutkijan argumentaatiota Margaret Gilbertin julkisen sitoumuksen teorian käsitteistöllä, kenen työtä myös Mitzen hyödyntää. Erityisesti sovellan filosofi Gilbertin teoriaa siitä, kuinka julkista sitoumusta ylläpidetään sen laatimisen jälkeen. Hänen mukaansa sitoumuksen luomisen yhteydessä luodaan sosiaalinen konventio, joka ohjaa toimijoiden käytöstä sovitulla tavalla. Kuitenkin toimijat voivat aina toimia sovittujen käytäntömallien vastaisesti, tätä Gilbert kutsuu disjunktioksi. Jos jokin osapuoli toimii sosiaalisen konvention vastaisesti voivat muut kiistää tämän toiminnan kyseenalaistamalla käytöksen suhteessa sitoumukseen. Tällöin asia nousee julkisen sitoumuksen piiriin. Tätä prosessin vaihetta Gilbert nimittää konkurrenssiksi. Kun jonkin osapuolen toiminta nähdään konvention vastaisena, toimijat voivat vedota sitoumukseen ja vaatia rikkojaa muuttamaan toimintaansa. Gilbertin teoretisoinnissa tästä prosessin vaiheesta käytetään obligaation käsitettä. Näin siis filosofi Margaret Gilbertin mukaan jaettu sitoumus ohjaa toimijoiden välistä vuorovaikusta rakentamalla tietynlaisia viitekehyksiä hyväksyttävällä käytökselle. (Gilbert 2014.) Tässä pro gradu –tutkielmassa sovellan tätä tapausta Krimin sodan analyysiin. Analysoimalla

² Kt. listää tästä myös esim. (Lebow 2010).

³ Jennifer Mitzenin työtä on myös kritisoitu metateoreettisista näkökulmista, kuten englantilaisen koulukunnan sivuuttamisesta (Buzan & Lawson 2015, 185-186). Tässä pro gradu –tutkielmassa tämä argumentaatio kuitenkin rajataan ulkopuolelle, sillä tutkimustehtävänä on ymmärtää Krimin sotaa turvallisuusjärjestyksen murrostapahtumana.

kriisiä disjunktion, konkurrenssin ja obliigaation kautta voidaan muodostaa kuva julkisesta sitoumuksesta mekanismina, joka vaikutti toimijoiden vuorovaikutukseen kyseisessä selkkauksessa. Täten voidaan syventää käsitystä siitä, kuinka Mitzenin hahmottelema teoreettinen viitekehys käytännössä omana teoreettisena argumenttina toimii, ja näin vastata Carterin ja Osianderin kritiikkiin. Esittelen vielä täsmällisemmin tätä logiikkaa seuraavassa pääluvussa.

Tämän pro gradu –tutkielman tavoitteena on siis syventää ja täsmentää Mitzenin argumentaatiota julkisista sitoumuksista vaikuttavana tekijänä kansainvälisten suhteiden toimintakentällä tarkastelemalla sitä Krimin sodan tapahtuman kautta. Tämä asettaa kolme vaatimusta tutkielman menetelmälle. Ensinäkin analysoitavan tapauksen ollessa historiallinen, on metodin pystyttävä tulkitsemaan monenlaisia aineistolähteitä koherentilla tavalla. Toiseksi pro gradu –tutkielma on rajattu yhteen historialliseen tapaukseen. Näin ollen argumentaation logiikan pitää olla yleistettävissä muotoon, jonka kautta voidaan myöhemmin analysoida myös muita tapauksia. Toisin sanoen menetelmän avulla pitäisi pystyä luomaan yleistettävissä olevia tutkimustuloksia. Kolmanneksi edellä esittelemäni tutkimuskysymys ja tutkimustavoitteet edellyttävät menetelmää, jonka avulla voidaan tarkastella historiaa ajallisena prosessina tietystä näkökulmasta. Tiivistäen siis metodilta tässä työssä vaaditaan monipuolisen aineiston tulkintaa, yleistettäviä johtopäätöksiä sekä prosessimaista lähestymistapaa aikaan nähden. Parhaiten nämä tutkimuskysymyksen vaatimuksen täyttää niin kutsuttu prosessijäljitysmenetelmä (process tracing). Esittelen tarkemmin kolmannessa pääluvussa tämän tutkimusmenetelmän logiikkaa, mutta pääpiirteittäin kyseinen metodi täyttää hyvin nämä vaateet. Nimittäin kyseisen argumentaatorakenteen keskeinen näkökulma analyysille on yksittäisten havaintojen sitominen toisiin, ja tämän kautta kausaalisten väitteiden rakentaminen. Aluksi tutkija muodostaa hypoteeseja teoreettisen viitekehysten pohjalta, eli tässä tapauksessa Mitzenin sekä Gilbertin työn kautta. Tämän jälkeen hypoteesien oletettavia testataan aineiston analyysin kautta. Lopuksi löydökset muunnetaan yleistettäviksi havainnoiksi, jotka tukevat teoreettista argumentaatiota. Näin siis tässä pro gradu –tutkielmassa voidaan testata ideaa tavasta täsmentää Mitzenin julkisiin sitoumuksiin perustuvaa argumentaatiota. Lisäksi prosessijäljityksen kautta tässä työssä rakennetaan positiivinen argumentti, joka ei perustu kontrafaktuaaleihin. Tämähän oli siis yksi Mitzenin työn ongelmakohtista.

Tiivistyksenä voidaan todeta, että tämän pro gradu –tutkielman tavoitteena on tarkastella Krimin sodan tapahtumaa turvallisuusjärjestyksen murroksen tapauksena. Tämän selvittäminen on tärkeää, sillä monet kansainvälisten suhteiden tutkijat ovat esittäneet nykyisen

turvallisuusjärjestyksen olevan murroksen tilassa. Heidän mukaansa ymmärtääksemme paremmin nykyistä tilannetta, on suunnattava katse historiaan löytääksemme jonkinlaisia perussääntöjä. Erityisesti tutkijat ovat painottaneet, että 1800-luvun tapahtumia pitää analysoida täsmällisemmin tästä näkökulmasta. Tästä syystä tässä työssä analysoidaan juuri Krimin sotaa yhtenä Wienin konsertin murroskohtana. Tavoitteena on analysoida kyseisen konfliktin diplomaattista ulottuvuutta suhteessa konsertissa muodostuneeseen julkiseen sitoumukseen, joka loi Euroopan hoveihin yhteisesti jaetun käsityksen vastuullisuudesta ylläpitää järjestystä mantereella. Näiden perusteluiden pohjalta on mahdollista täsmentää luvun alussa esittelemääni tutkimuskysymystä, joka oli seuraavanlainen: *kuinka turvallisuusjärjestys toimi Krimin sotaan johtaneessa kriisissä*. Tässä pro gradu –tutkielmassa turvallisuusjärjestyksellä tarkoitetaan siis julkista sitoumusta, jota puolestaan analysoidaan eräänlaisena mekanismina. Näin tämä kysymys voidaan muotoilla täsmällisemmin tällaiseen muotoon: *kuinka julkisen sitoumuksen mekanismi vaikutti Krimin sodan aikaiseen diplomatiaan*.

Tähän kysymykseen tässä pro gradu –tutkielmassa vastaan seuraavalla tavalla. Toisessa luvussa tarkastelen turvallisuusjärjestyksen käsitettä tarkemmin osana kansainvälisten suhteiden tiedekeskustelua. Tämän jälkeen paneudun tarkemmin Mitzenin taustateoriaan toimivaan julkisten sitoumusten teoriaan, ja samalla esittelen tarkemmin yllämainitsemani disjunktion, konkurrenssin ja obligaation. Toisen kappaleen lopuksi suhteutan julkisen sitoumuksen teorian turvallisuusjärjestyskäsitteeseen. Kolmannessa pääluvussa paneudun tarkemmin prosessijäljitysmenetelmään ja sen keskeisiin argumentteihin. Näin voin täsmällisesti esitellä tämän pro gradu –tutkielman keskeisimmät tieteenfilosofiset premissit, sekä sen miten itse tutkimus tullaan suorittamaan. Neljännessä luvussa esittelen prosessijäljityksen vaatimat hypoteesit sekä perustelut niiden logiikalle. Samalla tarkastelen hieman käytettävän aineiston luonnetta ja mahdollisia rajoitteita. Viidennessä luvussa esittelen Krimin sodan tapauksen pääpiirteet erikseen. Tämä on tarpeellinen vaihe, sillä näin voidaan lukijalle muodostaa koherentimpi kuva selkkauksen tapahtumista. Käytännöllisemmällä tasolla tapahtuminen läpikäyminen ennen varsinaista tutkimusta myös mahdollistaa vapaamman tutkimustulosten esittelyn seuraavassa luvussa. Itse tutkielman argumentin rakennus siis tapahtuu kuudennessa luvussa, jossa tarkastelen aineistoa neljännessä luvussa muodostettujen hypoteesien kautta. Tämän jälkeen seitsemännessä luvussa tiivistän yhteen analyysin pohjalta tehdyt löydökset yleistettäväksi tutkimustulokseksi. Lopuksi yhteenvedän pro gradu –tutkielman keskeisimmät argumentit, ja esitän mahdollisia aihioita jatkotutkimukselle.

2. Turvallisuusjärjestys ja julkiset sitoumukset

Tässä luvussa esittelen pro gradu –tutkielmani teoreettisen viitekehyksen, jonka kautta tarkastelen Krimin sodan aiheuttamaa turvallisuusjärjestyksen kriisiä. Luvun ensimmäisessä osassa tarkastelen tarkemmin kansainvälisten suhteiden erilaisia näkemyksiä turvallisuusjärjestyksestä kahdessa osassa. Aluksi käsittelen turvallisuusjärjestyksen määritelmää sekä järjestyksen että turvallisuuden käsitteiden kautta. Tämän osion tavoitteena on luoda systemaattinen kuva siitä, kuinka kansainvälisten suhteiden tutkijat näkevät keskeiset turvallisuusjärjestyksen teemat. Näiden avulla voidaan havainnollistaa johdannossa mainitsemani järjestyksen perussäännöt, joita tässä työssä etsitään.

Luvun toisessa osassa paneudun tarkemmin Jennifer Mitzenin näkemykseen turvallisuusjärjestyksestä, joka pohjautuu julkisiin sitoumuksiin. Kappale etenee kahdessa osassa. Ensin käyn läpi chicagolaistutkijan teorian keskeisimmät argumentit. Tämän jälkeen muodostan operationalisoitavan version Mitzenin teoriasta, jonka kautta muodostan neljännessä luvussa tutkielman varsinaiset hypoteesit.

2.1. *Turvallisuusjärjestyksen käsitteestä*

Järjestys on yksi kansainvälisten suhteiden tutkimusalan perustavampia käsitteitä, jonka luonteesta on tieteenalan historiassa kiistelty paljon saavuttamatta minkäänlaista yleistä konsensusta määritelmästä. Yksinkertaistaen kyse on toimijoiden välisten suhteiden rakenteesta ja luonteesta kansainvälisellä kentällä. Näkökulmien täsmällisempi tarkastelu kuitenkin paljastaa kaksi päälinjaa järjestyksen luonteesta, joita tässä työssä kutsun passiiviseksi ja aktiiviseksi järjestykseksi. Turvallisuusjärjestys puolestaan on yksi järjestyksen alakäsitteistä, joka keskittyy käsittelemään järjestyksen tematiikkaa yhdestä näkökulmasta käsin. Tarkastelemalla järjestysteorioita käsitteleviä klassikoita pyritään tässä työssä valaisemaan turvallisuusjärjestyksen peruskysymyksiä. Näin on mahdollista luoda katsaus niistä asioista, joita tutkijat pitävät keskeisinä elementteinä kyseisessä tematiikassa. Samalla voidaan luoda viitekehys, jonka avulla voidaan tarkastella julkista sitoumusta suhteessa tähän tieteelliseen keskusteluun. Toisin sanoen tässä alaluvussa luodaan operationaalinen viitekehys tutkielmalle niistä asioista, joita turvallisuusjärjestyksestä tutkivat tieteilijät pitävät tärkeinä, eli perussääntöinä, pohdittaessa tätä tematiikkaa. Tätä viitekehystä

voidaan myöhemmin hyödyntää suhteuttamalla tässä työssä rakennettava julkisen sitoumuksen mekanismi siihen.

Passiivisten järjestysmallien tunnusmerkkeihin kuuluu ensisijaisesti rakenteen painotus suhteessa toimijaan, sekä materialististen asioiden korostaminen yli sosiaalisten tekijöiden. Tiukin tulkinta tästä löytyy Kenneth Waltzin neorealistisesta teoriasta, joka eksplisiittisesti painottaa rakenteen irrallisuutta toimijoista. Hänen mukaansa kansainvälisellä kentällä tietyt prinssiipit pakottavat järjestyksen tiettyyn muottiin, johon toimijat eivät voi suoranaisesti vaikuttaa. Näitä prinssiipejä Waltzille ovat anarkia, toimijoiden tehtävät sekä materialistinen kyvykkyys. (Waltz 2010, 88-99.) Stephen Krasner myös kritisoi tutkijoiden yli-innokasta tapaa korostaa instituutioiden, kuten suvereniteetin, merkitystä. Hänen mukaansa sopimukset ja konventiot anarkkisessa maailmassa eivät pysty takaamaan järjestystä, sillä niiden takaamiseen tarvittaisiin auktoritaarinen toimija. Ilman tällaista vallankäyttäjää toimijoiden viittaukset instituutioihin ovat Krasnerin mukaan lähinnä tekopyhää. (Krasner 1999, 220-224.) Myös Mearsheimer jakaa tämän kriittisen suhtautumisen instituutioiden vaikutukseen. Tämäkin amerikkalaistutkija näkee toimijoiden roolin vähäisenä, sillä ne eivät pysty muuttamaan valtatasapainon merkitystä. Sen sijaan Mearsheimer argumentoi järjestyksen perustuvan vakiona pysyvään valtioiden väliseen kilpailuun vallasta, eli toisin sanoen kyse on passiivisesta järjestyksestä. (Mearsheimer 1994, 9; 47-49.)

Keohanen ja Nyen neoliberalistisen teorian näkemys järjestyksestä on nähtävä myös passiivisena, sillä kompleksisen keskinäisriippuvuuden taustalla vaikuttaa erityisesti taloudelliset tekijät, joihin toimijat eivät suoraan voi juurikaan vaikuttaa (Keohane and Nye 1977, 11-19). Samoin Alexander Wendtin rakentama konstruktivistinen⁴ järjestyksen logiikka on passiivinen, vaikkakin se perustuu sosiaaliselle vuorovaikutukselle, mutta tämä interaktio tutkijan mukaan on teleologinen. Eli vuorovaikutus itsessään Wendtin mukaan aiheuttaa lopulta siirtymän hobbesilaisesta anarkiasta kanttilaiseen järjestykseen. (Wendt 1999, 251-259.) Toisin sanoen siis järjestys syntyy Wendtin mukaan, kunhan dialogi alkaa. Buzanin ja Lawson (2015) teoria globaalista transformaatiosta edustaa myös passiivista näkemystä kansainvälisestä järjestyksestä. Heidän mukaansa modernin järjestyksen syntytarinan taustalla on kansalliset ilmiöt ja teknologiat, jotka ilman toimijoiden aktiivista ohjaamista loivat nykyisen tilan. Tämä toiminta jakoi maailman Buzanin ja Lawsonin

⁴Wendt itse kutsuu teoriaansa konstruktivistiseksi, mutta tästä ei tiedeyhteisössä ole yksimielisyyttä. Esimerkiksi Friedrich Kratochwil argumentoi Wendtin teorian olevassa ristiriidassa tieteenfilosofisen konstruktivismin kanssa, ja hän liittääkin tutkijan työn kriittisen realismin koulukuntaan konstruktivismiin sijaan (Kratochwil 2000, 75-76). Thaddeus Jackson kategorisoi Wendtin työn samoin kriittisen realismin koulukuntaan (Jackson 2010,72-74).

mukaan keskustaan ja periferiaan, joka puolestaan ylläpitää järjestystä nykyään. (Buzan & Lawson 2015, 6-10.) Tiivistäen siis passiivisen järjestyksen kannattajat näkevät järjestyksen perussääntöinä toimijoista suoranaisesti riippumattomat tekijät, jotka ohjaavat osapuolten käyttäytymistä epäsuorasti. Usein tämän näkökulman edustajat painottavat erityisesti materiaalisia tekijöitä, kuten taloutta ja sotilaallista kyvykkyyttä.

Aktiiviset järjestyksen näkemykset puolestaan painottavat toimijoiden roolia järjestyksen rakentajina sekä ylläpitäjinä. Iver Neumannin ja Jacob Sendingin argumentaatio järjestyksestä foucaultilaisena hallinnan diskurssina on hyvä esimerkki tästä. Tutkijakaksikon mukaan järjestys on rakentunut, ja sitä ylläpidetään, erilaisten relaationaalisten diskurssien kautta, jotka pohjautuvat siihen, miten normaalius on määritelty. (Neumann and Sending 2010, 42-45.) Samoin Hedley Bull argumentoi kansainvälisen järjestyksen perustuvan erilaisiin sääntöihin ja normeihin, jotka valtiot ovat rakentaneet hallitakseen toimintaympäristöään (Bull 2002, 7). Tarkemmin sanottuna Bull määrittelee järjestyksen perustuvan turvallisuuden, totuuden ja omaisuuden ylläpitoon. Nämä ovat tutkijan mukaan universaalit järjestyksen kulmakivet, joiden poistaminen myös tuhoaa järjestyksen. (Bull 2002, 5-8.) Tällöin palataan Bullin mukaan kansainvälisen järjestelmän maailmaan, jossa toimintaa ei ohjata yhteisesti (emt. 9-10). Hurrell täsmentää Bullin asetelmaa määrittelemällä järjestyksen tietynlaiseksi arvoksi, jolle merkityksen toimijat yhdessä antavat (Hurrell 2007, 2-3). Tarkemmin sanottuna tutkija argumentoi järjestyksen olevan sidottu juurikin arvoihin, ja niiden legitimizeettiin (emt. 11-12).

Ikenberry näkee aktiivisen järjestyksen syntyvän kriisien jälkeisissä neuvotteluissa, joissa toimijat neuvottelevat vuorovaikutussuhteiden luonteesta (Ikenberry 2001, 17-20; 2018, 7-8). Amerikkalaistutkijan mukaan repivien sotien jälkeen voittajamaat rauhanneuvotteluissa voivat keppiä sekä porkkanaa käyttäen luoda itselleen sopivat viitekehykset toiminnalle, joka puolestaan luo järjestyksen raamit (Ikenberry 2001, 23). Näitä viitekehyksiä Ikenberryn mukaan on kolmenlaisia: valtasapaino, hegemonia ja konstitutionaalinen. Kaksi ensimmäistä näistä ovat tutkijan mukaan suhteellisen mekaanisia, ja täten passiivisia. Kuitenkin Ikenberryn mukaan kolmas järjestyksen muoto nojaa voittajien kykyyn luoda raamit normaaliudelle erilaisten sääntöjen myötä. Tässä järjestyksen muodossa kirjoittajan mukaan voittajat rajoittavat omaa valtaansa vaihtokauppana itselleen suotuisista säännöistä ja normistosta. (emt. 29-37.) Tämä konstitutionaalinen järjestys on myös kirjoittajan mukaan yleisin järjestyksen muoto nykyään (emt. 17). Holstin järjestelmän määritelmässä korostuu myös kriisien jälkeinen tilanne.

Amerikkalaistutkijan mukaan järjestys romahtaa, kun toimijoiden asenteet sotaa kohtaan muuttuvat sellaisiksi, että tulee myönteiseksi ratkaista kiistat aseellisesti. Järjestys perustuu siis siihen, millainen käytös on toimijoiden mukaan sallittavaa. (Holsti 1991.) Samoin James Rosenau (1992, 1-29) hallintateoriaa (governance) painottava näkemys korostaa aktiivista näkemystä järjestyksestä. Rosenau mukaan järjestyksen hallinta perustuu ideationaalisiin, behavioralistisiin ja institutionaalisiin malleihin, joita toimijat ylläpitävät vuorovaikutuksen kautta. Ensimmäisellä näistä tutkija tarkoittaa eräänlaisia toiminnan premissejä tai maailmankuvia. Behavioralistisilla malleilla Rosenau kuvaa hallinnan toiminnallista osaa. Viimeinen hallinnan taso on puolestaan konkreettiset järjestöt ja instituutiot, joiden kautta luodaan konkreettisia viitekehyksiä toiminnalle. (emt. 14-18.) Rosenau on kuitenkin suhteellisen epämääräinen käsitellessään järjestyksen pysyvyyttä muuttuvissa tilanteissa. Tutkija erottelee järjestelmän muutokset sisäisiin sekä transformatiivisiin. James Rosenau sitoo nämä molemmat muutokset järjestyksessä toimijoiden käyttäytymiseen vuorovaikutusviitekehyksissä, eli siis hallinnan malleihin. (emt. 19-20.) Feministisemmästä näkökulmasta argumentoiva Laura Sjoberg puolestaan näkee anarkiassakin olevan järjestysten rakenteita. Tutkijan näkee anarkiassakin olevan tietynlaisia sosiaalisia järjestyksen muotoja. Järjestys näyttäytyy erilaisina sosiaalisen käytöksen sääntöinä, joista esimerkkinä tutkija mainitsee sukupuolittuneet hierarkiat. (Sjoberg 2017, 335-337.) Tiivistäen aktiivisen näkökulman edustajat siis näkevät järjestyksen perussääntöjen muodostuvan toimijoiden välisistä suhteista. Ennen kaikkea tästä viitekehyksestä analysoivat tutkijat painottavat perussääntöjen olevan jatkuvassa muutoksen tilassa, ja tämä muutos ensisijaisesti tapahtuu toimijoiden vuorovaikutuksen kautta.

Järjestykseen käsitteeseen sisältyy useita erilaisia alakäsitteitä, kuten esimerkiksi talous, kulttuuri, materiaaliset tekijät ja turvallisuus. Tässä pro gradu –tutkielmassa paneudun jälkimmäiseen näistä. Yleistäen turvallisuus erilaisissa järjestyksen teorioissa voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Ensimmäinen näistä tavoista painottaa niin sanottua turvallisuusdilemmaa, joka vallitsee kansainvälisten suhteiden kentällä. Tällä tarkoitetaan hierarkian puutetta valtioiden välisissä suhteissa, joka pakottaa toimijat suhtautumaan toisiinsa epäluuloisesti, tai ainakin varauksellisesti. Tätä korostavat teoreetikot, kuten Walt (1987, 21-25) Waltz ja Mearsheimer (1994, 9-12), painottavat turvallisuuden sotilaallista aspektia. Toisin sanoen näille tutkijoille järjestys on lähes synonyymi turvallisuusjärjestykselle. Tämän näkemyksen edustajat kuuluvat hyvin usein passiivisen järjestysnäkemysten tukijoihin. Aktiivisemmän järjestyksen tukijoiden mukaan turvallisuus voidaan nähdä myös sosiaalisena tai idealistisena. Tällaista näkökulmaa edustavat esimerkiksi niin kutsutun

ontologisen turvallisuuskäsityksen kannattajat, joiden mukaan turvallisuus rakentuu enemmänkin mielikuvien kautta.⁵ (kt. esim. Huysmans 2011, 375-378; Manners 2013, 412-415.) Näiden kautta toimijat määrittävät ne asiayhteydet, jotka he katsovat kuuluvaksi turvallisuuden piiriin. Tiivistäen siis turvallisuus on osa järjestyksen muotoa, joka keskittyy sotilaalliseen aspektiin järjestyksestä. Ilmeistä on, että edellä esittelemäni jakolinja passiivisen ja aktiivisen näkökulman välillä läpäisee myös tämän alakategorian. Toisin sanoen näkökulmat turvallisuusjärjestelmän perussäännöistä eivät näytä poikkeavan juurikaan yläkategorian näkemyksistä.

Turvallisuusjärjestystä käsittelevällä keskustelulla näyttää olevan kaksi keskeistä kiistanaihetta, joista ei ole päästy yhteisymmärrykseen. Nämä kysymykset heijastavat niitä teemoja, joita turvallisuusjärjestyksen tutkijat pitävät keskeisenä järjestyksen perussääntöjen kannalta. Ongelmallisin aihio näistä käsittelee toimijan ja rakenteen suhdetta toisiinsa, toisin sanoen kyse on siis analyysitason ongelmasta (level of analysis). Passiiviset mallit painottavat järjestelmällisten tekijöiden pakottavan tietynlaiseen käyttäytymiseen, kun taas aktiivisen mallin tukijat argumentoivat osapuolten itse luovan viitekehyksen toiminnalleen. Toisin sanoen kysymys tiivistyy siihen, muodostuuko järjestys rakenteen vai yksilön tasolla. Esimerkiksi passiivisen mallin kannattajat, kuten Mearsheimer tai Keohane & Nye näkevät järjestyksen muodostuvan lähes täysin rakenteen tasolla, tai ainakin sellaisten tekijöiden vaikutuksesta, joihin toimijoilla ei ole suoranaista vaikutusta. Aktiivisemmän lähestymistavan puolesta argumentoivat puolestaan korostavat toimijoiden roolia järjestyksen luomisessa, ja varsinkin sen ylläpidossa. Esimerkiksi Ikenberry näkee, kuten aiemmin mainitsin, järjestyksen syntyvän juurikin suurien sotien jälkeisissä rauhansopimuksissa.

Toinen ongelmallinen teema, joka järjestystä analysoivasta kirjallisuudesta nousee, käsittelee pysyvyyden kysymystä. Passiivisen mallin kannattajat näkevät turvallisuusjärjestyksen hyvin pysyvänä läpi aikakausien. Tämä johtuu näkökulman tukijoiden mukaan juurikin syntytarinan sidonnasta toimijoille ulkopuolisiin tekijöihin. Joskin on huomattava, että tässä yhteydessä passiivisen järjestysteorian kannattajien välillä on hieman hajontaa. Esimerkiksi Waltz ja Krasner näkevät järjestyksen todella pysyvänä rakenteena, joka ei juurikaan ajassa muutu. Wendt ja Buzan & Lawson puolestaan näkevät järjestyksen muutoksen mahdollisena, jos rakenteet muuttuvat. Kuitenkin toisin kuin toisen näkökulman edustajat, myös nämä kaksi tutkijaa näkevät tällaiset

⁵ Tästä näkökulmasta käytetään myös usein käsitettä laaja turvallisuuskäsitys.

kehityskulut suhteellisen hitaina ja harvinaisina. Aktiivisemmän mallin puolesta argumentoivat tukijat puolestaan näkevät turvallisuusjärjestyksen hyvinkin vapaasti muuttavana. Toimijat järjestelmän rakentajina pystyvät enemmän tai vähemmän valitsemaan toimintansa viitekehykset.

Tiivistäen turvallisuusjärjestyksellä tarkoitetaan yhtä järjestyksen käsitteen alakäsitteistä. Järjestyksen käsitteellä kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa yleisesti ottaen kuvataan toimijoiden välisen vuorovaikutuksen luonnetta ja logiikkaa. Itse käsitteen sisällöstä käytävä keskustelu voidaan tiivistää kahteen päälinjaan, joiden kautta voidaan havainnollistaa erilaisia näkökulmia turvallisuusjärjestyksen perussäännöistä. Niin sanotun passiivisen järjestyksen kannattajat näkevät toimijoiden välisten suhteiden logiikan muodostuvan eräällä tavalla itsestään vailla tietoista rakentamista osallistujien toimesta. Toisen päälinjan edustajat näkevät järjestyksen syntyvän toimijoiden tekojen kautta. Tämän näkemyksen edustajat argumentoivat, että kansainvälisten suhteiden kentällä valtiot rakentavat ja ylläpitävät aktiivisesti järjestystä. Molemmissa näissä näkökulmissa järjestyksen piiriin kuuluu hyvin moninaisia aspekteja toimijoiden välisissä suhteissa, kuten taloudelliset, maantieteelliset ja materiaaliset tekijät. Tässä pro gradu – tutkielmassa keskityn turvallisuuteen yhtenä järjestykseen vaikuttavista tekijöistä. Keskeisimmät kysymykset näiden kahden lähestymistavan välillä käsittelevät rakenteen ylläpitäviä tekijöitä sekä järjestyksen pysyvyyttä ajassa. Tarkastelen 2.3. –luvussa julkisen sitoumuksen teoriaa näiden kahden aiheen kautta, mutta seuraavaksi paneudun tarkemmin tämän pro gradu –tutkielman tärkeimpään teoreettiseen konseptiin, eli julkisten intentioiden teoreettiseen viitekehykseen.

2.2. Julkiset sitoumukset

Tässä alaluvussa käsittelem tarkemmin Jennifer Mitzenin julkiseen sitoumukseen perustuvaa teoriaa turvallisuusjärjestyksen luonteesta. Aluksi esittelen lyhyesti Mitzenin teorian keskeisimmät näkökohdat. Tämän jälkeen paneudun tarkemmin amerikkalaistutkijan teorian taustalla toimivaan filosofian teoriaan, joka käsittelee toimijoiden intentioita. Lopuksi esittelen tässä pro gradu – tutkielmassa käytettävät operationalisoidut käsitteet, jotka pohjautuvat Mitzenin teoriaan. Toisin sanoen esittelen seuraavaksi amerikkalaistutkijan näkemyksen turvallisuusjärjestyksen perussäännöistä.

Teoksessaan *Power In Concert* Mitzen näkee turvallisuusjärjestyksen perustuvan toimijoiden yhteisesti jaettuun näkemykseen vastuusta ylläpitää vallitsevaa tilannetta. Amerikkalaistutkijan

näkemyks turvallisuuksjärjestyksestä on hyvin lähellä edellisessä alaluvussa esittelemääni aktiivista mallia. Kuitenkaan Mitzenin (2013, 2-4) mukaan turvallisuuksjärjestys ei perustu pelkästään yksilöiden toimintaan, vaan erilaisissa julkisissa konferensseissa ja muilla foorumeilla luotuun kollektiiviseen intentioon, joka sitoo toimijoiden käyttäytymistä. Toimijat siis luovat eräänlaisen makrotason rakenteen, joka ohjaa ja rajoittaa heitä itseään sovituisissa asioissa. Kuitenkaan tämä kollektiivinen taso ei poista toimijuutta sopijaosapuolilta, eli makrotaso ei supervenoi mikrotasoa. Mitzenin (2013, 37) mukaan näissä keskusteluissa luodaankin niin sanottu pluraalinen subjekti, jota toimijat ylläpitävät oman käyttäytymisensä kautta. Tämä kollektiivinen taso nostaa siis tutkijan käsitteistä käsitteistössä kriisin privaatasta julkiseksi, kun toimijat näkevät sen osana *Euroopan turvallisuuksjärjestyks* (emt. 49). Tätä kohtaa on syytä painottaa, sillä tämä on pro gradu –tutkielman keskeisiä premissejä. Viittauks Euroopan turvallisuuksjärjestykseseen ovat merkkejä siis julkisesta sitoumuksesta. Toisin sanoen kollektiivinen intentio toimii toimijoita sitovana elementtinä makrotasolla, mutta sitovuus perustuu toimijoiden omaan käyttäytymiseen.

Käytännön tasolla Mitzenin turvallisuuksjärjestys rakennetaan siis tilaisuuksissa, jossa kaikki sopijapuolet ovat edustettuina. Näissä konferensseissa ja kongresseissa osapuolet tuovat esiin ensinäkin heidän omat intentionsa. Näitä intentioita pyritään sitten Mitzenin mukaan saattamaan sellaiseen muotoon, jonka kaikki osapuolet voivat hyväksyä ja sisäistää osaksi omaa intentiotaan. (Mitzen 2013, 42-43.) Tätä intentioiden yhteensaattamisen tulosta Jennifer Mitzen kutsuu julkiseksi sitoumukseksi, joka turvallisuuksjärjestysten maailmassa tarkoittaa konkreettista sopimusta toimijoiden välillä, eli käytännössä katsoen tällä tarkoitetaan rauhansopimuksia sekä muita vastaavia papereita, joilla pyritään ohjaamaan osapuolten välistä toimintaa tulevaisuudessa (emt. 39-42). Yhteenvetäen Jennifer Mitzenin turvallisuuksjärjestys rakentuu neuvotteluissa tapahtuvaan toimijoiden intentioiden yhteensovittamiseen, jonka kautta rakennetaan makrotasolla toimiva kollektiivinen intentio. Tämä kollektiivinen intentio taas puolestaan luo julkisen sitoumuksen käyttäytymisestä toimijoiden välille. Mitzenin käsitteistössä toimijat pyrkivät ohjaamaan toimintaansa julkisen sitoumuksen mukaiseksi, eli he luovat eräänlaisen pluraalisen subjektin osapuolten välille. Näin järjestyksen ylläpito siirtyy tämän pluraalisen subjektin vastuulle.

Jennifer Mitzenin turvallisuuksjärjestyksen teoretisointi tarjoaa hyvin mielenkiintoisen pohjan Krimin sodan analyysille. Kuitenkin amerikkalaistutkijan työn käsitteet ovat suhteellisen epämääräisiä turvallisuuksjärjestyksen analyysiin prosessina. Mitzen esittelee hyvin useammat käyttämänsä käsitteet, mutta niiden relaatiot ja vaikutukset jäävät pimentoon. Erityisesti tämä muuttuu

ongelmalliseksi, kun Jennifer Mitzen hyödyntää kontrafaktuaaleja menetelmään. Vaihtoehtojen analyysin kautta on vaikea nähdä prosessiin vaikuttavia mekanismeja. Tämän takia onkin perusteltua paneutua hieman tarkemmin tutkijan taustateorian toimivaan filosofiseen keskusteluun intentioista ja jaetuista sitoumuksista. Tarkemmin sanottuna Mitzen perustaa työnsä suurelta filosofin Margaret Gilbertin intentioiden kollektiivisuutta analysoivaan työhön.

Gilbertin työ on puolestaan osa suurempaa analyttisen filosofian suuntausta, joka pyrkii korjaamaan rationaalisen valinnan teoriassa ilmenneitä puutteita (Gilbert 2014, 2-3). Kyseinen teoriahan pohjautuu ajatukseen, jonka mukaan ihminen toimii uskomustensa (beliefs) ja halujensa (desires) ohjaamana. Tätä teoriaa on kritisoitu erityisesti sen löyhästä linkistä uskomusten/halujen ja toiminnan välillä. (Mitzen 2013, 33-36.) Tähän ongelmaan analyttisen filosofian puolella on kehitetty intentioiden käsite. Yksinkertaistaen kyseessä on lisäys rationaalisen valinnan teoriaan uskomusten/halujen ja toiminnan välille. (Bratman 1999, 17-20.) Intentiolla tarkoitetaan eräänlaista kognitiivista vaihetta toiminnassa, jonka aikana halut/uskomukset muuttuvat suunnitelmaksi toiminnalle (emt. 31-33). Intentioita käsittelevässä kirjallisuudessa käytetään usein esimerkkinä kävelyllä menoa. Haluan mennä kävelyllä, mutta olen vielä töissä. Teenkin siis suunnitelman mennä kävelyllä tänään myöhemmin vaikkapa kello 22.00. Tässä esimerkissä haluna toimii tarve kävelyreissusta, jota toimija ei voi/halua saman tien toteuttaa. Tämän vuoksi hän tekee suunnitelman tämän halun toteuttamiseksi, eli siis hän muodostaa intention. Tämän jälkeen menen kävelyllä illalla, jos tilanne ei muutu (kt. esim. Gilbert 2014, 6). Tässä yhteydessä on tärkeä korostaa, että intentio ei ole ehdottoman sitova suhteessa toimintaan. Jos vaikkapa alkaa sataa, niin intentioni saattaa muuttua. (Bratman 1999, 27-30.) Tämä on oleellinen huomio, sillä se paljastaa kuinka intentio ei ole irrallinen vaihe prosessissa, vaan kyse on enemmän juurikin relaatiosta molempiin suuntiin. Intentio onkin enemmän keino yksinkertaistaa halujen/uskomusten suhteita johonkin tiettyyn toiminnalliseen suunnitelmaan, josta toimija pyrkii pitämään kiinni (emt. 32).

Margaret Gilbertin työ on erityisesti keskittynyt edellä esitetyn intention sosiaaliseen puoleen. Mitä tapahtuu, kun ihmiset sopivat tekevänsä jotain yhdessä? Tiivistäen Gilbertin keskeisimpiä argumentteja on, että ihmiset voivat vuorovaikutuksessa vaikuttaa toistensa intention merkityksellisellä tavalla. Intentioita käsittelevästä kirjallisuudesta nousee kaksi eriävää näkökulmaa sosiaalisuuden suhteen. Erityisen keskeisessä asemassa on nimenomaan vuorovaikutuksen seuraukset yksilöille ja ryhmälle.

Bratman argumentoi rajallisemman näkökulman puolesta, jonka mukaan toimijoiden välillä ei juurikaan tapahdu intentioiden muokkausta. Hänen mukaansa vuorovaikutuksessa enemmänkin jo valmiiksi yhtenevät itsenäiset intentiot ryhtymättä yhdensuuntaisiksi tietyissä asiayhteyksissä (Bratman 2009, 158-159). Esimerkkinä Bratman käyttää esimerkkiä kahdesta huonetoverista, jotka kumpikin haluavat maalata asunnon seinät uudelleen. Vuorovaikutuksen kautta molemmat toimijat sopivat yhdessä maalavansa seinät tiettyinä päivinä. Näin siis kahden toimijan itsenäiset intentiot sovitettiin yhteen, kumminkaan mitään varsinaista keskinäistä intentiomuokkausta ei tapahtunut. (Bratman 1999, 98-99.) Bratman puhuuikin toimijoiden intentioiden lomittumisesta (interlocking), jossa toimijoiden suunnitelmat sopivat yhteen, ja näin he toimivat yhdessä vaikkakaan mitään varsinaista intentioiden muokkausta ei ole tapahtunut (Bratman 2009, 157). Seumas Miller (2001, 56-57) on Michael Bratmanin kanssa samoilla linjoilla. Hänen mukaan sosiaalisuus intentioissa näkyy vain toiminnan kautta. Tätä näkemystä Miller kutsuu kollektiivisen lopun teoriaksi (collective end theory). Toisin sanoen Millerin mukaan intentioiden sosiaalisuus syntyy vasta, kun toimenpiteet on tapahtunut. (emt. 56.) Tällöinhän varsinaisesti vuorovaikutuksella ei ole itse intentioihin mitään vaikutusta.

Sosiaaliselle vuorovaikutukselle enemmän tilaa antavaa linjaa edustaa Raimo Tuomelan näkemys intentioista. Hän argumentoi eräänlaisten *me-intentioiden* ohjaavan toimijoiden käyttäytymistä. Tuomelan mukaan sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta ihmiset voivat ohjata yhteistä toimintaa, ja näin muodostaa jaettuja intentioita. (Tuomela 1985, 146-147.) Me-intentiot eroavat *minä-intentioista* tutkijan mukaan siinä, että ne ovat lähtökohtaisesti yhteisiä toimenpiteitä (ibid). Esimerkkinä Tuomela (2005, 336) käyttää taloyhtiön pihan siivousta, josta etukäteen ilmoitetaan taloyhtiön ilmoitustaululla. Siivoukseen osallistujat siis tietävät etukäteen osallistuvansa toimintaan ryhmänä, eikä näin voida puhua puhtaasti yksilöiden intentioista (ibid). Tämä näkemys myös kumoaa Tuomelan mukaan Millerin näkemyksen, jossa hän kytki intentiot niiden lopputulokseen toimintana (Tuomela 2005, 349-352). Suomalaistutkija argumentoi, etteivät toimijat yksin aio siivota pihaa, vaan he osallistuvat siihen osana ryhmää. Tuomelan mukaan sosiaalinen vuorovaikutus onkin siis *esianalyttistä* (preanalytic), eli yksilö ei ensin muodosta henkilökohtaista intentiotaan, vaan kyse on lähtökohtaisesti jaetusta suunnitelmasta. (emt. 358) Näin ollen myöskään Bratmanin argumentaatio ei voi pitää paikkaansa, sillä lomittumisen sijaan intentiot edeltävät yksilön omaa suunnitelmaa. Yksi mielenkiintoinen huomio tämän pro gradu -tutkielman kannalta on Tuomelan esimerkissä käytetty ilmoitustauluanalogia, jota tutkija käyttää yleisemminkin kuvaamaan sosiaalista ulottuvuutta toiminnassa. Ilmoitustaulun ilmoituksen sisältöhän analogiassa ohjaa ja

rajaa suunniteltua toimintaa, ja samalla siihen sisältyy mahdolliset osallistujat, kuten esimerkiksi taloyhtiön asukkaat. Sosiaalisen intention täytyy siis toisin sanoen olla julkinen ja joissain määrin yhdessä sovittu.

Margaret Gilbert jalostaa tätä Tuomelan näkemystä intentionien sosiaalisuudesta muodostamalla täsmällisempiä mekanismeja niiden ylläpidolle ja rakenteelle. Samoin kuin suomalaistutkija, näkee Gilbert vuorovaikutuksen vaikuttavan intentioneihin. Keskeinen käsite tutkijalle onkin Mitzeninkin käyttämä pluraalinen subjekti, jolla pyritään havainnollistamaan sosiaalisuuden vaikutusta. Gilbert (2014, 89) näkeekin Tuomelan työssä esitellyn me-intention muodostavan eräänlaisen konseptuaalisen toimijan omassa argumentaatioissaan, jolla on omat intentiot (Gilbert 2009, 179-180). Luonnollisesti kyse on kumminkin havainnollistavasta käsitteestä, sillä ajattelemalla ihmisiä ei voida synnyttää, ainakaan vielä. Margaret Gilbertin (2009, 179) mukaan yksittäiset toimijat kumminkin pyrkivät käyttäytymään kuin tämä pluraalinen subjekti olisi olemassa. Ilmiön taustalla on Tuomelankin kuvailema ilmoitustaulutilanne. Gilbertin käsitteistössä pluraalinen subjekti syntyy, kun ihmiset sitoutuvat toimimaan yhdessä. Eli toisin sanoen pluraalisen subjektin taustalla on jaettu sitoumus toiminnasta. Formaalisimmalla kielellä ilmaistuna kyse on siis seuraavanlaisesta argumentista:

Toimijat X, Y ja tietyt mahdolliset muut *jakavat intention* tehdä A jos, ja vain jos, X, Y ja tietyt mahdolliset muut ovat jaetusti sitoutuneet toimimaan yhtenäisesti tehdäksensä A.⁶ (Gilbert 2009, 179.)

E erityisen merkittävää on huomata, että jaetut intentiot vaativat toimiakseen selvän yhteisymmärryksen toimijoiden välille. Toisin sanoen jaetun intention sisällön pitää olla toimijoiden kesken julkista tietoa. Gilbertin (2009, 169) mukaan itse intentiot voivat olla ajallisesti ja aiheellisesti spesifejä tai laajempia. Esimerkiksi kaksi toimijaa voi sopia menevänsä kävelylle tänään, jolloin jaettu intentio on kertaluontoinen. Kaksikko voi myös sopia käyvänsä kävelyllä joka torstai, jolloin intention pituus on avoin. Tätä Margaret Gilbert kutsuu *jaetuksi konventioksi* (Gilbert 2014, 218-219). Samoin toimijat voivat sopia pelaavansa tennistä yhdessä, jolloin intention sisältyy sekä kilpailullisuus että spesifit säännöt toiminnalle. Toisin sanoen Gilbertin argumentaatioissa intentiot ovat hyvin taipuisia sisältönsä suhteen, oleellista on vain toimijoiden yhteinen ymmärrys sisällöstä.

⁶ Persons, X, Y, and whatever particular others *share an intention* to do A if and only if X, Y, and whatever particular others are jointly committed to intend as a body to do A. Käännös on oma, ja kursiivi on alkuperäistekstissä.

Tiivistäen siis jaettu intentio muodostaa julkisen sitoumuksen, jota pidetään yllä pluraalisen subjektin kautta.

Margaret Gilbert esittää kolme kriteeriä, joiden avulla vuorovaikutuksen kautta tätä ilmiötä pidetään yllä. Ensimmäistä kriteeriä tutkija kutsuu disjunktioksi. (Gilbert 2009, 171-173.) Tällä käsitteellä korostetaan pluraalin subjektin osittaista erillisyyttä jaetun intention piiriin kuuluvista toimijoista. Gilbertin mukaan toimijat voivat vaihtaa mielipidettään intentiosta myös sen sopimisen jälkeen (ibid). Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että pluraalinen subjekti haihtuisi pois. Formaalisimmin esitettynä Gilbertin (2009, 171) disjunktion määritelmä on seuraava:

Riittävä selitys jaetusta intentiosta on sellainen, että jokaisessa jaetun intention tapauksessa ei ole välttämätöntä, [...] että kaikilla toimijoilla on korreloivat henkilökohtaiset intentiot.⁷

Korreloivilla henkilökohtaisilla intentioilla Gilbert tarkoittaa juurikin yksilöiden omien intentioiden erillisyyttä pluraalista subjektista (Gilbert 2009, 171-173). Tässä yhteydessä tutkija on siis hyvin eri linjoilla Michael Bratmanin lomittuneiden intentioiden teorian kanssa. Gilbertin (2009, 171) mukaan Bratman tekeekin virheen, kun hän olettaa intentioiden edeltävän sosiaalisuutta, eli toisin sanoen Gilbert jakaa Tuomelan käsityksen jaettujen intentioiden esianalyttisyydestä. Disjunktiolla siis korostetaan toimijan autonomisuutta, samalla kuitenkin huomautetaan, että sitoumuksella on vaikutusta toimijaan. Eli siis disjunktiolla tarkoitetaan toimintaa, jossa pluraalisen subjektin osapuoli ei enää jaa jaettua intentiota omassa privatissa intentiossaan. Tämä ei kuitenkaan vapauta toimijaa yksiselitteisesti sitoumuksen velvoitteesta välttämättä, vaan asiaa voidaan alkaa selvittää seuraavaksi esiteltävän toimenpiteen kautta. (Gilbert 2014, 103-105.)

Toista jaetun konvention kriteeriä tutkija nimittää konkurrenssiksi. Tämän käsitteen keskeisenä argumenttina on sosiaalisen vuorovaikutuksen korostaminen. Tällä tarkoitetaan edellä esitellyn disjunktion tuomista yleiseen tietoon. Tällöin siis muutos pluraalissa subjektissa voidaan käsitellä, kun se on kaikkien toimijoiden tiedossa. (Gilbert 2014 106-108.) Samoin tutkija argumentoi, että vain konkurrenssin kautta toimija voi irrottautua jaetusta intentiosta (ibid). Formaalisissa muodossa Gilbertin (2009, 173-175) määritelmä konkurrenssille on seuraava:

⁷ An adequate account of shared intention is such that it is not necessarily the case that for every shared intention [...] there be correlative personal intentions of the individual parties. käännös on oma.

Riittävä selitys jaetusta intentiosta sisältää toimijoiden välisen konkurrenssin, pois lukien erityiset taustatiedot, vaaditaan kaikilta osallistujilta muutettaessa, kumottaessa tai toimijan osallistumisesta vapauttamiseen.⁸

Erityisillä taustatiedoilla tässä määritelmässä tarkoitetaan erilaisia mahdollisia klausuuleja, joita jaetussa intentioissa voi olla. Esimerkkinä Margaret Gilbert käyttää kaksikon suunnitelmaa mennä kävelyille, mutta toinen osapuoli ilmoittaa etukäteen ettei jaksakaan välttämättä kävellä koko matkaa. (Gilbert 2009, 174) Näin ollen kävelyn keskeyttäjä voi vedota tähän erityiseen taustatietoon tarvittaessa, eikä näin jaettua intentiota tarvitse muuttaa. Kuitenkin taustatietojen puuttuessa, toimija voi nostaa intentiota rikkovan tekijän teon julkisen sitoumuksen tasolle. Keskeistä konkurrenssissa on, että tämä kiistäminen tai vaatiminen tehdään julkisesti. Molempien osapuolien tarvitsee olla tietoisia tästä toimenpiteestä, että kyseessä voi olla kytkentä julkiseen sitoumukseen. (Gilbert 2014, 106-108.) Toisin sanoen konkurrenssilla tarkoitetaan toimintaa, jolla kytketään jokin teko osaksi julkista sitoumusta, ja pakotetaan käsittely sen viitekehyksessä. Kyseessä on samalla ensimmäinen vuorovaikutuksellinen elementti Gilbertin esittämässä kuvaelmassa julkisesta sitoumuksesta.

Viimeinen kriteeri, jota Gilbert kutsuu obligaatioksi tai velvollisuudeksi, käsittelee pluraalin subjektin vaikutuksia. Tutkijan mukaan sovittaessa jaetusta intentiosta toimijoiden välille syntyy velvollisuus noudattaa sovittua asiaa. (Gilbert 2014, 109.) Margaret Gilbert käyttää tässä yhteydessä käsitettä *owe*, joka kääntyy hieman huonosti suomen kielelle. Tällä termillä hän tarkoittaa toimijoiden olevan velvoitettuja noudattamaan jaettua intentiota. (ibid., 110.) Toimijan rikkoessa tätä velvoitetta on hän eräällä tavalla velkainen (*owe*) muita intention toimijoita kohtaan. Käsite on hankala kääntää, sillä Gilbert (2014, 110-111) tekee eron käsitteiden *owe* ja *debt* välille. Erolla hän haluaa painottaa, ettei kyseessä välttämättä ole toimijoiden välinen sopimus, jossa velkasuhde (*debt*) on selkeämpi (ibid.). Tiivistäen jaettu intentio toimii asettamalla toimijat velvolliseksi toimimaan pluraalisen subjektin mukaisesti, ja rikkojat joutuvat selittämään toimintaansa. Formaalisimmalla kielellä kirjoitettuna Gilbertin (2009, 175) määritelmä velvollisuudelle on seuraavanlainen:

Riittävä selitys jaetusta intentiosta velvoittaa jaetun intention kaikkia osapuolia toimimaan soveliaalla tavalla jaetun intention mukaisesti muiden kanssa.⁹

⁸ An adequate account of shared intention will entail that, absent special background understandings, the concurrence of all parties is required in order that a given shared intention be changed or rescinded, or that a given party be released from participating in it. Käännös on oma.

⁹ An adequate account of shared intention will entail that each party to a shared intention is obligated to each to act as appropriate to the shared intention in conjunction with the rest. Käännös on oma.

Velvollisuus Gilbertin argumentaatiossa tarkoittaa toisen toimijan kykyä vaatia korjausta ja selitystä. (emt, 177.) Toisin sanoen syytetty on asemassa, jossa hänen on annettava selitys, mutta Gilbertin argumentaatiossa tämä ei ole aivan sama kuin *oikeus* vaatia jotain. Eli jaetun intention kautta rikkojaa voidaan vaatia selittämään tekonsa, jonka jälkeen asia käydään ryhmän sisällä läpi. (ibid.) Gilbert kuvaa tätä tilannetta käsiteparilla, jossa yhdellä osapuolella on sitoumukseen perustuva kyky vaatia (stand to demand). Toisella osapuolella on taas mahdollisuus vastauksella (stand to rebuke) kumota tämä vaade. (Gilbert 2014, 111.) Tämän vuoksi hän myös argumentoi, ettei jaettu intentio ole sama asia kuin sopimus, vaan kyse on sitoumuksesta toimijoiden välillä, jota voidaan muokata tarvittaessa. (Gilbert 2009, 176.) Tiivistäen siis obligaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa jonkin toimijan selitystä käsitellään, jonka jälkeen se joko hyväksytään tai hylätään. Toimijat siis sitoutuvat noudattamaan pluraalista subjektia, mutta se ei sido heidän toimintaansa lopullisesti.

Yhteenvetäen Margaret Gilbertin näkemys jaetusta intentiosta perustuu siis eräänlaiseen esianalyttiseen tulkintaan yhteisestä toiminnasta. Sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta toimijat luovat erilaisia yhteisiä sitoumuksia toiminnasta, joiden kautta he käyttäytyvät pluraalisen subjektin tavoin. Eli toisin sanoen niitä ei voida supistaa takaisin yksilön itsenäisiin intentioihin. Tämä pluraalinen subjekti toimii eräällä tavalla kuin ilmoitustaulu, jonka kautta julkisesti sovittuja toimintoja suoritetaan. Jaetut intentiot toimivat kolmen kriteerin kautta, joiden avulla toimijat ylläpitävät ja muuttavat yhteisiä intentioitaan. Ensinäkin toimijat voivat aina disjunktion kautta lopettaa intention mukaisen toiminnan. Kuitenkin vastapuolet voivat konkurrenssin kautta tuoda tämän disjunktion julki, jolloin asia käsitellään ryhmän kesken. Tässä käsittelyssä muut ryhmän toimijat voivat vaatia velvollisuuskriteerin kautta intention rikkonutta osapuolta selittämään tekonsa. Nämä kolme julkisen sitoumuksen ilmentymistapaa muodostavat tämän työn teoreettisen ytimen, jonka kautta myöhemmin pyrin muodostamaan kuvan julkisesta sitoumuksesta turvallisuusjärjestykseen vaikuttavana mekanismina.

2.3. Julkisten sitoumusten turvallisuusjärjestys

Tässä luvussa tarkastelen julkisen sitoumuksen teoriaa suhteessa aiemmin käsittelemääni turvallisuusjärjestyksen käsitteeseen. Tarkemmin sanottuna pohdin tämän intention mahdollista mekanismia 2.2. luvun lopussa esittelemäni kahden keskeisen kysymyksen kautta. Näin pyrin havainnollistamaan keskeisiä muuttujia julkisen sitoumuksen teoriassa, joiden kautta turvallisuusjärjestyksen toimintaa voidaan analysoida suhteessa järjestyksen peruskysymyksiin.

Näiden havaintojen pohjalta muodostan neljännessä luvussa varsinaiset pro gradu –tutkielman hypoteesit Krimin sodan tapauksen analyysille.

Ensimmäinen keskeinen ongelma kohta turvallisuusjärjestystä analysoivassa tutkimuskirjallisuudessa näytti olevan niin sanottu analyysitason ongelma. Yksinkertaistaen kyse on siitä, mihin turvallisuusjärjestys oikeastaan perustuu. Passiivisen kannan edustajat näkivät sen syntyvän toimijoiden ulkopuolella, kun taas aktiivisuutta painottavat argumentoivat rakenteen muodostuvan osallistujien tekojen kautta. Julkisen sitoumuksen teoriaa ei ole helppo asettaa näistä kahdesta vaihtoehdosta kumpaankaan leiriin, sillä teoreettisesta asetelmasta löytyy kumpaakin näkökulmaa tukevia argumentteja. Keskeinen elementti julkisen sitoumuksen argumentaatiossa oli juurikin esianalyttisyys, eli ilmoitustaulumaisuus. Tämähän viittaa toimijuuden ulkopuoliseen rakenteeseen. Toisaalta julkiset intentiot ovat kuitenkin toimijoiden luomia ja rakentamia, joka luonnollisesti viittaa aktiiviseen malliin. Tätä kysymystä voidaan kuitenkin lähestyä edellisessä alaluvussa esittelemieni disjunktion, konkurrenssin ja obligaation käsitteiden kautta. Nimittäin nämä kolme tekijään olivat Gilbertin analyysissä se mekanismi, jonka kautta julkisia sitoumuksia ylläpidettiin ja muutettiin. Nämä käsitteet tarjoavat mielenkiintoisen teoreettisen sillan analyysitasojen välille. Julkisen sitoumuksen luomisen yhteydessä muodostettiin pluraalinen subjekti, joka on toimijoista erillinen. Kuitenkin toimijat voivat disjunktion, konkurrenssin ja obligaatioiden kautta muovata ja ylläpitää tätä sitoumusta ylläpitävää subjektin kaltaista rakennetta. Toisin sanoen nämä kolme tekijää julkisen sitoumuksen teoriassa näyttävät sitovan nämä kaksi analyysitasoa toisiinsa, luoden yhteisvaikutuksesta ennustettavan kaltaisen rakenteen. Tällöin tästä näkökulmasta turvallisuusjärjestystä analysoitaessa disjunktion, konkurrenssin ja obligaatioiden välinen toiminta suhteessa sitoumukseen nousee keskeiseen asemaan. Toisin sanoen tarkastelemalla näiden kolmen tekijän suhdetta voidaan analysoida näiden kahden analyysitason vuorovaikutusta toisiinsa nähden, ja samalla ehkä ylittää analyysitason ongelma.

Toinen keskeinen ongelma, joka nousi turvallisuusjärjestystä käsittelevästä kirjallisuudesta, koskee järjestyksen pysyvyyttä. Passiivisen mallin puolesta argumentoivat tutkijat näkivät järjestyksen rakenteen todella pysyvänä, tai ainakin hyvin hitaasti muuttavana. Aktiivisemmän mallin tukijat taas näkivät nopeatkin muutokset mahdollisena, sillä rakenne on sidottu vahvemmin toimijuuteen. Julkisen sitoumuksen teoria on tässä suhteessa selkeämmin aktiivisen mallin kannalla eikä niinkään kahden mallin välissä. Intentiot ovat toimijoiden luomuksia, ja täten muutoksen mahdollisuus on hyvin pitkälti kirjoitettu teorian ydinargumentteihin. Kuitenkin tämä näkökulma herättää muutamia

huomioita pohdittaessa sitä, kuinka tämä muutos tapahtuu. Julkisen sitoumuksen teorian mukaanhan sitoumuksen osapuolet ovat joissain määrin sidottuja noudattamaan ja toimimaan ennalta sovitun intention mukaisesti. Varsinkin obligaation käsitteellä juurikin havainnollistetaan sitoumuksen vaikutusta ristiriidassa, eli muutostilanteessa. Toisin sanoen tällöin keskiöön nousee kysymys siitä, kuinka nämä kolme tekijää vaikuttavat muutosprosessiin, ja kuinka toisaalta ne ylläpitävät vallitsevaa järjestyksen muotoa.

Yhteenvedon voidaan todeta, että julkisen sitoumuksen teorian keskeiset käsitteet disjunktio, konkurrensi ja obligaatio tarjoavat mielenkiintoisen näkökulman turvallisuusjärjestyksen analyysille. Keskeiseksi kysymykseksi nousee näiden tekijöiden suhde toisiinsa. Tässä työssä argumentoin disjunktion, konkurrensin ja obligaation vuorovaikutuksen muodostavan mekanismin, jonka kautta turvallisuusjärjestystä ylläpidetään ja muokataan. Erityisesti suhde konkurrensin ja obligaation välillä nousee keskeiseksi kysymykseksi, sillä nämä kaksi tekijää muodostavat pluraalin subjektin julkisen osuuden, sillä disjunktiohan ei vaatinut muiden hyväksyntää. Tämä jälkimmäinen tekijä on kuitenkin oleellinen pohdittaessa analyysitason ongelmaa, sillä sen kautta voidaan tarkastella sitoumusten vaikutusta toimijaan, ja sitä kuinka toimijat käyttäytyvät suhteessa pluraaliin subjektiin. Tiivistäen siis tarkastelemalla disjunktion ja pluraalin subjektin suhdetta voidaan pohtia sitä, miltä analyysitason ongelma näyttää tämän teorian viitekehyksessä. Konkurrensin ja obligaation suhdetta analysoimalla voidaan puolestaan pohtia turvallisuusjärjestelmän pysyvyyttä tässä teoriakehikossa, sillä nämä kaksi tekijää muodostavat yhdessä julkisen osapuolen sitoumuksesta. Yhdessä analysoimalla näitä kolmea voidaan muodostaa kuva julkisesta sitoumuksesta turvallisuusjärjestyksen käsitettä jäsentävänä teoriana. Seuraavaksi tässä pro gradu –tutkielmassa paneudun tarkemmin tutkimusargumentin luonteeseen, eli menetelmän logiikkaan. Näin voin muodostaa selkeämmän kuvan siitä, mitä oikeastaan tarkoitan mekanismin käsitteellä. Tämän jälkeen muodostan konkreettisemmat hypoteesit, joiden avulla voin analysoida näitä teoreettisia kysymyksiä täsmällisemmin.

3. Prosessijäljitys menetelmänä

Pro gradu –tutkielmassani hyödynnän menetelmänä niin kutsuttua prosessijäljitysmenetelmää (process tracing). Kyseisen menetelmän avulla analysoin turvallisuusjärjestyksen luonnetta Krimin sodan aikana. Tässä luvussa esittelen ensin yleisemmin prosessijäljityksen logiikkaa sekä metodologisia oletuksia. Tämän jälkeen käyn läpi tarkemmin kyseisen menetelmän toteutuksen luonnetta ja logiikkaa.

3.1. Prosessijäljityksen maailmasta

Prosessijäljityksen metodologiset juuret ovat kognitiivisen psykologian tutkimuksessa, jossa menetelmä kehitettiin kuvaamaan yksilöiden päätöksentekoprosesseja eräänlaisena ketjuna. Näitä prosessin eri vaiheita voitiin analysoida jälkikäteen, ja näin luoda viitekehys yksilöiden päätöksentekoon vaikuttavista tekijöistä (Bennett & Checkel 2015, 5-6). Alexander George ja Andrew Bennett (2005, 214) argumentoivat sen puolesta, ettei mikään prosessijäljitysmetodissa estä tutkijaa myös analysoimasta erilaisia sosiaalisia makrotason ilmiöitä yksilöiden lisäksi. Varsinkin kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa prosessijäljitystä on käytetty monien makrotason ilmiöiden analyysiin (kt. esim. Schimmelfennig 2003).

James Mahoney (2010) argumentoi, että prosessijäljitys on osa isompaa metodologista muutosta kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa. Erityisesti käsitys kausaliteetista on Mahoneyn mukaan muuttunut. Aiemmin esimerkiksi kansainvälisten suhteiden tutkijat King, Keohane ja Verba (1994, 81-82) näkivät kausaliteetin systemaattisen ja selittävän muuttujan linkkinä. Tämä kahden muuttujan kytköksen uniikkisuus määrittää siis kausaliteetin. Näin ollen tutkijakolmikko argumentoi, että prosessijäljitys ei pysty tuottamaan kausaalisia selityksiä, sillä menetelmästä puuttuu keinot poistaa vaihtoehtoisia linkkejä. Eli toisin sanoen heidän mukaansa prosessijäljityksen helmasyntyinä on ääretön regressio. (King et al. 1994, 228) Ennen kaikkea muutos on Mahoneyn (2010, 124-125) mukaan tapahtunut siinä, kuinka *havainto* voidaan määritellä. Tutkija näkee tavallisen kausaliteetin määritelmän, jonka mukaan siis havainto on kaikki datasta nouseva tieto muuttujasta, rinnalle nousseen niin sanotun *kausaalisen prosessihavainnon*. Tämän jälkimmäisen mukaan havainto on yksittäinen huomio aineistosta. (emt. 124.) Tarkemmin sanottuna kausaalisilla prosessihavainnoilla voidaan rakentaa erilaisia prosessiketjuja, jotka perustuvat yksittäisiin havaintoihin, ja näin rakentaa

kausaalisia päättelyketjuja (Collier, Brady & Seawright 2010, 158-159). Esimerkiksi siis historiallisen tapahtuman analyysissä, kuten tässä pro gradu –tutkielmassa, voidaan erilaisia tapahtumia ajatella prosessina, joka koostuu yksittäisistä havainnoista. Eli yksittäinen havainto voi olla vaikkapa jonkun toimijan lausunto. Tahon toteamus kytketään toiseen vastaavaan toteamukseen ennustetulla tavalla, jolloin muodostetaan analysoitava prosessi.

Määrittelemällä havainto prosessiketjuksi, voidaan analyysissä hyödyntää niin kutsuttua bayesilaista logiikkaa, ja sen avulla taas saavuttaa kausaliteetti. Tällä ajattelumallilla tarkoitetaan kolmiosaista päättelyketjua, jossa ensimmäiseksi tehdään jonkinlainen oletus havainnoista. Toisin sanoen siis laaditaan hypoteesi, jonka mukaan tutkimuskohteessa vaikuttaa jonkinlainen kausaalinen mekanismi. Nämä hypoteesit esittelen neljännessä luvussa. Tämän jälkeen hypoteesia testataan aineiston avulla, eli pyritään löytämään vahvistavia havaintoja ja niiden ketjuja. Toisin sanoen kuudennessa luvussa testaan julkisen sitoumuksen teorian pohjalta tehtyjä hypoteeseja Krimin sodan tapauksessa. Lopuksi analyysissä tutkijan pitää vielä pohtia sitä, olisiko nämä havainnot mahdollisia ilman hypoteesissa määriteltyä mekanismia. (Bennett 2015, 278) Tätä pohdin puolestaan tämän pro gradu –tutkielman seitsemännessä luvussa kahden turvallisuusjärjestystä koskevan kysymyksen kautta. Tiivistäen Bayesilaisessa logiikassa kausaliteetti ei määräydy enää systemaattisen ja selittävän havainnon linkin kautta, vaan kyse on havaintoketjun selittävydestä.

Keskeisimpiä käsitteitä prosessijäljityksen maailmassa onkin niin kutsuttu mekanismi. Mekanismilla tarkoitetaan kahden havainnon välistä kausaalista yhteyttä (Hedström & Swedberg 1998, 9). Toisin sanoen mekanismi siis selittää mahdolliset erot tai yhtäläisyydet havaintojen välillä. Hyvä esimerkki mekanismin ideasta on analogia murhatutkimuksesta, jossa tiedetään uhrin kuolleen myrkkyyneen ja yhden valtion tiedetään käyttävän olevan tätä myrkyä. Kuitenkaan tutkijat eivät ole löytäneet sitä tapaa, millä valtiollinen toimija tämän myrkyneen uhrille antoi. Tässä esimerkissä mekanismi on siis se keino, jolla tämä valtiollinen taho myrkyneen toimitti. Toisin sanoen siis mekanismi on selitys kahden havainnon kytkemiselle toisiinsa. Tässä pro gradu –tutkielmassa siis etsin Krimin sodan tapauksesta havaintoja, joiden välisen yhteyden voisin selittää julkisen sitoumuksen teorian avulla.

Tutkijat eivät kuitenkaan ole täysin yksimielisiä mekanismien luonteesta ja olemuksesta. Keskustelua on herättänyt erityisesti kaksi kysymystä ontologiasta ja epistemologiasta. Ontologinen kysymys koskee kiistaa siitä, onko mekanismit olemassa vain yksilötasolla vai voiko niitä olla myös holistisella tasolla. Yksilötasonäkemyksiä puolustava Elster (1998, 47) esimerkiksi argumentoi

mekanismien avulla voidaan vain ”selittää sosiaalisia ilmiöitä yksilöiden toimien ja käytöksen kautta”¹⁰. Samoin Barbara Reskin (2003, 8-9) näkee ”intrapysykkiset” mekanismit mahdottomia, sillä havaintoja ei voida tehdä puolueettomasti. Hedström ja Swedberg (1998, 11) puolestaan näkevät yksilöt ainoina kausaalisisina toimijoina sosiaalisessa ulottuvuudessa. Charles Tilly (2001, 24-25) näkee taas myös eritasoiset sosiaaliset mekanismit mahdollisina myös, varsinkin politiikan tutkimuksessa. Waldner (2015, 128-132) mielenkiintoisesti argumentoi sen puolesta, että havainnot voidaan järjestää eräänlaiseksi historialliseksi kausaaliseksi tapahtumien kartaksi, jolloin ei ole mitään estettä analysoida tapahtumia holistisella tasolla. Kysymys on oleellinen tämän tutkielman kannalta, sillä aiemmassa luvussa esittelemäni teoreettinen viitekehys sisältää oletuksen julkisen sitoumuksen toiminnasta mekanismina yli toimijoiden. Valitettavasti kuitenkin tutkijoiden välillä ei näytä olevan yhteisymmärrystä tästä näkökulmasta. Palaan tähän kysymykseen myöhemmin tässä luvussa.

Tieto-opillisesti mekanismien luonne on myös herättänyt tiedeyhteisössä keskustelua. Bunge (2004, 191) näkee mekanismit konkreettisina materiaalisina prosesseina riippumatta siitä, millä analyysitasolla liikutaan. Wight (2004, 293-294), tukeutuen Ossorion (1997) analyysiin prosesseista, argumentoi sosiaalisten relaatioiden aiheuttavan myös kausaalisia muutoksia sosiaalisella, eli semioottisella tasolla. Näin ollen luonnollisesti prosesseja voidaan analysoida muutenkin kuin materiaalistien relaatioiden kautta. Samoin itsejulistautunut konstruktivistit Wendt (1999, 80-85) näkee mekanismit sosiaalisena, sillä hänen mukaansa myös normit ja identiteetit ovat kausaalisesti rakentuneet mekanismien avulla. Joskin kaikki konstruktivistit eivät jaa Wendtin näkemystä näistä kausaalisisista sosiaalisista mekanismeista. Esimerkiksi Pouliot (2007, 373) hyväksyy mekanismit vain konstitutiivisesti. Tällöin siis mekanismeilta häviää niin sanotusti selitysvoima, joka taas on ristiriitainen näkemys suhteessa Wightin ja Wendtin näkemyksiin esimerkiksi. Julkisen sitoumuksen teoria istuu hieman huonosti tähän viitekehykseen, sillä se on hiljainen materiaalin vaikutuksen suhteen. Kuitenkin selkeästi kyseessä on sosiaalinen rakenne, mutta samaan aikaan on huomattava, että mekanismina sitoumus teorian mukaan vaikuttaa myös vaikka toimijat eivät välttämättä näin näkisi. Näin ollen tämän pro gradu –tutkielman asemointi on hieman haastavaa tässä suhteessa.

Kuten niin usein epistemologisissa ja ontologisissa kysymyksissä, ei myöskään prosessijäljityksen suhteen ole mahdollista saada selkeitä vastauksia näihin harmaisiin alueisiin, eikä mikään

¹⁰ “social phenomena can be explained in terms of individuals and their behavior”, käännös on oma.

argumentti ole vailla meriittejä. Sen sijaan, että tässä pro gradu –tutkielmassa valitsisin jonkun edellä kuvailluista leireistä, hyppään näitä näkökulmia yhdistelevien Silin ja Katzensteinin (2010) kelkkaan. Heidän mekanismin määritelmän taustalla on ollut pyrkimys analyttiseen eklektismiin, jonka avulla prosessijäljennystä hyödyntävää tutkijaa rajoittaa mahdollisimman vähän aprioriset tekijät (emt. 413-414; 421). Tarkemmin sanottuna tutkijakaksikko (2010, 421) määrittelee mekanismit seuraavasti:

kaikki entiteetit – olkoon ne yksilöiden toimia tai valintoja, sosiaalisia relaatioita tai verkostoja, ympäristöllisiä tai institutionaalisia tuntomerkkejä, spesifejä tapahtumia tai kontekstuaalisia muuttujia, yksilöiden kognitiivisia dispositioita tai kollektiivisesti jaettuja ideoita ja maailmankuvia – jotka luovat välittömiä seurauksia ainutlaatuisten tai toistuvien, havaittavien tai havaitsemattomien, prosessien kautta kontekstisidonnaisesti tai yleistettävästi ovat mekanismeja.¹¹

Tämän varsin pitkäpiimäisen mekanismin määritelmän ideana on siis oikeastaan sivuuttaa ontologiset ja epistemologiset kysymykset mekanismeista, ja näin antaa tutkijoille vapaammat kädet suhteuttaa oma analyysinsä paremmin tutkimuskohdetta vastaavaksi. Samaan aikaan kuitenkin voidaan ylläpitää ainakin löyhä kausaliteetin määritelmä sekä prosessin analyysi tapahtumien kautta. Hyödyntämällä tätä määritelmää voin välttää hankalan teorian asemoinnin suhteessa menetelmän taustaoletuksiin. Toisin sanoen tämän työn argumentatiivinen logiikka perustuu monipuolisten havaintojen etsimiseen aineistosta, ja niiden välisten suhteiden analyysiä mekanismeina. Eli siis käytännössä tällä tarkoitetaan havaintoja, joiden kautta voidaan pohtia julkisen sitoumuksen mahdollista toimintaa Krimin sodassa.

Kausaalisuuden määrittely prosessina, jota voidaan selittää mekanismeilla, on tämän pro gradu – tutkielman keskeisin syy kyseisen menetelmän valinnalle. Prosessijäljityksen metodi mahdollistaa historiallisen analyysin, jonka avulla on kuitenkin mahdollista ottaa myös osaa nykypäivän keskusteluun. Tämähän on mahdollista, sillä mekanismi voidaan yleistää teoreettiselle tasolle. Näin siis voidaan rakentaa yksittäisen tapauksen pohjalta argumentti, jota voidaan soveltaa muiden tapausten ja ilmiöiden selitykselle. Toki on muistettava, että prosessijäljitysmenetelmä ei ole ainoa keino analysoida menneitä tapahtumia. Esimerkiksi diskurssianalyysin tai sisällönanalyysin avulla tämäkin on mahdollista. Kuitenkin prosessijäljitys vie tämän logiikan systemaattisemmalle tasolle,

¹¹ "all entities – whether individual actions or choices, social relations or networks, environmental or institutional characteristics, specific events or contextual factors, individual cognitive dispositions or collectively shared ideas and worldviews – that generate immediate effects through processes that may or may not recur across contexts and that may be, but often are not directly observable." Käännös on oma.

jolloin se on myös täsmällisempi. Tiivistäen ensinäkin luomalla argumentteja kausaalisesti toimivista mekanismeista on mahdollista ensinäkin rakentaa teoreettisia viitekehyksiä, jotka voidaan varmistaa muiden tutkijoiden toimesta. Toiseksi prosessijäljitysmenetelmän avulla argumenteista voidaan tehdä täsmällisempiä, sillä niiden on täytettävä ennalta määrätyt teoriaan pohjautuvat väittämät. Yksinkertaistaen siis prosessijäljitysmenetelmä ei ole ainoa menetelmä historiallisen tapauksen analyysiin, mutta se antaa työkalut täsmällisen ja yleistettävän argumentin rakentamiselle. Seuraavaksi paneudun hieman tarkemmin siihen, kuinka konkreettisesti tämä logiikka voi toimia.

3.2. *Prosessijäljitys käytännössä*

Prosessijäljityksen ytimessä on siis kolmivaiheinen prosessi, jossa testataan hypoteeseja aineistosta löytyvien havaintojen kautta, ja tämän jälkeen pyritään sulkemaan vaihtoehtoiset selitysmallit ulos. Tässä alaluvussa käyn tarkemmin läpi ensin hypoteesin muodostamisen logiikkaa prosessijäljitysmenetelmässä. Tämän jälkeen käsittelen havaintojen luonnetta lyhyesti.

Keskeisimpiä elementtejä prosessijäljitysmenetelmässä on hypoteesien rakennus ja testaus. Yksinkertaistaen hypoteesillahan tarkoitetaan väitettä, jonka todenmukaisuutta pyritään aineiston analyysin pohjalta selvittämään. Prosessijäljityksessä hypoteesien asettelulla on erityisen tärkeä asema, sillä niiden kautta asetetaan eri tasoisia testejä, joiden avulla mekanismien kausaliteettia pyritään arvioimaan. Tarkemmin sanottua kirjallisuudessa esitetään usein neljä erilaista testityyppiä, joiden avulla argumentin vakuuttavuutta testataan. (Mahoney 2015, 206-212.) Ensimmäistä näistä kutsutaan niin sanotusti *oljeksi tuulessa* (straw-in-the-wind). Tällä tarkoitetaan testirakennetta, jossa hypoteesin hyväksymisestä ei välttämättä seuraa argumentin kausaliteetin vahvistusta. Toisin sanoen hypoteesin testi ei takaa riittävää tai välttämätöntä todistusta mekanismin olemassaolosta. Eli esimerkiksi tässä työssä tällaiset oljet olisivat yksittäiset maininnat Euroopan turvallisuusjärjestyksestä, ilman että niiden välillä olisi minkäänlaista linkkiä. Tällaiset kokeet eivät kuitenkaan ole täysin turhia, sillä niillä voidaan vahvistaa jotakin argumenttia suhteessa muihin, vaikkakaan lopullista sanaa ei voida sanoa. (Collier 2011, 826.) Toista hypoteesityyppiä prosessijäljityksessä kutsutaan *vannetestiksi* (hoop test). Tällainen koe tuottaa hieman vakuuttavamman argumentin, mutta itsessään ei vielä ole riittävä selitykseksi. Vannetestit kuitenkin tarjoavat välttämättömän todisteen argumentille. (Mahoney 2015, 207-210.) Esimerkiksi siis

vannetestillä tässä työssä voitaisiin etsiä linkkejä, joiden kautta voitaisiin argumentoida julkisen sitoumuksen olevan mahdollisesti toimiva mekanismi, mutta ei pystyttäisi kumoamaan muita mahdollisia selittäviä seikkoja.

Kaksi viimeistä testityyppiä täyttävät riittävän vaatimuksen selitettävyydestä. Ensimmäinen näistä on niin sanottu *savuavan aseiden testi* (smoking-gun test). Nimi viittaa murhatutkimuksiin, joissa rikollinen löydetään murha-aseeksi soveltuvan välineen kanssa. Toisin sanoen tällaisissa tapauksissa todistusaineiston löytäminen vahvistaa hypoteesin todenmukaisuuden. Kuitenkin savuavan aseiden testi ei täytä välttämättömän todistuksen vaadetta. Eli todistuksen puute ei kumoa hypoteesia. (Collier 2011, 827; Mahoney 2015, 210-212.) Epäilty henkilö voi olla murhaaja, vaikka häneltä ei löydy murha-asetta, eikä jokainen aseenomistaja ole syyllinen yksittäiseen murhaan. Tekovälineen löytyminen on kuitenkin hyvin vahva todistus hypoteesin puolesta. Tässä työssä savualla aseella voitaisiin tarkoittaa havaintoa prosessin ketjusta, jolla siis voitaisiin todistaa julkinen sitoumus välttämättömästi ainakin vaikuttavaksi tekijäksi Krimin sodan tapauksessa. Kaikista vahvin hypoteesin vahvistustesti on niin kutsuttu *kaksoisratkaiseva testi* (doubly decisive test). Tällaisessa asetelmassa koe täyttää sekä välttämättömän että riittävän todistuksen vaateet. (Collier 2011, 827-828.) Tämän pro gradu –tutkielman viitekehyksessä kaksoisratkaiseva todistus poistaisi kaikki muut mahdolliset selittävät tekijät havainnoista muodostetulle ketjulle. Tosin sanoen julkinen sitoumus olisi tällaisella todistusaineistolla ainut mahdollinen selitysmalli.

Itse aineiston suhteen prosessijäljitys on hyvin monimuotoinen. Eli toisin sanoen menetelmä ei itsessään poissulje aineistotyyppejä. Tutkijan pitääkin hyödyntää mahdollisimman monimuotoista aineistoa, jotta kausaaliketjusta tulee mahdollisimman vakuuttava. (Checkel 2008, 121-122.) Yksi tärkeimpiä asioita aineistonvalinnassa on se, että sen kautta voidaan muodostaa kokonaisuus. Käytännössä tämä tarkoittaa, että aineistolla on selkeät perusteltavissa olevat alku- ja loppupiste. (Bennett & Checkel 2015, 26-29.) Monipuolinen aineisto ei kuitenkaan ole vaaraton, sillä analyysin aikana tutkijan on otettava huomioon mahdollinen puolueellisuus ja tarkoituksellinen pyrkimys kontrolloida tietoa tutkimuskohteesta. Prosessijäljitysmetodin avulla on kuitenkin mahdollista pohtia tätä ongelmaa bayesilaisen kaksitasoanalyysin avulla. Tämän analyysityökalun keskeinen idea on siinä, että kaikki havainnot eivät ole yhtä vakuuttavia. Tämä mahdollistaa sen, että aineistosta nousevaa havaintoa voidaan suhteuttaa mahdollisiin instrumentaalisiin motiiveihin. Esimerkkinä tällaisesta voisi tässä työssä pitää kirjoittajien halua todistaa olleensa syyttömiä Krimin sodan syyttymiseen. Näitä tarkoituseriä voidaan määritellä etukäteen, ja sen perusteella antaa

aineistolle sopiva konteksti. (Bennett & Checkel 2015, 24-25.) Tässäkin jälleen korostuu teoriaan huolellinen paneutuminen, jotta nämä mahdolliset ohjaavat motiivit voidaan havaita etukäteen ja välttää väärät tulkinnat.

Aineiston analyysin jälkeen seuraa viimeinen vaihe bayesilaisessa logiikassa. Lopuksi tutkijan on käytävä läpi ensinakin hypoteeseissa asetettujen testien todistusarvo. Toisekseen analyytikon pitää pohtia vaihtoehtoisia selitysmalleja havaintojen pohjalta tehtyyn kausaaliketjuun. Tämä on erityisen oleellista, sillä prosessijäljityksen kausaaliargumentti nimenomaan perustuu ensi sijassa vaihtoehtoisten selitysmallien poissulkemiseen tai lieventämiseen. (George and Bennett 2005, 217-220.) Nämä muut teoriat toimivat prosessijäljitysmenetelmässä siis eräänlaisena kontrolliryhmänä. Jeffery Checkel (2015, 90-91) painottaa, että tutkijan on pyrittävä lopuksi luomaan yleistettäviä teoreettisia argumentteja. Tämä on Checkelin (ibid.) mukaan tärkeää, sillä näin voidaan välttää, tai ainakin vähentää, ”mekanismipohjaista tarinankerrontaa”, eli siis teoriapohjaisia yleistyksiä luomalla voidaan vahvempia kausaalisia argumentteja tieteenalalle.

3.3. Prosessijäljityksen rajoista

Prosessijäljitysmenetelmässä on omat rajoitteensa ja haasteensa, kuten on kaikissa muissakin menetelmissä. Tässä alaluvussa käyn läpi kaksi kirjallisuudesta nousutta ongelmaa, ja pyrin tarjoamaan niihin vastauksia. Ensimmäinen näistä koskee yhden tapauksen analyysiä, jollainen siis tämäkin pro gradu -tutkielma on. Tähän ongelmaan liittyy myös kysymys prosessijäljitysmenetelmän mahdollisuudesta tuottaa kausaalista argumentaatiota. Toiseksi käsittelen lyhyesti niin sanottuja keskitason teorioiden (middle-range theories) mahdollista ongelmallisuutta. Joskin on huomattava, että nämä ongelmat ovat aika päällekkäisiä.

Aiemmin tässä luvussa esittelin prosessijäljityksen keskeisimpänä oivalluksena sen, että kausaliteettia voidaan analysoida havaintoketjujen kautta. Tämä mahdollistaa yhden tapauksen sisäisen prosessin tulkinnan. Toisaalta myös tässä luvussa esitin argumentin, jonka mukaan prosessijäljityksen pitää pyrkiä yleistettäviin tutkimustuloksiin. Tästä herää kysymys siitä, voidaanko pitäviä kausaalisia yleistettyjä teorioita rakentaa yhden tapauksen perusteella. Esimerkiksi King, Keohane ja Verba (1994, 208-211) toteavat yhden tapauksen tutkimukset ongelmalliseksi, sillä tapauksilla ei ole vertailukohtia, jolloin heidän mukaansa havaintojen validiutta ei voida päätellä. Tätä varten prosessijäljityksessä kuitenkin käytetään juurikin bayesilaista kaksitasoanalyysiä, jolloin

havainnon mahdollista erheellisyyttä voidaan etukäteen ennakoida ja korjata. Tutkijakolmikko (ibid.) myös kritisoi yhden tapauksen tutkimuksia siitä, ettei niillä ole vastausta niin kutsuttuun ekvifinaliteettiin, eli siis yhden tapauksen analyysillä ei voida todistaa vain yhden kausaaliketjun olemassaoloa. George ja Bennett (2005, 220-222) tarjoavat tähän kuitenkin kaksiosaisen vastauksen. Ensinäkin vaikkakin yhden tapauksen analyysillä ei välttämättä voida lopullisesti todistaa yleistä teoriaa, voidaan analyysillä kehittää ja rakentaa argumentaatiota, jota pystytään testaamaan muissa tapauksissa tämän jälkeen. Toisekseen tutkijakaksikko (ibid.) toteaa, että prosessijäljityksessähän havainto ymmärretään hieman erilaisella tavalla. Havaintojahan tässä menetelmässä voivat olla yksittäiset huomiot ja tapahtumat, kyse on siis kausaalisesta prosessihavainnosta. Näiden kaikkien havaintojen pitää olla yhteensopivia ehdotetulle kausaaliketjulle. Kyseinen argumenttihan silloin rakennetaan useamman havainnon varaan, joita testataan suhteessa muihin mahdollisiin selitysmalleihin. Toisin sanoen tässä työssä pyritään etsimään Krimin sodan tapauksesta havaintoja, joiden kautta voidaan pohtia julkisen sitoumuksen mekanismin toimintaa. Samalla muodostetaan viitekehikko, jonka avulla tätä samaa prosessia voidaan analysoida muissakin tapauksissa mahdollisesti.

Toinen prosessijäljityksen ongelma koskee niin sanottuja keskitason teorioita. Tällä käsitteellä tarkoitetaan teoreettista maastoa yleisten teorioiden ja yksittäisten kuvaavien narratiivien välillä. Keskitasoteoriat voivat usein olla ylimääräytyneitä mekanismien suhteen, eli ehdotettu kausaaliketju saattaa näyttää vakuuttavammalta kuin onkaan (Checkel 2015, 91-92). Vastauksena tähän Bennett ja Checkel (2015, 270-271) kannustavat tutkijoita keskittymään mahdollisimman pieneen määrään mekanismeja tutkimuksissaan. Näin mekanismien ylimääräytymistä voidaan tehokkaasti välttää, sillä vaikutuspiiri pidetään pienenä. Tässä pro gradu –tutkielmassa tämän vuoksi onkin vain yksi mekanismi, joka tosin on kolmiosainen. Toisekseen suurten teorioiden välttämisen seurauksena saattaa tieteenala täytyä irrallisista kausaalisista mekanismeista, joiden välillä ei ole yhteyttä. Prosessijäljitysmenetelmän sisään on kuitenkin rakennettu mahdollinen ratkaisu tähän. Nimittäin tutkimuksen alkuvaiheessa hypoteesien laadinnan aikanahan tutkijan on pohdittava erilaisia selitysmalleja teorioille. Bennett ja Checkel (2015, 271) kannustavatkin prosessijäljitysmenetelmän käyttäjiä pyrkimään liittämään suunnitellut teoreettiset hypoteesit mahdollisimman hyvin suurempiin teorioihin. Tämän lisäksi tutkijoiden pitää pyrkiä muotoilemaan mekanisminsa mahdollisimman yleiseen muotoon, jotta ne voidaan liittää mahdollisesti suurempiin teorioihin (Checkel 2015, 91). Prosessijäljitysmetodin vastaus keskitasoteorioiden ongelmaan on siis

tiukkuus mekanismien määrässä, ja näiden kytkeminen yleisempiin teorioihin. Näin voidaan välttää teoriakentän pirstaloituminen ja selitysmallien selittävyys.

Yhteenvetäen tässä pro gradu –tutkielmassa siis hyödynnetään menetelmänä niin sanottua prosessijäljitysanalyysiä. Kyseisen metodin ideana on etsiä aineistosta erilaisia etukäteen teorian pohjalta ennustettuja havaintosarjoja. Näiden havaintoketjujen löytymisen kautta voidaan luoda kuva vaikuttavasta mekanismista, joka tässä työssä perustuu julkisen sitoumuksen teoriaan. Tämän argumentin vaikuttavuus perustuu suurelta sille, kuinka poissulkevia työn testattavat hypoteesit ovat. Toisin sanoen voidaanko hypoteesien todistuksen avulla poistaa muita mahdollisia selitysmalleja prosessista nostetuille havainnoille. Kuitenkin on tärkeä huomata se, että vaikkakin hypoteesit eivät olisi täysin poissulkevia, voidaan niiden avulla kerätä todistusaineistoa tietyn argumentin puolesta. Prosessijäljitysanalyysiä voidaan myös hyödyntää yksittäisten tapausten tutkimuksessa, sillä kausaaliargumentti perustuu havaintojen kytkemiseen toisiinsa eikä vain puhtaasti yksittäisiin huomioihin. Keskeistä on kuitenkin pyrkiä kytkemään rakennettu mekanismi osaksi isompia tieteenalan teorioita tavalla, jonka avulla voidaan testata argumentoitua mekanismia myös muissa tapauksissa. Seuraavaksi muodostankin tämän menetelmän vaatimat teoreettiset hypoteesit, ja samalla käsittelen lyhyesti aineiston luonnetta.

4. Hypoteesit ja aineisto

Edellisissä luvuissa käsittelin pro gradu –tutkielmani teoreettista ja metodologista asemointia yleisellä ja irrallisella tasolla. Tässä luvussa yhdistän nämä kaksi työni elementtiä yhdeksi konkreettiseksi tutkimusstrategiaksi. Käytännöntasolla esittelen tutkielman kolme testattavaa hypoteesia, joiden kautta pyrin analysoimaan teoreettisen asemointini validiutta, ja samalla valottamaan sitä, kuinka Krimin sota vaikutti Euroopan turvallisuusjärjestykseen 1800-luvun puolivälissä. Esiteltyäni hypoteesin tarkastelen sitä, millaista aineistoa niihin vastaaminen edellyttää, ja samalla esittelen pro gradu –tutkielman valitun aineiston.

4.1. *Kolme hypoteesia tutkielmalle*

Teorialuvussa esittelin argumentin sen puolesta, että turvallisuusjärjestys pohjautuu julkiseen sitoumukseen toimijoiden välillä. Tarkemmin sanottuna järjestyksen ylläpitoon osallistuvat maat näkevät alueen turvallisuuden ylläpidon yhteisenä vastuunaan. Toisin sanoen siis tässä työssä julkisella sitoumuksella tarkoitetaan Euroopan suurvaltojen yhteistä näkemystä vastuusta ylläpitää järjestystä mantereella. Eli toimijat siis muodostavat pluraalisen subjektin ohjaamaan toimintaa. Tässä pro gradu –tutkielmassa analysoin, kuinka tätä julkista sitoumusta ylläpidetään, ja miten se mahdollisesti toimii ristiriitatilanteessa. Teorialuvussa esittelin kolme vaikuttavaa tekijää, joiden kautta toimijat asemoituvat pluraaliin subjektiin. Disjunktiolla tarkoitettiin yksittäisen toimijan eriävää toimintaa suhteessa pluraaliin subjektiin. Konkurensilla taas tarkoitetaan sitä, kuinka muut pluraalin subjektin toimijat nostavat asian mahdollisesti sitoumusta koskevaksi. Kun toiminta nostetaan julkisen sitoumuksen tasolle, mahdollistaa se muut vaatimaan selityksiä toiminnalle. Tämän obligaatioprosessin kautta voidaan myös muuttaa julkisen sitoumuksen luonnetta. Nämä kolme julkisen sitoumuksen muuttujaa muodostavat tutkielman teoreettisen testattavan argumentin, jolloin ne ovat oleellisessa osa myös hypoteesinrakennusta. Lisäksi muodostan tämän työn hypoteesit suhteessa 2.3. –luvussa esittämiini turvallisuusjärjestyksen käsitettä koskeviin kysymyksiin. Toisin sanoen tässä pro gradu –tutkielmassa argumentoin näiden kolmen tekijän rakentavan kausaalisen prosessiketjun, jonka kautta turvallisuusjärjestystä ylläpidetään ja muutetaan.

Prosessijäljitysmenetelmä vaatii kuitenkin, että nämä kolme tekijää pitää muuttaa testattaviksi hypoteeseiksi. Tämä lievästi vaikeuttaa tutkimusasetelmaa, sillä julkinen sitoumus pohjautuu

suurelta toimijoiden sisäiseen tulkintaan toisten tekemisistä. Toisekseen toimijat eivät puhu näillä käsitteillä suhteistaan, eivätkä tietoisesti pyri toimimaan niiden ideoiden pohjalta. Näin ollen ongelmaksi muodostuu mahdollisten havaintojen luonne, johon prosessijäljityksen kausaaliargumentti perustuu. Ratkaisuna tässä pro gradu –tutkielmassa kiinnitän huomiota edellä mainittujen tekijöiden välisiin linkkeihin, sillä kyseessä on prosessi. Linkeillä tarkoitan sitä, kuinka disjunktio, konkurrensi ja velvoite aiheuttavat tietynlaisia reaktioita pluraaliseen subjettiin osallistuvissa toimijoissa. Toisin sanoen, jotta teoreettinen argumenttini on mahdollinen, pitää näiden tekijöiden aiheuttaa tietynlaisia reaktioita ja toimenpiteitä toimijoissa. Nämä konkreettiset tapahtumat voidaan yhdistää kausaaliseksi prosessiketjuksi, jonka pohjalta voidaan argumentoida teorian olevan ainakin mahdollinen. Samoin nämä konkreettiset tapahtumat voidaan muotoilla testattaviksi hypoteeseiksi, ja näin on mahdollista tutkia julkista sitoumusta prosessijäljitysmenetelmän avulla. Seuraavaksi esittelenkin tässä pro gradu –tutkielmassa testattavat hypoteesit.

Ensimmäinen hypoteesi siis käsittelee disjunktioita osana julkista sitoumusta. Tämä vaihe prosessista on hieman erilainen kuin seuraavat kaksi, sillä se ei sisällä sosiaalista tai julkista aspektia. Yksinkertaista disjunktioilla tarkoitetaan pluraaliin subjettiin kuuluvan toimijan käytöstä, joka on tietoisesti ristiriidassa julkiseen sitoumukseen. Tästä nousee muutamia tärkeitä havaintoja hypoteesin muodostuksen kannalta. Ensimmäinen kuten aiemmin mainitsin, kyse on itsenäisestä toiminnasta, eli todistukseksi disjunktioista ei kelpaa muiden syytökset ristiriitaisesta toiminnasta. Toisekseen tämän tekijä vaatii tietoista toimintaa, jonka kautta pyritään rikkomaan julkisen sitoumuksen luonnetta. Näin disjunktio toditukseen tarvitaan kaksi havaintoa prosessista: pluraalin subjektin vastainen *toiminta* sekä tämän käytöksen *tarkoituksenhakuisuus*. Nämä kaksi tekijää voidaan yhdistää yhteen ensimmäiseksi hypoteesiksi seuraavanlaisesti:

H1: Disjunktio tapahtuu, kun yksittäinen pluraalin subjektin jäsen tietoisesti rikkoo julkisen sitoumuksen sisältöä pyrkien muuttamaan tai irrottautumaan intention muodostamasta vastuusta.

Toisin sanoen tässä pro gradu –tutkielmassa pyrin etsimään aineistosta pluraalin subjektin toimintaa, joka on tietoisesti ristiriidassa aiemmin sovittuun julkiseen sitoumukseen. Turvallisuusjärjestyksen käsitteen näkökulmasta katsottuna disjunktio toimintahan oli mielenkiintoista, sillä sen kautta voitiin pohtia käsitteen ympärillä pyörivää analyysitaso ongelmaa.

Nimittäin tämä tekijähän viittaa siihen, kuinka toimijat näkevät oman käytöksensä sidottuna sitoumukseen rakenteena. Tämän hypoteesin kauttahan voidaan juurikin tarkastella järjestyksen sisäistä ristiriitaa toimijan näkökulmasta. Tärkeää on kuitenkin huomata, että tämä hypoteesi muodostaa todistusväitteenä vain vannetestin tunnusmerkistön, sillä sen kautta ei voida poissulkea muita selitysmalleja täysin ulos.

Toinen hypoteesi käsittelee puolestaan prosessin toista vaihetta, eli konkurrensia. Tällähän tarkoitettiin tässä työssä julkisen sitoumuksen ensimmäistä julkista tekijää, jossa pluraalin subjektin toimijat nostavat tietyn teon osaksi intentiota kytkemällä sen osaksi ennalta sovittua sitoumusta. Näin siis konkurrensin todistukseen vaaditaan kahden havainnon kytkentää toisiinsa. Ensinäkin tarvitaan tapahtuma, joka on vastoin julkista sitoumusta. Tässä yhteydessä on kuitenkin huomion arvoista painottaa, ettei konkurrensi ole kausaalisesti sidottu disjunktion tehneeseen toimijaan. Eli disjunktion tehnyt osapuoli ei voi pakottaa konkurrensia, eli käsittelyä julkisen sitoumuksen sisällä. Toinen keskeinen vaadittava havainto liittyy juurikin konkurrensin julkisuuteen. Tällä tässä työssä tarkoitetaan toisen toimijan tekojen kytkemistä julkiseen sitoumukseen diplomaattikanavien ja/tai julkisten lausumien kautta. Tämä on oleellista, sillä näin pluraalin subjektin osapuoli voi yrittää pakottaa käsittelemään jotain käytöstä juurikin sitoumuksen kautta. Näin ollen voidaan muodostaa toinen hypoteesi, jossa nämä kaksi tekijää yhdistetään toisiinsa seuraavasti:

H2: Tietyn teon liittäminen pluraalia subjektia koskeväksi vaatii toisen toimijan julkilausuman, jossa tämä toiminta eksplisiittisesti liitetään johonkin tiettyyn julkiseen sitoumukseen.

Näin ollen etsin siis aineistosta havaintoja, joissa toimijat kytkevät jotkut tapahtumat osaksi pluraalia subjektia, ja näin yrittävät pakottaa asian käsittelyn julkisen sitoumuksen kautta. Samalla tämän hypoteesin kautta voidaan miettiä sekä analyysitason ongelmaa että pysyvyyden kysymystä. Huomion arvoista on myös painottaa, että tämäkin hypoteesi on todistusarvoltaan vannetesti. Kuten H1 myöskään toinen hypoteesi ei pysty kumoamaan muita vaihtoehtoisia selitysmalleja, mutta luo tarvittavan viitekehyksen argumentin kannalta.

Kolmas hypoteesi on tämän pro gradu –tutkielman moniulotteisin. Tarkemmin sanottuna kyse on obligaatiosta, eli julkisen sitoumuksen luomasta velvoitteesta sekä sen vaikutuksesta. Edellä esittelemäni julkisen sitoumuksen teoriahan argumentoi sen puolesta, että sitoumus luo

vaatimuksen toimijoille käyttäytyä pluraalin subjektin mukaisesti. Obligaatiolla siis tarkoitetaan tässä yhteydessä sitoumuksen sisäistä toimintaa, eli käytännössä velvoitteen käsittelyä. Tämä tarkoittaa, että huomio keskittyy kahteen havaintoon. Ensinäkin konkurrenssin jälkeen kyseenalaistettu toimija on velvoitettu antamaan selityksen toiminnastaan, eli käytännössä tällä tarkoitetaan tässä yhteydessä vastausta konkurrenssiin. Toisekseen tarvitaan muiden pluraalin subjektin osapuolten hyväksyntä tälle selitykselle, että sitoumuksen velvoittavuutta käsittelevä prosessi päättyy. Huomion arvoista on, että toisin kuin disjunktio ja konkurrenssi, obligaatio on kausaalisesti sidottu konkurrenssiin. Yhdessä nämä kaksi tekijää siis muodostavat sitoumuksen julkisen puolen. Näin ollen voidaan yhdistää nämä obligaation osapuolet yhdeksi hypoteesiväitteeksi seuraavasti:

H3: Pluraalisen subjektin aihepiirissä olevan asian käsittelyssä toimijat vaativat selitystä konkurrenssin kautta esiin nostetulle toiminnalle. Tähän puolestaan julkista sitoumusta potentiaalisesti rikkoneen tekijän on vastattava, sekä muiden on tähän reagoitava.

Toisin sanoen pyrin tässä pro gradu –tutkielmassa tarkastelemaan näitä kahta reaktiota konkurrenssiin. Käytännössä siis etsin aineistosta syytetyn vastausta sekä muiden reaktiota tähän vastaukseen, jota teoria siis ennustaa. Tämän tekijän toiminta on myös mielenkiintoista turvallisuusjärjestyksen käsitteen kysymysten näkökulmasta. Nimittäin obligaatio tekijänä on hyvin kriittisessä osassa pohdittaessa järjestyksen pysyvyyttä julkisen sitoumuksen näkökulmasta. Kuinka toimijat reagoivat selitysvaatimukseen ja muiden reagointi kertoo siitä, kuinka sitovana käytösmallina pluraalin subjektin osapuolet näkevät sitoumuksen.

Edellä esitellyt hypoteesit tarkastelevat kolmea tekijää suhteellisen erillisinä muuttujina, joskin kahden jälkimmäisen hypoteesin välillä on selkeä linkki. Pelkästään tarkastelemalla disjunktioita, konkurrenssia ja obligaatioita erillisinä kokonaisuuksina ei voida rakentaa kokonaisvaltaista kuvaa julkisen sitoumuksen luonteesta prosessina. Koko prosessin kattavan hypoteesin muodostaminen on kuitenkin vaikeaa, sillä teoreettinen materiaali on suhteellisen ambivalentti tämän prosessin suhteen. Tämän vuoksi tässä pro gradu –tutkielmassa tutkimusstrategia jaetaan kolmeen osaan. Hypoteesien kautta pyrin varmistamaan julkisen sitoumuksen vaikutuksen peruskivet. Tämän jälkeen siirryn abstraktimmalle tasolle tarkastelemaan näiden hypoteesien kautta todistettuja tekijöitä suhteessa toisiinsa. Näin muodostan argumentin, joka perustuu hypoteesien kautta tehtyihin havaintoihin julkisen sitoumuksen mekanismista prosessina. Kolmannessa ja viimeisessä

vaiheessa tarkastelen vielä tätä prosessia suhteessa toisessa pääluvussa esiteltyihin turvallisuusjärjestyksen luonnetta analysoiviin käsitteisiin. Näin voidaan syventää vastausta tutkimuskysymykseen kytkemällä se teoreettisempaan keskusteluun.

Yhteenvetäen käytännön tasolla analysoin julkisen sitoumuksen vaikutusta Krimin sodassa kolmen hypoteesin kautta, joiden avulla pyrin löytämään keskeisiä linkkejä jotka on määritelty teorian kautta. Tämän jälkeen vedän johtopäätöksiä näistä löydöksistä kahdella tasolla. Ensinäkin tarkastelen disjunktion, konkurrenssin ja obligaation toimintaa prosessina, ja näin analysoin siis sitoumuksen mekanisme. Lopuksi vielä analysoin tätä ketjua suhteessa teoriakeskustelun keskeisiin kysymyksiin, ja näin luon kokonaisvaltaisemman kuvan kyseisestä kansainvälisen politiikan mekanismeista

4.2. *Aineistosta*

Tutkielman tutkimuskohteen ollessa Krimin sodan aikainen diplomatia, tarkoittaa se aineiston perustuvan historialliseen kirjallisuuteen. Tutkimusasetelma vaatii karkeasti ottaen kahdenlaista aineistoa. Ensinäkin julkinen sitoumus teoreettisena viitekehyksenä painottaa historiallisen tapahtuman julkista osapuolta. Tällä tarkoitetaan tässä työssä kansainvälistä multilateraalista diplomaattista tasoa. Toiseksi hypoteesien todentamiseen tarvitaan aineistoa, jossa voidaan vahvistaa ennustettuja linkkejä. Näin voidaan luoda kuva julkisesta sitoumuksesta mekanismina, jonka vaikuttavuutta voidaan prosessianalyysin keinoin tarkastella. Käytännössä tämä tarkoittaa Krimin sodan diplomatian narratiivin rakentamista aineiston pohjalta. Tätä sitten puolestaan testataan hypoteesien kautta.

Eräs ongelma tällaiseen aineistoon liittyy. Nimittäin käytännössä hyödynnän materiaalia, joka kattaa lähes 150 vuotta tutkimuskirjallisuutta Krimin sodasta. Tämä on potentiaalinen sudenkuoppa, sillä vaikkakin Krimin sodan tapahtumat päättyivät vuonna 1856, historiantutkimus aiheesta elää edelleen. Toisin sanoen ongelmana on, että miten tässä tutkielmassa otetaan huomioon historian tutkimuksen muutos viimeisen reilun vuosisadan aikana.¹² Tämä problematiikka koskettaa isompaa kysymystä historiantutkimuksessa. Tiivistäen kyse on ajan suhteesta historiantutkimukseen. Esimerkiksi Hayden White (1973, 1-5) argumentoi, että historiantutkimus suoritetaan aina

¹² Esimerkiksi Hinton (2015) kritisoi Krimin sodan sotilaallisia tapahtumia käsitteleviä kirjoja historian vääristämisestä.

nykyhetkestä käsin, eli toisin sanoen on mahdotonta analysoida tapahtumia niiden omasta kontekstista ilman oman position vaikutusta. Tätä näkökulmaa kutsutaan presentismiksi (Berger & Lorenz 2008, 19-23).

Vastaus tähän ongelmaan on tässä työssä kolmiosainen. Ensinäkin nojaudun tässä niin kutsuttuun historiallisuuden regiimiin, jolla tarkoitetaan menneisyyden irrottamista nykyisyydestä antamalla sille oma konteksti. Näin voidaan analysoida historiankirjoituksia niiden omassa viitekehyksessä.¹³ (Hartog & Brown 2015, xv-xix.) Toisekseen suurimmat kiistanaiheet Krimin sotaa käsittelevässä kirjallisuudessa koskevat kysymystä syyllisyydestä sotaan. Toisin sanoen kirjallisuudessa tapahtumien kuvaus on hyvin samankaltainen, mutta niistä vedetään erilaisia johtopäätöksiä. Näin ollen tämä ei varsinaisesti ole ongelma tutkimuskysymyksen kannalta, sillä lähestymistapa on hyvin erilainen. Tässä tutkielmassahan keskitytään analyysissä tarkkailemaan tietyn esitetyn mekanismin toimintaa, eikä niinkään oteta kantaa sodan syyhyn. Kolmanneksi prosessijäljityksen menetelmässä on sisäänrakennettuna keino lieventää tätä ongelmaa. Bayesilainen kaksitasoanalyysi tarjoaa keinot arvioida erilaisia ristiriitaisia huomioita niiden taustaoletusten kautta, kuten kolmannessa kappaleessa totesin. Toisin sanoen siis ristiriitaisissa tilanteissa tässä työssä verrataan aineistoja keskenään sekä taustaoletusten ja argumentin vakuuttavuuden kautta. Tämän analyttisen tempun avulla voidaan myös pohtia kirjoituksia yli niiden oman kontekstin ja näin välttää historiantutkijoita askarruttavaa presentismin vankilaa.

Vastaukseni näihin teoriallisiin ja menetelmällisiin vaatimuksiin on luoda neljäportainen aineistorakenne. Tosin on huomautettava, että kyseinen aineistoluokittelu on hyvin väljä ja limittäinen. Ensimmäisellä tasolla pyrin vastaamaan teoreettisen viitekehyksen luomaan julkisuuden vaateeseen. Tämähän tarkoitti erilaisia sopimuksia ja julistuksia, joita suurvallat tekivät Krimin sodan aikana, ja sitä ennen. Näiden kautta voidaan todistaa sekä pluraalisen subjektin olemassaolo että sen oletetut vaikutukset. Nämä kaikki sopimukset ovat julkisia dokumentteja, jotka löytyvät esimerkiksi useista eri parlamentaarista kirjastoista, kuten Ranskasta ja Yhdistyneestä kuningaskunnasta. Ongelmaksi kuitenkin nousi se, että kaikki nämä sopimukset ovat laadittu silloisen *lingua franca*n mukaan, eli ranskaksi. Myös Yhdistyneen kuningaskunnan alahuoneelle esitellyt paperit ovat siis vain ranskaksi dokumentoituna. Tästä syystä hyödynnän Yhdistyneen kuningaskunnan ulkoministeriön kirjastonhoitaja Edward Hertsletin mainiota teosta

¹³ Tämä on huomattavasti monimutkaisempi tieteenfilosofinen keskustelu, jonka pintaa vain raapaisin tässä tiivistelmässä. Enemmän tästä keskustelusta löytyy muun muassa Nora (1989), Hutton (2000) ja Hartog (2005).

The Map of Europe by Treaty vuodelta 1875. Kyseisestä opuksesta löytyy englanninkieliset käännökset lähes kaikista Krimin sodan julkisista sopimuksista ja julistuksista, jotka on käännetty suoraan alkuperäislähteestä. Toisella portaalla aineistorakenteessani ovat historiantukijoiden laatimat teokset, jotka lähestyvät Krimin sodan tapausta jonkun osallistujamaan kautta. Esimerkiksi tällaisia töitä ovat Curtissin (1983) *Russia's Crimean War*, Bademin (2010) *The Ottoman Crimean War* sekä Schroederin (1972) *Austria, Great Britain, and the Crimean War*. Näiden kautta voidaan tarkastella Krimin sodan diplomatiaa yksityiskohtaisemmin tiettyjen maiden näkökulmasta käsin.

Kolmannelta portaalta löytyvät puolestaan Krimin sotaa käsittelevät yleisteokset, joissa historiantutkijat pyrkivät muodostamaan yleiskuvan sodan tapahtumista ilman selkeää fokusta johonkin yhteen kriisiin osapuoleen. Tällaisia töitä tässä pro gradu –tutkielmassa ovat esimerkiksi Richin (1985) *Why the Crimean War? A cautionary Tale*, Figesin *Crimea* Goldfrankin *The origins of the Crimean War* sekä Roylen *Crimea: The Great Crimean War 1854-1856*. Näiden kautta pystytään ensinäkin muodostamaan kattavampi kokonaiskuva edellä mainittujen spesifimpien teosten välille. Toiseksi näiden yleisteosten lisäksi voidaan samalla ratkaista mahdollisia tulkintaeroja töiden välillä. Neljännellä ja viimeisellä portaalla ovat tieteelliset artikkelit ja kirjallisuus joka sivuaa Krimin sodan tapahtumia. Hyvänä esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi Lincolnin (1980) Venäjän tsaaria käsittelevä teos *Nicholas I*, Brownin (2010) teos *Palmerston* tai Bérengerin (1997) Itävallan hallitsijasuvun historiaa käsittelevä *A History of the Habsburg Empire 1700-1918*. Viimeisen portaan töiden asema tässä pro gradu –tutkielmassa on kaksiosainen. Ensinnäkin näiden avulla voidaan kytkeä Krimin sota laajempaan historialliseen kontekstiin. Toiseksi näistä historiantutkijoiden töistä löytyy myös hyvin spesifiä tietoa yksittäisistä tapahtumista, joista on hyötyä tietyissä kohdissa analyysiä. Kokonaisuutta katsottaessa on kuitenkin huomautettava, että tässä työssä tätä aineistoa hyödynnetään hyvin paljon ristiin, eikä mitään työtä ole haluttu lukita tiettyyn portaaseen. Kyse on enemmänkin aineiston keruun ja luokitteluun käytetty viitekehys, jolla pyrittiin turvaamaan mahdollisimman laaja mutta systemaattinen otanta tapahtumaa käsittelevästä aineistosta. Kuitenkin samalla mahdollistaa ristiriitaisten argumenttien huomioon ottamisen ja käsittelyn. Näin voin koota aineiston joka vastaa tutkimusasetelman vaatimukseen järkevällä tavalla.

Yhteenvetona voidaan todeta tämän tutkielman aineiston perustuvan historiaa käsitteleviin teoksiin, sillä työn aiheena oli historiallinen tapahtuma. Lisäksi julkisen sitoumuksen teoria asettaa vaatimuksen aineiston julkisuuden analyysille. Menetelmällisesti tarvitaan myös materiaalia, jonka kautta voidaan muodostaa narratiivi. Tätä prosessia voidaan tarkkailla hypoteesien kautta.

Vastauksena näihin vaateisiin tässä tutkielmassa muodostettiin neljäportainen aineistorakenne, jonka avulla pyritään luoma mahdollisimman kattava kuva Krimin sodan tapauksen diplomatiasta. Eri tasojen kautta tässä työssä tarkastellaan sodan tapahtumia erilaisista näkökulmista ja vaihtelevalla tarkkuustasolla. Seuraavaksi tässä pro gradu –tutkielmassa siirrytään itse narratiivin rakentamiseen seuraavassa luvussa näiden mainittujen aineistolähteiden avulla.

5. Krimin sodan tapahtumat

Tässä luvussa esittelen yleisellä tasolla historiallisen narratiivin itse Krimin sodasta, siihen johtaneista tapahtumista sekä konfliktin päättymisestä. Toisin sanoen tässä luvussa esittelen tapahtumat kronologisessa järjestyksessä, enkä niinkään paneudu aineistoon teoreettisella tasolla. Tarkoitukseni onkin tässä luvussa rakentaa koherentti kuva Eurooppaa 130 vuotta sitten koetelleista tapahtumista, ja samalla kontekstoida kriisiä suhteessa muihin tapahtumiin. Esittelemällä tämän narratiivin etukäteen vapautan seuraavan luvun syvällisemmälle analyysille, eikä tapahtumia enää kyseisessä osiossa tarvitse käydä läpi kronologisessa järjestyksessä.

Tämä luku etenee viidessä vaiheessa, joista jokainen käsittelee Krimin sodan eri vaiheita. Aloitan esittelemällä kriisin taustatekijöiden esittelyllä. Toisessa vaiheessa käyn läpi Krimin sotaan johtaneen diplomaattisen kriisin vaihe vaiheelta. Kolmannessa osassa käyn läpi itse sodan eri vaiheet. Joskin tässä yhteydessä on huomattava, että painopiste tässä osassa on sodan taustalla pyörineessä diplomaattisessa kriisissä, eikä niinkään sotatapahtumissa. Neljännessä vaiheessa esittelen lyhyesti konfliktin päättäneen Pariisin rauhan vuodelta 1856. Näiden neljän vaiheen kautta pyrin luomaan historiallisen narratiivin tapahtumista, jonka kautta voin vastata systemaattisemmin itse tutkimuskysymykseen seuraavassa luvussa. Lopuksi muodostan tämän narratiivin pohjalta itse varsinaisessa analyysissä tarkasteltavat tapahtumat. Toisin sanoen annan täsmällisemmän perustelun tarkasteltavan prosessin alku- ja loppupisteelle.

5.1. Taustatekijät

1800-luvun aloittaneet Ranskan suuri vallankumous sekä sitä seuranneet sodat Napoleonin vastaan aiheuttivat vahvan reaktion Euroopan suurvaltapiireissä. Eurooppaa oli riepottellut lähes jatkuva sotatila lähes kolmenkymmenen vuoden ajan, ja tämän toistumisen kaikki osapuolet halusivat estää, kun Napoleonin valtakausi lopulta oli saanut väkivaltaisen päätöksensä. Ranskalaisen imperiumin voittaneet suurvallat Yhdistynyt kuningaskunta, Itävalta, Preussi ja Venäjä kokoontuivat Wieniin neuvottelemaan Euroopan turvallispoliittisesta tulevaisuudesta. (Mitzen 2013, 102.) Tätä kokoontumista alettiin myöhemmin kutsua Euroopan kongressiksi tai Wienin konsertiksi.¹⁴ Mantereeseen johtavat monarkit näkivät kriisin todellisena syynä Ranskan vallankumouksen

¹⁴ Tässä työssä tätä kutsutaan Euroopan kongressiksi tästä edes, sillä se tarjoaa paremman kuvan konsertista Euroopan laajuisena sitovana sitoumuksena suurvaltojen välillä.

aiheuttamat muutokset, jotka olivat romuttaneet vuosisatoja pitkän yhteiskunnallisen järjestyksen radikaalilla tavalla. Estääkseen vastaavan toistumisen lupautuivat kaikki jäsenmaat ylläpitämään vallitsevaa tilannetta sekä maiden välillä että niiden sisällä. Suurvaltojen edustajat sopivat myös kokoustavansa tarvittaessa, jos ristiriitoja ilmenisi maiden välillä. (Mitzen 2013, 103-104.) Kolme vuotta myöhemmin myös Ranska otettiin mukaan kongressiin, ja näin luotiin lähes koko Euroopan kattava yritys ylläpitää järjestystä ilman suurvaltakonflikteja, ja tässä onnistuttiinkin aina Krimin sodan alkamiseen asti noin neljäkymmentävuotta myöhemmin (Mitzen 2013, 89-93). Näin ollen Euroopan kongressi onkin tärkein viitekehys pohdittaessa Krimin sotaa julkisen sitoumuksen kautta.

Wienin neuvotteluista puuttui kumminkin yksi suurvalta Euroopan rajoilta, sillä osmanit eivät kongressiin varsinaisina jäseninä osallistuneet. Vanha islamilainen suurvalta oli taantunut vuosisadan ajan, ja ajautunut sekä taloudellisiin että sisäisiin poliittisiin ongelmiin. (Badem 2010, 46-47.) Varsinkin jälkimmäisen aiheuttama epätasapaino alkoi heijastua myös Eurooppaan 1820- ja 1830-luvulla, kun Osmanien turkkikeskeinen politiikka aiheutti kitkaa nykyisen Egyptin alueella. Tämä lopulta purkaantui vakavana kapinana 1830 (Demirbas 2016, 1-2). Egyptiläisten johtaja Mehmet Ali saavutti useita sotilaallisia voittoja, joihin Osmanien sulttaani Mahmud II ei pystynyt vastaamaan (emt, 3). Sulttaanin ainoaksi vaihtoehdoksi jäi vetoaminen eurooppalaisiin suurvaltoihin. Kuitenkin ranskalaiset näkivät egyptiläisten itsenäisyyspyrkimykset itselleen positiivisena asiana, ja aktiivisesti tukivatkin Mehmet Alin sotatoimia, joskin vain välillisesti (Demirbas 2016, 6). Myös britit olivat haluttomia puuttumaan Osmanien sisäisiin asioihin. Näin jäljelle jäi vain osmanien vanha vihollinen Venäjä, joka suostuikin kukistamaan egyptiläisten kapinan. Ilmaiseksi Venäjän tsaari Nikolai I:n apu sulttaanille ei kuitenkaan tullut. (Demirbas 2016, 2) Vastineena avusta venäläiset vaativat turkkilaisia allekirjoittamaan Unkiar-Skelessin sopimuksen, jossa maat virallisesti solmivat liittolaissopimuksen vuonna 1833. Tekstiin kuului myös pykälä, jossa sulttaani lupasi sulkea Mustanmeren ja Välimeren erottavat Bosporin ja Dardanellien salmet uusien liittolaisten vihollissotalaivoilta. (Rendall 2002, 42-43) Unkiar-Skelessin sopimus herätti suurta närää Euroopan muissa suurvalloissa, sillä Venäjä olivat nyt täysin dominantti toimija Mustallamerellä salmien sulkemisen jälkeen (Demirbas 2016, 7-13). Erityisesti britit pelkäsivät Nikolai I:n valmistautuvan Osmanivaltion tuhoamiseen ja valloittamiseen. Pääministeri Palmerston jopa tunnusteli vuonna 1833, josko muilla suurvalloilla olisi halua sotatoimiin Venäjää vastaan. (Demirbas 2016, 11-12) Kuitenkin muut suurvallat näkivät Osmanivaltion tilan niin epävakaana, että yleinen sota tuhoaisi valtion lopullisesti (Rendall 2002, 48). Tämän takia britit keskittyivätkin tukemaan turkkilaisten reformeja erityisesti armeijassa antamalla kouluttajia sulttaanin käyttöön (Demirbas

2016, 14). Näin niin sanottu itäinen kysymys ei johtanut vielä suurvaltojen väliseen sotaan, mutta kysymystä ei myöskään oltu ratkaistu.

Vuonna 1839 itäinen kysymys nousi jälleen Euroopan suurvaltapolitiikan agendalle, kun jälleen Mehmet Alin johdolla egyptiläiset nousivat kapinaan vaatiakseen itsenäisyyttä (Curtiss 1980, 25-26). Yhdistyneen kuningaskunnan ulkoministeri Palmerston vaati suurvaltojen välistä kongressia aiheesta, mutta sekä Venäjä että Itävalta kieltäytyivät. Ranska puolestaan tuki jälleen aktiivisesti egyptiläisiä (emt. 26). Kaikkien yllätykseksi tsaari Nikolai I:n ehdotti briteille venäläisten olevan valmis kumoamaan Unkiar-Skelessin sopimuksen, ja tukemaan sulttaania kapinassa egyptiläisiä vastaan. Vastineena venäläiset toivoivat suurvaltojen sopivan Bosporin ja Dardanellien salmien sulkemisesta molemmin puolin, johon britit suostuivat mielellään. (Rendall 2002, 52-55.) Egyptiläisten puolelle asettuneet ranskalaiset suivaantuivat tästä liikkeestä, ja alkoivat valmistautua sotaan Yhdistynyttä kuningaskuntaa vastaan. Mehmet Alin kapina Egyptissä kuitenkin ajautui ongelmiin, joka puolestaan lievensi ranskalaisten sotahalua Euroopassa. (Curtiss 1980, 27.) Samaan aikaan Yhdistynyt kuningaskunta, Itävalta, Venäjä sekä Osmanivaltio laativat yhteistoimintasuunnitelman mahdollisen sodan varalle vuonna 1840 (Ingle 1976, 131-132). Lopulta konflikti ratkaistiin Lontoossa allekirjoitetulla salmisopimuksella kesäkuussa 1841, joka perustui suurelta edellisvuonna laadittuun neljän valtion yhteistoimintasuunnitelmaan (emt. 144). Lontoon salmisopimuksessa valtiot lupautuvat ylläpitämään salmien neutraliteettia, ja samalla tukemaan sulttaanin hallintoa kaikkia kapinallisia vastaan (Hertslet 1875, 1024-1025). Näin eurooppalaiset suurvallat sopivat yhteistyössä tukevansa Osmanivaltiota, joka aloittikin suuret reformit valtiohallinnon parantamiseksi. Itäinen kysymys näytti ratkaistulta lopultakin.

Euroopan sisäinen myllerrys vuonna 1848 lopulta herätti myös itäisen kysymyksen takaisin suurvaltapolitiikan agendalle. Itävallassa unkarilaiset, ranskalaisten innoittamina, nousivat kapinaan vaatien itsenäisyyttä Unkarille (Bérenger 1997, 160-164). Tämä ajoi Itävallan syvään sisäiseen kriisiin ja lopulta sisällissotaan, josta se ei tulisi selviämään ilman ulkopuolista apua. Maan johto vetosikin tsaari Nikolaihin, joka lopulta suostui murtamaan unkarilaisten kapinahengen. (Jelavich 1983, 309-311.) Tämän seurauksena monet unkarilaistaustaiset sotilaat pakenivat Osmanivaltioon turvaan, näin aiheuttaen riidan Itävallan, Venäjän ja sulttaanin välille (Lincoln 1980, 326-327). Samaan aikaan Ranskassa Napoleon Bonaparten veljenpoika Charles Louis Napoleon (kruunauksen jälkeen Napoleon III) kaappasi vallan Bourboneilta (Thompson 1955, 82-91). Bonapartelaisen vallankumouksellinen nouseminen valtaan ajoi Euroopan kongressin kriisiin, sillä koko sopimuksen

ytimeissä oli estää vallankumoukset ja bonapartelainen valta erityisesti Ranskan maaperällä. Vain tsaari Nikolai I oli tosin valmis sotatoimiin ranskalaisia vastaan. Myös Preussi ja Itävalta olivat haluttomia suuriin sotatoimiin vallankumouksen takia. Eurooppalaisten suurvaltojen haluttomuus sotatoimiin hiersi venäläisten suurvaltasuhteita. (Craig 1966, 163-167.) Lopulta kompromissina Euroopan kongressin jäsenet suostuivat hyväksymään Louis Napoleonin Ranskan keisarina, mutta eivät tunnustaneet hänen olevan bonapartelainen hallitsija. Toisin sanoen he eivät siis hyväksyneet Bonaparten suvun paluuta eurooppalaisten monarkiasukujen joukkoon, mutta hyväksyivät hänet de facto Ranskan keisarina. (Thompson 1955, 137-140.)

5.2. Itäisen kysymyksen kriisiytyminen

Itäinen kysymys nousi Euroopan suurvaltapolitiikan agendalle uudelleen, kun ranskalaiset alkoivat vuonna 1850 vaatia oikeutta kustantaa Jerusalemin Pyhän haudan kirkon katon korjaus. Samalla he vaativat muita oikeutta suojella muitakin kristillisiä paikkoja Jerusalemissa, ja sen ympäristössä. (Jelavich 1991, 115-116.) Tämän suhteellisen vaarattoman vaateen taustalla oli ajatus oikeudesta toimia kristittyjen virallisena suojelijana Osmanivaltiossa. Toisin sanoen ranskalaiset pyrkivät saavuttamaan aseman, jossa he voisivat vaikuttaa Osmanivaltion sisäisiin asioihin toimimalla kristittyjen edustajana. (Echard 1983, 30-31.) Tämä asema oli historiallisesti kuulunut Venäjälle aiemmin.

Tsaari Nikolai I reagoi vahvasti, kun sulttaani myönsi ranskalaisille oikeuden korjata Pyhän haudan kirkon katon. Moskova vaati itselleen oikeutta johtaa näitä korjaustöitä vetoamalla vuonna 1774 kirjoitettuun Küchuk-Kainardjin sopimukseen, jossa Osmanivaltio oli myöntänyt tsaarille etuoikeuden toimia kristittyjen suojelijana maassa. Sulttaani tekikin täyskäännöksen asiassa julkaisemalla *firmanin*¹⁵, jossa Moskovalle annettiin yksinoikeus korjata jerusalemilaisen kirkon katon. Samassa julistuksessa sulttaani tosin myönsi katolilaisille sekä ortodokseille yhtäläisen oikeuden suorittaa kirkollismenoja kyseisessä kirkossa. (Lincoln 1980, 336-337.) Ranskalaiset pöyristyivät tästä käänteestä, ja vetosivat vuoden 1740 Pariisin rauhassa heille myönnettyyn oikeuteen suojella katolilaisia Osmanivaltion alueella. Samalla ranskalaiset lähettivät sotalaivan painostustoimena itäiselle Välimerelle. Tämä muutti sulttaanin kannan täysin jälleen. Nyt Konstantinopoli luovutti Jerusalemin latinalaiselle patriarkalle avaimet Jeesuksen syntymäkirkkoon.

¹⁵ Tämä on eräänlainen hallinnollinen julistus.

Myös tämä julistettiin firmanina. Samalla Ranska ja Osmanivaltio tekivät salaisen sopimuksen, jonka mukaan ensimmäistä, ortodokseja suosivaa, firmania ei luettaisi ääneen sulttaanin hovissa. Tämä tarkoittaisi sitä, ettei siitä tulisi virallinen. (Goldfrank 1994, 104-105.) Venäjällä tämä alettiin nähdä puhtaasti suurvaltojen välisenä poliittisena valtakamppailuna Osmanivaltiossa.

Nikolai I:n reaktio avainten luovutukseen oli voimakas. Hän nimitti Suomen entisen kenraalikuvernöörin prinssi Alexander Menšikovin erikoislähettilääksi Konstantinopoliin. Lisäksi tsaari komensi Krimin alueen armeijakunnan liikekannallepanon. Menšikoville Nikolai I:n antoi tehtäväksi katolilaisia suosivan firmanin kumouksen. Vastineeksi tsaari lupasi auttaa Osmanivaltiota mahdollisessa sodassa Ranskaa vastaan. Menšikovia käskettiin myös vaatimaan venäläisten aseman kristittyjen suojelijana virallistamista *senedillä*¹⁶. Jos sulttaani ei tähän suostuisi, prinssille myönnettiin oikeus virallisesti katkaista diplomaattiyhteys Konstantinopoliin. (Figs 2010, 107-110.). Kiista aloitti kiivaan diplomaattisen neuvottelun Osmanivaltion pääkaupungissa. Dialogin seurauksena uskonnollisiin kysymyksiin löytyi kompromissi, jonka molemmat osapuolet olivat valmiita hyväksymään. Sulttaani kustantaisi yksin Pyhän haudan kirkon katon korjauksen ja molemmat uskonnolliset suuntaukset saivat tasavertaisen oikeuden uskonnollisiin menoihin kyseisessä rakennuksessa. (Curtiss 1980, 101-106; Rich 1985, 39.)

Prinssi Menšikovin vaatimukset eivät kuitenkaan loppuneet tähän. Seuraavaksi tsaarin tuella prinssi alkoi vaatia Osmanivaltiota sopimaan Küchuk-Kainardjin sopimuksen päivityksestä, jossa virallisesti sementoitaisiin Venäjän erityisasema ortodoksien suojelijana Osmanivaltiossa. (Badem 2010, 76-78.) Sekä Ranska että Yhdistynyt kuningaskunta reagoivat tähän hyvin kriittisesti. Yhdistyneen kuningaskunnan suurlähettiläs Konstantinopolissa Canning (myöhemmin varakreivi Redcliffe)¹⁷ aloitti liennytysspolitiikan suurvaltojen välillä. (Conacher 1968, 141-144.) Hän ehdotti Itävallan tuella kompromissia, jossa sulttaani antaisi firmanin vahvuisen lupauksen suojella kaikkia uskontokuntia tasapuolisesti Osmanivaltiossa. Menšikoville tämä ehdotus ei käynyt. Hän vaati edelleen sulttaania julkaisemaan senedin, jossa uskonnollisten vähemmistöjen suoja taattaisiin. (Curtiss 1980, 124-125.) Sulttaanille tämä olisi liian suuri myönnytys ulkovalloille, jonka kautta muut maat voisivat surutta puuttua maan sisäisiin asioihin. Osapuolten taipumattomuus ajoi diplomaattiset suhteet umpikujaan toukokuussa 1853. Lopulta prinssi Menšikov katkaisi Venäjän suhteet Osmanivaltioon

¹⁶ Sened on firmania virallisempi lainkaltainen asetus.

¹⁷ Selvytyden vuoksi tästä edes tässä pro gradu -tutkielmassa kyseisestä henkilöstä käytetään nimitystä Redcliffe.

virallisesti 28.5.1853.¹⁸ (Badem 2010, 77-78.) Samalla venäläiset esittivät ultimaatumien sulttaanille, jonka mukaan Moskova oli pakotettu miehittämään Tonavan eteläisessä suistossa sijaitsevat Wallachian ja Modavian ruhtinaskunnat, ellei sulttaani myönnä Menšikovin vaatimukseen. (Lincoln 1980, 338-339.)

Tsaarin joukkojen ilmestyminen Balkanille herätti huolta Itävallan keisari Franz Joosef I:n hovissa. Itävallan ulkoministeri kreivi Buolin johdolla Euroopan suurvallat ryhtyivät ratkomaan Osmanivaltion ja Venäjän välistä kriisiä. (Bérenger 1997, 195.) Britit ehdottivat Wienissä laadittavaksi sopimusta, josta olisi poistettu kaikki pykälät, joista maiden välillä oli riitaa. Tähän kumpikaan osapuoli ei ollut valmis. (Gochal & Levy 2004, 320.) Ranskalaiset puolestaan toivat Wieniin ehdotuksen, jonka mukaan sulttaani myöntäisi Venäjän vaatimukseen senedistä jos tsaari puolestaan kirjallisesti lupaisi säilyttää status quon maiden välillä (Echard 1983, 33). Kremlille tämä ehdotus kävisi, jos sulttaani julkaisi prinssi Menšikovin esittämän sened-vaatimuksen ilman muutoksia. Tämän ehdotuksen pohjalta Euroopan suurvallat alkoivat muokata Wienissä Menšikovin ultimaatumia uudelleen. (Lincoln 1980, 338-339.) Lopullisessa versiossa suurvallat vaativat Euroopan kongressin nimissä sulttaania hyväksymään ehdotelma, jossa todettiin Venäjällä olevan oikeus suojella ortodokseja Osmanivaltiossa, mutta tämä ei tarkoittanut tsaarilla olevan oikeutta puuttua maan sisäisiin asioihin. Tätä ehdotusta alettiin kutsua Wienin muistioksi, ja se lähetettiin sulttaanille ultimaatumina. (Rich 1985, 74-75.) Osmanivaltio ei kuitenkaan ollut valmis hyväksymään tätä versiota. Erityisesti sulttaania hiersi muistion useat viittaukset Kuchuk-Kainardjin sopimukseen, joka hänen mielestään antoi Venäjälle tekosyn puuttua Osmanivaltion sisäisiin asioihin, vaikka tsaari olisikin vannonut säilyttävänsä status quon Mustanmeren ympäristössä. (Badem 2010, 82-83.)

Konstantinopoli ei kuitenkaan täysin hylännyt Wienin muistiota. He olisivat valmiita hyväksymään sen ilman viittauksia Kuchuk-Kainardjin sopimukseen. Lisäksi sulttaani oli valmis päivittämään kyseistä dokumenttia erillisenä kokonaisuutena. (ibid.) Venäläiset eivät kuitenkaan olleet valmiita hyväksymään muutoksia Wienin muistioon (Lincoln 1980, 339). Tilannetta pahensi kesällä berliiniläiselle sanomalehdelle vuodettu Venäjän ulkoministeri kreivi Nesselroden kirjoitus, jossa käsiteltiin Pietarin näkemyksiä Wienin muistiosta. Kyseisessä vuodetussa paperissa ulkoministeri

^{18 18} Tässä pro gradu –tutkielmassa selkeyden vuoksi käytetään gregoriaanista kalenteria päiväysmerkinnöissä, joka on 13 päivää Venäjällä käytettyä juliaanista kalenteria edellä.

toteaa Kuchuk-Kainardjin sopimukseen viittaukset tärkeiksi, sillä ilman niitä tsaari ei voisi vedota oikeuteen suojella kristittyjä Osmanivaltiossa. Eli toisin sanoen tässä paperissa kreivi Nesselrode myöntää Venäjän pyrkivän vaikuttamaan juurikin muslimivaltion sisäisiin asioihin. Venäjän ulkoministerin paperia alettiin tämän vuoksi kutsua Nesselroden väkivaltaiseksi tulkinnaksi. (Curtiss 1980, 163-166.) Erityisesti Yhdistyneessä kuningaskunnassa tämä herätti hyvin vahvan reaktion, eikä venäläisille löytynyt juurikaan sympatiaa (Conacher 1968, 164-167). Tsaari Nikolai I lopulta kielsi Nesselroden paperin edustavan Venäjän näkemystä, mutta paperi oli jo tehnyt vahinkonsa, kun muut maat eivät voineet enää luottaa venäläisten rauhanomaisiin motiiveihin (Rich 1985, 78-82). Näin pyrkimys rauhoittaa tilanne Wienin muistion avulla kaatui.

Wienin muistion kaaduttua eurooppalaiset suurvaltiot yrittivät vielä kerran ylläpitää rauhaa diplomaattisin keinoin Olomucissa alkusyksystä 1853 järjestetyssä konferenssissa, jossa olivat läsnä kaikki konfliktin osapuolet. (Curtiss 1980, 178.) Tsaari oli valmis Kuchuk-Kainardjin sopimuksen uusimiseen sekä sulttaanin lupaukseen suojella ortodokseja. Pietari oli valmis myös kirjallisesti lupaamaan etteivät he puuttuisi Osmanivaltion sisäisiin asioihin. Itävallan ulkoministeri kreivi Buol johti maiden välisiä tunnusteluita mahdollisesta sopimuksesta, mutta Osmanivaltio ei ollut valmis ylimääräisiin myönnytyksiin. (Curtiss 1980, 183-184.) Britit erityisesti suhtautuivat Olomucin konferenssin ehdotukseen kriittisesti. He pelkäsivät jättävänsä sulttaanin yksin sotimaan Venäjää vastaan, jos he hyväksyisivät ehdotuksen. (Conacher 1968, 196-199.) Näin viimeinenkin diplomaattinen yritys ylläpitää rauha Euroopan kaakkoiskulmassa epäonnistui. Lopulta sulttaani julisti sodan Venäjää vastaan 4.10.1853 vedoten Tonavan ruhtinaskuntien miehitykseen (Badem 2010, 99-101). Tsaari vastasi muutaman päivän myöhemmin omalla sodanjulistuksellaan, tosin hän lupautui toimimaan sodassa vain puolustuksellisesti (Schroeder 1972, 77). Euroopan kongressi oli epäonnistunut diplomaattisissa pyrkimyksissä pakottaa rauha näiden riitapukarien välille.

5.3. *Krimin sota*

Vaikkakaan eurooppalaiset suurvallat eivät olleet pystyneet estämään sotaa Venäjän ja Osmanivaltion välille, kyseessä ei silti vielä ollut Euroopan kattava konflikti. Kuitenkin tsaarin sodanjulistus jyrkensi Itävallan, Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan linjaa. Pietari nähtiin haluttomana ratkaisemaan kriisiä. (Curtiss 1980, 200-202.) Samoin Osmanivaltion kyky toimia sotilaallisesti Venäjää vastaan huolestutti erityisesti Yhdistynyttä kuningaskuntaa (Conacher 1968, 207). Itävallan johdolla Euroopan suurvallat yrittivät vielä konfliktin päättämistä poliittisesti niin

kutsutulla Wienin protokollalla, jota kutsutaan myös joulukuun 5. päivän sopimukseksi. Ideana oli lähettää kollektiivinen nootti molemmille konfliktin osapuolille, jossa pyydettiin maita asettamaan ehtonsa rauhalle. Näiden ehdotusten pohjalta järjestettäisiin kongressi Wienissä, jossa rauhasta neuvoteltaisiin. (Schroeder 1972, 83-85.) Sulttaanin vastauksessa suostuttiin hyväksymään vanhat sopimukset sellaisenaan ja julkaisemaan firman uskonnolisten ryhmien tasapuolisesta suojelusta. Vastineeksi sulttaani vaati venäläisten joukkojen vetäytymistä Tonavan ruhtinaskunnista. (emt. 105-108.) Venäjän vastauksessa puolestaan vaaditaan asian käsittelyä bilateraalisti, Küchuk-Kainardjin sopimuksen välitöntä ratifikaatiota, Menšikovin vaatimusten julkaisua *supreme iradéna*¹⁹, Tonavan ruhtinaskuntien hallinnon pitää pysyä samana²⁰ ja viimeiseksi muista maista tuleville taistelijoille ei saa antaa pakolaisstatusta. Vastineena tsaari oli valmis lupaamaan status quon säilytyksen ja vetäytymään Tonavan ruhtinaskunnista kunhan sopimus on allekirjoitettu. Euroopan suurvallat kuitenkin näkivät erot liian suurina, että rauhanneuvottelut voitaisiin aloittaa. (Rich 1985, 105-106.)

Kriisi eskaloitui eurooppalaiseksi konfliktiksi, kun Mustallamerellä venäläinen laivasto seurasi Osmanivaltion joukkojensiirtolaivoja Sinopin²¹ satamaan ja avasivat tulen. Muutamassa tunnissa sulttaanin Mustanmeren laivasto oli tuhottu täysin. (Badem 2010, 120-123.) Lontoo ja Pariisi suivaantuivat tästä tapahtumasta, sillä tsaari oli aiemmin luvannut toimivansa vain defensiivisesti. Nyt kuitenkin venäläiset joukot olivat hyökänneet Osmanivaltion alueelle ja tuhonneet heidän laivastonsa. (Gochal & Levy 2004, 318-319.) Yhdessä Itävallan kanssa länsivallat alkoivat vaatia Venäjän välitöntä vetäytymistä Tonavan ruhtinaskunnista, ja samalla he esittivät neljäkohtaisen vaatimuslistan rauhan ehdoista, joka samalla toimi liittouman perustuspaperina (Echard 1983, 38). Venäjän tulisi vetäytyä ruhtinaskunnista, Osmanivaltion kristittyjen suojelu siirrettäisiin Euroopan kongressille, maat lupautuivat sopimaan rauhan vain yhdessä ja lopuksi Osmanivaltio liitettäisiin kongressiin muokkaamalla Lontoon salmisopimusta vuodelta 1841. Venäjä ei näihin vaatimuksiin suostunut, joten sekä Ranska että Yhdistynyt kuningaskunta esittivät ultimaatumien Venäjälle maaliskuun alussa 1854. He vaativat välitöntä vetäytymistä ruhtinaskunnista, tai he julistaisivat sodan. (Schroeder 1977, 193-194.) Kun Venäjä ei näihin ultimaatumeihin vastannut, julistivat he sodan Venäjää vastaan maaliskuun viimeisellä viikolla 1854 (Figes 2010, 157). Itävalta ei alkuun esittänyt ultimaatumia, mutta aloitti sotavoimien liikekannallepanon. Lopulta keisari Frans Joosef I

¹⁹ Senediä voimakkaampi ja virallisempi julistus.

²⁰ Ortodokseilla oli erityisministeri ruhtinaskuntien hallituksissa.

²¹ Kaupunki sijaitsee Mustanmeren etelärannalla nykyisen Turkin alueella.

esitti tsaarille uttimaatumien, jossa myös vaadittiin vetäytymistä Tonavan alueelta kesällä 1854. Venäjä Kreml kuitenkin suostui sillä venäläinen armeija näki Tonavan alueiden puolustuksen Itävallan joukkoja vastaan mahdottomana. (Bérenger 1997, 195.)

Liittoutuneet maat, eli Ranska, Yhdistynyt kuningaskunta, Itävalta sekä Osmanivaltio, julkaisivat neljäkohtaisen vaatimuslistan rauhalle, joka perustui suurelta aiemmin esitettyihin ultimaatumeihin. (Rich 1985, 141-144.) Tonavan ruhtinaskunnista tehtäisiin Euroopan kongressin protektoraatteja, Tonavan meriliikenne asetettaisiin kansainvälisen lain piiriin, Lontoon salmisopimusta vuodelta 1841 muokattaisiin status quota ylläpitävään muotoon sekä Osmanivaltion alueen kristittyjen suojele siirtyisi Euroopan kongressille. (Hertslet 1875, 1225-1226.)

Liittoutuneiden varsinaiset sotatoimet alkoivat kesällä 1854, kun Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan sotalaivue tunkeutui itäiselle Itämerelle. Tavoitteena tällä oli houkutella Ruotsi mukaan sotaan Venäjää vastaan, ja samalla uhata Pietaria. (Rath 2015, 33-34.) Molemmat näistä tavoitteista epäonnistuivat, sillä Ruotsin vaatimuslista liittymisestä oli liian kallis liittoutuneille ja Itämeren matalikot estivät sotilaalliset toimet lähes täysin. Ranskalaiset ja britit kuitenkin onnistuivat hyökkäämään ja valloittamaan Ahvenanmaalla sijaitsevan Bormarsundin linnoituksen. (emt. 75-76.) Laivueen läsnäolo myös säikäytti venäläisjohdon, jonka seurauksena venäläisjoukkoja siirrettiin Pietarin läheisyyteen pois Krimin alueelta (Curtiss 1980, 287).

Syksyllä 1854 sotatoimet siirtyivät Mustallemerelle, kun ranskalaiset ja britit nousivat onnistuneesti maihin Krimin niemimaalle, ja aloittivat Sevastopolin rannikolinnoituksen piirityksen (Black 2001, 124-125). Maihinnousun yhteydessä käytiin Balaklavan taistelu, jossa varsinkin britit kokivat suuria tappioita. Tästä innostuneena venäläisjoukot yrittivät murtaa Sevastopolin piirityksen Inkermanin taistelussa 22.10.1854. Taistelu kuitenkin päättyi tsaarin joukkojen katastrofaaliseen tappioon. Yhteenoton seurauksena venäläiset menettivät 40% Krimin armeijakunnan vahvuudesta. Inkermanin jälkeen Sevastopolin piiritys muuttui passiiviseksi, sillä venäläisillä ei ollut enää kykyä hyökätä. Liittoutuneiden ongelmaksi muodostui loppuvuoden huono sää, mikä teki joukkojen huollon haastavaksi. (Curtiss 1980, 322-342.)

Inkermanin taistelu myös aloitti diplomaattisen prosessin uudelleen, kun Itävalta virallisesti liittyi liittoumaan. Samaan aikaan tosin sisäisistä ongelmista kärsivä Preussi virallisesti julistautui puolueettomaksi konfliktissa. (Schroeder 1972, 150-155.) Taistelun jälkeen tsaari suostui

aloittamaan rauhanneuvottelut liittoutuneiden neljäkohtaisen listan pohjalta (Rich 1985, 149-52). Neuvottelut kuitenkin alkoivat vasta maaliskuussa 1855, sillä Venäjän keisari Nikolai I menehtyi ja valtaan nousi Aleksanteri II (Lincoln 1980, 349-350). Kahdesta ensimmäisestä vaatimuksesta päästiin sopuun. (Curtiss 1980, 385-386.) Kolmannesta kohdasta kuitenkin syntyi kiivas kiista. Sekä britit että ranskalaiset tulkitsivat Euroopan status quon palauttamisen tarkoittavan Sevastopolin linnoituksen purkamista. (Figes 2010, 330.) Tähän Venäjä ei ollut valmis, sillä linnoitusta ei oltu vielä hävitty. Itävalta yritti kreivi Buolin johdolla kompromissia, jossa sulttaanille annettaisiin oikeus avata Mustanmeren salmet, jos hän kokisi maan uhatuksi. Tämä mahdollistaisi liittoutuneiden dominanssin alueella, joka tekisi puolestaan venäläisten sotatoimet alueella mahdottomaksi. (Schroeder 1972, 266-270.) Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan yllätykseksi tsaari oli valmis myöntymään tähän järjestelyyn. Läntiset suurvallat olivat toivoneet, että Venäjä näyttäytyisi yhteistyökyvyttömältä, joka puolestaan vetäisi Itävallan sotaan mukaan. Kun Pariisi ja Lontoo kieltäytyivät hyväksymästä tätä ehdotusta, muuttui tilanne päinvastaiseksi. (Rich 1985, 154-155.) Itävalta suivaantui liittolaistensa taipumattomuudesta, ja kieltäytyi julistamasta sota Venäjää vastaan. Joskaan keisari Franz Joosef I ei mennyt niin pitkälle, että olisi virallisesti julistautunut liittoutumattomaksi. (emt. 400-402.) Näin jälleen diplomatia ajautui umpikujaan.

Syksyllä 1855 sodan käännekohta tapahtui, kun Venäjä menetti Sevastopolissa Malakhovin taistelussa kaupungin itäisen osan hallinnan. Tämän jälkeen linnoituksen puolustus ei ollut enää mahdollista, ja venäläiset vetäytyivät 27.10. vastaisena yönä mantereeseen puolelle. (Badem 2010, 283.) Sevastopolin piiritys oli kestänyt vuoden, ja Venäjän armeijalle kyseinen taistelu oli katastrofaalinen. Venäjän omien arvioiden mukaan tappiot nousivat 400 000 mieheen, joka oli lähes puolet Venäjän mobilisoidusta armeijasta. (Curtiss 1980, 470-471.) Tsaarin onneksi kuitenkin taistelut Kaukasuksella olivat selkeä menestys, sillä venäläisjoukot olivat vallanneet Karsin kaupungin Osmanivaltiolta. Kuitenkin suuremmat voitot olivat epätodennäköisiä tälläkin rintamalla. (Figes 2010, 397-399.) Sevastopolin voitto tarjosi Napoleon III:lle sotilaallisen voiton, jonka jälkeen hän voisi aloittaa rauhanneuvottelut (Echard 1983, 47-49). Yhdistynyt kuningaskunta olisi ollut halukas jatkamaan sota, mutta ilman ranskalaisten tukea taistelusta olisi tullut todella kallis (Figes 2010, 405).

5.4. Pariisin rauha

Saksien pääministeri aloitti rauhantunnustelut marraskuussa 1855 Venäjän ja Ranskan välillä. Tsaari oli valmis hyväksymään neljäkohtaisen listan rauhalle, mutta ei ollut valmis luovuttamaan alueita muille. (Curtiss 1980, 482-483.) Samaan aikaan marraskuussa Itävalta päätti vaatia Venäjää suostumaan rauhaan neljäkohtaisen listan pohjalta, joskin Wien vaati Venäjää luovuttamaan Bessarabian alueen. Vaatimus lähetettiin Kremlille ultimaatumina. Tämän uhkavaatimuksen pohjalta aloitettiin alustavat rauhanneuvottelut. (Figs 2010, 404-406.)

Venäläiset hyväksyivät Itävallan ultimaatumin muuten, mutta vaatimus Bessarabiasta ei heille sopinut. Tästä syystä Venäjän ulkoministeri kreivi Nesselrode vetosi saksien kautta ranskalaisiin. (Rich 1985, 161-162.) Kuitenkaan Napoleon III ei ollut valmis hylkäämään Itävaltaa tässä vaiheessa. (Curtiss 1980, 495.) Näin Venäjä oli pakotettu vastaamaan myöntävästi Itävallan ultimaatumiin, joka lopullisesti lopetti sodan ja aloitti viralliset rauhanneuvottelut 1856 helmikuun lopussa Pariisissa. (Schroeder 1972, 339-340.)

Napoleon III asettui johtavaan rooliin rauhanneuvotteluissa Pariisissa. Varsinkin britit suhtautuivat nuivasti neuvotteluihin, sillä he halusivat jatkaa sotaa saavuttaakseen alkuperäiset tavoitteet Suomen ja Puolan vapautuksesta. Myös itävaltalaiset olivat taipumattomia neuvotteluiden alussa. (Echard 1983, 58-62.) Heidän ensisijainen tavoitteensa oli Bessarabian alueiden liittäminen Tonavan ruhtinaskuntiin. Venäjä suhtautui Itävallan vaateisiin edelleen nihkeästi, ja toivoivat pystyvänsä kauppaamaan Kaukasuksella olevan Karsin kaupungin vastineena Bessarabian säilytyksestä. Näiden näkökulmien välissä keisari Napoleon III pyrki rakentamaan pysyvän rauhansopimuksen Euroopalle. (Curtiss 1980, 510-511.) Bonapartelaisen hallitsijan omana tavoitteena oli järjestää uusi Euroopan kongressi, jossa yleisemminkin käsiteltäisiin Euroopan suurvaltoja hiertäviä kysymyksiä, kuten Puolan ja Pohjois-Italian asemaa. (Echard 1983, 66-71.)

Ensimmäisenä neuvoteltavana asiana oli neljäkohtaisen listan ensimmäinen vaatimus, jossa vaadittiin Tonavan ruhtinaskuntien muuttamista Euroopan kongressin protektoraateiksi. Venäjälle tämä ei ollut ongelma, mutta Itävallan lisäys Bessarabian liittämisestä Moldaviaan melkein kaatoi rauhanneuvottelut. Venäjä halusi korvauksia Karsin kaupungin palauttamisesta, mutta sekä Itävalta että Yhdistynyt kuningaskunta vastustivat tätä. (Rich 1985, 186-189.) Napoleon III:n ehdotuksesta Moldaviaan liitettäisiin suuri osa Bolgarin alueesta, mutta Venäjä saisi säilyttää Tonavan sivujoen

Prutin ympäristön vastineena Karsin palautuksesta (Schroeder 1972, 352-353). Toisin sanoen venäläiset saivat säilyttää noin 60% Bessarabian alueesta.

Seuraavaksi osapuolet neuvottelivat vaatimuslistan kolmannesta kohdasta, jonka mukaan Osmanivaltio sulkisi Dardanellien ja Bosporin salmet kaikilta sotalaivoilta rauhan aikana. Kenelläkään neuvottelijoista ei ollut ristiriitaisia mielipiteitä tästä. Venäläiset olivat valmiita myös poistamaan sotalaivansa Mustaltamereltä, ja lupasivat olla rakentamatta rannikkolinnoituksia pohjoisrannalle. (Curtiss 1980, 513-514.) Kolmannen kohdan ratkettua alkoivat suurvallat keskustella neljäkohtaisen vaatimuslistan toisesta kohdasta, joka käsitteli Tonavan alueen merenkäyntiä. Vaatimuksena liittoutuneilla oli liittää Tonava Euroopan kongressin suojeluksen, eli toisin sanoen vapauttaa merenkäynti alueella kaikista rajoittavista sopimuksista. Tästäkään kohdasta ei osapuolilla ollut eriäviä mielipiteitä, ja neuvottelut saatiinkin sen osalta nopeasti loppuun. (Figes 2010, 414.)

Viimeisenä virallisena kohtana rauhankonferenssissa käsiteltiin kristittyjen asemaa Osmanivaltiossa. Tästä muodostui toinen todellinen ongelma neuvotteluissa, sillä sulttaani oli haluton kohtelemaan kristittyjä tasavertaisena. Konstantinopoli pelkäsi muslimien nousevan kapinaan, jos hallinto päättäisi tasavertaisesta kohtelusta. (Badem 2010, 287-288.) Samoin Itävalta ja Yhdistynyt kuningaskunta suhtautuivat varautuneesti tähän kohtaan, sillä he näkivät de facto venäläiset Osmanivaltion kristittyjen suojelijana. Näin ollen, kristittyjen aseman parannus muslimivaltiossa käytännössä lisäisi heidän mielestään Venäjän vaikutusvaltaa maassa. (Curtiss 1980, 515.) Kompromissina sulttaani julkaisi niin sanotun *Hatt-i-humayünin* reformin. Tässä ehdotelmassa kristityt saisivat oikeuden hakea valtionvirkoihin, tuomioistuimiin otettaisiin kristittyjä tuomareita ja kristityt saisivat ostaa maata Osmanivaltiossa. Tämän julistuksen sulttaani toivoi riittävän suurvalloille. Kuitenkin Venäjä vaati, että tämä uudistus asetettaisiin Euroopan kongressin suojeluksen. (Figes 2010, 415.) Tähän Itävalta eikä Yhdistynyt kuningaskunta suostunut, sillä se loukkaisi Osmanivaltion suvereniteettia. Myöskään Ranska ei ollut valmis asettumaan vastateloin liittolaistensa kanssa tämän asian tiimoilta. Näin sopimukseen jäi versio artiklasta, jonka mukaan Euroopan kongressi katsoo oikeudekseen suojella Osmanivaltion kristittyjen asemaa, kuten kaikkialla muuallakin maailmassa. (Curtiss 1980, 516-517.) Näin varsinaiseen Krimin sotaan johtaneet kiistat saatiin sovittua, ja sota lopulta oli virallisesti päättynyt.

Neuvottelut Pariisissa kuitenkin jatkuivat, sillä Napoleon III:n pyynnöstä maat keskustelivat muista Euroopan ongelmista. Ensimmäisenä asialistalla oli Preussin tilanne, joka oli jätetty varsinaisten neuvotteluiden ulkopuolelle. (Echard 1983, 65-66.) Suurvaltojen suhde tähän nousevaan valtaan oli sanalla sanoen monimutkainen. Vihamielisimpiä oli britit, jotka olivat suivaantuneita preussilaisten annettua venäläisille luvan kuljettaa sotilastarvikkeita heidän satamiensa kautta, jolloin Venäjä pystyi kiertämään Yhdistyneen kuningaskunnan kauppasaartoa. Myöskin Itävalta oli varsin pettynyt Preussin toimiin Krimin sodan aikana, sillä he olivat kieltäytyneet tukemasta keisari Franz Joosef I:stä mahdollisissa sotatoimissa Venäjää vastaan. Itävaltalaiset näkivät preussilaiset lisäksi kilpailijoina Saksan alueen hallinnasta. (Curtiss 1980, 517.) Ranskalaiset olivat puolestaan huolestuneita Preussin kasvavasta armeijasta sekä suhteellisen aggressiivisesta ulkopolitiikasta länttä kohtaan. Vastentahtoisesti Venäjän ehdotuksesta liittoutuneet kutsuivat preussilaiset neuvottelemaan salmisopimuksen uusimisesta, sillä maa oli yksi alkuperäisen sopimuksen allekirjoittaneista maista. Kuitenkaan muihin asiakohtiin Preussin ei annettu puuttua. (emt. 518-519; Echard 1983, 66-67.)

Toinen Pariisissa käsitelty asia koski Puolan kysymystä. Ongelma oli hiertänyt suurvaltasuhteita jo pitkään. Viimeisimpänä ongelmana oli venäläisten verisesti tukahduttama puolalaiskapina vuonna 1830. Läntiset valtiot halusivat vapauttaa Puolan saadakseen puskurivaltion Preussin ja Venäjän välille, joka puolestaan vähentäisi saksalaisten riippuvuutta venäläisistä. (Figs 2010, 416-417.) Pariisi ja Lontoo eivät kuitenkaan olleet tuhoamaan rauhaa uudelleen tämän kysymyksen takia, jolloin asian käsittely jäi epäviralliselle tasolle, eikä asiasta seurannut mitään konkreettista. Pariisissa neuvoteltiin lyhyesti myös Italian tilanteesta. Ranska ja Itävalta olivat sotkeutuneet valtataisteluun Italian kaupunkivaltioiden hallinnasta, eikä loppua tälle ollut nähtävissä. (Echard 1983, 67.) Napoleon III ehdotti, että Italiaan perustettaisiin eräänlainen uusi Pyhä roomalainen keisarikunta. Tällä ranskalaiskeisari tarkoitti eräänlaista ylikansallista valtiopäivärakennetta, joka muistutti edesmenneen Pyhän roomalaisen keisarikunnan hallintomuotoa. Itävalta ei kuitenkaan ollut valmis tähän, sillä se katsoi ranskalaisten pystyvän dominoimaan Italiaa tämän valtiopäivärakenteen kautta paremmin kuin itävaltalainen keisari pystyisi. (emt. 67-69.) Näin Italian kysymyksenkin ei saatu mitään pysyvää vastausta.

Edellä olen esitellyt Krimin sodan kriisin hieman laajemmassa viitekehyksessä kattaen sekä vuosien 1839-41 kriisin että vuoden 1848 tapahtumat. Seuraavaksi esittelen aineiston rajausta lyhyesti näiden tapahtumien valossa. Ensinäkin koko epookin analyysi ei ole tarpeellinen kahdesta syystä. Ensinäkin nojaan tässä työssä Jennifer Mitzenin argumentaatioon, joka käsitteli samaa aikakautta.

Tällöin voin käyttää hänen argumentaatiota premissinä, jonka varaan tukeudun. Euroopan kongressissahan vaikutti tutkijan mukaan julkinen sitoumus, sillä Euroopan johtajat katsoivat olevansa yhteisesti vastuussa rauhasta mantereella. (Mitzen 2013, 67.) Näin ollen keskeiseksi tekijäksi tämän työn rajauksessa nousee kysymys siitä, milloin Krimin alueesta tuli osa Eurooppaa silloisten toimijoiden mielestä. Vastaus tähän on kohtalaisen selkeä, sillä Lontoon salmisopimuksessa vuonna 1841 Osmanivaltion hallitsijan tulevaisuus kytkettiin osaksi Euroopan turvallisuusjärjestystä. Toisin sanoen tätä tapahtumaa voidaan pitää alkupisteenä Krimin sodan analyysille osana Euroopan turvallisuusjärjestystä. Vuoden 1848 tapahtumat olivat mullistavia Euroopassa, kuitenkin niiden merkitys turvallisuusjärjestykselle Krimin sodan näkökulmasta ovat suhteellisen olemattomia. Napoleon III astui valtaan, mutta Euroopan suurvallat pääsivät siitä sopuun ja unkarilaisten kapinasta ei tullut mantereenlaajuista kriisiä. Näin ollen tämä tapaus jätetään tässä työssä analyysin ulkopuolelle, sillä sen merkitys järjestykselle ei ole huomattava, tai ainakaan selkeä. Lopuksi on muistettava tämän työn keskeinen tavoite tutkia julkisen sitoumuksen toimintaa kriisitilanteessa. Tämä tarkoittaa, että painopiste tutkielmassa on kriisiin johtaneissa tapahtumissa sekä toimijoiden käyttäytyminen konfliktin aikana.

Näin ollen tämän tiiviin Krimin sodan kriisin esittelyn pohjalta tässä pro gradu –tutkielmassa jaetaan tapahtumat seuraavasti. Ensin käsittelen vuosien 1839-41 tapahtumia, sillä kyseessä oli Osmanivaltiota koskeva edellinen kriisi, jonka pohjalta laadittiin yhteinen sopimus. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan uskonnollista kiistaa, joka alkoi 1850-luvun alussa. Tämän osio päättyy Osmanivaltion ja Venäjän välisen sodan syttymiseen Wienin muistion kaaduttua. Kolmannessa osiossa keskityn tarkastelemaan Euroopan suurvaltojen välistä diplomatiaa Osmanivaltion sodanjulistuksen (syksy 1853) ja länsimaiden sodan julistuksen (kevät 1854) välisenä aikana. Neljännessä vaiheessa analysoin sodan aikaista diplomatiaa rauhanneuvotteluiden aloittamiseen asti. Viimeisessä luvussa tarkastelen tiiviisti Pariisin rauhaa vuodelta 1856. Rauhan lopputulos tai neuvottelut eivät kuitenkaan ole kovin keskeisessä asemassa, sillä tutkimustehtävänä oli tarkastella Krimin sodan aikaista diplomatiaa. Fokus tuon tapahtuman analyysissä on tällöin konfliktin käännteissä ja tekijöissä, eikä niinkään siinä, millaisen turvallisuusjärjestyksen muodon tuo sopimus loi. Pariisin rauhaa kuitenkin tullaan käsittelemään loppupisteenä konfliktille.

6. Krimin sota ja julkinen sitoumus

Tässä luvussa analysoin edellä esiteltyjä tapahtumia neljännessä luvussa esittelemieni hypoteesien kautta. Tarkoitukseni on näitä väittämiä pohtimalla rakentaa kuva julkisesta sitoumuksesta mekanismina, joka mahdollisesti vaikutti Krimin sodan syttymiseen. Julkisella sitoumuksella tässä luvussa tarkoitetaan Jennifer Mitzenin argumentaatioon perustuvaa suurvaltojen välistä käsitystä, jonka mukaan Euroopan maat olivat yhteisesti vastuussa järjestyksen ylläpidosta. Näin ollen viittaukset Eurooppaan kokonaisuutena katsotaan olevan viittauksia julkiseen sitoumukseen. Analyysini seuraa edellisessä luvussa esiteltyä historiallista narratiivia, joskin hieman erilaisin painotuksin, joista mainitsin edellisen luvun lopussa.

6.1. Itäisen kysymyksen kytkeytyminen Euroopan kongressiin

Edellisessä luvussa perustelin Krimin sotaan johtaneen prosessin yhdeksi mahdolliseksi aloituspisteeksi vuosien 1839-41 kriisin. Tapauksen taustallaan oli Osmanivaltion sulttaanin pyrkimys väkivalloin nujertaa kapinamieliset egyptiläiset, joita johti Mehmet Ali. Sulttaanin joukot kumminkin epäonnistuivat katastrofaalisesti sotakampanjassaan häviten useita taisteluita Mehmet Alin johtavia joukkoja vastaan. Vallankumoukselliset egyptiläisjoukkojen lähestyessä Konstantinopolia, alkoivat Euroopan suurvallat huolestua Osmanivaltion kyvystä kukistaa kapina. Pelkona eurooppalaisissa hoveissa oli sulttaanin vallan romahtamisesta syntyvän valtatyhjiön hallitsematon leviäminen mantereelle. Vastaus tähän kriisiin vaihteli Euroopan suurvaltojen välillä Ranskan tukien kapinallisia, kun taas Yhdistynyt kuningaskunta, Venäjä, Itävalta ja Preussi asettuivat sulttaanin taakse. Jälkimmäinen leiri laati vuonna 1840 sopimuksen, jossa maat sitoutuivat yhdessä ylläpitämään sulttaanin valtaa Euroopan nimissä. Ulkopuolelle jätetty Euroopan kongressin jäsen Ranska suivaantui tästä, ja alkoi uhata muita jäseniä eurooppalaisella sodalla. Näin Osmanivaltion sisäinen valtataistelu muuttui eurooppalaiseksi kriisiksi. Tässä luvussa tarkastelen sitä, kuinka julkinen sitoumus vaikutti kriisin muuttumiseen yksityisestä julkiseen neljännessä luvussa esiteltyjen hypoteesien kautta. Tavoitteena näin on tarkastella julkisen sitoumuksen vaikutusta tilanteessa, jossa tilanne onnistuttiin diplomaattisesti ratkaisemaan.

Julkisen sitoumukseen perustuva viitekehitykseni ennakoii jonkun asian muuttumisen julkiseksi, kun pluraaliseen subjektiin osallistuva toimija liittyy kyseisen toiminnan aiemmin sovittuun asiaan. Eli toisin sanoen toimija tekee disjunktion tapahtuman ja sitoumuksen välillä. Tämän ilmiön

operationalisoin neljännessä luvussa ensimmäiseksi hypoteesiksi, jonka mukaan tämä disjunktio on todistettavissa linkkinä tapahtuman ja julkisen sitoumuksen välisenä ristiriitana. Seuraavaksi esittelen, kuinka ranskalaisten toiminnassa vuonna 1840 on nähtävissä tämä linkki.

Bridge ja Bullen (2013, 99) pitkän 1800-luvun suurvaltopolitiikkaa käsittelevässä kirjassaan toteavat Euroopan suurvaltopolitiikkaa 1839-1840 välisenä aikana dominoineen kolme päällekkäistä kysymystä, jotka olivat Lähi-itä, Ranskan asema Euroopan valtiorakenteessa sekä valtatasapaino. Samoin Schroeder (1994, 740) toteaa kyseisen kriisin ensisijaisena ongelmana olleen Euroopan suurvaltopolitiikan asetelmat, vaikkakin viitekehyksenä olikin Osmanivaltion yhtenäisyys. Yleisesti aihetta käsittelevät historioitsijat ovatkin aika lailla yhtä mieltä, että kyseissä kriisissä oli hyvin vahvasti läsnä eurooppalainen ulottuvuus, sekä erityisesti Ranskan asema siinä. Näin voidaan nähdä, että ainakin historiantutkijat hyvin vahvasti näkevät tapahtumassa vaikuttaneen ensimmäisen hypoteesin linkin ensimmäinen puoli. Eksplisiittisemmin tämä on nähtävissä Ranskan reaktiossa muiden suurvaltojen 15.7.1840 solmimaan Levantin pasifikaatiosopimukseen, jossa luvattiin siis ylläpitää sulttaanin valtaistuinta. Sopimuksessa kirjaimellisesti todettiin Osmanivaltion itsenäisyyden ja yhtenäisyyden olevan oleellista ”Euroopan rauhan turvaamisen kannalta”²² (Hertslet 1875). Toisin sanoen tässä viitataan suoraan julkiseen sitoumukseen. Schroeder (1994, 740) kuvaa Ranskan raivostuneet kuningas Ludvig Filip I:stä myöten saatuaan tieto sopimuksesta kaksi päivää myöhemmin. Buryin ja Tombsin (2003) 1800-luvun Ranskaa käsittelevässä kirjassa todetaan ranskalaisten uhanneen repiä vuoden 1815 sopimukset ja aloittavan sodan Reinin alueella. Aluksi ranskalainen pääministeri Thiers muuttikin tämän tunnelman maan viralliseksi kannaksi aluksi sanallisesti uhkaamalla sodalla ja lopulta aloittamalla mobilisaation Reinin alueella (Bridge & Bullen 2013, 99). Tässä on huomattavissa ensimmäisen hypoteesin linkin toinen osapuoli, joka vaati sitoumuksen vastaista toimintaa. Schroeder (1994, 740) tiivistää tämän näkökulman hyvin toteamalla, että Thiersin tavoitteena liikekannallepanossa oli, uhata Itävaltaa sekä erityisesti Preussia, ja näin pakottaa maita vähintään ottamaan Ranska mukaan vuoden 1840 sopimukseen Osmanivaltion tukijana.

Ensimmäisen hypoteesin mukaan disjunktio siis tapahtuu, kun toimija toimii tavalla, joka on ristiriidassa julkiseen sitoumukseen. Vuoden 1839-1841 kriisissä Ranskan toiminta on hyvin nähtävillä tämä hypoteesin ennustama linkki. Ranska oli Euroopan kongressin jäsenenä tottunut

²² “security for the Peace of Europe”, käännös on oma.

siihen, että suurvaltana Pariisi olisi mukana Eurooppaa koskevissa neuvotteluissa. 1840 allekirjoitettu Levantin pasifikaatiosopimus, joka toi kriisiin eurooppalaisen ulottuvuuden varsin kirjaimellisesti, ohitti Ranskan mielipiteet täysin. Tämä aiheutti Ranskassa sekä kansan että hallinnon parissa varsin voimakkaan ja väkivaltaisen reaktion. Pääministeri Thiers aloitti heti kuultuaan sopimuksesta valmistelut sotatoimille Euroopassa Reinin ja Italian alueella. Tätä tuki myös Ranskan silloinen kuningas Ludvig Filip, kuten edellä totesin. Näin voidaan todeta Pariisin hallinnon nimenomaan kyseenalaistaneen suurvaltojen julkisen sitoumuksen Euroopan turvallisuuden säilyttämisestä. Tämän Ranska teki siis kyseenalaistamalla Osmanivaltion sisäisen yhtenäisyyteen liittyvän kriisin armeijan liikekannallepanolla Reinin ja Italian alueella, jonka tarkoituksena oli uhata Euroopan suurvaltoja sodalla.

Toisen hypoteesini mukaan yhden toimijan disjunktiosta pitäisi seurata konkurrensi. Eli siis toiset toimijat kyseenalaistavat toisen tahon tekoja liittämällä sen julkiseen sitoumukseen. Salmisopimuksen kriisissä tämä tarkoittaa, että muut suurvallat kyseenalaistavat Ranskan toiminnan asettamalla sen Euroopan turvallisuuden viitekehykseen. Itävalta sekä Preussi vastasivat Ranskan liikekannallepanoon juurikin näin. Paul Schroeder kuvaa, kuinka Itävalta ja Preussi alkoivat Ranskan uhkausten jälkeen sovittaa tilannetta vetoamalla Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Venäjään. Itävallan ulkoministeri Metternichin johdolla Keski-Euroopan suurvallat pyrkivät muokkaamaan Levantin pasifikaatiosopimusta sellaiseen muotoon, että se kelpaisi myös Pariisille. (Schroeder 1994, 746.) Näissä toteamuksissa on havaittavissa juurikin toisen hypoteesin vaatima toiminta, jossa teko kytketään sitoumukseen. Tätä vahvistaa myös tutkijakaksikko Bridge ja Bullen (2013, 98-100), jotka argumentoivat ranskalaisten uhkailun sodalla Euroopassa pasifikaatiosopimuksen takia muuttaneen Preussin ja Itävallan kantaa. Du Coudrayn (1936) Metternichtiä käsittelevässä kirjassa kerrotaan, kuinka itävaltalaisen ulkoministerin katsoneen keskeiseksi tehtäväksi yrittää löytää keino tuoda ranskalaiset mukaan Osmanivaltiota ylläpitävään sopimukseen. Saksalaisruhtinain parissa reaktio Ranskan sotilaalliseen toimintaan Reinin alueella oli kaksijakoinen. Yhtäältä joillakin alueilla mobilisaatio aiheutti nationalistisia tunteenpurkauksia, mutta Preussin reaktio oli sovitteluvampi. Symbolisena eleenä Preussin kuningas Frederik Vilhelm IV palautti Achenin oikeustalolle Napoleonin maalaukset. Tämän sovitteluvan linjan jakoi myös Preussin poliittinen johto, joka tuki aktiivisesti Metternichiä hänen sovitteluvissa pyrkimyksissään. (Brophy, 2013.) Tärkeää on kuitenkin myös huomata, että Venäjä ja Yhdistynyt kuningaskunta eivät juurikaan ennen Itävallan ja Preussin konkurrensia reagoineet ranskalaisten sodanlietsontaan.

Toisen hypoteesin ennustama reaktio muissa pluraalin subjektin jäsenissä on hyvin havaittavissa vuosien 1839-1841 kriisissä. Puolet Levantin pasifikaatiosopimuksen allekirjoittajamaista vaihtoivat kantaansa Ranskan esittämän disjunktion jälkeen. Erityisesti Itävallan ulkoministeri Metternich alkoi työskennellä kyseisen sopimuksen muutoksen puolesta hyvin aktiivisesti. Tätä Wienistä johdettua pyrkimystä tuettiin voimakkaasti Preussissa. Näin nämä kaksi keskieurooppalaista maata toisin sanoen vahvistivat Pariisin disjunktion alkamalla käsitellä asiaa nimenomaan Euroopan turvallisuuden viitekehyksessä. Tätä asiaa voi pohtia myös toisesta näkökulmasta. Nimittäin Itävallalla ja Preussilla olisi ollut mahdollisuus myös käsitellä Ranskan disjunktia erillisenä asiana suhteessa Levantin pasifikaatiosopimukseen. Eli maiden johto olisi voinut nähdä Ranskan liikekannallepanon eräänlaisena ”Reinin konfliktina”, ja täten he olisivat voineet rajata ongelman Preussin, Itävallan ja Ranskan väliseksi. Tämä olisi tarkoittanut, että kyseinen kriisi olisi jäänyt privaatiksi ongelmaksi maiden välille, eikä näin noussut julkisen sitoumuksen kysymykseksi. Tai ainakin viitekehys asian selvitykseen olisi ollut mahdollisesti toisenlainen Euroopan kongressin sisällä. Toisaalta maat olisivat voineet myös kieltäytyä hyväksymästä Ranskan disjunktia, ja jatkaneet Levantin pasifikaatiosopimuksen ylläpitoa sellaisenaan, kuten Yhdistynyt kuningaskunta ja Venäjä tekivät. Tämä olisi tarkoittanut, ettei Pariisin hallinto olisi ollut enää osa Euroopan kongressin pluraalia subjektia. Kuitenkin Itävalta ja Preussi kytkivät Ranskan liikekannallepanon Levantin pasifikaatiosopimukseen, ja näin samalla he ylläpitivät vallinnutta julkista sitoumusta Euroopan rauhan ylläpitämisestä vallinneen kongressin kautta. Näin Itävalta ja Preussi siis toisin sanoen ehdottivat Osmanivaltion sisäisen yhtenäisyyden liittämistä osaksi Euroopan turvallisuusjärjestystä.

Kolmannen hypoteesin mukaan konkurrenssin pitäisi näkyä pluraalin subjektin näkökulmien muutoksessa. Tarkemmin sanottuna siis toimijoiden pitäisi hyväksyä vastuu julkisen sitoumuksen ylläpidossa, ja muuttaa toimintaansa sen mukaisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa vuosien 1839-1841 kriisissä Ranskan, Yhdistyneen kuningaskunnan sekä Venäjän reaktiota Itävallan ja Preussin konkurrenssiin. Levantin pasifikaatiosopimuksen tapahtumat noudattavat hyvin selkeästi hypoteesin oletusta. Schroeder kuvaa kuinka Venäjän keisari Nikolai I sekä hänen ulkoministerinsä kreivi Nesselrode suhtautuivat vakavasti juurikin Itävallan ja Preussin huoliin mahdollisesta sodasta Ranskaa vastaan Euroopassa. Venäjän poliittinen johto katsoikin parhaaksi yrittää saada Ranska suostumaan allekirjoittamaan muunneltu versio Levantin pasifikaatiosopimuksesta. (Schroeder 1994, 760.) Myös Harold Inglén (1976, 136) kreivi Nesselroden ulkopoliittikkaa käsittelevässä kirjassa todetaan tsaarin halunneen reagoida Ranskan potentiaaliseen uhkaan konsertin kautta yhtenä

rintamana. Yhdistyneessä kuningaskunnassa herättiin muuttuvaan tilanteeseen Itävallan ja Preussin toiveesta. David Brown Palmerstonin²³ elämäkerrassa kertoo lisäksi brittiläishallituksen olleen loppukesästä 1840 huolestuneita itäisen kysymyksen tilasta. (Brown 2013, 231.) Samoin Ingle (1976, 136) kertoo Yhdistyneen kuningaskunnan pääministeri Russellin todenneen sodan vaaran olevan hyvin akuutti, ja samalla hän painosti Palmerstonia ottamaan sovittelavamman linjan Ranskan suhteen. Myös kuningatar Viktoria painosti hallitusta sovittelemaan kriisiä Ranskan kanssa (Brown 2013, 231). Muiden suurvaltojen liennytyksyrkimykset lauhduttivat Pariisinkin sotaintoa, ja lopulta Ranskan kuningas Ludvig Filip painosti pääministeri Thiersin hallituksen eroamaan (Bridge & Bullen 2013, 101). Ranskan hallituksen johtoon valittiin maltillisempi herttua Nicolas Jean-de-Dieu Soult, jonka johdolla Pariisi aloitti sovittelavamman ulkopoliittikan suhteessa muihin suurvaltoihin (Schroeder 1994). Tässä on siis nähtävissä, kuinka nämä maat vastasivat konkurensiin, kuten kolmas hypoteesi ennustaa. Tämä johti lopulta uuden salmisopimuksen allekirjoitukseen Lontoossa kesällä 1841, joka päätti itäisen kysymyksen kriisin toistaiseksi. Lopullisen sopimuksen johdannoissa todetaan allekirjoittajamaiden lupautuvan ”ylläpitämään yleistä rauhaa”²⁴ Euroopassa. Samoin sopimuksessa Euroopan suurvallat lupautuivat ”kunnioittamaan sulttaanin koskemattomuutta ja suvereenneja oikeuksia”²⁵ sekä Osmanivaltion imperiumin yhtenäisyyttä. (Hertslet 1875, 1024.) Näin siis pluraalinen subjekti hyväksyi nämä vastaukset, jolloin julkista sitoumusta muokattiin. Tämähän oli 3. hypoteesin toinen puoli linkistä.

Vuosien 1839-41 kriisissä on hyvin nähtävillä, kuinka Itävallan ja Preussin kytkettyä ranskalaisten toimet eurooppalaiseen kontekstiin muutti se suurvaltojen näkemystä kriisistä. Varsinkin Venäjä lievensi kantaansa huomattavasti Berliinin ja Wienin pyynnöstä. Samoin Yhdistyneessä kuningaskunnassa haluttiin välttää eurooppalainen sota suurvaltojen välillä. Ranskalaiset myös vastasivat myönteisesti muiden suurvaltojen reaktioihin vaihtamalla hallituksen johtoon maltillisempia poliitikoita. Julkisen sitoumuksen velvoitteen toimivuutta tässä tapauksessa voidaan ajatella myös kontrafaktuaalien kautta. Teorian mukaan siis konkurrensi velvoittaa toimijoita reagoimaan tapahtumaan sitoumuksen kontekstissa. Tämä olisi vuosien 1839-1841 kriisissä tarkoittanut sitä, että Venäjä, Yhdistynyt kuningaskunta ja Ranska olisivat jatkaneet sotaisalla linjalla. Varsinkin Venäjän alkuperäinen positio ennen Itävallan tilanteeseen puuttumista oli juurikin tämän kaltainen. Maa lupautui esimerkiksi avustamaan brittejä, jos ranskalaiset julistaisivat sodan

²³ Palmerston oli tuolloin Yhdistyneen kuningaskunnan ulkoministeri.

²⁴ ”preservation of general peace”, käännös on oma.

²⁵ “entertain for the inviolability of his sovereign rights”, käännös on oma.

(Curtiss 1980, 27). Samoin Yhdistynyt kuningaskunta, joskin lievemmillä äänenpainoilla, vähätteli aluksi Pariisin uhkauksia, eivätkä nähneet eurooppalaista sotaa todennäköisenä (Brown 2013, 230). Jos konkurrenssilla ei olisi ollut merkitystä, tämän linjan olisi pitänyt jatkua. Toisin sanoen kriisi olisi pysynyt privaattina. Kuitenkin edellä olen esittänyt, kuinka Itävallan ja Preussin vaatimuksien takia asiaa alettiin käsitellä Euroopan näkökulmasta, joka muutti huomattavasti Venäjän, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Ranskan suhtautumista kriisiin. Eurooppalainen sota oli jotain, mitä kukaan ei halunnut. Kesällä 1841 allekirjoitettu Lontoon salmisopimus myös kuvaa hyvin julkisen sitoumuksen vaikutusta. Osmanivaltion sisäinen kriisi oli muuttunut Euroopan kriisiksi, jolloin myös ratkaisu oli eurooppalainen, ja sen takana seisoivat kaikki suurvallat mantereella.

Tässä alaluvussa olen käsitellyt vuosien 1839-41 kriisiä julkisen sitoumuksen teorian pohjalta laadittujen hypoteesien avulla. Kyseinen konflikti on mielenkiintoinen tämän tutkielman kannalta kahdella tasolla. Ensinäkin kyseissä kriisissä hypoteesit näyttävät ennustavan prosessin etenemistä suhteellisen kattavasti. Ranskalaiset käynnistivät prosessin disjunktioilla, jota ensimmäinen hypoteesi selittää mallikkaasti. Preussi ja Itävalta reagoivat tähän kuin toimijoiden välillä olisi julkinen sitoumus, eli he sitoivat Osmanivaltion kriisin ja Ranskan liikekannallepanon Reinin alueella. Tätä prosessin vaihetta toinen hypoteesi pystyy selittämään onnistuneesti. Konkurrenssin jälkeen muut suurvallat reagoivat kolmannen hypoteesin mukaisesti. Kun kriisistä oli tullut julkinen, muuttivat suurvallat näkökulmaansa lievemmäksi. Kaikki kolme suurvaltaa näkivät tarpeelliseksi ylläpitää yleistä rauhaa Euroopassa, mikä on siis nähtävissä kolmen suurvallan liennytyksenä, joka päättyi Lontoon salmisopimuksen allekirjoitukseen. Toisekseen vuosien 1939-41 kriisi on hyvin oleellinen tämän tutkielman tutkimuskysymyksen kannalta, sillä konfliktin päättäneessä sopimuksessahan sulttaanin hallinnon säilyttäminen nähtiin olevan Euroopan suurvaltojen vastuulla. Kuten edellä esitin, tämä on nähtävissä sopimuksen johdannossa, jossa varsin kirjaimellisesti kytkettiin sulttaanin hallinto Euroopan yleiseen rauhaan. Tämä tarkoitti, että tästä eteenpäin Euroopan turvallisuusjärjestystä ylläpitävään julkiseen sitoumukseen kuului myös Osmanivaltion yhtenäisyyden ylläpito, vaikkakin kyseinen valtio itse oli Euroopan kongressin ulkopuolella. Tämä tulee nousemaan tärkeään asemaan, kun seuraavaksi analysoin itse Krimin sotaan johtaneita tapahtumia.

6.2. *Uskonnollinen kiista*

Tässä alaluvussa keskityn analysoimaan seuraavien tapahtumien kulkua hypoteesien valossa, ja näin testaan julkisen sitoumuksen mekanismin vaikutusta. Lontoon salmisopimus rauhoitti itäisen kysymyksen noin kymmeneksi vuodeksi, kunnes Jerusalemissa latinalaisten ja ortodoksien välille syntyi kiista pyhien paikkojen hallinnasta. Latinalaiset tällöin pyysivät apua Ranskalta, joka oli ennen kunnostautunut katolilaisten oikeuksien suojelijana maailmalla. Ranskan suurlähettiläs Konstantinopolissa alkoikin painostaa sulttaania myöntämään katolilaisille lisää oikeuksia pyhien paikkojen käytön suhteen. (Goldfrank 1994, 78-79.) Tässä vaiheessa ortodoksit puolestaan vetosivat Venäjään ortodoksien suojelijana. Gooch tosin huomauttaa, että kiista uskonnollisten paikkojen hallinnasta on ollut osa Lähi-idän ongelmaa jo lähemmäs tuhat vuotta ennen Krimin sotaa. (Gooch 1956, 35-37.) Tosin sanoen tästä voidaan päätellä, että kysymyksessä ei ollut mitenkään itsestään selvä seikka, vaan osa pidempään jatkunutta valtataistelua alueen eri ryhmien välillä.

Tsaari suivaantuikin suhteellisen perinpohjaisesti sulttaanin latinalaisille myöntämistä oikeuksista, ja lähetti erikoislähettiläs prinssi Menšikovin vaatimaan muutoksia sulttaanin linjaan. Venäjä alkoi perätä oikeutta puuttua sulttaanin politiikkaan suoremmin, jos he katsoivat sen rajoittavan ortodoksien oikeuksia. Varsinkin Menšikovin vaatimus tämän takuun antamisesta senedinä oli Osmanivaltiolle liikaa. Tämän vuoksi Menšikovin ja sulttaanin neuvottelut kariutuivat keväällä 1853, mikä lopulta johti maiden välisten suhteiden viralliseen katkaisemiseen. Kriisin eskalaatio toi muut Euroopan suurvallat mukaan sovitteluun virallisesti, kun neuvottelut siirtyivät Wieniin. Itävallan pääkaupungissa käytyjen keskusteluiden pohjalta luonnosteltiin niin sanottu Wienin muistio, jonka kaikki Euroopan suurvallat hyväksyivät. Kuitenkin sulttaani olisi halunnut muokata muistiota niin, että se takaisi Osmanivaltion suvereeniuden yksiselitteisemmin. Tämä puolestaan ei käynyt venäläisille, ja näin Euroopan kongressin neuvottelupyrkimykset kariutuivat syksyllä vuonna 1853. Muistion kaaduttua suurvallat alkoivat nähdä sodan todennäköisenä. Itävallan ulkoministeri kreivi Buolin johdolla tilannetta yritettiin vielä sovittaa Olomucin kokouksessa tuloksetta. Lopulta Osmanivaltio julisti sodan Venäjää vastaan, johon Venäjä vastasi omalla julistuksellaan. Tässä alaluvussa tarkastelen näitä tapahtumia julkisen sitoumuksen näkökulmasta hyödyntäen edellä esiteltyjä hypoteeseja.

Ensimmäisen hypoteesin mukaan julkisen sitoumuksen vaikutuksen prosessi lähtee liikkeelle, kun jokin toimija esittää disjunktion suhteessa tähän. Vuonna 1851 alkaneessa kriisissä Ranskan

toiminta voidaan nähdä tästä näkökulmasta, joskin kaikki historioitsijat eivät ole täysin tästä vakuuttuneita. Bury ja Tombst (2003, 68) argumentoivat, että itäisen kysymyksen alussa ranskalaisilla oli selkeänä tavoitteena muuttaa vuodesta 1815 vallinnutta järjestystä itselleen paremmaksi. Tutkijakaksikko myös huomauttavat Pariisissa vastikään kruunatun Louis Napoleonin hallitsijanimen Napoleon III:n olevan suorassa ristiriidassa Wienin rauhaan nähden. Gochal ja Levy (2004, 319) näkevät Napoleonin hyödyntäneen Jerusalemissa alkanutta uskonnollista kriisiä pyrkimyksessään rajoittaa Venäjän valtaa Euroopassa. William Echard (1983, 14, 29) ansiokkaasti huomauttaa, kuinka ranskalaiskeisari oli pyrkinyt aiemmin myös horjuttamaan Euroopan vallitsevaa järjestystä Belgiassa. Tämän toiminnan kautta tutkija liittyy Osmanivaltion uskonnollisen kiistan isompaan poliittiseen linjaan, jonka tarkoituksena oli muokata järjestystä mantereella. Näin siis ensimmäisen hypoteesin linkin ensimmäinen puoli on hyvin vahvasti nähtävillä, sillä Napoleonilla oli selkeästi tarkoitus toimia julkisen sitoumuksen vastaisesti. Badem (2010, 65-66) myös katsoo Ranskan tärkeimpänä tavoitteena olleen isolaation Euroopassa murtaminen horjuttamalla Venäjää. Vastaavan tulkinnan esittää tutkijakaksikko Bridge ja Bullen (2013, 114-115), joiden mukaan Napoleon III näki itäisen kysymyksen ongelman keinona yhdistää Euroopan neljä muuta suuvaltaa Venäjää vastaan. Orlando Figes (2010, 103) huomauttaa ettei Napoleon juurikaan ollut kiinnostunut uskonnollisista kysymyksistä. Näin siis toteamuksissa on hyvin nähtävillä H1:n linkin ensimmäinen osapuoli, eli tarkoituksellisuus rikkoa sitoumusta. Brison Gooch (1956, 36) toteaa ranskalaisten politiikan olevan osa pidempää jatkumoa vuodesta 1819 lähtien, jolloin maa pääsi virallisesti osaksi Euroopan kongressia. Napoleonin tavoitteena tutkijan mukaan oli katolilaisia tukemalla pyrkiä kasvattamaan vaikutusvaltaansa, ja tätä kautta pyrkiä irti isolaatiosta Euroopassa (ibid.).

Samoin on huomattava, että Napoleonin käskystä ranskalainen diplomaatti La Valette saapui Konstantinopoliin sota-alueen kyydissä läpi Dardanellien salmen läpi, joka oli siis Lontoon salmisopimuksessa kielletty (Royle 2000, 32). Goldfrank (1994, 94) myös painottaa, ettei *Charlemagne* nimisen sota-alueen lähettäminen oli tarkoituksellinen teko Napoleonilta, jonka tarkoituksena oli vaikuttaa käynnissä oleviin neuvotteluihin. Echard (1983, 28) lisäksi huomauttaa Ranskan Konstantinopolin suurlähettiläs markiisi La Valetten tavoitteena uskontokiistassa olleen prestiisikamppailu Venäjän kanssa, ja tämän kamppailun kytkentä Euroopan kongressiin. Näin siis lähettämällä kiistaan pyrkivän suurlähettilään Konstantinopoliin sotalaivalla läpi Dardanellien Napoleon täyttää H1:n toisen osapuolen, eli julkisen sitoumuksen vastaisen toiminnan.

Schroeder (1972, 23-24) esittää erilaisen tulkinnan Pariisin toiminnan syistä uskonnollisen kiistan alussa. Tutkijan mukaan Napoleonilla ei ollut selkeää suunnitelmaa itäisessä kysymyksessä, ja häntä ohjasi lähinnä henkilökohtainen viha Venäjän tsaari Nikolai I:stä kohtaan (ibid.). Tässä väitteessä on tiettyä perää, sillä monet tapahtumia analysoineet historioitsijat huomauttavat tsaarin suhtautuneen uuteen keisariin varsin kylmäkiskoisesti. Nimittäin Nikolai I kieltäytyi tunnustamasta Napoleonia osana bonapartelaista dynastiaa, joka näkyi tsaarin ranskalaishallitsijalle lähettämien kirjeiden ensimmäisessä rivissä, jotka alkoivat sanoilla ”Napoleon ystäväni”²⁶. Tämä tervehdys poikkesi tavallisesta hallitsijoiden välisestä tervehdystavasta, joka oli usein muodossa ”Rakas Napoleon III”²⁷. (Curtiss 1980, 53-55.) Napoleonin kutsuminen ystäväksi rakkaan sijaan, ja järjestysnumeron pois jättäminen viittauksena bonapartelaisuuden vastustukseen hiersivät monarkkien välejä. Toisin sanoen Schroederin huomio ei ole täysin perätön, ja luultavasti riidalla oli jotakin merkitystä Ranskan toimissa kriisin alussa. Lisäksi Saab, Knapp ja de Bourqueney Knapp (1986, 475) ranskalaissuurlähettiläs Bourqueneyn kirjeenvaihdon analyysin perusteella argumentoivat Napoleon III:n ulkopolitiikan olleen suhteellisen ailahtelevaa.

Tällöin tämän tutkielman kannalta oleelliseksi nousee kysymys siitä, olivatko nämä konfliktin selittävät syyt. Eli toisin sanoen oliko Ranskan tavoitteena disjunktio suhteessa Euroopan kongressiin, vai oliko kyseessä vain henkilöiden välinen riita tai Pariisin poliittinen päämäärättömyys. Schroederin ja tutkijakolmikron argumenttia kuitenkin heikentää kaksi seikkaa. Ensinäkin Echardin Napoleonia käsittelevästä kirjasta löytyy lainaus brittiläisen markiisi Normanbyn keisarin kanssa käymästä keskustelun tiivistelmästä, jossa todetaan ranskalaishallitsijan sanoneen seuraavasti:

Juutinraumasta Dardanelleille, Wallachiasta Sisiliaan ja erityisesti Euroopan sydämessä ja keskellä, kysymykset muuttuvat päivä päivältä luonteeltaan uhkaavammiksi. Vuoden 1815 sopimuksia on uudelleen ja uudelleen lähes kaikki sopijaosapuolet rikkoneet, ja silti ainoa toivo ylläpitää järjestystä on edelleen vedota jatkuvasti näihin velvoitteisiin.²⁸ (Echard 1983, 14.)

²⁶ ”Napoleon, mon ami”, käänös on oma.

²⁷ ”Mon frère Napoleon III”, käänös on oma.

²⁸ ”From the Sound to the Dardanelles, from Wallachia to Sicily and specially in the very heart and centre of Europe there were questions which were every day assuming a more menacing character. The treaties of 1815 had, over and over again, been violated by almost every one of the contracting parties; and yet the only hope of maintaining order was still in appealing constantly to those obligations.” Käänös on oma

Edellisestä lainauksesta käy hyvin ilmi Napoleonin ulkopoliittinen linja. Hän halusi muuttaa ja uudistaa Euroopan kongressia vastaamaan näihin mainitsemiinsa kysymyksiin, sillä se oli paras tapa ylläpitää järjestystä. Tärkeää on myös huomata hänen liittäneen osaksi tätä järjestystä Dardanellien salmen sekä Wallachian ruhtinaskunnan, jotka olivat itäisen kysymyksen riidan ytimessä. Toisin sanoen tässä lainauksessa näkyy hyvin, että halu muuttaa tilannetta oli ainakin yksi Pariisissa vaikuttaneista linjoista. Tässä lainauksessa siis Napoleon suoraan viittaa julkiseen sitoumukseen vaikuttavana tekijänä. Toinen vasta-argumentteja heikentävä tekijä perustuu kolmannessa luvussa mainitsemaani bayesilaiseen kaksitasoanalyysiin, jonka mukaan siis kaikki havainnot eivät ole saman arvoisia, vaan näitä huomioita pitää vertailla keskenään. Amerikkalaistutkijan ja tutkijakolmikon kannalta tämä on hieman ongelmallista, sillä heitä lukuun ottamatta kaikki tätä tutkielmaa varten analysoidut teokset argumentoivat Napoleonin tarkoituksellisesti toimineen Euroopan kongressia rikkovalla tavalla. Monet historioitsijat mainitsevat terveyhdyskiistan, mutta eivät näe sitä kriisin aloittavana syynä. Näin ollen tässä pro gradu –tutkielmassa voidaan argumentoida kyseessä olleen H1:n mukainen disjunktio.

Yhteenvetäen ensimmäisen hypoteesin mukaan julkisen sitoumuksen konflikti vaatii sen, että joku toimija rikkoo toiminnallaan sovittua järjestystä. Tarkemmin sanottuna väite ennustaa linkkiä teon ja sitoumuksen välillä. Ranskalaisten toiminnassa Krimin sotaan johtaneessa uskonnollisessa kiistassa tämä linkki on hyvin selkeästi nähtävillä. Pariisilaiset aloittivat valtakamppailun vaikutusvallasta Osmanivaltion sisällä pyrkien tätä kautta heikentämään Venäjän vaikutusvaltaa Konstantinopolissa. Tämä voidaan kytkeä kahdella tavalla Euroopan kongressin julkiseen sitoumukseen. Ensinäkin Napoleon III puheissaan hyvin yksiselitteisesti haluaa muuttaa järjestystä mantereella, ja katsoo Venäjän aseman heikentämisen olevan yksi avain siihen. Tätä näkökulmaa tukevat myös hyvin useat historioitsijat. Toisekseen Ranska oli vuosien 1839-41 kriisin päättäneessä Lontoon salmisopimuksessa lupautunut ylläpitämään sulttaanin itsenäisyyttä ja maan yhtenäisyyttä, kuten edellisessä alaluvussa esitin. Vaatimalla oikeutta toimia latinalaisten kristittyjen suojelijana sulttaanin valtakunnassa heikennetään juuri hallitsijan itsenäisyyttä ja maan yhtenäisyyttä. Näin voidaan siis argumentoida sen puolesta, että Napoleon III:n johdolla ranskalaiset esittivät disjunktion Krimin sotaan johtaneessa uskonnollisessa kiistassa.

Konkurrensia todistamaan pyrkivän toisen hypoteesin kohdalla Krimin sotaan johtaneen uskonnollisen kiistan käsittely muuttuu astetta monimutkaisemmaksi. Vuosien 1839-41 kriisissä prosessi disjunktiosta konkurrenssiin oli suhteellisen suoraviivainen, sillä disjunktion tehneen

Ranskan toimet asetettiin kyseenalaiseksi konkurrenssissa Itävallan ja Preussin toimesta. 1850-luvun uskonnollisessa kiistassa konkurrenssin mekanismi ei toiminut näin yksioikoisesti. Monimutkaisuuden ytimessä on Venäjän reaktio ranskalaisten disjunktioon. Tsaari ei kyseenalaistanut kriisiä Euroopan rauhan näkökulmasta, vaan pyrki pitämään kiistan yksityisenä Ranskan ja Venäjän välisenä diplomaattisena valtakamppailuna (Royle 2000, 54-55). Curtiss (1983, 43) kuvaa, kuinka Venäjän Konstantinopolin suurlähettiläs Titov painotti pyrkivänsä vain ylläpitämään Kutšuk Kainardžin sopimusta vuodelta 1774, joka takasi Venäjälle oikeuden suojella Osmanivaltiossa eläviä ortodokseja. Samoin Menšikovin jo katkaistua diplomaattiset suhteet Konstantinopolissa, venäläiset edelleen argumentoivat vain pyrkivänsä ylläpitämään vanhoja oikeuksiaan, eivätkä saamaan uusia (Curtiss 1980, 115). Lisäksi on huomattava, että vaikkakin Nikolai I suivaantui sotalaivan lähettämisestä Konstantinopoliin, ei tsaari kuitenkaan tätä nostanut julkisen sitoumuksen piiriin vetoamalla Lontoon salmisopimukseen (Royle 2000, 34-35). Näin siis H2:den vaatimaa teon kytkentää sitoumukseen ei ole aineistossa havaittavissa, sillä Venäjä ei julkisesti viittaa Eurooppaan kokonaisuutena, tai spesifeihin sopimuksiin, lainkaan.

Pietarissa Venäjän ulkoministeri kreivi Nesselrode myös painotti Yhdistyneen kuningaskunnan suurlähettiläs Seymourille, ettei venäläisillä ollut mitään pyrkimyksiä aiheuttaa epävakautta Osmanivaltiossa (Curtiss, 1983, 74). Kuitenkin samaan aikaan tsaari alkoi puhua Seymourille sulttaanin vallan epävakaudesta ja sen aiheuttamista ongelmista alueella. Figesin mukaan Nikolai I tunnustelikin Seymourin kautta Yhdistyneen kuningaskunnan halua valmistella sopimus maiden välille Osmanivaltion alueiden jakamisesta, jos sulttaanin hallinto tulisi kaatumaan. (Figes 2010, 106-107.) Tässä yhteydessä kuitenkin pitää muistaa, ettei tällaista lausuntoa voida käyttää suoraan argumenttina julkisen sitoumuksen vaikutusta pohtiessa, sillä se ei johtanut suoraan tapahtumiin, eikä väitettä esitetty julkisella foorumilla. Näin ollen Nikolain ehdotusta ei voida pitää disjunktiona tästäkään näkökulmastakaan. Tiivistäen Venäjän intentio ei ollut asettua poikkiteloin Euroopan kongressin kanssa. Figes (2010, 108) kuitenkin kuvaa, kuinka tämä hätkähdytti brittihallintoa, joka alkoi epäillä Venäjän pyrkivän juurikin Osmanivaltion tuhoamiseen. Samoin Royle (2000, 41-48) asettaa huomattavaa painoarvoa Seymourin ja Nikolain väliselle vuoropuhelulle, sillä keskustelut herättivät ensimmäistä kertaa epäilyjä Venäjän politiikkaa kohtaan. Toisin sanoen tässä on huomattavissa, kuinka pluraalin subjektin toisella jäsenellä alkaa olla epäily sitoumuksen vastaisesta toiminnasta. Tämä herättää mielenkiintoisen kysymyksen siitä, millainen suhde toimijalla on sitoumukseen, ja kuinka paljon yksittäinen taho pystyy hallitsemaan muiden tulkintaa. Palaan tähän kysymykseen tarkemmin seitsemännessä luvussa.

Muut suurvallat huolestuivat Venäjän toiminnasta, varsinkin sen jälkeen kun Nikolai I komensi mobilisoimaan Krimin alueen armeijansa (Figes 2010, 104; Gooch 1956, 41). Curtiss (1983, 81) kuvaa, kuinka Seymourin ja tsaarin välisten keskusteluiden jälkeen britit alkoivat epäillä Venäjän pyrkivän valtaamaan Konstantinopolin ja jakamaan Osmanivaltion osiksi. Yhdistyneen kuningaskunnan Konstantinopolin suurlähettiläs Varakreivi Redcliffe totesi ettei ”Englannilla ollut mitään syytä uskoa tsaarin haluavan vain sopia uskonnollisten paikkojen kiistaa”²⁹ (Curtiss 1980, 125). Samoin Yhdistyneen kuningaskunnan Berliinin suurlähettiläs paroni Bloomfield kuvasi preussilaisten olevan ”vakuuttuneita, ettei Portilla ole mitään mahdollisuutta hyväksyä sopimusta [Menšikovin ultimaatumia], ja säilyttää itsenäisyyttä”³⁰ (Curtiss, 1983, 143). Tsaari Nikolain komennettua armeijan liikekannalle, päätti Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus lähettää laivueen Besikan satamaan lähelle Dardanellien salmea. Perusteluksi tälle liikkeelle ulkoministeri Clarendon antoi Osmanivaltion itsenäisyyden takaamisen. (Royle 2000, 81.) Itävallan keisari Frans Joosef I tuki perinteistä itävaltalaista linjaa, joka perustui Osmanivaltion ylläpitoon (Goldfrank 1994, 183). Samoin Itävallan ulkoministeri kreivi Buol näki venäläisten sotilaallisen uhkailun vaarallisena Osmanivaltion itsenäisyydelle. (Puryear 1931, 325.) Ranskan ulkoministeri Drouyn de Lhuys tiivisti länsimaiden näkemyksen tilanteesta toteamalla seuraavasti: ”Turkin viimeinen hetki on koittanut, ja meidän on odotettava näkevämme kaksipäisen kotkan liehuvan Hagia Sofian torneissa”³¹ (Figes 2010, 111). Näistä reaktioista voidaan päätellä, että Euroopan suurvallat alkoivat selvästi tässä vaiheessa huolestua Venäjän liikkeiden aiheuttamasta vaarasta Osmanivaltiolle, eli H2:den ennustama kytkeä alkoi muodostua.

Goldfrank (1994, 131-133) kuvaa ansiokkaasti, kuinka tsaari antoi lähes mahdottoman tehtävän hänen erikoislähettiläs prinssi Menšikoville. Hänen piti vaatia oikeutta toimia yksiselitteisenä ortodoksien suojelijana Osmanivaltiossa, kattaen myös Tonavan ruhtinaskunnat. Menšikovin uhkaava käytös syvensi huolia erityisesti Pariisissa sekä Lontoossa. Läntiset suurvallat alkoivat nähdä tsaarin vaatimukset ristiriitaisena suhteessa Lontoon salmisopimukseen, sillä Osmanivaltio ei pystyisi näitä Menšikovin vaatimuksia hyväksymään. (Goldfrank 1994, 136-138.) Näin siis H2:n ennustama linkki alkaa vahvistua, kun läntiset vallat näkevät tsaarin toiminnan sitoumuksen vastaisena. 5. maaliskuuta 1853 erikoislähettiläs lopulta antoi ultimaatuminsa sulttaanille, jossa

²⁹ ”England had no reason to believe that the tsar merely wanted to settle the issue of the Holy Places”, käännös on oma.

³⁰ ” Agree that it is impossible for Porte to sign tihs treaty, without incurring the loss of its independence”, käännös on oma.

³¹ ”The last hour of Turkey has been tolled, and we must expect to see the doubled-headed eagle planted on the towers of St Sophia”, käännös on oma.

yksioikoisesti toistettiin tsaarin vaatimukset. Ranskan suurlähettiläs La Cour sekä brittiläinen Redcliffe totesivat ultimaatumien hyväksymisen johtavan Osmanivaltion itsenäisyyden katoamiseen. Konstantinopolin hallinto jakoi länsimaiden näkemyksen ja hylkäsi ultimaatumien. (Goldfrank 1994, 151-154.) Muutama päivä myöhemmin uutisten saavuttua Pariisiin ja Lontooseen, myös maiden hallinto jakoi suurlähettiläiden näkemyksen (emt. 169-170). Tämän jälkeen Menšikov poistui Konstantinopolista, näin katkaisten diplomaattiset suhteet virallisesti maiden välillä. H2:n ennustama konkurrenssilinkki jatkoi vahvistumistaan, sillä suurvallat selkeästi alkoivat nähdä Venäjän toiminnan julkisen sitoumuksen vastaisena.

Krimin sodasta kirjottaneilla historiantutkijoilla on hyvin erilaisia näkemyksiä Konstantinopolissa käytyjen neuvotteluiden luonteesta ja seurauksista. Osa tutkijoista, kuten Schroeder (1972) painottaa brittien suurlähettilään Redcliffen ajaneen Osmanivaltiot sotaan katteettomilla lupauksilla. Toisaalta esimerkiksi Curtiss (1983) argumentoi ongelmana olleen tylyluontoinen Menšikov, jolla ei Curtissin mukaan ollut tarvittavia neuvottelutaitoja. Badem (2010) taas asettaa syyntä päämäärättömälle ja heikolle sulttaanille, joka ei pystynyt hallitsemaan ulkopoliittista linjaa. Yhteenvetäen tutkijat ovat keskittyneet henkilöiden luonteisiin analyyseissään. Kieltämättä näillä kaikilla tekijöillä oli vaikutusta kriisissä, kuitenkin tukeudutaan tässä työssä Goldfrankin (1994) argumentaatioon. Hänen mukaansa Menšikovin tehtävä oli lähtökohtaisesti mahdoton, sillä länsimaiden edustajat ja sulttaani eivät olisi voineet hyväksyä tsaarin vaatimuksia, jotka erikoislähettiläs vain välitti eteenpäin. Toisin sanoen tämän tutkielman näkökulmasta tsaarin käsky pakotti suurvallat näkemään Menšikovin toiminnan julkisen sitoumuksen vastaisena. Tätä vahvistaa myös se, että suurvaltojen viralliset hallitukset tukivat aktiivisesti suurlähettiläiden tulkintoja. Kielikuvaa käyttäen Konstantinopolin suurlähettiläät muusikkoina soittivat nuottien mukaan, jotka olivat sävelletty toisaalla.

Menšikovin katkaistua diplomaattiset suhteet Osmanivaltioon, päätti Nikolai I komentaa Krimin alueen armeijan ylittämään Prut-joen ja miehittämään Wallachian sekä Moldavian ruhtinaskunnat (Royle 2000, 78-79). Figesin (2010, 124) mukaan tämä herätti syvää huolta Euroopan suurvalloissa, sillä Venäjä näytti uhkaavan koko Osmanivaltion olemassaoloa. Ja näin siis Venäjän toiminta olisi julkisen sitoumuksen vastaista. Suurvallat päättivätkin yhdessä rintamassa aloittaa neuvottelut kriisin ratkaisemiseksi Wienissä. Suurvallat alkoivat ehdottaa erilaisia protokollia ja neuvotteluehdotuksia, jotta kriisi saataisiin ratkaistua. (Goldfrank 1994, 186-187.) Lopputuloksena Ranskan ulkoministerin ehdotuksesta Menšikovin tekemää ultimaatumia muokattiin hieman ja

Venäjää pyydettiin antamaan takaus, että tsaari haluaa ylläpitää Osmanivaltion itsenäisyyttä ja yhtenäisyyttä. Toisin sanoen suurvallat halusivat kirjaimellisesti Venäjän vakuuttavan noudattavansa julkista sitoumusta. Tämä ehdotus nimettiin myöhemmin Wienin muistioksi. (Small 2018, 26-27.) Oleellista toisen hypoteesin kannalta ovat sen allekirjoittajat, joihin kuuluivat kaikki Euroopan suurvallat, paitsi Venäjä. Gochal ja Levy (2004, 320) toteavatkin Wienin muistion keskeisen tavoitteen olleen yhdistää Euroopan suurvaltojen linjan, ja täten pakottaa diplomaattinen ratkaisu venäläisten ja osmanien väliseen kriisiin. Näin siis Menšikovin katkaistua suhteet muut pluraalin subjektin täyttivät muut toimijat H2:n vaatiman linkin toisen toiminnan ja sitoumuksen välillä.

Toisella hypoteesilla tässä työssä pyritään havainnollistamaan konkurrenssin toteutumista, eli sitä kuinka jokin asia tai tapahtuma liitetään julkiseen sitoumukseen. Uskonnollisen kiistan eurooppalaistumisessa tämä ilmiö on varsin monimutkainen, sillä pluraalin subjektin osapuolet eivät yhdistäneet tapahtumasarjan aloittanutta disjunktioita, eli Ranskan toimia, julkiseen sitoumukseen. Linkki muodostettiin sen sijaan Venäjän reaktion ja julkisen sitoumuksen välille, kun tsaarin ohjeistuksesta prinssi Menšikov katkaisi suhteet Osmanivaltioon diplomaattisten neuvotteluiden kariuduttua Konstantinopolissa keväällä 1853. Toinen vaikuttava tekijä oli tsaarin Krimin armeijan liikekannallepano ja Tonavan ruhtinaskuntien miehitys. Yhdessä nämä kaksi seikkaa nähtiin erityisesti Pariisissa ja Lontoossa selkeänä uhkana Osmanivaltion itsenäisyydelle, jolloin he linkittivät Pietarin toimet osaksi julkista sitoumusta, sillä he olivat aiemmin Lontoon salmisopimuksessa luvanneet ylläpitää sulttaanin valtaistuinta. Selkeinten tämä on nähtävillä Wienin muistion allekirjoittajamaissa, sekä sen tavoitteissa. Muut suurvallat näkivät kriisillä olevan eurooppalainen ulottuvuus, sillä sitä yritettiin ratkaista kongressissa. Lisäksi monet aikalaiset katsoivat Venäjän toimien vaarantavan Osmanivaltion tulevaisuuden, ja tämä puolestaan oli selkeä vaara Euroopan mantereeseen tasapainolle.

Toisaalta voidaan miettiä sitä, olisiko Venäjä voinut välttää tämän konkurrenssitulkinnan muiden suurvaltojen toimesta. Yksinkertaistaen tsaari teki kaksi liikettä, jotka pakottivat suurvallat reagoimaan julkisen sitoumuksen viitekehyksessä. Ensimmäinen Krimin alueen liikekannallepano ja lopulta Tonavan ruhtinaskuntien miehitys toi kriisiin sotilaallisen ulottuvuuden, joka teki Osmanivaltion romahduksesta konkreettisen uhan. Toisekseen prinssi Menšikovin vaatimusten jyrkkyys, ja lopulta suhteiden katkaisu pakottivat neuvotteluiden siirtämisen kahdenvälisistä neuvotteluista suurvaltojen väliseksi. Tsaari Nikolai I olisi kuitenkin voinut vedota vuoden 1841

Lontoon salmisopimukseen, jossa Osmanivaltion itsenäisyys ja yhtenäisyys taattiin suurvaltojen toimesta. Jos Pietarissa ranskalaisten uskonnollisten oikeuksien vaatimus olisi linkitetty tähän sopimukseen, olisi ollut mahdollista kytkeä Pariisin disjunktio julkiseen sitoumukseen. Näin Venäjä olisi luultavasti säilyttänyt asemansa sitoumuksen ylläpitäjänä rikkojan sijaan. Tiivistäen siis Venäjällä olisi ollut mahdollisuus reagoida Ranskan disjunktioon toisella tavalla, mutta he päättivät hyödyntää keinoja, jotka pakottivat suurvallat kohtelemaan tsaarin toimia julkista sitoumusta rikkovalla tavalla.

Tutkielman kolmannen hypoteesin mukaan konkurrenssin jälkeen toimija, jonka toiminta on asetettu kyseenalaiseksi julkisen sitoumuksen puolesta, on velvollinen muuttamaan toimintaansa tai esittämään selityksen teoilleen. Wienin muistion seurauksena Venäjä joutui tähän asemaan syksyllä 1853, kuten aiemmissa kappaleissa esitin. Tsaari hyväksyikin Wienin muistion sellaisenaan heti siitä kuultuaan (Gochal & Levy 2004, 320). Saman huomauttaa myös Royle (2000, 99), jonka mukaan tsaari pyrki osoittamaan rauhantahtoisuuttaan hyväksymällä muistion sellaisenaan heti. Näin siis Pietari muutti linjaansa heti, kun kriisistä tuli julkinen. Toisin sanoen tässä Venäjä antaa H3:n vaatiman selityksen toiminnasta.

Ongelmalliseksi tilanne muuttui, kun Konstantinopolissa sulttaanin hallinto halusi korjata Wienin muistiota muotoon, joka tukisi sulttaanin suvereeniutta selkeämmin (Small 2018, 27). Tämä ei puolestaan käynyt tsaarille, jolloin neuvottelut ajautuivat umpikujaan (Goldfrank 1994, 209-210). Goldfrank myös painottaa, ettei tsaari ollut edes valmis neuvottelemaan näiden muutosten pohjalta (emt. 214). Tämä liike muutti tilanteen julkisen sitoumuksen näkökulmasta hyvin monimutkaiseksi. Nimittäin Venäjä oli osoittanut noudattavansa kongressin tulkintaa, eli oli vastannut konkurrenssiin myönteisesti. Toisin sanoen pluraalinen subjekti oli ratkaissut kiistatilanteen jäsentensä välillä. Kuitenkin Osmanivaltio ulkopuolisena tekijänä oli mitätöinyt tämän ratkaisun. Suurvaltojen tulkinnat jakoutuivat tämän muutoksen seurauksena. Venäjän positioon keskittyvä Curtiss (1983, 177) kuvaa venäläiset olevan edelleen halukkaita ylläpitämään Wienin muistiota neuvotteluiden pohjana. Itävalta myös närkästyi sulttaanin toiminnasta, ja ulkoministeri kreivi Buol uhkasi jättää Osmanivaltion omilleen, jos he jatkaisivat itsepäisellä linjallaan (emt. 192). Samoin Pariisi halusi yrittää painostaa sulttaania hyväksymään Wienin muistio sellaisenaan (Schroeder 1972, 62). Yhdistyneessä kuningaskunnassa nähtiin tilanne todella ongelmallisena, sillä Wienin muistion ylläpitäminen tarkoittaisi, että sulttaani jätettäisiin yksin kriisissä Venäjää vastaan (Goldfrank 1994, 207-209). Alkuperäisen Wienin muistion pohjalta alettiin käydä suurvaltojen välillä neuvotteluita

kahden idean välillä. Ranska ja Itävalta ehdottivat tiukempaa linjaa Konstantinopolin suhteen, eli siis Osmanivaltio pakotettaisiin hyväksymään Wienin muistio lähes muuntelemattomana (Echard 1983, 34). Yhdistyneen kuningaskunnan ehdotusta puolestaan kutsuttiin Kollektiiviseksi muistioksi, jonka mukaan sulttaanille tarjottaisiin suurvaltojen suoja Venäjää vastaan Wienin muistion hyväksymisen jälkeen. (Schroeder 1972, 62-64.) Pluraalinen subjekti joutui omituiseen tilaan, sillä jäsenet olivat löytäneet yhteisymmärryksen, mutta se ei ollut tuottanut haluttua lopputulosta, jolloin sitoumus joutui eräänlaiseen välitilaan. Näin siis H3:en vaatimaa kaikkien hyväksymää selitystä ei tapahtunut, näin prosessi jäi avonaiseksi.

Kesken Wienin muistion pohjalta käytävien jatkoneuvotteluiden berliiniläisessä sanomalehdessä julkaistiin Venäjän ulkoministeriön sisäinen muistio, jonka oli kirjoittanut ulkoministeri kreivi Nesselrode. Tässä tekstissä kirjoittaja analysoi Osmanivaltion muutosvaatimuksia Wienin muistioon (Royle 2000, 106). Tämä kirjoitus nimettiin pian dramaattisesti Nesselroden väkivaltaiseksi tulkinnaksi, sillä siinä katsottiin Venäjän sotilaallinen uhka ainoaksi keinoksi suojata ortodokseja Osmanivaltiossa. (Curtiss 1980, 163-166.) Toisin sanoen Venäjä näytti pyrkivän ylläpitämään oikeutta puuttua sulttaanin sisäisiin asioihin sotilaallisesti, mikä puolestaan oli ristiriidassa muiden suurvaltojen pyrkimyksessä ylläpitää Osmanivaltion itsenäisyyttä ja yhtenäisyyttä, joka perustui Lontoon salmisopimukseen (Figes 2010, 125). Venäjän ulkoministeriön vuodettu muistio aiheutti voimakkaan negatiivisen reaktion muissa suurvalloissa. Varsinkin Yhdistyneessä kuningaskunnassa Nesselroden väkivaltainen Wienin muistion tulkinta jyrkensi maan kantaa. Maan viralliseksi linjaksi tuli, että Osmanivaltiota ei voida jättää yksin Venäjää vastaan (Curtiss 1980, 176). Samoin Ranskassa vuodettu dokumentti muutti poliittisen linjan osmanimyönteisemmäksi (Echard 1983, 34-35). Lopulta Wienin konferenssi päätettiin 23.9.1853, sillä neuvottelut olivat ajautuneet umpikujaan. Näin siis pluraalisen subjektin jäsenet hylkäsivät Venäjän vastauksen yhteisesti, jolloin yhteistoimin muut osapuolet hylkäsivät tsaarin vastauksen, ja näin H3:n kautta ei pystytty päättämään prosessia.

Diplomaattiseen kriisiin yritettiin vielä saada ratkaisu Itävallan ulkoministeri kreivi Buolin johdolla Olomucin konferenssissa alkusyksystä 1853, jossa oli myös tsaari Nikolai I itse paikalla (Royle 2000, 109). Tapaamisen aikana Venäjän hallitsija kiisti Nesselroden tulkinnan edustavan maan virallista ulkopoliittista linjaa. Samalla hän lupautui kunnioittamaan Osmanivaltion yhtenäisyyttä ja itsenäisyyttä sekä vannoutui toimimaan sodassa vain puolustuksellisesti. (Curtiss 1980, 176-178.) Toisin sanoen Olomucissa tsaari yritti tarjota vastausta pluraalisen subjektin esittämään kysymykseen. Ulkoministeri Nesselroden muistio rapautti kuitenkin edelleen tsaari Nikolai I:n

vakuutteluiden uskottavuutta. Schroeder (1972, 75) kuvaa kuinka Yhdistyneen kuningaskunnan ulkoministeri jaarli Clarendon näki mahdottomaksi uskoa Nikolai I:n vakuutteluita Nesselroden muistion jälkeen. Keisari Napoleon III jakoi brittien epäilyt Venäjän todellisista intentioista (Echard 1983, 35). Näin Olomucin konferenssikin ajautui umpikujaan, sillä läntiset vallat katsoivat mahdottomaksi uskoa Venäjän rauhanomaisiin vakuutteluihin. Jälleen suurvallat olivat haluttomia hyväksymään Venäjän selitystä sitoumuksen rikkomisesta, ja näin obligaation kautta kiistaa ei saatu ratkaistua.

Uskonnollisen kiistan kriisiytyminen on varsin mielenkiintoinen tapaus tämän tutkielman kolmannen hypoteesin näkökulmasta kahdella tavalla. Ensinäkin hypoteesihan ennusti toimijan muuttavan toimintaansa konkurrensikytkennän jälkeen. Uskonnollisen kiistan tapauksessa Venäjähän muutti toimintaansa huomattavasti konkurrenssin jälkeen. Venäjä hyväksyi suurvaltojen laatiman Wienin muistion sellaisenaan, lisäksi Olomucissa tsaari Nikolai I oli hyvin liennyttävällä kannalla. Venäjällä ei hänen mukaansa ollut intentiona tuhota Osmanivaltiota. Hallitsija jopa lupasi käyttäytyä puolustuksellisesti, jos kriisi eskaloituisi sodaksi. Toisin sanoen hypoteesin ennustama linkki on havaittavissa, kun Venäjä vastasi muiden suurvaltojen konkurrenssiin. Kuitenkin obligaatio tekijänä vaatii myös sen, että muut toimijat katsovat toimien olevan riittäviä julkisen sitoumuksen näkökulmasta. Tämä muuttui ongelmaksi uskonnollisessa kiistassa, varsinkin Nesselroden väkivaltaisen tulkinnan jälkeen. Yhdistynyt kuningaskunta ja Ranska katsoivat, ettei Venäjän toiminta vastannut julkisen sitoumuksen velvoitetta. Näin, toisin kuin vuosien 1839-41 kriisissä, obligaatio ei täyttnyt. Toinen mielenkiintoinen elementti kolmannen hypoteesin näkökulmasta on Osmanivaltion toiminta. Nimittäin vaikkakin sulttaanin tulevaisuus oli kiistan ytimessä, ei hallitsijalla ollut juurikaan ollut vaikutusvaltaa kongressin sisäisissä neuvotteluissa. Sulttaanilla ei ollut edustajia Wienissä, eikä häneltä kysytty Wienin muistion hyväksyttävyydestä etukäteen. Toisin sanoen Osmanivaltio oli Euroopan kongressin ulkopuolinen toimija. Kuitenkin hylkäämällä Wienin muistion pystyi sulttaani vaikuttamaan neuvotteluiden kulkuun, vaikkakaan hän ei ollut osa pluraalia subjektia. Tämä osoittaa, ettei kongressi ole immuuni ulkopuolisille toimijoille. Venäjän epäilyttävä toiminta ja Osmanivaltion vaikutus ulkopuolelta käsin aiheutti sen, että julkisen sitoumuksen sisälle muodostui kaksi toisensa poissulkevaa tulkintaa, joka puolestaan esti kehän sulkeutumisen eikä kriisiä saatu ratkaistua diplomaattisesti. Lokakuun alussa vuonna 1853 Osmanivaltio julisti sodan Venäjää vastaan vedoten Tonavan ruhtinaskuntien laittomaan miehitykseen. Venäjä vastasi tähän omalla sodanjulistuksellaan muutaman päivän päästä.

Tässä alaluvussa olen esitellyt, kuinka kahden valtion välisestä uskonnollisesta kiistasta Osmanivaltiossa muodostui avoin ristiriita Euroopan julkisen sitoumuksen sisällä. Eskalaatio tähän pisteeseen ei kuitenkaan ole aivan yksiselitteinen. Kiista alkoi suhteellisen suoraviivaisella Ranskan disjunktioilla, joka oli suhteellisen selkeästi suunnattu juurikin julkisen sitoumuksen haastamiseen. Keisari Napoleon III halusi muuttaa sitoumusta ranskalaisille sopivammaksi, ja katsoi parhaaksi keinoksi tähän Venäjän vallan haastamisen Osmanivaltiossa. Konkurensia todistavan toisen hypoteesin tarkastelussa asia monimutkaistuu merkittävästi, kun Ranskan toiminnan sijaan Venäjän reaktio Pariisin disjunktioon kyseenalaistetaan. Sinänsä tämä edellä esitelty tapahtumasarja ei ole ristiriidassa ensimmäisen hypoteesin kanssa, sillä toiminta edelleen kytketään julkiseen sitoumukseen, ja näin H1:n linkki täytetään. Enemmänkin tapahtumien kulku viittaa siihen, ettei sitoumuksen mahdollinen mekanismi ole automaattinen. Toisaalta Venäjän toimien kytkös Euroopan kongressiin myös kertoo siitä, kuinka toimijoilla ei ole täydellistä hallintaa siitä miten muut tulkitsevat omia toimia. Kytköksen jälkeen Venäjä kuitenkin muutti toimintaansa vastaamaan julkisen sitoumuksen asettamia vaatimuksia. Tämä on nähtävillä Wienin muistion hyväksymisessä ja Olomucin konferenssissa tapahtuneissa neuvotteluissa, joissa tsaari Nikolai I käyttäytyi hyvin rauhanomaisesti. Tämäkin toiminta vastaa hyvin kolmannen hypoteesin ennustamaa käyttäytymismallia.

Kuitenkin obligaatioon kuuluu myös muiden pluraalin subjektin jäsenten hyväksyntä muutokselle. Venäjän Tonavan ruhtinaskuntien miehitys sekä Nesselroden väkivaltainen Wienin muistion tulkinta asettivat venäläisten todelliset intentiot kyseenalaiseksi muiden suurvaltojen silmissä. Tilannetta pahensi myös Osmanivaltion Wienin muistion hylkääminen, jonka kautta sulttaani pluraalisen subjektin ulkopuolisena toimijana pystyi vaikuttamaan julkiseen sitoumukseen. Näin siis uskonnollinen kiista muuttui Euroopan kongressin sisäiseksi kriisiksi, kun asia kytkettiin konkurensin mukaisesti julkista sitoumusta koskevaksi, mutta pluraalin subjektin toimijoiden välille ei muodostunut yhtenäistä ymmärrystä velvoitteiden luonteesta. Tässä vaiheessa tämä kyseinen kriisi oli kuitenkin vielä Euroopan kongressin sisällä diplomaattinen, vaikkakin Osmanivaltion ja Venäjän välinen kriisi oli jo kärjistynyt sotateoimiksi. Seuraavassa alaluvussa esittelen, kuinka sota leviää myös Euroopan kongressin sisälle.

6.3. Kongressi ajautuu sotaan

Seuraavaksi analysoin hypoteesien kautta seuraavia tapahtumia. Osmanivaltion ja Venäjän välisen kriisin eskaloituminen väkivaltaiseksi yhteenotoksi ei romuttanut Euroopan kongressin sovittelupyrkimyksiä. Lokakuisten sodanjulistusten jälkeen neuvottelut neljän suurvallan välillä kävivät kiihkeinä, kun maat pyrkivät löytämään ratkaisuja konfliktille. Marraskuun lopussa Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan ehdotuksesta Euroopan kongressin jäsenet laativat protokollan rauhanneuvotteluiden pohjaksi, jonka ideana oli pyytää Osmanivaltiota ja Venäjää kertomaan ehtonsa rauhalle. Tämän jälkeen näiden ehtojen pohjalta kiistakohdat ratkaistaisiin Wienissä. Neljä Euroopan suurvaltaa hyväksyivät tämän protokollamenettelyn rauhanneuvotteluiden pohjaksi 5. joulukuuta 1853, jonka mukaan tätä rauhanneuvotteluyritystä alettiin myös kutsua. Rauhan kannalta valitettavasti marraskuussa Venäjän ja Osmanivaltion välillä käytiin meritaistelu Mustallamerellä Sinopin rantakaupungin edustalla. Yhteenoton seurauksena venäläislaivasto käytännössä tuhosi sulttaanin Mustanmeren laivaston täysin. Uutiset tästä katastrofaalisesta meritaistelusta saavutti Euroopan pääkaupungit 11. päivänä joulukuuta, eli 6 päivää uuden rauhanneuvotteluprotokollan allekirjoituksen jälkeen. Sinopin meritaistelu muutti suurvaltojen suhtautumisen kriisiin peruuttamattomasti, sillä sulttaanin tappio teki Osmanivaltion romahduksen vaaran välittömäksi uhkaksi. Tammi- ja helmikuun aikana varsinkin Yhdistyneen kuningaskunnan ja Ranskan kannat muuttuivat huomattavasti jyrkemmäksi, kunnes lopulta 19.3.1854 maat lähettivät Pietariin ultimaatumien vaatien Venäjän välitöntä perääntymistä Tonavan ruhtinaskunnista. Tsaari Nikolai I kieltäytyi vastaamasta näihin uhkavaatimuksiin, jonka seurauksena maaliskuun viimeisinä päivinä Yhdistynyt kuningaskunta sekä Ranska julistivat virallisesti sodan alkaneeksi maiden välille, johon myös tsaari vastasi muutaman päivän päästä. Tässä alaluvussa käsittelen sitä, kuinka julkinen sitoumus vaikutti tässä tapahtumasarjassa tarkastelemalla tilanteita hypoteesien kautta.

Edellisessä alaluvussa argumentoin sen puolesta, että uskonnollisesta kiistasta oli tullut avoin kriisi Euroopan kongressin sisälle, mutta tämä ristiriita oli suurvaltojen välillä diplomaattinen. Goldfrank (1994, 219) kuvaa tilannetta hyvin nimittämällä vallitsevaa tilannetta yhdeksänneksi venäläisturkkilaiseksi sodaksi. Toisin sanoen Venäjän ja Osmanivaltion välinen sota ei ollut vielä julkisen sitoumuksen piirissä. Eli yksinkertaistaen Konstantinopolin ja Pietarin välinen kiista oli levinnyt sitoumuksen piiriin, mutta kyseessä oli Euroopan sisällä vasta diplomaattinen ongelma eikä niinkään sotilaallinen yhteenotto. Venäjän tsaari Nikolai I:n lupaus toimia vain puolustuksellisesti oli keskeinen tekijä tässä asetelmassa. Schoreder (1972, 77) kuvaa tsaarin kiistäneen pyrkivänsä

saavuttamaan uusia oikeuksia tai uhkaavansa Osmanivaltion itsenäisyyttä. Curtiss (1983, 203) kuvaa Nikolain myös luvanneen julkisesti pysytellä Tonavan itäpuolella. Näin siis Venäjä lupasi pluraaliselle subjektille ylläpitää julkista sitoumusta olla puuttumatta Osmanivaltion sisäisiin asioihin, ja näin implisiittisesti voitiin katsoa Nikolain ylläpitävän Vuoden 1841 Lontoon salmisopimusta. Toisin sanoen tsaarin lupaus oli kriittisessä asemassa sitoumuksen ylläpidon kannalta. Kuitenkin 30.11.1853 Venäjän Mustanmeren laivue hyökkäsi Osmanivaltion laivaston kimppuun Sinopin kaupungissa, joka sijaitsee kyseisen meren etelärannalla. Kyseessä oli aggressiivinen liike venäläisten toimesta. (Royle 2000, 136-138.) Tämä on selkeästi ristiriidassa Venäjän Euroopan kongressille antamiin lupauksiin nähden, jolloin H1:n vaatima sitoumuksen vastainen teko toteutuu.

Oleelliseksi nousee tällöin se, tekikö Nikolai I tämän tarkoituksellisesti, jolloin voitaisiin todeta kyseessä olleen uusi disjunktio suhteessa julkiseen sopimukseen. Kyse on siis H1:n ennustaman linkin toisesta puolesta. Gochal ja Levy (2004, 324) kuvaavat tsaarin antaneen Mustanmerenlaivaston amiraali Menšikoville käskyn tuhota Osmanivaltion laivaston Mustallamerellä ja lisäksi häntä kehoitettiin kohtelemaan ranskalais- ja brittiläislaivoja vihollisaluksina. Samaan Nikolai I julisti seuraavasti: ”Tuemme moldavialaisten ja wallachialaisten, serbien, bulgariaalaisten, bosnialaisten ja bulgariaalaisten itsenäisyyttä” (Figes 2010, 136). Lisäksi Curtiss (1983, 173) huomauttaa, kuinka Venäjän tsaarin Itävallan keisari Frans Joosefille lähettämässä kirjeessä todetaan venäläisten olevan kyvyttömiä estämään vallankumouksellisen aallon syntymistä Balkanin alueella. Tässähän julistetaan Venäjän pyrkivät horjuttamaan Osmanivaltion itsenäisyyttä kannustamalla vähemmistöjä kapinaan. Samoin Goldfrank (1994, 241) korostaa tsaari Nikolai I:n käskeneen Mustanmeren laivastoa tuhoamaan Osmanivaltion laivaston, mikä on hyvin yksiselitteisesti julkisen sitoumuksen vastainen komento. Kuukausi Sinopin meritaistelun jälkeen tammikuussa 1854 Venäjän Krimin alueen armeija myös ylitti Tonavan vastoin Nikolai I:n aiempia lupauksia (Goldfrank 1994, 247).

Ensimmäinen hypoteesin ennustama disjunktio prosessin alkuna on hyvin suoraviivaisesti nähtävillä Venäjän toimissa loppuvuodesta 1853. Tsaari Nikolai I:n käskystä Venäjän laivasto Mustallamerellä alkoi operoida aggressiivisesti pyrkien tuhoamaan Osmanivaltion laivaston, kunnes lopulta onnistui siinä Sinopin sataman edustalla. Myös Venäjän armeijan Tonavan ylitys voidaan nähdä osana tätä disjunktiota. Tämä on yksiselitteisesti ristiriidassa tsaarin aiemmin Euroopan kongressille antamiin lupauksiin defensiivisyydestä ja sovitteluudesta. Nikolai I oli myös hyvin tietoinen tämän aiheuttavan valtavan vastareaktion Euroopan muissa suurvalloissa, eli toisin sanoen hän oli

tietoinen intentionsa seurauksista ja sen ristiriitaisuudesta suhteessa kongressiin. Näin siis Venäjä pyrki kytkemään sotatoimet julkisen sitoumuksen jo avoimeen kriisiin uhkaamalla jaettua sitoumusta Osmanivaltion itsenäisyydestä.

Sodan kytkemiseen julkiseen sitoumukseen tarvitaan kuitenkin konkurrenssin täytyminen. Eli toisten pluraalisen subjektin jäsenten toteamus toiminnan ristiriitaisuudesta suhteessa sitoumukseen. Käytännössä tämä tarkoittaa Ranskan, Yhdistyneen kuningaskunnan, Itävallan ja Preussin yhteistä lausuntoa, jossa tämä kytkentä tapahtuu. Curtiss (1983, 211) kuvaa Ranskan ulkoministerin todenneen Sinopin jälkeen Itävallan Pariisiin suurlähettiläälle seuraavasti: ”Ranskan ja Britannian olevan erottamattomasti linkitetty ajamaan Euroopan intressejä, kun taas Venäjä pyrki saavuttamaan omat erikoisintressinsä”³². Näin siis, viittaamalla Euroopan intresseihin, tässä kytketään Venäjän toiminta ja sitoumus yhteen. Echard (1983, 38) puolestaan kuvaa Sinopin aiheuttaneen sen, että Ranskan keisari Napoleon III:n piti valita Venäjän ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä, eli kyse ei enää pelkästään ollut diplomaattisesta ratkaisun etsimisestä. Myös Lontoossa Sinopin taistelu aiheutti linjan selkeän jyrkentymisen, joka on huomattavissa ulkoministeri Clarendonin kirjeessä pääministeri Aberdeenille. Tiivistäen jaarli Clarendon toteaa brittihallituksen olevan häväisty (disgraced), jos he eivät pysty estämään tapahtuman toistumista. (Figs 2010, 146.) Toki tämä kirjeen ei julkisen sitoumuksen piirissä oleva, sillä se ei ole esitetty muille osapuolille. Kuitenkin viesti hyvin osoittaa Lontoon jyrkkenevän kannan. Näin siis pluraalin subjektin muut jäsenet alkoivat H2:n ennustamalla tavalla kytkeä Venäjän tekoa ja julkista sitoumusta yhteen.

Parhaiten H2:n ennustama linkki on kuitenkin nähtävillä siinä, kuinka diplomaattisena neuvotteluyrityksenä alkanut joulukuun 5. protokolla muuttui Sinopin meritaistelun jälkeen Osmanivaltion itsenäisyyden takaukseksi ja Venäjän toimien kritisoinniksi (Rich 1985, 100). Protokollan pohjalta Konstantinopoliin lähetetyn Kollektiivisen nootin³³ vastauksessa sulttaani asetti rauhanehdoiksi Tonavan ruhtinaskuntien välittömän vapautuksen. Vastineeksi tästä osmanit lupautuivat uusimaan kaikki vanhat sopimukset. Kaikille uskonnollisille ryhmille sulttaani lupasi samat oikeudet maassa. Käytännössä nämä rauhanehdot ovat kongressin suurvaltojen laatimat, sillä sulttaania ohjeistettiin asiassa hyvin vahvasti Konstantinopolin suurlähettiläiden toimesta. Näiden

³² ”France and Britain were now indissolubly linked and were pursuing European interests, while Russia sought its own special interests”, käännös on oma.

³³ Tätä kutsutaan myös osassa teoksia joulukuun 15. päivän projektiksi (kt. esim. Goldfrank 1994, 244).

ehtojen lisäksi vuoden 1841 Lontoon salmisopimus muokattaisiin muotoon, jossa Osmanivaltion itsenäisyys asetettaisiin selkeämmin ja yksiselitteisemmin Euroopan kongressin vastuulle. (Goldfrank 1994, 246.) Tämä viimeinen lisäys on hyvin tärkeä julkisen sitoumuksen näkökulmasta, sillä suurvallat hyvin kirjaimellisesti liittivät Osmanivaltion tulevaisuuden osaksi Euroopan turvallisuutta. Eli toisin sanoen tässä pluraalinen subjekti tekee varsin yksiselitteisesti H2:n ennustaman kytköksen. Venäjän toiminta Osmanivaltion vastaisessa sodassa rikkoo muiden mielestä julkista sopimusta. Nämä ehdot puolestaan välitettiin sellaisenaan Pietariin 13. tammikuuta vuonna 1854. (Curtiss 1980, 213.) Huomion arvoista tässä neuvotteluyrityksessä on myös se, että suurvallat asettuivat tukemaan Osmanivaltiota, joka on nähtävillä sulttaanin rauhanehtojen muokkaamisessa. Curtiss (1983, 214) huomauttaa Wienin konferenssin edustajien nähneen, että Venäjän vastaus tähän ratkaisi Euroopan tulevaisuuden. Mielenkiintoisena huomiona on mainittava Yhdistyneen kuningaskunnan ulkoministeri Clarendonin vaatimus siitä, että mitään neuvottelutulosta ei voida hyväksyä, ellei se käy Osmanivaltiolle (Rich 1985, 95). Tämän voidaan nähdä vahvistavan käsitystä, jonka mukaan kyseessä oli riita sulttaanin itsenäisyydestä, jota pluraalinen subjekti pyrki pitämään yllä.

Sinopin meritaistelun seurauksena Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta ottivat käyttöön myös sotilaalliset toimet painostuskeinona Venäjää vastaan. Ranskan ehdotuksesta kaksi läntistä suurvaltaa päättivät lähettää laivueen Mustallemerelle 17.12.1853. Laivastojen tehtäväksi tuli estää Venäjän toiminta Mustallamerellä, ja näin suojata Osmanivaltion itsenäisyyttä. (Figs 2010, 147; Royle 2000, 149.) Curtiss (1983, 231) huomauttaa ettei länsimaat antaneet samanlaista takausta Venäjälle. Toisin sanoen kaksi länsivaltaa näin asettuivat sulttaanin puolelle kriisissä implisiittisesti. Schroeder (1972, 122) lainaa ulkoministeri Clarendonin kirjeestä löytyvää perustelua laivaston siirtämiselle seuraavasti:

Keisarin [Nikolai I] laajoista valmisteluista [...], ja Venäjän laivaston toiminnasta päätellen [Sinopin meritaistelu] ettei hänellä ole mitään oikeita intentioita rauhanteolle, vaikka turkkilaiset ehdotukset olisivat järkeviä, joten Parlamentin seuraavaan tapaamiseen mennessä huomaisimme olevamme tulleet huijatuksi ja huonommassa asemassa kuin koskaan ennen.³⁴

³⁴ From the vast scale of the Emperor's [Nicholas's] preparations [...], and the proceedings of the Russian fleet I infer that he has no real intentions of making peace even if the Turks propose reasonable terms so that by the time Parliamnet meets we shall find ourselves bamboozled and in a worse position than ever", käännös on oma.

Tässä lainauksessa on huomattavissa kaksi oleellista seikkaa. Ensinäkin ulkoministeri jaarli Clarendon selvästi kytkee Osmanivaltion turvallisuuden laivueen siirtoon Mustallemerelle. Toisin sanoen tämä on reaktio Sinopin meritaisteluun, ja sen luomaan uhkaan sulttaanin hallinnon kaatumisesta. Toiseksi kirjeessään Clarendon tuo ilmi tsaari Nikolai I:n epäluotettavuuden. Tämä voidaan nähdä viittauksena Venäjän disjunktioon, jonka esittelin aiemmin tässä luvussa. Ennen kaikkea Clarendonin kirjeessä on hyvin huomattavissa, kuinka Yhdistynyt kuningaskunta näki tärkeäksi suojella jopa sotilaallisesti Osmanivaltion itsenäisyyttä.

Monet historioitsijat asettavat huomattavaa painoarvoa näiden laivueiden siirtoon, kuten esimerkiksi Gooch (1956, 47-50). Myös Badem (2010), Schroeder (1972) ja Curtiss (1983) käsittelevät huomattavalla tarkkuudella näitä siirtoja. Heidän argumentaatioissa yhteinen teema on se, että nämä liikkeet todetaan Lontoon salmisopimuksen vastaiseksi. Kuitenkin pohdittaessa asiaa julkisen sitoumuksen näkökulmasta on huomattava, että Venäjä ei nostanut tätä asiaa varsinaisesti kyseenalaiseksi julkisesti. Näin siis tässä työssä käytetyn aineiston pohjalta ei voida sanoa, että Pietari olisi tehnyt konkurrenssin tässä suhteessa. Toiseksi disjunktiohan vaati sitoumuksen vastaista intentiota, eli tarkoituksenmukaisuutta. Tätä ei myöskään ole havaittavissa aineistossa, vaan päinvastoin tämä toimi nähtiin oleellisena julkisen sitoumuksen ylläpidon kannalta. Näin siis on todettava, että vaikkakin laivueiden siirto Mustallemerelle oli huomattava askel eskalaatioissa, ei sillä ilmeisesti ollut sitoumuksen näkökulmasta huomattavaa merkitystä.

Yhteenvetäen toisen hypoteesin mukaan jonkin asian siirtyminen julkisen sitoumuksen piiriin vaatii muiden toimijoiden suorittamaa julkista kytkentää. Sinopin meritaistelun jälkeisissä tapahtumissa tämä on hyvin nähtävillä sekä diplomaattisella että toiminnallisella tasolla. Joulukuun 5. päivän protokollasta seurannutta kollektiivista noottia Venäjälle alettiin suoremmin tukea suurvaltojen toimesta, joka on nähtävillä ehdotetussa sulttaanin itsenäisyyden takauksessa. Pluraalin subjektin muut jäsenet siirtyivät Sinopin jälkeen diplomaattisella tasolla selkeämmin Osmanivaltion taakse. Mustanmeren tapahtumien jälkeen myös kriisi militarisoitui selkeämmin Euroopan näkökulmasta katsottuna, kun Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta lähettivät laivueensa alueelle. Nämä laivueet eivät kuitenkaan olleet turvaamassa rauhaa nykyaikaisessa mielessä, vaan eksplisiittisesti ne lähetettiin Pariisiin ja Lontoon toimesta estämään Venäjän laivaston toiminta Mustallamerellä. Näin siis Sinopin tapahtumat kytkettiin sitoumukseen hyvin selkeästi muiden maiden toimesta, ja he alkoivat vaatia Venäjältä selitystä toiminnasta. Julkinen sitoumus alkoi näin saada selkeämmin sotilaallisen ulottuvuuden maiden välille.

Tammikuun 13. päivän rauhanehdotus, eli siis Osmanivaltion vastaus suurvaltojen kollektiiviseen noottiin, välitettiin sellaisenaan Pietariin. Tämä on hyvin selkeä selitysvaatus suurvaltojen toimesta. H3:n mukaan toimijan on vastattava tähän pluraalin subjektin vaatimukseen muita toimijoita tyydyttävällä tavalla, jotta erimielisyys sitoumuksen luonteesta voidaan selvittää. (Rich 1985, 99-103.) Tämän vastauksen Venäjä toimitti Wieniin helmikuun toisena päivänä vuonna 1854. Ensinäkin Nikolai I vaati Osmanivaltiota hyväksymään kaikki maiden väliset edeltävät sopimukset sellaisenaan. Toisekseen sulttaanin piti todistaa suojelevansa ortodokseja konkreettisella tavalla. Kolmanneksi Venäjän armeija vetäytyisi Tonavan ruhtinaskunnasta vasta kun rauhansopimus oli allekirjoitettu ja pantu toimeen. Neljänneksi Tonavan ruhtinaskuntien hallintoon ei saa tehdä muutoksia. Viidentenä ja viimeisenä kohtana Osmanivaltio ei saisi tarjota poliittista suojaa vallankumouksellisille henkilöille. Lisäksi tsaari ei nähnyt tarvetta muuttaa tai täydentää Lontoon salmisopimusta vuodelta 1841. Kahden ensimmäisen kohdan todentamiseksi venäläiset vaativat sulttaanilta *supreme iradé* tason julistusta, joka olisi tehnyt sopimuksista nykyaikaisen perustuslain tasoisia. (Curtiss 1980, 215-216.) Nämä olivat siis toisin sanoen Venäjän syyt sodalle, ja täten samalla vastaus sitoumuksen jäsenten velvoitevaateeseen.

Wienissä tämä ehdotus hylättiin saman tien suurvaltojen toimesta. Erityisesti muita pluraalin subjektin jäseniä hiersi Venäjän pyrkimys säilyttää oikeutensa toimia Tonavan ruhtinaskuntien uskonnollisena protektoraattina ja tsaarin negatiivinen suhtautuminen Lontoon salmisopimuksen täydentämisestä. (emt. 217.) Huomion arvoista on, kuinka juurikin salmisopimus sekä Tonavan ruhtinaskuntien asema hiersi suurvaltoja, sillä nämä olivat sitoumuksen sisäisiä asioita. Näin siis jälleen H3:n linkki ei toteutunut, sillä pluraalisen subjektin jäsenet eivät hyväksyneet tsaarin vastausta. Helmikuun neljäntenä päivänä, eli kaksi päivää ehdotuksen saapumisen jälkeen, Wienin konferenssi virallisesti hylkäsi Venäjän vastauksen Osmanivaltion rauhanehdotukseen. Viisi päivää myöhemmin helmikuun 9. päivänä suurvallat sopivat ylläpitävänsä sulttaanin itsenäisyyttä ja yhtenäisyyttä, ja kieltäytyivät tekemästä sopimuksia Venäjän kanssa jotka rikkoisivat tätä. (Schroeder 1972, 144-146.) Näin siis Euroopan kongressi epäonnistui jälleen sovittamaan erilaiset tulkinnat jaetun sitoumuksen luonteesta.

Helmikuun alun epäonnistuneet neuvottelut eivät kuitenkaan päättäneet diplomaattista kanssakäymistä riitapukarien välillä. Wienin konferenssin valmistellessa ultimaatumia lähetettäväksi Pietariin Itävallan ulkoministeri yritti vielä kerran rauhaa yksin pyytämällä tsaaria harkitsemaan Venäjän kynnyksymyksiä uudelleen. Venäjän ehdotukset olivat lähestulkoon

samanlaiset, kreivi Buol kuitenkin esitteli tämän ehdotuksen Wienin konferenssille. Tsaari edelleen kieltäytyi uusimasta Lontoon salmisopimusta, ja lisäksi hän halusi neuvotella suoraan sulttaanin kanssa ilman Wienin konferenssia. (Curtiss 1980, 222-225.) 5.3.1854 Wienin konferenssin kaikki osallistujat totesivat näidenkin rauhannehtojen välillä olevan ”huomattavia eroavuuksia”³⁵, joiden takia ”Konferenssi on yksimielisesti todennut näiden ehdotusten pohjalta olevan mahdotonta jatkaa”³⁶ (Curtiss 1980, 226). Toistamiseen Venäjä esitti vastauksen, jota muut osapuolet eivät voineet hyväksyä.

Samaan aikaan Ranskan keisari Napoleon III lähestyi tsaari Nikolai I:stä henkilökohtaisella kirjeellä, jossa hän ehdotti Venäjän ja Osmanivaltion aloittavan kahdenkeskeiset neuvottelut, joiden tulos lopuksi hyväksytettäisiin Euroopan kongressin jäsenten toimesta (Rich 1985, 103-104). Lisäksi Napoleon totesi Sinopin meritaistelun tehneen Osmanivaltion suojelusta kansallisen ylpeyden kysymyksen (Echard 1983, 37). Tämä ei kuitenkaan Ranskan ulkoministerin mukaan tarkoittanut Napoleonin hylkäävän Wienin kongressia vaan:

[...] kysymyksessä on ... Euroopan intressit, joista ei voida sopia ilman Euroopan suurten hallitusten hyväksyntää. Sanalla suora pyrittiin vain mahdollistamaan neuvotteluiden aloitus.³⁷ (Echard 1983, 37.)

Rich (1985, 104) kuvaa tsaarin vastanneen tähän kirjeeseen toteamalla venäläisten miehittäneet Tonavan ruhtinaskunnat pelastaakseen ne sulttaanin hallinnalta. Lisäksi tsaari varoitti Ranskalle käyvän vuonna 1854 samoin kuin 1812, jos Napoleon lähtee sotapolulle (Curtiss 1983, 234). Vaikkakin tämä hallitsijoiden välinen viestittely on julkisen sitoumuksen ulkopuolista, ilmentää se hyvin diplomaattisen umpikujan militarisoitumista Sinopin meritaistelun jälkeen. Tiivistäen voidaan todeta, että Venäjän vastaus ei vastannut lainkaan Napoleonin näkemystä asiasta.

27.2.1854 Wienin kongressissa neljä suurvaltaa alkoivat laatia ultimaatumia Venäjää vastaan, joka luovutettiin Pietarissa tsaarille maaliskuun 19. päivänä. Lopullisen uhkavaatimuksen esittivät tosin vain Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta. (Rich 1985, 106) Läntiset liittoutuneet vallat vaativat Venäjää rajoittamaan kiistansa Osmanivaltion kanssa diplomaattiselle tasolle ja vetäytymään

³⁵ “Notable divergencies”, käänös on oma.

³⁶ “Conference has unanimously recognized the impossibility of following up these proposals”, käänös on oma

³⁷ “[...] the question at issue ... was of European interest and could not be settled without the sanction of the Great Cabinets of Europe. The word direct had only been used to facilitate the commencement of negotiations”, käänös on oma.

Tonavan ruhtinaskunnista välittömästi. Kieltäytyminen näistä vaatimuksista tarkoittaisi sodan syttymistä maiden välille. Venäjä kieltäytyi vastaamasta mitään virallisesti näihin uhkavaatimuksiin, mutta ei myöskään ollut valmis julistamaan sota ennakoivasti itse. (Curtiss 1980, 235; Figes 2010, 157.) Venäjä vastasi jälleen kieltävästi muiden maiden vaatimuksiin muuttaa toimintaansa, ja näin eurooppalainen sota oli julistuksia vaille valmis (Royle 2000, 167).

Tässä yhteydessä on hyvä paneutua hieman tarkemmin Ranskan, Venäjän ja Yhdistyneen kuningaskunnan sodanjulistuksiin, sillä niissä on hyvin kirjaimellisesti selitetty sodan syyt, ja täten myös obligaation epäonnistuminen on nähtävillä selkeästi. Ranskan keisari Napoleon III antoi lausunnon 27.3.1854 jossa todettiin seuraavasti:

Jos kiistoja Korkean portin kanssa ei rajoiteta puhtaasti diplomaattiseksi, ja vetäytymistä Moldavian sekä Wallachian ruhtinaskunnista aloiteta välittömästi [...] pakottaisi tämä heidät [Yhdistynyt kuningaskunta ja Ranska] näkemään negatiivisen vastauksen tai hiljaisuuden sodanjulistuksena.³⁸ (Hertslet 1875, 1186.)

Napoleon III selkeästi näkee sodan syynä Venäjän aggressiiviset sotilaalliset toimet – Tonavan ruhtinaskuntien miehityksen – syynä sodalle. Samoin ranskalaiskeisarin viittauksen diplomatiaan voi tulkita viittauksena Wienin konferenssiin, ja siis välillisesti täten Euroopan kongressiin. Huomion arvoista on ettei Ranskan sodanjulistuksessa enää mainita uskonnollista kiistaa lainkaan. Näin siis julistuksessaan Napoleon III selkeästi kytkee sotatoimet kiistaan julkisen sitoumuksen luonteesta, sillä kiistakohtana on juurikin tsaarin epätydyttävä vastaus obligatiovaatimukseen.

Yhdistyneen kuningaskunnan samana päivänä annetussa sodanjulistuksessa myös linkitetään Venäjän aggressiivinen toiminta sulttaania vastaan sodan syynä, sillä julistuksessa todetaan seuraavasti:

Hänen majesteettinsa [Viktoria] luottaa itsevarmasti hänen alahuoneeseen ja hänen rohkeiden sekä uskollisten alamaisten tukeen Hänen päättäväisyydessä hyödyntää kansakunnan voimaa ja resursseja suojellakseen sulttaanin maa-alueita Venäjän tunkeutumiselta.³⁹ (Hertslet 1875, 1186.)

³⁸ "Should the differences with Sublime Porte not be restricted within purely Diplomatic Limits, and that, should the Evacuation of the Principalities of Moldavia and Wallachia not be immediately commenced [...] they would be compelled to consider answer in the negative or silence as a Declaration of War." Käännös on oma.

³⁹ "Her Majesty relies with confidence on the zeal and devotion of her faithful Commons, and on the exertions of Her brave and loyal subjects to support Her in Her determination to employ the Power and Resources of the Nation for protecting the Dominions of the Sultan against the Encroachments of Russia." Käännös on oma

Kuningattaren sodanjulistuksen lisäksi Yhdistyneen kuningaskunnan alahuoneelle annettiin hallituksen toimesta myös kattavampi selvitys sodan syistä, josta maan kanta ilmenee hieman selkeämmin. Selvityksessä todetaan, että Viktoria on pakotettu sotatoimiin sillä hänen on suojeltava ”Euroopan valtioiden itsenäisyyttä”⁴⁰ ja puolustaa liittolaista, jonka ”itsenäisyyden kimppuun on hyökätty”⁴¹. Samoin julistuksessa todetaan Osmanivaltion itsenäisyyden olevan ”elintärkeä Euroopan rauhalle”⁴². Ensiarvoisen tärkeästi tässä selvityksessä todetaan myös sodan syttyneen koska heidän oli suojeltava ”Eurooppaa sopimuksia rikkovan valtion ylivoimalta”⁴³. (Hertslet 1875, 1187-1190.) Nämä viittaukset Eurooppaan osoittavat selkeästi, kuinka Yhdistynyt kuningaskunta näki tulevan sodan turvallisuusjärjestyksen kysymyksenä. Tiivistäen tässä selvityksessä selvästi todetaan Venäjän rikkoneen julkista sitoumusta, sillä se uhkaa Osmaanivaltion itsenäisyyttä, joka puolestaan vaarantaa rauhan Euroopassa. Toisin sanoen Venäjä ei ole Yhdistyneen kuningaskunnan mielestä vastannut maan hallinnon vaatimukseen muuttaa toimintaansa.

Venäjän keisari Nikolai I myös vastasi omalla sodanjulistuksellaan 11. päivänä huhtikuuta. Manifestiksi nimetyssä ilmoituksessa venäläiskeisari toteaa seuraavasti:

Emme ole pyrkineet, emmekä tavoittele, valloituksia tai pyri ylivaltaan Turkissa, joka ylittäisi Venäjälle nyt kuuluvan sopimukseen pohjautuvan vaikutusvallan. Alusta lähtien meihin suhtauduttiin epäluottavaisesti, ja pian sen jälkeen salaisen vihamielisesti Englannin ja Ranskan hallitusten toimesta, jotka pyrkivät johtamaan Portin harhaan väärentämällä meidän intentiot.⁴⁴ (Hertslet 1875, 1205.)

Tässä lausunnossa näkyy hyvin Venäjän erilainen suhtautuminen kriisiin Euroopan kongressin sisällä. Tsaari omien sanojensa mukaan pyri saavuttamaan mitään todellista muutosta Osmanivaltiossa, vaan päinvastoin hallitsijan tavoitteena on ollut ylläpitää olemassa olevia sopimuksia. Toisin sanoen Venäjä tässä ilmoituksessaan esittää oman vastauksensa konkurrenssiin, joka on hyvin ristiriitainen suhteessa kahden toisen eurooppalaisen suurvallan näkemykseen. Julistuksissa on siis nähtävillä kaksi hyvin erilaista tulkintaa julkisen sitoumuksen luonteesta, joita ei

⁴⁰ The Independence of the States of Europe”, käännös on oma.

⁴¹ “independence are assailed”, käännös on oma.

⁴² ”essential to the Peace of Europe”, käännös on oma.

⁴³ ”save Europe from the preponderance of a Power which has violated the Faith of Treaties”, käännös on oma.

⁴⁴ We have not sought, we do not seek, to make conquests, or to exercise in Turkey any supremacy whatever which was of such a nature as to exceed the influence belonging to Russia by virtue of existing Treaties. At the onset we have met with mistrust, soon after with secret hostility on the part of the Governments of France and England, who strove to mislead the Porte, by misinterpreting our intentions.” Käännös on oma.

mekanismin sisällä pystytty diplomaattisesti ratkaisemaan. Näillä sanoilla uskonnollisena kiistana alkanut kriisi oli muuttunut sodaksi Euroopan suurvaltojen välillä.

Lopullisesti sotatila kytkeytyi Euroopan kongressiin kuitenkin jo 9.4.1854, kun Yhdistyneen kuningaskunnan ja Ranskan pyynnöstä Wienin konferenssi kokoontui jälleen jäseninä näiden maiden lisäksi Itävalta sekä Preussi. Ranskalaiset ja britit esittivät, että tsaarin kieltäytyttyä vetäytymästä Tonavan ruhtinaskunnista, on Osmanivaltion ja Venäjän välinen sota todellisuudessa Venäjän ja Yhdistyneen kuningaskunnan sekä Ranskan välinen. (Hertslet 1875, 1191.) Tämän ilmoituksen tuloksena konferenssin jäsenet julistivat seuraavasti:

Tämän seurauksena allekirjoittajat ovat tänä vakavana hetkenä julistaneet heidän hallitustensa olevan edelleen sitoutuneita [...] tavoitteeseen ylläpitää Osmanien imperiumin alueellista yhtenäisyyttä. [...] Allekirjoittaneiden edustamat hallitukset pyrkivät yhdessä löytämään takuut, jotka todennäköisimmin yhdistävät [osmanien] imperiumin osaksi Euroopan tasapainoa.⁴⁵ (Hertslet 1875, 1191-1192.)

Toisin sanoen Euroopan kongressi tässä kytkee Osmanivaltion itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden kysymyksen Euroopan rauhaan, ja asettaa itsensä vastuuseen tämän ylläpidosta. Tämä on hyvin vahva linkki sitoumuksen ja sotatoimien välillä, sillä toimijat tässä julistuksessa näkevät itsensä sitoutuneena käyttäytymään tietyllä tavalla joka juontuu Venäjän sitoumusta rikkovasta toiminnasta. Tärkeä on huomata lisäksi, kuinka sopimuksen lopuksi allekirjoittaneet maat kieltäytyvät allekirjoittamasta tämän julistuksen vastaisia sopimuksia Venäjän kanssa. Eli siis tässä julistuksessa kytketään Osmanivaltion itsenäisyys osaksi Euroopan rauhaa, ja asetetaan Venäjä tätä tasapainoa uhkaavaksi tekijäksi.

Kesäkuussa 1854 Itävalta esitti myös oman ultimaatuminsa Venäjälle, jossa vaadittiin tsaaria vetämään joukkonsa takaisin Tonavan taakse, ja tämän jälkeen pois Tonavan ruhtinaskunnista. Wienin mukaan tämä oli edellytys rauhan jatkumiselle maiden välillä. Itävallan johto myös painotti, että Venäjän vetäytyminen alueelta on myös edellytys minkäänlaisen yleisen rauhan saavuttamiselle (Rich 1985, 120-121). Vastahakoisesti tsaari myöntyi tähän, jos Itävalta miehittäisi alueet Venäjän puolesta, johon Itävalta suostui. Näin Wien ei virallisesti osallistunut sotatoimiin

⁴⁵ "In consequence, The Undersigned have at this solemn moment declared that their Governments remain united in the [...] object of maintaining the Territorial Integrity of the Ottoman Empire. [...] And the Governments represented by the Undersigned engage to endeavor in common to discover the Guarantees most likely to attach the existence of that Empire to the General equilibrium of Europe." Käännös on oma.

vuonna 1854. (Trager 2012, 250-251.) Julkisen sitoumuksen kannalta Itävalta kuitenkin asettui selkeästi tukemaan länsimaiden tulkintaa kriisistä viittauksilla Euroopan yleiseen rauhaan ja allekirjoittamalla 9.4. laaditun julistuksen muiden pluraalisen subjektin jäsenten kanssa.

Yhteenvetäen voidaan todeta Sinopin meritaistelun olleen merkittävä tapaus tarkastellessa Krimin sotaan johtaneita tapahtumia julkisen sitoumuksen näkökulmasta. Eskalaation diplomaattisesta kriisistä avoimeksi väkivaltaiseksi yhteenotoksi Euroopan kongressin sisällä alkoi, kun Venäjä täysin tietoisena pluraalin subjektin konfliktista päätti toimia Mustallamerellä aggressiivisesti tuhoamalla Osmanivaltion laivueen Sinopin satamassa marraskuussa 1853. Yhteenoton jälkimainingeissa pluraalin subjektin toiminta muuttui selkeästi sotilaallisemmaksi, josta hyvä esimerkki on Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan laivueiden siirto Mustallemerelle sekä yksipuolinen takaus Osmanivaltion itsenäisyydelle. Tämä toiminta liitettiin myös diplomaattiseen konfliktiin Kollektiivisen nootin, jossa neljä pluraalin subjektin jäsentä asettuivat selkeämmin sulttaanin taakse kun he tukivat hänen rauhanehdotustaan yksiselitteisemmin. Toisin sanoen Euroopan kongressin muut jäsenet velvoittivat Venäjää selittämään toimintaansa julkisen sitoumuksen näkökulmasta.

Rauhan kannalta valitettavasti Sinopin meritaistelun kytkeminen yhteisöön ei ratkaissut jo avoimena ollutta diplomaattista ongelmaa. Päinvastoin tämä pahensi tilannetta, sillä nyt pluraalin subjektin takaaman Osmanivaltion itsenäisyys oli välittömässä vaarassa, joka pakotti vastaamaan uhkaan sotilaallisesti. Tämä velvoitekriisi on nähtävillä hyvin 1854 alkuvuoden epäonnistuneissa diplomaattisissa neuvotteluissa sekä osapuolten sodanjulistuksissa. Venäläiset näkivät ettei heidän toimintansa vaarantanut sulttaanin itsenäisyyttä, eikä täten asia ollut ristiriidassa julkisen sitoumuksen kanssa. Tämä oli siis tsaarin pluraalille subjektille esittämä kanta, hallintonsa sisällähän Nikolai I tietoisesti rikkoi julkista sitoumusta tietoisesti käskyssään toimia aggressiivisesti Mustallamerellä. Erityisesti Yhdistynyt kuningaskunta ja Ranska, mutta myös Itävalta sekä Preussi, taas katsoivat Osmanivaltion olevan romahtamisen partaalla, jolloin heidän oli puututtava asiaan välittömästi. Tiivistäen siis Sinopin meritaistelu kytki sotatoimet osaksi julkista sitoumusta, sillä se pakotti pluraalisen subjektin jäsenet vastaamaan siihen väkivaltakoneistolla, koska he katsoivat sen tarpeelliseksi sitoumuksen ylläpidon kannalta. Tämä ei kuitenkaan muuttanut välittömästi Venäjän kantaa, vaan kiista tulkintaeroista jatkui vielä kaksi vuotta, ennen kuin subjektin sisällä saatiin yhteisymmärrys tulkinnasta. Tätä prosessia tarkastelen seuraavassa alaluvussa.

6.4. Euroopan kongressi sodassa

Edellisessä alaluvussa esittelin, kuinka Sinopin meritaistelu muutti Osmanivaltion ja Venäjän välisen sodan Euroopan kongressin sisäiseksi sodaksi, kun muut pluraalin subjektin jäsenet näkivät tarpeelliseksi puuttua asiaan sillä Venäjän vastaus ei tyydyttänyt osapuolia. Seuraavaksi tarkastelen sotajulistusten jälkeistä aikaa tästä näkökulmasta. Toisin sanoen tässä alaluvussa keskityn tarkastelemaan sitä, kuinka Euroopan kongressin sisällä nämä kaksi eriävää näkökulmaa vaikuttivat sodan kulkuun. Käytännössä tämä tarkoittaa keskittymistä kolmannen hypoteesin vastuullisuuden vuorovaikutuksellisuuden analyysiin, sillä kriisi ei enää aihepiirillisesti laajentunut. Eli täten ensimmäisen ja toisen hypoteesin kuvaamaa prosessia disjunktiosta konkurrenssiin ei tapahtunut.

Sotatoimien alettua diplomatia ei Euroopassa päättynyt vaan neuvottelut maiden välillä jatkuivat. Kertauksena voidaan muistuttaa, että keskeiseen asemaan nousivat Euroopan kongressin rauhanehdot, jotka Ranska, Yhdistynyt kuningaskunta sekä Itävalta allekirjoittivat. (Royle 2000, 434-437.) Tämä dokumentti, joka virallisesti hyväksyttiin 28.12.1854 myöhemmin nimettiin Neljän kohdan ehdoiksi. Palaan näihin vaatimuksiin myöhemmin tässä luvussa. Venäjä suostuikin neuvotteluihin Neljän kohdan pohjalta alkuvuodesta 1855. Keskusteluiden alku kuitenkin myöhästyi, kun Venäjän tsaari Nikolai I menehtyi äkillisesti 2. maaliskuuta 1855. Tsaarin seuraaja Aleksanteri III kumminkin suostui myös neuvotteluihin ehtojen pohjalta. (Lincoln 1980, 349-350.) Huhti-toukokuussa käydyt keskustelut kuitenkin kariutuivat erimielisyyksiin, ja sotatoimet jatkuivat läpi kesän ja alkusyksyn, kunnes venäläiset joutuivat perääntymään Sevastopolin linnoituksesta lokakuun 27. päivä. Krimin kampanjan päättyminen potkaisi diplomaattiset neuvottelut jälleen käyntiin, kun Itävalta esitti Venäjälle oman ultimaatuminsa, jonka Aleksanteri III hyväksyikin 15. tammikuuta vuonna 1856. Tämä päätti sotatoimet Euroopan kongressin sillä ja kriisi palasi diplomaattiselle tasolle, kuten tulen seuraavaksi esittämään.

Neljän kohdan ehdot alkoivat muodostua toukokuussa 1854 Ranskan aloitteesta, kun Ranskan Itävallan suurlähettiläs paroni Bourqueney totesi, ettei rauha enää olisi mahdollinen ilman venäläisten myönnytyksiä (Schroeder 1972, 182). Tarkemmin ottaen ranskalaisten ehdotuksessa vaadittiin ruhtinaskuntien kysymyksen ratkaisua, Tonavan suiston merenkulun oikeuksien selkeytystä ja ennen kaikkea Osmanivaltion kytköstä Euroopan järjestykseen (Royle 2000, 439-440). Ranska, Yhdistynyt kuningaskunta sekä Itävalta hyväksyivät nämä ehdot ja välittivät ne eteenpäin

Venäjälle elokuussa 1854 (Curtiss 1980, 281). Lopulliseen muotoon nämä ehdot muotoiltiin tosin vasta joulukuun lopussa 1854 (Rich 1985, 146).

Näitä neljää ehtoa on syytä tarkastella hieman tarkemmin, sillä ne muodostivat liittolaisten näkemyksen sodan tavoitteista, ja niiden relaatiosta suhteessa julkiseen sitoumukseen. Toisin sanoen nämä ovat ne ehdot, joiden kautta suurvallat pyrkivät pakottamaan Venäjän hyväksymään tulkintansa. Erityisesti ensimmäinen ja kolmas ehdotuksen artikla ovat tutkimuskysymyksen kannalta mielenkiintoisia, sillä niissä käsitellään Venäjän ja Osmanivaltion suhdetta Euroopan kongressin näkökulmasta. Ensimmäisessä kohdassa todetaankin seuraavasti:

Hallitukset ovat samaa mieltä siitä, että on välttämätöntä poistaa Venäjän yksinoikeus suojella Moldavian, Wallachian sekä Servian⁴⁶ ruhtinaskuntia, ja tästä edes asettaa nämä alueet viiden vallan kollektiivisen suojeluksen alle, [...] sillä tämä on Euroopan yleisten intressien mukaista.⁴⁷ (Hertslet 1875, 1225.)

Tässä artikkelissa allekirjoittaneet maat pyrkivät ”Euroopan yleisten intressien” vuoksi poistamaan Venäjän historiallisen oikeuden suojella näiden alueiden asukkaita. Taustallahan tässä on suhteellisen monimutkainen asetelma, jossa näillä alueilla on suhteellisen paljon itsenäistä valtaa, mutta ne kuuluvat osaksi Osmanivaltiota. Samaan aikaan Venäjällä oli oikeus puuttua alueiden hallintoon, jos sulttaani toimii väärin heidän mielestään. Ensimmäinen artikla vahvistaa kuitenkin näkemystä, jonka mukaan liittoutuneet maat katsoivat toimivansa Euroopan turvallisuuden nimissä, ja Venäjä näytti heidän mielestään rikkovan sitä. Toisin sanoen tässä jälleen painotetaan sodan syyhyn vaikuttaneen kiista julkisen sitoumuksen luonteesta, josta osapuolilla oli eriävä mielipide. Toinen artikla käsitteli lähinnä Tonavan merenkulun vapauttamista paikallisesta hallinnosta, eli sen siirtämistä kansainvälisten sopimusten piiriin. Tämä kohta on kuitenkin tämän tutkielman tutkimuskysymyksen kannalta suhteellisen merkityksetön, sillä kaikki osapuolet olivat tästä seikasta samaa mieltä. Kolmas artikla sen sijaan on varsin merkittävä työn argumentin kannalta. Suhteellisen lyhyessä artikkelissa todetaan ytimekkäästi seuraavasti:

⁴⁶ historiallinen nimi nykyisen Serbian alueelle.

⁴⁷ “That their Governments, concurring in the opinion that it was necessary to abolish the exclusive Protectorate exercised by Russia over Modlavia, Wallachia, and Servia, and henceforward to place under the Collective Guarantee of the 5 powers [...] to the general interest of Europe.” Käännös on oma.

Vuoden 1841 heinäkuun 13. päivän sopimusta [Lontoon salmisopimus] pitää muokata niin, että Osmanivaltion imperiumin olemassaolo kytketään kokonaisvaltaisemmin Euroopan tasapainoon, ja lopettaa Venäjän ylivalta Mustallamerellä.⁴⁸ (Hertslet 1875, 1226.)

Erityisesti tässä artikkelissa on huomion arvoista kaksi sanaa. Ensimmäkin liittoutuneet suurvallat vaativat Osmanivaltion kytkemistä ”kokonaisvaltaisemmin” Euroopan tasapainoon. Tässä todetaan toisin sanoen, että Lontoon salmisopimuksessa on jo sulttaanin asema liitetty Euroopan tasapainoon, eli siis julkisen sitoumukseen. Vuoden 1841 sopimus on liittoutuneiden argumentaation mukaan julkinen sitoumus, joka takaa Osmanivaltion itsenäisyyden. Toisekseen artikkelissa painotetaan sulttaanin imperiumin ”olemassaolon” vakuutusta. Tämän voi tulkita tarkoittamaan, että Venäjän toiminta vaarantaa tämän tilanteen. Varsinkin kun ottaa huomioon yllä olevan lainauksen viimeisen virkkeen, jossa vaaditaan Venäjän ylivallan lopettamista Mustallamerellä. Tiivistäen siis tässä artikkelissa vahvistetaan Lontoon salmisopimuksen olevan julkinen sitoumus, jossa taataan Osmanivaltion itsenäisyys. Samoin kyseinen vuoden 1841 sopimus on kytketty Euroopan kongressiin, sillä kysymys on ”Euroopan tasapainosta”. Lisäksi artikkelissa todetaan vähintäänkin implisiittisesti Venäjän rikkovan tätä sitoumusta. Toisin sanoen liittoutuneet tämän artiklan perusteella katsovat suojelevansa Euroopan kongressin julkista sitoumusta.

Venäjä siis hyväksyi Neljän kohdan ehdotuksen rauhanneuvotteluiden pohjaksi, jotka alkoivat virallisesti maaliskuun puolivälissä 1855 Wienissä (Royle 2000, 472). Neuvottelut Wienissä alkoivat suhteellisen ristiriitaisesti alustavien keskusteluiden merkeissä. Erityisesti liittolaisten parissa oli erimielisyyksiä Neljän ehdon käytännön toteutuksesta (Royle 2000, 473-474). Kiistaa aiheutti kolmas ehto, jonka esittelin aiemmin, sekä Tonavan ruhtinaskuntien asema. Yhdistynyt kuningaskunta sekä Ranska halusivat rakentaa eräänlaisen tien ruhtinaskuntien itsenäisyydelle, joka taas ei käynyt Itävallalle. (Schroeder 1972, 256-260.) Virallisesti neuvottelut näistä kiistoista huolimatta aloitettiin 15. maaliskuuta ensimmäisen kohdan neuvotteluilla. Neuvotteluosapuolet pääsivät kuitenkin sopimukseen siitä, että alueet pitäisi liittää Euroopan kongressin suojelukseseen. Eli siis pois Venäjän tai Osmanivaltion suorasta alaisuudesta. Tonavan ruhtinaskuntien asemasta sen sijaan ei päästy maiden välillä yhteisymmärrykseen, kun Ranskan ehdotus alueiden yhdistämisestä ja Osmanivaltiosta irrottamisesta hylättiin Yhdistyneen kuningaskunnan ja Itävallan toimesta. (Royle 2000, 474.) Tämä on oleellinen huomio, sillä Osmanivaltion asemahan oli tulkintaerojen ytimessä.

⁴⁸ ”The revision of the Treaty of 13th July, 1841, must have for its object to connect the existence of the Ottoman Empire more completely with the European equilibrium and to put an end to the preponderance of Russia in the Black Sea.” Käännös on oma.

Toinen ehto, joka käsitteli Tonavan suiston merenkulkua ei aiheuttanut kiistoja osapuolten välillä, ja kohta hyväksyttiin sellaisenaan kahden neuvottelupäivän jälkeen 23. päivä maaliskuuta (Schroeder 1972, 260). Tämä puolestaan viittaa siihen, ettei osapuolten välillä suhteet olleet täysin katkaistuja. Päinvastoin sitoumus näytti edelleen vaikuttavan sitovana tekijänä jäsenten välillä.

Seuraavaksi neuvotteluissa siirryttiin kolmannen ehdon käsittelyyn, eli Osmanivaltion itsenäisyyteen ja sen turvaamiseen poistamalla Venäjän ylivalta Mustallamerellä. Tämä on julkisen sitoumuksen kannalta oleellisin osa keskusteluissa, sillä tässä käsitellään sitoumuksen tulkintaeroa osapuolien välillä. 26.3. alkaneessa keskustelussa Ranskan edustaja paroni Borqueney ehdotti koko Mustanmeren demilitarisaatiota, jonka venäläisedustaja prinssi Gorchakov hylkäsi välittömästi, sillä hänen mukaansa Venäjä ei ollut vielä menettänyt mitään. Itävallan edustaja kreivi Buol ehdotti, että Venäjä esittäisi ratkaisua kolmannen kohdan käytännön toteutukselle, johon Gorchakov suostui. Hän ilmoitti pyytävänsä Pietarista keisari Aleksanteri II:lta tarkennusehdotusta. (Schroeder 1972, 260-265; Royle 2000, 486). Toisin kuin Nikolai I, joka oli hyväksynyt rauhanneuvotteluiden aloituksen, hänen seuraajansa Aleksanteri II:n oli huomattavasti haluttomampi antamaan mitään myönnytyksiä sodan päättämiseksi (Curitss 1983, 367; Figes 2010, 330). Näin 17. huhtikuuta prinssi Gorchakov ilmoitti saaneensa Pietarista vastauksen, jonka mukaan Venäjä kieltäytyi ehdottamasta minkäänlaista käytännön rajoitusta. Samalla venäläisedustaja ilmoitti, ettei hänellä ollut mandaattia hyväksyä mitään ehdotelmaa, joka rajoittaisi tsaarin suvereniteettia. Jälleen Itävallan edustaja Buol yritti saavuttaa kompromissin ehdottamalla, että Venäjä ja Osmanivaltio allekirjoittaisivat kahdenvälisen sopimuksen, jossa he lupaisivat säilyttää vuoden 1853 status quon laivastojen koon suhteen. Neuvottelut käytännössä kariutuivat 21. huhtikuuta, kun Gorchakov kieltäytyi edes keskustelemasta Buolin ehdotuksesta. (Schroeder, 1972, 270-271.) Samalla Venäjä kieltäytyi Osmanivaltion itsenäisyyden aktiivisesta ylläpidosta. Neuvottelut ajautuivat lopulliset umpikujaan toukokuussa Venäjän vastustuksen ollessa liian yksioikoista muiden pluraalin subjektin jäsenten mielestä (Royle 2000, 487). Uusi tsaari ei ilmeisestikään vieläkään ollut valmis muuttamaan tulkintaansa sitoumuksesta, eli H3:n ennustamaa yhteisymmärrystä ei vieläkään saavutettu.

Vuoden 1855 maaliskuun vaihteen neuvottelut ovat mielenkiintoisia tutkimuskysymyksen kannalta muutamasta syystä. Ensinäkin yhteisymmärrys siitä, että Tonavan ruhtinaskunnat voidaan asettaa Euroopan kongressin suojelukseen viittaa julkisen sitoumuksen edelleen olevan voimassa, ja osapuolet näkivät sen toimivana ja vaikuttavana tekijänä. Tämä voidaan katsoa osoitukseksi siitä, että kriisi todellakin oli kongressin sisäinen hyvässä ja pahassa. Toisekseen kolmannen kohdan kiista

osoittaa sen, kuinka liittoutuneiden ja Venäjän välillä vallitsi edelleen eriävä mielipide sodan syistä. Kieltäytymällä tukemasta Osmanivaltion itsenäisyyttä kattavammin Venäjä ylläpiti vanhaa tulkintaansa, jonka mukaan he eivät olleet uhanneet sulttaanin suvereeniutta. Tätä tukee myös uuden tsaarin kielteinen suhtautuminen Mustanmeren laivaston supistamiseen, joka olisi tarkoittanut liittoutuneiden tulkinnan olleen oikea. Kolmanneksi huomioksi voidaan neuvotteluiden kulusta nostaa Itävallan aktiiviset pyrkimykset saavuttaa rauha riitapukareiden välille. Kreivi Buolin kompromissiehdotukset osoittavat, ettei sotatila ollut murtanut Euroopan kongressia. Mitzenin (2013) teoretisoima julkinen foorumi oli sitoumuksen pohjalta edelleen vaikuttaa, vaikkakin sen lopputulos ei vuoden 1855 maaliskuussa ollutkaan positiivinen. Toisin sanoen maaliskuun neuvottelut osoittavat julkisen sitoumuksen olleen voimassa, mutta se oli ajautunut kriisiin tulkintaeroista.

Neuvotteluiden kaaduttua jälleen huhtikuun lopussa ratkaisua alettiin hakea jälleen sotatoimin. Lopullinen käänne piste tapahtuikin, kun monien vaikeuksien jälkeen liittoutuneet valtasivat Sevastopolin linnoituksen lokakuun lopussa vuonna 1855 Malakovin taistelun jälkeen (Temperley 1956, 387). Winfried Baumgart (1981, 1-2) kuitenkin ansiokkaasti huomauttaa, ettei Krimin niemimaan menetys tarkoittanut Venäjän sotilaallisen aseman murentumista täysin sillä aluetta oli puolustanut vain suhteellisesti pieni osa tsaarin armeijasta. Voitto kuitenkin herätti Ranskassa toivon sodan päättymisestä sekä kansan että hallituksen parissa. Ennen kaikkea Napoleon III näki Sevastopolin valloituksen mahdollisuutena aloittaa yleiset rauhanneuvottelut, joissa käsiteltäisiin Euroopan turvallisuuskysymyksiä laajemminkin. (Baumgart 1981, 21-25, 28-29.) Kuitenkin Yhdistynyt kuningaskunta sekä Osmanivaltio olisivat halunneet jatkaa vielä sotatoimia laajemmin Venäjän ympäristössä, kuten Kaukasuksella (Royle 2000, 606-607). Ranskan keisari Napoleon III kirjoitti ulkoministerilleen viestin välitettäväksi Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukselle piirityksen päätyttyä, jossa todetaan seuraavasti:

Haluan rauhaa. Jos Venäjä hyväksyy Mustanmeren neutralisaation, minä suostun rauhansopimukseen sanokoon Englanti mitä hyvänsä. Mutta mikäli kevääseen mennessä mitään ei ole tapahtunut, alan tukea eri kansakuntia, joista päällimmäisenä Puolan kansaa. Tulevassa sodassa periaatteena ei ole Euroopan oikeudet vaan yksittäisten kansojen intressit.⁴⁹ (Figes 2010, 404.)

⁴⁹ "I want peace. If Russia agrees to the neutralization of the Black Sea, I will make peace with them whatever the objections of England. But if, in the spring, it has come to nothing, I will appeal to the nationalities, above all to the nation of the Poles. The war will have as its principle, not the rights of Europe, but the interests of individual states." Käännös on oma.

Tämä lausunto herätti myös itävaltalaiset, jotka alkoivat laatia venäläisille sopivia rauhannehtoja. Lopputuloksena oli käytännössä lievästi muunneltu versio Neljän kohdan ehdotuksesta, joskin kolmella muutoksella (Royle 2000, 627; Small 2018, 230). Ensinäkin Itävalta halusi siirtää Bessarabian alueen Tonavan ruhtinaskuntiin, ja näin estää Venäjän vaikutus Tonavan suistossa. Toisekseen Itävalta ehdotti, että Mustanmeren neutralisaatio hoidettaisiin Osmanivaltion ja Venäjän välisellä sopimuksella, eli asiaa ei liitettäisi Euroopan kongressin piiriin. Kolmanneksi ehtoihin lisättiin viides kohta, jonka mukaan Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta voisivat vaatia muita lisäyksiä varsinaisissa neuvotteluissa. (Figes 2010, 405.) Käytännössä viimeinen kohta tarkoitti Ahvenanmaan demilitarisointia, Asovanmeren neutralisointia ja Sevastopolin linnoituksen purkua (Small 2018, 295).

Tämä ehdotus lähetettiin Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Ranskalle hyväksyttäväksi, ennen kuin se lähetettiin Pietariin. Lontoossa ehdotukseen suhtauduttiin suhteellisen myötämielisesti. Pääministeri Palmerston suostui tähän ehdotukseen kahdesta syystä. Ensinäkin Napoleon III:n lausunto, joka esitin ylempänä, uhkasi jättää maan yksin sotimaan Venäjää vastaan. Toiseksi ehdotuksessa hyvin selkeästi vaadittiin Mustanmeren demilitarisointia, joka oli Lontoon tärkein tavoite sodassa. (Baumgart 1981, 31-37.) Kuitenkin britit halusivat siirtää Mustanmeren neutralisaation käsittelyn osaksi yleistä rauhansopimusta, johon Itävalta suostui. (Schroeder 1972, 334; Royle 2000, 631-634.) Yhdistyneen kuningaskunnan vaatimus Mustanmeren kysymyksen käsittelystä yhteisesti on selkeä viittaus kriisin olevan julkinen myös tässä suhteessa. Alkuperäisen tulkintaero sitoumuksen luonteestahan juonsi erimielisyyteen siitä, oliko Venäjä uhka Osmanivaltiolle, jolloin Mustanmeren valtatasapaino oli keskeisimpiä kysymyksiä. Ranskassa Wienin vaatimus Bessarabian liittämisestä Tonavan ruhtinaskuntiin aiheutti hieman kitkaa. Napoleon III totesikin seuraavasti:

Miksi Ranskan ja Englannin pitäisi pyytää kansalta lisää ihmis- ja rahauhrouksia puhtaasti Itävaltalaiden intressien vuoksi, sillä se ei edes tue osmaani imperiumin yhtenäisyyttä.⁵⁰ (Curtiss 1980, 495.)

Kuitenkin Yhdistyneen kuningaskunnan ohjeistuksesta keisari Napoleon III suostui tukemaan ehdotusta, ja käsittelemään Bessarabian kysymystä vasta rauhanneuvotteluissa. Huomion arvoista on myös, että tämä ehdotus lähetettiin Itävallan ultimaatumina Pietariin. (Trager 2012, 252;

⁵⁰ ”Why should France and England ask new sacrifices of men and money from their countries for a purely Austrian interest and for a question that does not consolidate the Ottoman Empire.” Käännös on oma.

Schroeder 1972, 335.) Tiivistäen siis liittoutuneet pluraalisen subjektin jäsenet esittivät uudelleen tulkintansa sitoumuksesta, ja lähettivät sen Venäjälle hyväksyttäväksi.

Tässä yhteydessä on hyvä huomauttaa, että samaan aikaan, kun Itävalta valmisteli uhkakirjettään lähetettäväksi Venäjälle, kävi Napoleon III rauhantunnusteluita saksien kautta. Kuitenkin Ranskan keisarin kuultua Itävallan hankkeesta, päätti hän jäädyttää tämän keskusteluyhteyden, ja alkoi tukea Itävallan ultimaatumia. (Temperley 1956, 389-400; Rich 1985, 164-165.) Julkisen sitoumuksen tulkinnan näkökulmasta tämä päätös kuvaa hyvin mekanismin vaikutusta. Tässä Napoleon valitsee julkisen reitin privaatin neuvotteluraiteen sijaan, eli tukee asian käsittelyä julkisesti. Näin liittoutuneet muodostivat uuden rauhanneuvotteluehdotuksen, ja lähettivät sen Venäjän hyväksyttäväksi 25.12.1855 (Royle 2000, 639).

Tsaari Aleksanteri II suhtautui rauhanehdotukseen aluksi hyvin kriittisesti. Kuitenkin ulkoministeri kreivi Nesselroden ehdotuksesta hän hyväksyi lähettämään vastatarjouksen Wieniin. Tässä ehdotelmassa vaadittiin poistamaan viides kohta sekä vaatimus Bessarabian liittamisestä Tonavan ruhtinaskuntiin. (Baumgart 1981, 68-69.) Näiden sijaan Venäjä oli valmis jättämään vain kevyitä rannikolla toimivia sota-alueita Mustallemerelle. Itävalta kuitenkin hylkäsi nämä muutosehdotukset, ja uhkasi katkaista diplomaattiset suhteet tammikuun 18. päivänä ellei Venäjä hyväksy ehtoja sellaisenaan. (Schroeder 1972, 399; Temperley 1956, 392-393.) Näin Venäjän oli joko hyväksyttävä Itävallan ultimaatumi sellaisenaan tai varautua sotaan koko Eurooppaa vastaan seuraavana keväänä (Rich 1985, 177). Tämä vaara oli varsin todellinen sillä, marraskuun lopussa liittoutuneet olivat sopineet Ruotsin kanssa tulevasta sotakampanjasta Itämeren alueella, joka alkaisi vuoden 1856 aikana (Barton 2005, 143-144). Samoin tsaarin hovia huoletti mahdollisuus, että Itävallan osallistuminen sotaan vetäisi mukaan myös saksalaiset ruhtinaskunnat (Baumgart 1981, 70-71). 15. päivä tammikuuta 1856 tsaari kutsui hallituksen koolle käsittelemään Itävallan ultimaatumia. Huomattava enemmistö paikallaolleista suositteli hallitsijaa hyväksymään liittoutuneiden ehdotuksen, ja lopulta Aleksanteri II suostuikin tähän. Seuraavana päivänä kreivi Nesselrode lähetti Wieniin ilmoituksen, jonka mukaan tsaari suostui Itävallan ultimaatumiin. (Curtiss 1980, 499-501; Royle 2000, 639-642.) Toisin sanoen tässä kokouksessa Venäjän johto hyväksyi länsimaiden tulkinnan julkisen sitoumuksen luonteesta, sillä he katsoivat Osmanivaltion olevan osa Euroopan kongressia, joka oli siis rauhanehdoissa mainittu. Lisäksi he myönsivät, että heidän sotilaallinen läsnäolo Mustallamerellä oli uhka sulttaanin itsenäisyydelle. Näin Krimin kriisin sotatoimet olivat päättyneet, kun Aleksanteri II hyväksyi tämän tulkinnan. Toisin sanoen

liittoutuneet pluraalisen subjektin jäsenet pakottivat Venäjän muuttamaan selitystään toiminnastaan valtaamalla Sevastopolin linnoituksen. Lopultakin H3:n vaatima selitys ja sen hyväksyntä ovat havaittavissa analysoitavassa prosessissa.

1856 vuoden vaihteen pyrkimykset rauhaan vahvistavat edellä esitettyä käsitystä, jonka mukaan Krimin sotaan johtaneen kriisin taustalla vaikutti erimielisyys julkisen sitoumuksen luonteesta. Yhdistynyt kuningaskunta, Ranska ja Itävalta näkivät Osmanivaltion itsenäisyyden vaarantuneen ja yrittivät puolustaa sitä. Tähän viittaa useat maininnat Euroopan edun ajamisesta rauhannehtoja laadittaessa. Erityisesti tätä argumenttia tukee Yhdistyneen kuningaskunnan vaatimus liittää Mustanmeren neutralisointi yleiseen rauhansopimukseen. Samoin Ranskan nihkeä suhtautuminen Itävallan vaatimukseen Bessarabian liittämistä Tonavan ruhtinaskuntiin. Ensi sijassa liittoutuneille oli Osmanivaltion itsenäisyyden säilyttäminen. Venäjän pyrkimys lieventää Mustanmeren neutralisaatiota yhtäältä osoittaa Venäjän näkevän aiheuttavan vain lievempää vaaraa. Kuitenkin Sevastopolin tappion jälkeen eurooppalaisen sodan uhatessa laajentua tsaari oli pakotettu hyväksymään lopulta liittoutuneiden tulkinta julkisen sitoumuksesta.

Yhteenvetäen Euroopan kongressi ei kadonnut sodassa, vaan toimi se pohjana neuvotteluille koko kriisin ajan. Neuvotteluiden rakenne osoittaa mielenkiintoisen asetelman, jossa liittoutuneet argumentoivat puolustavansa Osmanivaltion itsenäisyyttä Venäjän kiistäessä koko vaaran olemassaolon. Tämä on nähtävillä neljän kohdan ehdotuksen neuvotteluissa keväällä 1855. Liittoutuneiden vaatimuslistassahan hyvin eksplisiittisesti todettiin, että Osmanivaltio pitää kytkeä kokonaisvaltaisemmin Euroopan kongressiin, ja Venäjän ylivalta oli poistettava alueella. Toisin sanoen tässä on selkeästi havaittavissa liittoutuneiden näkökulma sodan syyille ja ratkaisu sille. Venäjän vastaus neuvotteluissa taas osoittaa, kuinka Pietarilla oli täysin erilainen tulkinta kriisistä. He eivät nähneet Mustanmeren demilitarisointia tarpeellisena saatikka Osmanivaltion itsenäisyyden liittämistä Euroopan kongressiin. Sevastopolin linnoituksen piirityksen päättyminen Ranskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan voittoon purki tämän pattitilanteen. Venäjä oli tappion jälkeen pakotettu hyväksymään liittoutuneiden tulkinta julkisesta sitoumuksesta. Seuraavassa alaluvussa tarkastelen sitä, kuinka Pariisin rauhanneuvotteluissa keväällä 1856 Euroopan kongressi lopulta onnistui sulkemaan kehän, ja saavuttamaan yhteisen ymmärryksen julkisen sitoumuksen tulkinnasta.

6.5. *Pariisin rauha ja julkinen sitoumus*

Tässä aluvuossa tarkastelen tiiviisti Pariisin rauhansopimusta, ja sen taustalla käytyjä keskusteluita. Punaisena lankana tässä Krimin sodan loppua käsittelevässä osiossa on edellä esittelemäni argumentti, jonka mukaan yhtenä vaikuttavana tekijänä konfliktissa oli pluraalisen subjektin osapuolten eriävä tulkinta julkisen sitoumuksen luonteesta. Täsmällisemmin sanottuna tarkastelen rauhansopimusta kolmannen hypoteesin linkin kautta, eli tulkinnan esittämisen ja sen hyväksynnän kautta. Kuten aiemmin esitin, tämän tutkielman keskiössä on turvallisuusjärjestyksen murros Krimin sodan diplomatiassa. Tämän vuoksi tässä aluvuossa perehdyn julkisen sitoumuksen vaikutukseen konfliktin lopussa, enkä siihen millaiseksi turvallisuusjärjestys muodostui Pariisissa tulevaisuutta (tarkoittaen vuodesta 1856 eteenpäin) ajatellen. Tiivistäen jätän siis analyysin ulkopuolelle tästä syystä erinäiset Pariisissa käydyt keskustelut esimerkiksi Puolan ja Italian kohtalosta, sillä ne eivät koskeneet suoranaisesti Krimin sodan syyttänyt kriisiä.

Kertauksena voidaan todeta, että tässä tutkielmassa olen rakentanut argumenttia, jonka mukaan Krimin sotaan yhtenä vaikuttavana tekijänä oli toimijoiden erilaiset tulkinnat julkisesta sitoumuksesta. Käytännössä tämä tarkoitti Wienin konsertista alkanutta näkemystä yhteisestä vastuusta ylläpitää rauhaa Euroopassa, toisin sanoen tämä oli julkinen sitoumus osapuolten välillä. Vuoden 1839-41 kriisin jälkeen Lontoon salmisopimuksen myötä Osmanivaltion itsenäisyys ja yhtenäisyys kytkettiin tähän julkiseen sitoumukseen. Vuonna 1853 suurvallat huolestuivat tsaari Nikolai I:n toimista, jotka näyttivät vaarantavan sulttaanin hallinnon. Venäjän hallinto ei myöntänyt tätä tulkintaa, jolloin suurvaltojen välille alkoi muodostua diplomaattinen umpisolmu. Tämä muuttui lopulta sotilaalliseksi yhteenotoksi, kun Sinopin meritaistelun jälkeen suurvallat näkivät Venäjän toimet välittömänä uhkana Osmanivaltiolle. Seurauksena Yhdistynyt kuningaskunta ja Ranska julistivat sodan Venäjää vastaan. Yksinkertaisen julkisen sitoumuksen näkökulmasta Krimin sodan taustalla vaikutti eriävä mielipide Venäjän ja Osmanivaltion välisistä suhteista. Sevastopolin linnoituksen valloituksen jälkeen Venäjä käytännössä myöntyi tähän suurvaltojen tulkintaan. Pariisin rauhansopimuksessa tämä tulkinta vahvistettiin rauhansopimuksella. Tässä aluvuossa siis analysoin sitä, kuinka maaliskuussa vuonna 1856 allekirjoitetussa sopimuksessa konkretisoidaan Osmanivaltion itsenäisyyden puolustus ja rajataan Venäjän valtaa uhata tätä. Näin voidaan vahvistaa argumenttia siitä, kuinka tulkintakiista julkisesta sitoumuksesta suljettiin.

Pariisin rauhansopimuksessa neljän kohdan vaatimuslista, joka oli siis rauhanneuvotteluiden pohjana, konkretisoitiin lakitekstinomaiseksi dokumentiksi, jonka osapuolet hyväksyivät. Toisin sanoen voidaan argumentoida, että rauhansopimuksessa julkinen sitoumus tuodaan kirjaimelliselle tasolle maiden välille. Tämä on hyvin nähtävillä jo dokumentin johdannossa, jossa todetaan seuraavasti:

Rauha voidaan perustaa ja parantaa uudelleen turvaamalla vaikuttavilla ja vastavuoroisilla osmanien imperiumin itsenäisyyden ja yhtenäisyyden takauksilla.⁵¹ (Hertslet 1875, 1251.)

Venäjä siis allekirjoittamalla tämän lausunnon myöntää, että Osmanivaltion itsenäisyyden ja yhtenäisyyden takauksen uusiminen on tarpeellinen. Tähänhän he eivät olleet aiemmin suostuneet kriisin aikana. Näin siis voidaan jo johdannosta päätellä, että Venäjä hyvin yksiselitteisesti myöntää länsimaiden työntämän julkisen sitoumuksen tulkinnan.

Varsinaiset rauhanneuvottelut alkoivat kriittisellä kysymyksellä Bessarabian ja Tonavan ruhtinaskuntien asemasta. Itävaltahan oli rauhanneuvottelut sytyttäneessä ultimaatumissaan vaatinut Bessarabian alueen liittämistä Tonavan ruhtinaskuntiin, ja näin he voisivat sulkea Venäjän ulos Tonavan suistosta. (Temperley 1956, 392-394.) Venäjä kuitenkin halusi korvauksia valloittamastaan Karsin kaupungista Kaukasuksella (Curtiss 1980, 511-512). Winfried Baumgart kuvaa hyvin Pariisin konferenssiin keskittyvässä teoksessaan, kuinka tästä aiheesta syntyi kiivaita keskusteluita neuvotteluiden ensimmäisinä päivinä maaliskuun alussa. Kaikki osapuolet esittivät erilaisia kompromisseja, kunnes lopulta päädyttiin kompromissiin. Venäjä sai säilyttää noin 60% Bessarabiasta vastineena Karsin kaupungin luovutuksesta. (Baumgart 1981, 109-110; Temperley 1956, 404-405.) Norman Rich (1985, 188) kuitenkin huomauttaa, että vaikkakin tsaari sai säilyttää huomattavan osan Tonavan alajuoksusta, menettivät he dominanssin suistossa. Toisin sanoen Bessarabiaa koskevissa neuvotteluissa Venäjän sotilaallista ja taloudellista asemaa heikennettiin, ja Osmanivaltion tilannetta kohennettiin. Tätä näkökulmaa vahvistaa myös Tonavan alajuoksun laivaliikenteen siirtäminen Euroopan kongressin alaisuuteen, jota länsivallat olivat vaatineet läpi kriisin ajan kaikissa neuvotteluissa. Kuten Baumgart (1981, 127) toteaa, Tonavan suistosta tulisi eurooppalainen jokialue, joka oli kongressin suojeluksessa. Tätä argumenttia tukee myös Tonavan vapautusta tukeva artikla XV, jossa suurvallat lupautuvat ylläpitämään ”Euroopan julkista lakia”⁵²

⁵¹“Peace might be re-established and consolidated, by securing, through effectual and reciprocal guarantees, the Independence and Integrity of the Ottoman Empire”. Käännös on oma.

⁵² “Public Law of Europe”. Käännös on oma.

suistossa (Hertslet 1875, 1257). Näin sopimuksessa vahvistettiin Osmanivaltion yhtenäisyyttä ja itsenäisyyttä heikentämällä Venäjän asemaa Tonavan suistossa, vaikkakin tsaari sai säilyttää osan Bessarabian alueesta. Sulttaanin itsenäisyshän oli juurikin se asia, mistä pluraalisen subjektin välille oli syntynyt tulkinnallinen kiista. Näin siis tässäkin tematiikassa suurvallat pyrkivät vahvistamaan julkista sitoumusta.

Mielenkiintoisena huomiona tämän aihepiirin taustakeskusteluista on huomattava se, että neuvotteluissa liittoutuneet eivät enää esiintyneet yhtenä rintamana. Nimittäin Ranska puolusti lievempää tulkintaa Bessarabian suhteen, kun taas Itävalta ja vähemmässä määrin Yhdistynyt kuningaskunta halusivat suurempia myönnytyksiä Venäjältä. (Baumgart 1981, 110; Temperley 1956, 404-405.) Julkisen sitoumuksen näkökulmasta tämä on varsin mielenkiitoinen asetelma. Nimittäin tähän tarkoittaa, että julkisen sitoumuksen käsittelyssä alettiin palata normaalitilaan, sillä keskustelu ei seurannut sodanaikaisia tulkintalinjoja. Toisin sanoen Pariisin rauhassa ei ollut kyse niin sanotusta sanellusta rauhasta, vaan kiistakysymyksistä neuvoteltiin suhteellisen vapaasti Euroopan kongressin sisällä.

Tonavan ruhtinaskuntien asema myös nousi keskeiseen asemaan neuvotteluissa. Ennen Krimin sotaahan Venäjällä oli ollut huomattavaa valtaa ruhtinaskuntien sisäpolitiikkaan, jota maa pystyi hyödyntämään aseena Osmanivaltiota vastaan. Näin ollen tämä on varsin keskeinen kysymys pohdittaessa rauhansopimuksen vaikutusta Venäjän vallan rajoittamisen näkökulmasta, joka oli siis keskeinen julkisen sitoumuksen tulkintakiista Krimin sodassa. Ranskalaiset halusivat yhdistää Wallachian ja Moldavian ruhtinaskunnat yhdeksi valtioksi, joka olisi suzerain-suhteessa Osmanivaltioon (Figes 2010, 414). Eli siis ulkopoliittisesti sulttaani edustaisi heitä, ja hänellä olisi oikeus puuttua tarvittaessa sisäisiin asioihin maassa. Napoleonin tavoitteena tällä liikkeellä oli luoda puskurivaltioita Venäjän raja-alueille. (Rich 1985, 188.) Baumgart kuvaakin Napoleonin argumentointeen seuraavasti:

Muodostamalla erillinen valtakunta, he ovat todellinen este Venäjää vastaan, joka tulevaisuudessa ajattelee kahdesti ennen kuin rikkoo toisen itsenäisen suvereenin valtion alueellista loukkaamattomuutta.⁵³ (Baumgart 1981, 123.)

⁵³ "Forming a separate kingdom, they are a real barrier against Russia, who will think twice before violating the territory of an independent sovereign". Käännös on oma.

Konstantinopoli ja Wien vastustivat tätä ehdotusta, sillä he pelkäsivät yhdistyksen antavan pontta maan itsenäistymispyrkimyksille myöhemmin. Tämä heidän mukaan saattaisi levitä muualle Balkanin niemimaalla, kuten Serbiaan ja Bukovinaan. (Figes 2010, 414.) Tämähän toisin sanoen tarkoittaisi, että Osmanivaltion yhtenäisyys joutuisi jälleen vaaraan, joka olisi vastoin julkista sitoumusta. Lopulta pluraalisen subjektin osapuolet tyytyivät sopimaan, että Venäjän oikeus toimia maiden protektoraatteina poistettaisiin, ja asiaa nimitettäisiin pohtimaan erillinen Euroopan kongressin komissio (Baumgart 1981, 124-125). Kuitenkin on huomattava, että sopimukseen lisättiin kohta, jossa todettiin seuraavasti:

Wallachian ja Moldavian ruhtinaskunnat saavat jatkossa, Portin suzerainiteetin alaisuudessa ja allekirjoittaneiden valtojen takaamana, nauttia kaikista niistä etuoikeuksista ja immuniteteista joihin heillä on oikeus. Mitään yksinoikeutta suojella heitä ei kukaan takaavista valloista saa hyödyntää.⁵⁴ (Hertslet 1875, 1260.)

Tässä artikla XXII:ssä allekirjoittajat luopuvat yksiselitteisesti oikeudesta toimia alueen väestön suojelijana missään yhteydessä. Toisin sanoen tässä poistetaan edellä mainitsemani Venäjän protektoraatti, mutta samalla myös rajoitetaan Osmanivaltion ja Itävallan vaikutusta ruhtinaskunnissa. Tiivistäen tässä artiklassa siirrettiin ruhtinaskuntien suojele julkisen sitoumuksen piiriin, vaikkakin niistä ei vielä itsenäistä valtiota tehtykään.

Tässä artiklassa, ja sen taustakeskusteluissa, on hyvin nähtävillä maiden tavoite rajoittaa Venäjän vaikutusvaikutus valtaa myös itse ruhtinaskunnissa. Tsaarin yksi keino painostaa sulttaaniahan oli juurikin näiden alueiden miehitys uskonnollisen kiistan aikana. Mielenkiintoista on myös huomata, että Pariisissa oltiin kuitenkin haluttomia rajaamaan muiden maiden vaikutusvaltaa ruhtinaskunnissa, esimerkiksi Itävallan tai Osmanivaltion asemaan ei puututtu. Tämähän voidaan nähdä osoituksena, että Pariisissa ensisijaisesti ratkaistiin julkisen sitoumuksen tulkintakiistaa Venäjän asemasta suhteessa Osmanivaltioon. Toinen huomion arvoinen seikka koskee edellistä esittämäni rauhanneuvotteluiden käsittelyä. Bessarabian käsittelyssä Venäjä oli löytänyt Ranskasta apurin oman asian ajamiselleen, mutta Tonavan ruhtinaskuntien käsittelyssä tällaista liittoumaa ei muodostunut. Sen sijaan Napoleon III sai vastakaikua Lontoosta, joka tukikin ranskalaisten pyrkimyksiä muodostaa yhtenäinen Tonavan ruhtinaskunta (Baumgart 1981, 124; Figes 2010, 414).

⁵⁴ “The Principalities of Wallachia and Moldavia shall continue to enjoy under the Suzerainty of Porte, and under the Guarantee of the Contracting Powers, the Privileges and Immunities of which they are in possession. No exclusive Protection shall be exercised over them by any of the guaranteeing powers.” Käännös on oma.

Tämä jälleen osoittaa, kuinka julkinen sitoumus ei ollut pirstaloitunut pysyvästi kahteen vastakkaiseen leiriin, vaan maiden positioiden välillä oli huomattavaa liikettä aiheiden välillä.

Keskeisin kysymys julkisen sitoumuksen näkökulmasta oli kuitenkin Mustanmeren neutralisaatio. Tuhoamalla Osmanivaltion laivaston Sinopin meritaistelussa, tsaari oli pystynyt välittömästi uhkaamaan sulttaanin itsenäisyyttä ja yhtenäisyyttä. Tämä oli pakottanut länsivallat reagoimaan sodanjulistuksilla diplomaattiseen kriisiin. Toisin sanoen Venäjän vallan rajoitus tällä sisämerellä oli ensiarvoisen tärkeää. Tsaari Aleksanteri II oli Itävallan ultimaatumien hyväksymällä suostunut Mustanmeren neutralisaatioon, mutta Pariisissa vajaa kolme kuukautta myöhemmin alettiin pohtia tämän tarkoitusta käytännössä. Venäjän tavoitteena oli rajata neutralisaatio Mustanmeren rannoille, jolloin Nikolajevin noin 20 kilometriä rannikosta sijaitseva jokisatama jäisi sopimuksen ulkopuolelle (Rich 1985, 191). Tsaarin edustajat Pariisissa vetosivat siihen, että he olivat jo myöntyneet Mustanmeren neutralisaatioon, jolloin jokisataman uhka oli olematon. Lisäksi Venäjä lupasi siirtää välittömästi kaksi sota-alusta, joita Nikolajevin satamassa rakennettiin, Itämerelle kunhan ne valmistuvat. Tämä vetoomus yhdessä hyvin yksiselitteisen neutralisaatioartiklan kanssa riitti muille osapuolille varmistamaan Venäjän uhkan rajaamiseksi. (Baumgart 1981, 114-115.) Yhdistynyt kuningaskunta puolestaan halusi sisällyttää Asovanmeren neutralisoitavaan alueeseen, joka puolestaan ei käynyt venäläisedustajille. Kuitenkin britit jäivät yksin tämän vaatimuksensa kanssa, jolloin he olivat pakotettuja jättämään sen neuvotteluiden ulkopuolelle. (Temperley 1956, 406-407.)

Yhdistyneen kuningaskunnan ja Venäjän välillä käytiin hetkellisesti myös kiivaita neuvotteluita Mustanmeren alueelle jäävistä aluksista, joiden tarkoitus oli ylläpitää järjestystä alueella. Baumgart (1981, 114) kuvaa näiden neuvotteluiden ytimessä olleen venäläisten pyrkimys saavuttaa mahdollisimman paljon myönnytyksiä teknisellä alueella, kun taas britit pyrkivät kiristämään ruuvin mahdollisimman kireälle. Lopulta päädyttiin kompromissiin, jonka mukaan järjestyksenvalvontatehtäviin Mustallemerelle saatiin sijoittaa kuusi höyryalusta sekä neljä kevyttä alusta (Temperley 1956, 408-409). Oleellista näissä laivastojen kokoa sekä neutralisaatioalueen koosta käsittelevissä keskusteluissa, on huomio niiden teknisyydestä. Venäjä ei missään vaiheessa kiistänyt neuvotteluiden aikana peruspremissiä, jonka mukaan Mustameri täytyi neutralisoida. Kysymys oli enemmänkin siitä, mitä tällä käsitteellä tarkoitettiin. Julkisen sitoumuksen näkökulmasta siis tämän kohdan neuvotteluissa ei enää varsinaisesti kyseenalaistettu länsimaiden tulkintaa Venäjän vallan rajoittamisesta neutralisoimalla sisämeri venäläisten ja osmanien välillä.

Lisäksi on huomattava, että Pariisin rauhansopimuksessahan päivitettiin Lontoon salmisopimus vuodelta 1841. Kyseisessä sopimuksessahan kiellettiin sota-alusten seilaus Bosporinsalmen ja Dardanellien läpi hyvin yksiselitteisesti. Näin ollenhan Mustameri oli käytännöllisesti neutralisoitu hyvin onnistuneesti. Enää Venäjä ei pystyisi pikaisesti uhkaamaan Konstantinopolin pommituksella sulttaanin hallintoa.

Viimeinen rauhanneuvotteluissa käsitelty aihe koski Osmanivaltiossa asuvia kristittyjä, ja erityisesti muiden valtioiden oikeutta toimia heidän suojelijanaan. Tämähän oli yksi Krimin sodan syyttäneistä kiistanaiheista. Ranska oli vaatinut oikeutta suojella latinalaisia Venäjän suojellessa ortodokseja. Figes (2010, 415) kuvaa hyvin, kuinka sulttaanin hallinto pyrki estämään kattavan aiheen käsittelyn Pariisissa julistamalla uskonnollisen reformin nimeltä Hatt-i-Hümayun ennen neuvotteluiden alkua. Kyseisessä uudistuksessa sulttaani lupaa kristityille ja muille uskonnollisille ryhmille täydet ja yhtäläiset uskonnolliset oikeudet. Vastaisuudessa myös kristityt saisivat omistaa maata Osmanivaltiossa, ja hakea virkatehtäviin sekä armeijassa että siviilihallinnossa. (Figes 2010, 415.) Tämän julistuksen seurauksena Pariisissa neuvottelut keskittyivät siihen, kuinka tähän julistukseen pitäisi reagoida. Vanhat pluraalisen subjektin jäsenet eivät kuitenkaan olleet valmiita sulttaanin toiveeseen sivuttaa keskustelu täysin, vaan uudistus pitäisi mainita itse sopimuksessa. Varsinkin Venäjä oli halukas muuttamaan tämän reformin uudeksi Kuchuk-Kainardjin sopimukseksi, johon he olivat vedonneet myös uskonnollisen kiistan alussa. (Curtiss 1980, 513-514.) Tämä puolestaan ei käynyt muille osapuolille. Baumgart kuvaa keisari Napoleon III:n ehdottaneen uudistuksen kytkemistä sopimukseen sanaparilla ”virallisesti vahvistetaan” (*prendre acte*). Tämä ei kuitenkaan käynyt Osmanivaltiolle, sillä ne näkivät sen liian sitovana ja näin itsenäisyyden rajoituksena. Itävaltalaisedustaja Buolin ehdotuksesta sanamuodoksi valittiin ”huomataan suurella painoarvolla” (*constater la haute valeur*)⁵⁵, jonka myös muut osapuolet hyväksyivät. (Baumgart 1981, 129-130.) Viralliseen sopimukseen kyseinen artikla muotoiltiin seuraavaan muotoon:

Allekirjoittavat valtat huomaavat suurella painoarvolla tämän kommunikaation [uudistuksen ilmoitus kongressille]. On kuitenkin selvää, ettei tämä missään tapauksessa anna edellä mainituille valloille oikeutta puuttua, kollektiivisesti tai erikseen, hänen majesteettinsa

⁵⁵ Baumgart kääntää ranskalaisen sanan *valeur* käsitteeksi *importance*, jonka puolestaan voisi kääntää suomeksi termillä *tärkeä*. Tässä työssä kuitenkin käsite käännetään sanalla ”painoarvo”, sillä ranskalaisessa käsitteessä viitataan suuremmin arvoon. Ero on huomattava, sillä kyseessä on näin selkeämmin uudistuksen ylläpitäminen erillisenä tärkeänä arvona osana julkista sitoumusta.

sulttaanin suhteisiin alaisiinsa tai sisäiseen hallintoon hänen imperiumissaan.⁵⁶ (Hertslet 1875, 1255.)

Tässä sopimuskohdassa on selkeästi nähtävillä julkisen sitoumuksen vaikutus. Allekirjoittaneet osapuolet hyvin yksiselitteisesti lupaavat olla puuttumatta sulttaanin hallintoon uskonnollisiin syiden vedoten, joka oli yksi keskisimmistä julkisen sitoumuksen tulkintaeroista.

Pariisissa vuonna 1856 sovittiin myös Ahvenanmaan demilitarisaatiosta, joka poikkesi muista artikloista sopimuksessa. Pykälä on ainoa, joka ei koske varsinaista Osmanivaltion ja Venäjän välistä kriisiä. Toisin sanoen tämä kohta ei liity julkisen sitoumuksen konfliktiin suoranaisesti. Myöskään neuvotteluissa kysymys ei herättänyt kiivasta keskustelua juurikaan. John Curtiss (1980, 506-507) mainitsee, että Venäjä oli valmis jättämään Bomarsundin linnoitukset raunioiksi, sillä saarella ei ollut heidän mielestään enää suurta sotilaallista merkitystä. Echard (1983, 61-62) tosin toteaa tsaarin neuvottelijoiden hyödyntäneen tätä myönnytystä rajoitteiden muodossa Mustanmeren kiistakysymyksissä. Mielenkiintoisen sivujuonteen neuvotteluissa muodosti se, kuinka Ahvenanmaan demilitarisaatiosta sovittiin. Harold Temperley (1956, 396) esittää Venäjän toivoneen, että asiasta sovittaisiin erillisellä sopimuksella länsivaltojen ja venäläisten välillä. Tosin sanoen tämä sopimus jäisi Pariisin rauhansopimuksen ulkopuolelle virallisella tasolla. Baumgart kuvaa Wieniä edustavan Buolin halunneen liittää Ahvenanmaan kysymyksen osaksi sopimusta, sillä näin voitaisiin välttää muodostamasta erillistä laillista statusta Itämerelle. Saksalaistutkijan mukaan tämä osoittaa Pariisin neuvottelijoiden toimivan koko Eurooppaa koskevana laillisena toimielimenä. (Baumgart 1981, 112-113.) Tämän pro gradu –tutkielman kannalta tämä on varsin mielenkiintoinen huomio, sillä tämä osoittaa Krimin sodan olleen juuri Euroopan kongressin sisäinen konflikti. Buolin logiikkaa soveltaen voidaankin nähdä, että osapuolet näkivät sopivansa turvallisuusjärjestyksen luonteesta Pariisissa yleisemminkin. Eli toisin sanoen voidaan argumentoida, että kyseessä oli Euroopan kongressin sisäinen konflikti, joka päätettiin Pariisissa keväällä 1856.

Kuitenkin parhaiten julkisen sitoumuksen vaikutus Krimin sodan diplomaattiseen kriisiin on nähtävillä Pariisin rauhansopimuksen seitsemännessä artiklassa, jossa todetaan seuraavasti:

[Hallitsijat] julistavat tunnustavat Korkean portin nauttivan kaikista julkisen lain ja Euroopan (*konsertin*) systeemin hyödyistä. Majesteetit lupaavat, kukin vuorollaan, kunnioittavansa

⁵⁶ The Contracting Powers recognise the high value of this communication. It is clearly understood that it cannot, in any case, give to the said Powers the right to interfere, either collectively or separately, in the the relations of His Majesty the Sultan with his subjects, nor in the Internal Administration of his Empire. Käännös on oma.

osmanien imperiumin itsenäisyyttä ja alueellista yhtenäisyyttä; takaamaan yhdessä tämän lupauksen tiukkaa noudattamista; ja tulevat seurauksena näkemään kaikki tätä rikkovat teot yleisen intressin kysymyksenä.⁵⁷ (Hertslet 1875, 1254-1255.)

Tässä artikkelissa hyvin selkeästi ja yksiselitteisesti todetaan Osmanivaltion olevan erottamaton osa Euroopan turvallisuusjärjestyksen julkista sitoumusta, ja kaikki tätä rikkovat teot olisivat vastaisuudessa automaattisesti koko kongressin kysymyksiä. Näin Pariisin konferenssi hyvin selkeästi totesi länsimaiden tulkinnan voittaneen, sillä vastaisuudessa kaikki sulttaanin itsenäisyyttä ja yhtenäisyyttä rikkovat teot olisivat sitoumuksen vastaisia. Tätä vahvistaa Lontoon salmisopimuksen uudelleen ratifikaatio osana julista sitoumusta, jota vastaan länsimaat olivat katsoneet Venäjän toimineen.

Yhteenvedona voidaan todeta, että Krimin sodan päättäneessä Pariisin rauhankonferenssissa on selkeästi viitteitä julkisen sitoumuksen. Kaikki neuvottelukohdat voidaan tulkita käsittelevän Venäjän vallan rajoittamista suhteessa Osmanivaltioon, joka oli tulkintaristiriidan ytimessä. Tsaarin asemaa heikennettiin Tonavan suistossa vapauttamalla se tullioikeuksista, ja estämällä alajuoksun dominanssi. Pietarin oikeus toimia Moldavian ja Wallachian ruhtinaskuntien protektoraattina myös poistettiin, jota tsaari oli käyttänyt oikeutuksena hyökätessään Osmanivaltion kimppuun. Mustamerestä tehtiin lähes täysin demilitarisoitu neutraali sisämeri, jolloin venäläiset sotaluokset eivät voisi tulevaisuudessa uhata välittömästi Konstantinopolia. Näinhän tsaarin komennosta Venäjän laivasto oli tehnyt Sinopin meritaistelussa. Lisäksi Venäjän, ja samalla Ranskan, oikeus toimia ortodoksikristittyjen suojelijana Osmanivaltiossa poistettiin hyvin yksiselitteisesti. Näin uskonnollinen kiista ei olisi tulevaisuudessa mahdollinen. Huomion arvoista on myös se, kuinka Ahvenanmaan demilitarisaatio hoidettiin osana sopimusta, sillä haluttiin varmistaa Euroopan kongressin määräysvalta myös Itämerellä. Eli toisin sanoen Ahvenanmaa kuului osaksi julkista sitoumusta suurvaltojen välillä. Näiden huomioiden pohjalta voidaan todeta, että julkisen sitoumuksen tulkintakiista ratkaistiin Pariisissa vahvistamalla länsimaiden tulkinta oikeaksi, jonka venäläiset olivat pakotettuja hyväksymään. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan tässä luvussa tekemiäni havaintoja aineistosta teoreettisemmalla tasolla.

⁵⁷ “declare the Sublime Porte admitted to participate in the advantages of the Public Law and System (*Concert*) of Europe. Their Majesties engage, each on his part, to respect the Independence and the Territorial Integrity of the Ottoman Empire; Guarantee in common the scrupulous observance of that engagement; and will, in consequence, consider any act tending to its violation as a question of general interest.” Käännös on oma, ja kursiivi on alkuperäistekstissä.

7. Julkinen sitoumus mekanismina

Edellisessä luvussa tarkastelin Krimin sotaa ja siihen johtanutta kriisiä julkisen sitoumuksen pohjalta tehtyjen hypoteesien avulla. Teoreettisena oletukseni oli, että julkinen sitoumus vaikuttaa mekanismina turvallisuusjärjestykseen. Tarkemmin sanottuna mekanismi koostuu disjunktiosta, konkurrenssista sekä obligaatiosta, sekä näiden vuorovaikutuksesta kehässä. Tiivistäen keskeisin teoreettinen argumenttini siis on, että analysoidussa tapauksessa julkinen sitoumus vaikutti muodostamalla *julkisen sitoumuksen kehän* mekanismin. Tässä luvussa ensimmäiseksi tarkastelen tätä logiikkaa systemaattisemmin kokonaisuutena. Tällä liikkeellä pyrin yleistämään argumenttini takaisin teoreettiselle tasolle. Näin vältän luomasta vain irrallista kausaalinarraatiivia, jolla ei ole Krimin sodan ulkopuolella merkitystä. Tämän jälkeen keskityn tarkastelemaan hypoteesien kautta luotua argumenttia kokonaisemmin. Tavoitteena tässä osiossa on luoda koherentimpi kuva siitä, kuinka julkisen sitoumuksen kehän mekanismi prosessina vaikutti Krimin sodan tapauksessa. Näin voidaan luoda systemaattisempi kuva siitä, millaisen turvallisuusjärjestyksen perussäännön tämä kehä oikeastaan luo. Luvun kolmannessa osiossa keskityn yhdistämään edellisessä osassa luodun argumentin osaksi yleisempää teoreettista keskustelua pohtimalla sitoumusta kahden turvallisuusjärjestyksiä käsittelevän kysymyksen kautta, jotka esitin toisen luvun lopussa. Näin voidaan pohtia julkisen sitoumuksen mekanismin luonnetta perussääntönä, jonka selvittäminen oli yksi tämän työn tutkimustehtävistä. Tämä liitos lisäksi mahdollistaa julkisen sitoumuksen teorian suhteuttamisen suurempaan teoreettiseen viitekehykseen, jolloin voidaan välttää keskitasoteorioiden ongelma, jota esittelin 3.3.-luvussa.

7.1. *Julkisen sitoumuksen kehä*

Tässä alaluvussa pohdin siis edellisessä luvussa esiteltyjen havaintojen välisiä yhteneväisyyksiä, ja tätä kautta pyrin muodostamaan koherentin kokonaiskuvan julkisen sitoumuksen kehästä mekanismina. Aluksi kuitenkin tarkastelen lyhyesti disjunktiota, konkurrenssia ja obligaatiota erillisinä kokonaisuuksina. Lopuksi pyrin muodostamaan koherentin kuvan julkisen sitoumuksen mekanismista Krimin sodan tapaukseen vaikuttavana tekijänä.

Ensimmäisen hypoteesin tarkoitushan oli tarkastella, josko linkki Krimin sodan tapahtumissa on nähtävillä julkisen sitoumuksen teorian ennustamaa käyttäytymistä. Käytännössä tässä pro gradu – tutkielmassa tällä tarkoitetaan tietoista vallitsevan sitoumuksen vastaista toimintaa. Eli toisin

sanoen disjunktio tässä työssä tarkoittaa toimijan tekoa X, jota perustellaan julkisen sitoumuksen rikkomisella. Tämä on suhteellisen yksioikoinen asetelma, eikä sen vuoksi aiheuttanut juurikaan tulkinnallisuutta Krimin sodan analyysissä. Vuosien 1839-40 kriisissä Ranskan disjunktio Levantin pasifikaatiosopimusta vastaan on hyvin havaittavissa. Pariisissa hallinto näki, ettei julkiseen sitoumukseen voida kytkeä asioita heidän ohitseensa, jonka vuoksi he alkoivat valmistua sotaan Euroopassa Reinin ja Italian alueella. Disjunktio tässä yhteydessä on varsin selkeä sillä, kuten aiemmin esitin 6.1.-alaluvussa, Ranskan pääministeri kirjaimellisesti kytki puheissaan nämä kaksi asiaa yhteen. Toinen tässä työssä esitelty disjunktio löytyi 1850 alkaneesta uskonnollisesta kiistasta Osmanivaltion sisällä, kun Ranska alkoi vaatia Jerusalemin latinalaisille lisää oikeuksia uskonnonharjoittamiseen kaupungin pyhissä paikoissa. Historioitsijoiden välillä tässä yhteydessä oli hieman eriäviä tulkintoja Ranskan tarkoituksesta. Kuitenkin enemmistö tutkijoista näyttää kytkevän Napoleon III:n toiminnan kriisin alussa Euroopan kongressiin, ja tähän myös viittaa keisarin omat lausunnot kriisin tiimoilta. Tämä vaatimus uskonnollisista oikeuksista oli vastoin Lontoon salmisopimusta vuodelta 1841, jossa allekirjoittajat olivat lupautuneet ylläpitämään Osmanivaltion itsenäisyyttä ja yhtenäisyyttä. Näin siis tässä pro gradu -tutkielmassa argumentoidaan sen puolesta, että tämä tapaus voidaan nähdä disjunktiona myös.

Kolmas disjunktio on hieman monimutkaisempi, kuin aiemmin esitellyt kaksi. Kyseessä oli Venäjän toiminnasta Krimin kriisin aikana, kun he hyökkäsivät Osmanivaltion Mustanmeren laivaston kimppuun Sinopin rannikkokaupungissa. Tässä työssä tämä tsaarin toiminta nähdään olevan ristiriidassa julkiseen sitoumukseen, sillä Venäjän hallitsija oli aiemmin luvannut Wienin muistion ja Olomoucin neuvotteluiden aikana toimivansa vain puolustuksellisesti, ja hän oli lupautunut ylläpitämään Osmanivaltion itsenäisyyttä yleisemminkin sodan syttymisen jälkeenkin. Sinänsä tämän toiminnan voi nähdä hyvin yksioikoisesti samanlaisena disjunktiona kuin kaksi aiempaakin. Kuitenkin poikkeuksena tässä tapauksessa oli, että Euroopan kongressi oli jo ajautunut diplomaattiseen kriisiin, kun Wienin muistion pohjalta käyty neuvottelut olivat kariutuneet. Näin ollen voisi nähdä, että julkinen sitoumus oli lakannut vaikuttamasta. Kuitenkin tsaari Nikolai I:n perustelut tälle toiminnalle viittaavat sitoumuksen edelleen vaikuttaneen. Venäjän hallitsija nimittäin näki Sinopin meritaistelun, ja erityisesti sitä seuranneen Tonavan ylityksen, osana diplomaattista kriisiä Euroopan kongressissa, kuten aiemmin esitin.

Disjunktio osana julkisen sitoumuksen mekanismia näyttää siis toimivan suhteellisen suoraviivaisesti Krimin sodan tapauksessa. Toimijat kriisissä näyttävät tietoisesti rikkoneen julkista sitoumusta, ja

näkivät oman toimintansa myös tämän viitekehysten kautta. Venäjän toiminta vuoden 1853:n on hieman monimutkaisemmin kytkettävissä, mutta sama logiikka näyttää pitävän. Ensimmäisen hypoteesin näkökulmasta onkin perusteltua todeta, että julkisella sitoumuksella näyttää olleen vaikutusta Krimin sotaan johtaneissa kriisissä.

Toinen hypoteesi puolestaan käsitteli Euroopan kongressin kriisiä konkurrenssin näkökulmasta. Tämän väittämän mukaanhan asiasta tulee julkisen sitoumuksen sisäinen, kun toimijat sen kytkevät siihen. Käytännössä tässä työssä konkurrenssin todistuksena käytettiin toimijan X käyttäytymisen kytkemistä julkiseen sitoumukseen toimijan Y toimesta. Krimin sodan kriisissä tämäkin hypoteesin ennustama toiminta oli havaittavissa, joskin tässä yhteydessä julkisen sitoumuksen toiminta muuttuu astetta kompleksisemmaksi ja monitulkintaisemmaksi. Vuosien 1893-41 kriisissä Itävalta ja Preussi kytkivät Ranskan toiminnan Euroopan kongressiin, mutta samalla he näkivät Yhdistyneen kuningaskunnan ja Venäjän vastuullisena myös. Uskonnollisessa kiistassa tämä mekanismi ottaa jälleen uuden muodon, kun Ranskan aloittaman kriisin seurauksena Venäjän toiminta kyseenalaistettiin, kun tsaarin käskystä prinssi Menšikov katkaisi diplomaattiset suhteet Osmanivaltioon. Sinopin meritaistelun jälkeinen konkurrenssi on huomattavasti selkeämpi kuin kaksi edellistä. Pluraalin subjektin jäsenet näkivät tsaarin laivaston aggression suhteellisen yksiselitteisesti rikkovan julkista sitoumusta.

Konkurrenssi toisen hypoteesin valossa on astetta monimutkaisempi, sillä tämä on mekanismin osa jossa toiminta muuttuu yksityisestä julkiseksi. Disjunktionhan pystyi yksi toimija suorittamaan ilman muiden tulkintaa asiasta. Konkurrenssissa puolestaan toisten tulkinta on keskiössä. Krimin sodan tapauksesta voidaan nostaa muutamia mielenkiintoisia huomioita konkurrenssin toiminnasta julkisen sitoumuksen mekanismeissa. Ensimmäinen linkki disjunktion ja konkurrenssin välillä ei näytä olevan kausaalinen. Tällä tarkoitan sitä, ettei disjunktion tehnyt toimija automaattisesti aiheuta konkurrenssia. Tämä on hyvin nähtävillä sekä vuosien 1839-41 kriisissä että uskonnollisessa kiistassa, joissa molemmissa disjunktion tehnyt toimija ei ollut ainoa, joka asetettiin selitysvastuulle konkurrenssin kautta. Tästä ei kuitenkaan pidä vetää johtopäätöstä, jonka mukaan julkisen sitoumuksen mekanismi ei olisi validi kausaalisesti. Nimittäin disjunktion jälkeen pluraalin subjektin muut toimijat reagoivat julkisen sitoumuksen kontekstissa. 1840 Itävalta ja Preussi reagoivat Ranskan liikekannallepanoon kritisoimalla sitä Euroopan kongressin viitekehyksessä. Samoin Venäjän toimintaa alettiin katsoa Lontoon salmisopimuksen kautta vuonna 1853. Toisin sanoen mekanismin vaikutus on nähtävillä pluraalin subjektin reaktiossa, joka on

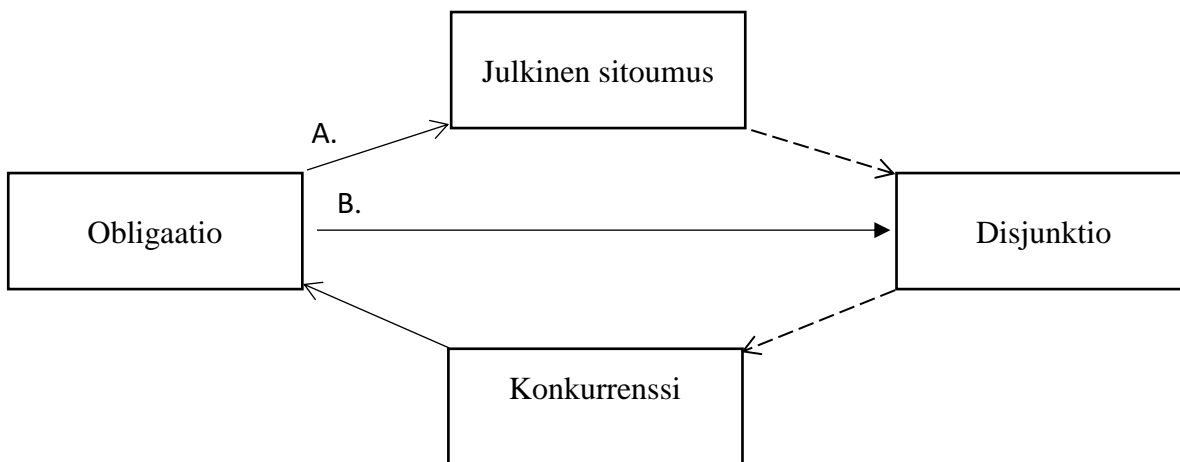
prosessijäljityksen kausaalisuuden määritelmän mukainen. Tiivistäen voidaan todeta, että disjunktion jälkeen toimijat voivat reagoida julkisen sitoumuksen kontekstissa, mutta sitoumus ei ennalta määrää tämän toiminnan lopputulosta. Näin voidaan todeta, että toisenkin hypoteesin näkökulmasta katsottuna julkisella sitoumuksella oli vaikutusta Krimin sodan tapauksessa.

Kolmas hypoteesi tarkasteli julkisen sitoumuksen obligaatiokriteerin toteutumista Krimin sodan tapauksessa. Tällähän tarkoitettiin tässä pro gradu –tutkielmassa sitä, kuinka julkisen sitoumuksen sisällä pluraalin subjektin jäsenet käsittelevät toimintaa. Käytännössä tämä tarkoitti linkkiä selitysvaatimuksesta sekä selityksen hyväksymistä. Eli siis konkurrenssin kautta julkisen sitoumuksen piiriin nostetun toimijan X selitystä toiminnalleen ja pluraalin subjektin hyväksyntä tälle selitykselle. Tämä julkisen sitoumuksen mekanismin osa on keskeinen pohdittaessa kyseisen sitoumuksen vaikutusta pluraalin subjektin sisällä. Krimin sodan tapauksessa tämä mekanismin osa toimi varsin mielenkiintoisesti, sillä se tuotti tuloksen joka ei kuitenkaan estänyt sodan syttymistä. Krimin kriisin taustalla vaikuttaneessa vuosien 1839-41 kriisissä obligaatio kuitenkin tuotti positiivisen lopputuloksen, kun toimijat muuttivat toimintaansa vastaamaan julkisen sitoumusta. Ranska lopetti sodalla uhkailun, kun Venäjä ja Yhdistynyt kuningaskunta suostuivat neuvottelemaan uudistetun version Levantin pasifikaatiosopimuksesta, joka uudelleennimettiin Lontoon salmisopimukseksi. Näin siis Itävallan ja Preussin tekemä konkurrenssi tuotti selitykset, jotka kaikki osapuolet hyväksyivät. Itse Krimin sodan kriisissä tämä aihe muuttuu hieman monimutkaisemmaksi, sillä konkurrenssivaatimuksen jälkeen Venäjä ei suostunut tuottamaan selitystä, vaan totesi ettei heidän toimintansa ollut ristiriidassa sitoumuksen kanssa. Käytännössä siis Venäjä väitti, etteivät he uhanneet Osmanivaltion itsenäisyyttä. Kuitenkin muut pluraalin subjektin jäsenet näkivät Venäjän uhkaavan sulttaanin hallintoa, jolloin he eivät voineet hyväksyä tsaarin selitystä. Tämä julkisen sitoumuksen mekanismin osa toimi hyvin samoin myöhemmin Sinopin meritaistelun jälkeen, kun Venäjä ei edelleenkään myöntänyt uhkaavansa Osmanivaltion yhtenäisyyttä ja itsenäisyyttä. Tulkintaristiriita säilyi maiden välillä, kunnes Sevastopolin linnoituksen valtauksen jälkeen Venäjä hyväksyi liittoutuneiden tulkinnan Pariisin rauhansopimuksen allekirjoituksen myötä.

Obligaatiosta muodostui Krimin sodassa siis ongelma, kun se ei tuottanut kaikkien hyväksymää tulkintaa. Tällöin herää kysymys siitä, tarkoittaako tämä sitä, että julkisen sitoumuksen mekanismilla ei ollut vaikutusta Krimin sodassa, tai lakkasiko sen vaikutus tulkintaeroihin. Kumminkin tässä yhteydessä on paikallaan korostaa, että hypoteesi ennusti vain reaktiota julkisen sitoumuksen sopivalla tavalla. Pluraalisen subjektin jäsenethän toimivat hypoteesin ennustamalla tavalla, se ei

vaan taannut rauhaa maiden välille. Tällöin voidaan perustellusti argumentoida sen puolesta, että Krimin sota käytiin Euroopan kongressin sisällä. Väitettä tukee myös huomio, että kaikissa konfliktin vaiheissa pluraalin subjektin jäsenet kävivät neuvotteluita sitoumuksen viitekehyyksessä toimijoiden kesken Wienissä. Tiivistäen siis kolmannen hypoteesin näkökulmasta katsottuna voidaan todeta, että julkinen sitoumus Krimin sodassa vaikutti luomalla viitekehyyksen pluraalin subjektin jäsenten reaktioille. Sotaan päädyttiin, kun nämä reaktiot eivät olleen yhteensovitettavissa johtaen tulkintaeroihin.

Hypoteesien todistuksen valossa näyttää ilmeiseltä, että disjunktio, konkurrensi sekä obligaatio muodostavat kuvan julkisen sitoumuksen prosessin toiminnasta eräänlaisena kehänä. Disjunktion kautta toimijat pyrkivät muuttamaan sitoumuksen luonnetta, kuten Ranska vuonna 1839 ja uskonnollisen kriistan alussa, tai Venäjä Sinopin meritaistelussa. Tästä seuraa konkurrensi, jossa toimijat kytkevät tahon käyttäytymisen julkiseen sitoumukseen. Eli toisin sanoen pakottavat pluraalin subjektin jäsenet reagoimaan sitoumuksen viitekehyyksessä. Näin Itävalta toimi vuosien 1839-41 kriisissä sekä uskonnollisesta kiistasta alkaneissa neuvotteluissa Wienissä 1853. Konkurrensin seurauksena kyseenalaistettu taho on pakotettu reagoimaan tähän kytkentään vastaamalla tähän julkisen sitoumuksen viitekehyyksessä, jonka jälkeen muut pluraalin subjektin jäsenet voivat joko hyväksyä tai hylätä tämän. Jos osapuolet hyväksyvät tämän vastauksen, kehä sulkeutuu ja vuorovaikutussuhde palaa takaisin normaalitilaan. Näin kävi vuosien 1839-41 kriisissä Lontoon salmisopimuksen jälkeen. Toimijoiden hylätessä haastetun selityksen, jää kiista sitoumuksen tulkinnasta auki. Krimin sodan tapauksessa kävi juurikin näin, kun Venäjä ei suostunut näkemään omaa toimintaansa vaarallisena Osmanivaltion itsenäisyydelle. Tämän pro gradu – tutkielmassa analysoidussa tapauksessa avoin kiista tulkinnasta johti lopulta aseelliseen yhteenottoon, jonka jälkeen Venäjä oli pakotettu hyväksymään muiden jäsenten tulkinta kriisistä. Tosin on tärkeä huomata, että tässä tutkielmassa ei analysoitu tapausta, jossa hylkäys olisi voitu sulkea jollakin muilla tavoilla tai jätetty auki. Näiden havaintojen pohjalta on mahdollista havainnollistaa julkisen sitoumuksen prosessia yksinkertaisen kuvaajan kautta.

Kuvio 1. Julkisen sitoumuksen kehän mallinnus.

Hypoteesien testauksen perusteella voidaan luoda kuva julkisen sitoumuksen prosessista, joka vastaa yllä esitettyä kuviota. Muutama huomio esitetystä havainnollistavasta mallista on kuitenkin paikallaan. Oikealla puolella olevat nuolet ovat esitetty katkoviivoina, sillä hypoteesien testauksen valossa disjunktion tekeminen on vapaaehtoinen, eli siis prosessin aloitus on toimijan valinta. Samoin tästä tekijästä ei automaattisesti seuraa konkurrensia, vaan toimijat voivat reagoida eri tavoin kyseiseen tekoon. Kuitenkin konkurrensin jälkeen toimijat ovat veloitettuja vastaamaan sitoumuksen viitekehyksessä, jota yhtenäiset viivat kuvastavat kuviossa. Obligaation kaksi nuolta kuvaavat pluraalin subjektin toimijoiden valintaa selityksen hyväksynnästä tai hylkäyksestä. A-viiva tarkoittaa toimijoiden hyväksyvän selityksen, ja näin kehä sulkeutuu. B-viiva puolestaan tarkoittaa kysymyksen jäämistä avoimeksi, kuten Krimin sodan tapauksessa kävi. Yhdessä tämä kuvio siis edustaa julkisen sitoumuksen kehää, joka ohjaa toimintojen käyttäytymistä heidän vuorovaikutuksessaan.

7.2. Julkisen sitoumuksen kehä mekanismina

Toinen tämän pro gradu –tutkielman tutkimustaso koski julkisen sitoumuksen mekanismin toimintaa kokonaisuutena. Tätä tasoa lähestyn tässä työssä tarkastelemalla kysymystä edellä esiteltynä kehänä. Toisin sanoen tarkastelen seuraavaksi Krimin sodan kriisin kolmea julkisen sitoumuksen kehää kokonaisuutena. Näin voidaan esittää muutamia havaintoja asioista, joiden kautta kehä mekanismina vaikutti toimijoihin Krimin sodan tapauksessa.

Vuosien 1839-41 kriisin julkisen sitoumuksen kehä toimii tässä yhteydessä eräänlaisena esimerkkinä toimivasta kehästä. Kyseisessä tapahtumasarjassahan itäisen kysymyksen ongelma nousi Euroopan kongressin asialistalle, mutta se saatiin neuvotteluiden kautta ratkaistua. Lontoon salmisopimuksen seurauksena Osmanivaltion yhtenäisyys ja itsenäisyys liitettiin osaksi Euroopan kongressia, kuten olen argumentoinut aiemmin. Tämä viittaa siihen, että sitoumus ainakin Krimin sodan aikana Euroopassa oli laajempi kuin Wienin konsertin tuottama sopimus vuodelta 1815, sillä pluraalin subjektin piiriin tuotiin näin uusi asiayhteys. Tiivistäen siis kongressin julkinen sitoumus laajeni Lontoon salmisopimuksen myötä kattamaan myös itäisen kysymyksen, joka nousi keskeiseksi ongelmaksi kymmenen vuotta myöhemmin.

Varsinaisen Krimin sodan kriisin aloittanut uskonnollinen kiista synnytti julkiseen sitoumukseen ensimmäisen korjauskehän, kun Ranskan aloittamaan kriisiin Venäjä vastasi pluraalin subjektin mukaan kielteisesti. Tämä kehä on todella mielenkiintoinen julkisen sitoumuksen olemusta pohdittaessa, sillä se osoittaa hyvin kuinka pluraalin subjektin jäsenet olivat edelleen säilyttäneet toimijuuden. Venäjän näki Ranskan disjunktion haasteena Euroopan kongressin viitekehyksessä, mutta päätti vastata tähän privaatisissa kontekstissa. Muut pluraalisen subjektin toimijat eivät tosin nähneet Venäjän vastausta tässä kontekstissa. Tämä sama toistui myös Menšikovin ultimaatumien jälkeisissä neuvotteluissa Wienissä, jossa yhtäältä Venäjä ylläpiti omaa tulkintaansa julkisesta sitoumuksesta ja toisaalta muut maat ajoivat erilaista tulkintaa. Tätä huomiota ei tämän tutkielman argumentin kannalta voi korostaa liikaa. Julkinen sitoumuksen vaikutus näyttää olevan viitekehysissä, joita pluraali subjekti luo. Toisin sanoen toimijat joutuivat reagoimaan Krimin sodan tapahtumiin julkisen sitoumuksen raameissa, mutta tämä ei johtanut siihen että jäsenten reaktioiden sisältö olisi saneltu. Ranskan disjunktio uskonnollisessa kiistassa nosti asian sitoumuksen piiriin, mutta Venäjä ei reagoanut tässä viitekehyksessä. Itävalta, Preussi ja Yhdistynyt kuningaskunta taas reagoivat julkisen sitoumuksen raameissa. Tiivistäen siis pluraalinen subjekti ei Krimin sodan tapauksen analyysissä supervenioinut yksilöiden toimintaa, mutta toisaalta yksilöiden sitoumuksen vastainen toiminta ei johtanut viitekehysten katoamiseen. Toinen mielenkiintoinen tapahtuma uskonnollisen kiistan julkisen sitoumuksen kehässä koskee ulkopuolisia tapahtumia. Nimittäin Wienin muistion jälkeenhän kiistassa löydettiin väliaikainen yhteisymmärrys, kunnes Osmanivaltio hylkäsi tämän ehdotuksen. Näin siis pluraalin subjektin ulkopuolinen tapahtuma avasi obligaatoriidan uudelleen. Toisaalta Osmanivaltion sodanjulistus ei automaattisesti aiheuttanut sodan leviämistä Eurooppaan, vaikkakin kiista oli julkisen sitoumuksen sisäinen. Tästä voidaan päätellä, että julkinen sitoumus Krimin sodan kriisissä näyttää olleen suhteellisen avoin sisällöltään.

Eli siis tässä tapauksessa ulkopuolinen tekijä pystyi vaikuttamaan prosessin käsittelyyn, mutta lopullinen reagointi asiaan jäi pluraalin subjektin jäsenille.

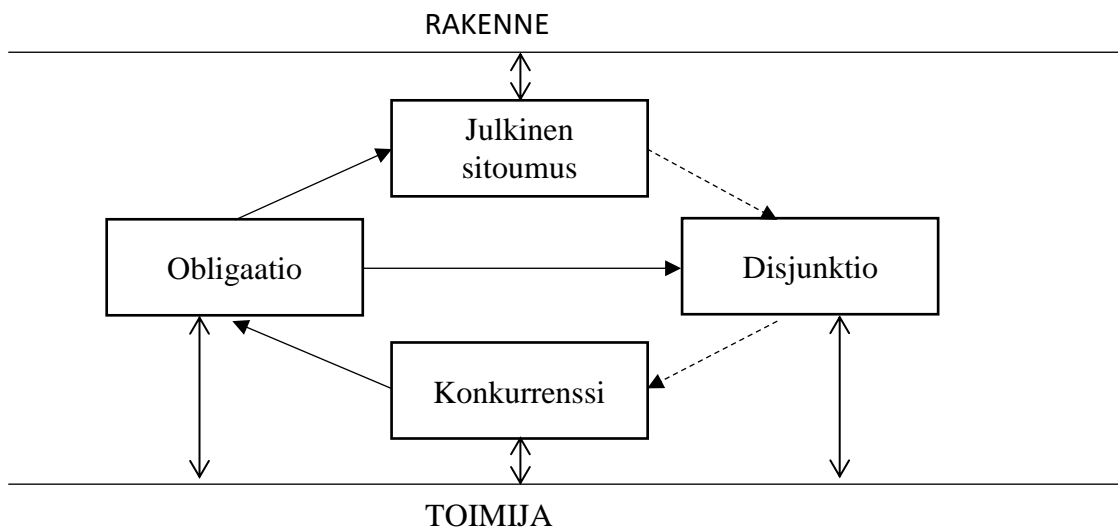
Kolmas julkisen sitoumuksen kehän tuottama prosessi seuraa hyvin pitkälti toisen kehän prosessia. Samoin ensimmäisen kehän kanssa on huomattavia yhtäläisyyksiä. Sinopin meritaistelun jälkeen Venäjän toiminta nostettiin konkurrensiin. Tämän jälkeen asiasta kiisteltiin sitoumukseen pohjautuvan obligaation viitekehyksessä. Samoin kuin toisessa kehässä, myös tässä prosessissa päädyttiin tulkinnallisiin eroihin veloitteen luonteesta. Mielenkiintoisena huomiona on nostettava, kuinka tässä kolmannessa vaiheessa tämä ristiriitatilanne päädyttiin ratkaisemaan sotatoimin. Tämä osoittaa kuinka sotatoimet näin tulivat osaksi julkista sitoumusta, eikä näin Krimin sotaa voida nähdä puhtaasti julkista sitoumusta romuttavana prosessina vaan tietyllä tavalla sitä ylläpitävänä toimintana. Tähän viittaa myös se, kuinka Pariisin rauhan myötä sopimuksellisesti todettiin Venäjän tulkinnan olleen väärä, ja tämän seurauksena Euroopan kongressia muokattiin niin, ettei vastaavia tapahtumia enää tapahtuisi.

Näin voidaan päätellä, että julkisen sitoumuksen kehä mekanismina näyttää vaikuttavan toimijoiden käyttäytymiseen luomalla eräänlaisia viitekehysjä, joiden kautta pluraalin subjektin tahot ovat pakotettuja reagoimaan. Krimin sodan tapauksessa julkisen sitoumuksen kehä on havaittavissa hypoteesien kautta analysoituna kolmeen otteeseen. Vuosien 1839-41 kriisissä Ranskan toiminta aloitti prosessin, joka päättyi Lontoon salmisopimuksen allekirjoitukseen, eli kehä suljettiin. Uskonnollisessa kiistassa 1850-luvun alussa julkisen sitoumuksen kehän prosessi Ranskan toimesta käynnistettiin jälleen. Toisin kuin aiemmin, tällä kertaa mekanismin aiheuttamaa tapahtumaketjua ei saatu päätökseen. Kriisi jäi avoimeksi, ja vuosi myöhemmin kiista eskaloitui aseelliseksi yhteenotoksi. Kehä lopulta saatiin suljettua, kun Venäjä joutui myöntymään muiden tahojen tulkintaan sitoumuksen luonteesta.

Kehää kokonaisuutena tarkastellessa voidaan nostaa muutamia mielenkiintoisia huomioita sen toiminnasta turvallisuusjärjestykseen vaikuttavana mekanismina. Ensimmäinen on syytä korostaa, ettei sitoumus tuota minkäänlaista determinististä rakennetta, joka pakottaa toimijoita tiettyyn käytösmalliin. Kuitenkin huomion arvoista on, että mekanismi pakottaa toimijoita reagoimaan jollakin tavalla esitettyyn vaatimukseen. Tämä onkin pro gradu -tutkielman keskeisin huomio. Julkinen sitoumus, ainakin Krimin sodan tapauksessa, näyttää luovan toimijoiden välille tiettyjä viitekehysjä käyttäytymiselle. Toisin sanoen julkisen sitoumuksen kehän avulla toimijat voivat

yrittää pakottaa toisia osapuolia näkemään tietyt tapahtumat osana jotakin kokonaisuutta, josta he ovat sopineet aiemmin. Tästä voidaan päätellä, että kyseinen mekanismi näyttää toimivan toimijoiden ja rakenteen välillä eräänlaisena rattaana. Tätä kehää tai ratasta toimijat voivat hyödyntää suhteissaan, jos he näin haluavat tai katsovat tarpeelliseksi. Toinen mielenkiintoinen huomio koskee juurikin sitoumuksen vaikutusta kriisitilanteessa. Nimittäin tämä kehämäinen prosessi Krimin sodan tapauksen analyysin perusteella näyttää vaikuttavan, vaikkakin osapuolien välillä näyttää olevan kriisi. Tämä tarkoittaa, että sitoumuksella näyttää olevan pysyvyyttä yli kriisien ainakin tässä työssä analysoidussa tapauksessa.

Kolmas oleellinen huomio koskee kehän uniikkiutta. Krimin sodan tapauksen analyysi osoittaa, että samaan aikaan julkiseen sitoumukseen voi vaikuttaa useampi rinnakkainen kehä. Tähän viittaa Sinopin meritaistelun jälkeinen eskalaatio sodaksi esimerkiksi. Näin siis on todettava, että julkisen sitoumuksen kehä mekanismina ei ole selvästi yksioikoinen prosessi, vaan toimijoilla näyttää, Krimin sodan tapauksen analyysin perusteella, olevan huomattavaa liikkumavaraa myös prosessin aikana. Neljäs huomio koskee puolestaan ulkopuolisia toimijoita, ja niiden vaikutusta. Tämän tutkielman analyysin perusteella on nähtävä, että myös sitoumuksen ulkopuolisilla tekijöillä saattaa olla hyvinkin merkittävä rooli kehän prosessissa. Hyvä esimerkki on Osmanivaltion Wienin muistion hylkääminen vuonna 1853, jonka seurauksena Euroopan suurvallat pluraalisen subjektin jäseninä epäonnistuivat sulkemaan kehän. Toisin sanoen Krimin sodan tapauksessa julkisen sitoumuksen luonne näyttää olleen suhteellisen avoin, ja sitä voitiin tarvittaessa laajentaa kattamaan itäisen kysymyksen problematiikka esimerkiksi. Tämä on myös todella oleellinen huomio pohdittaessa sitoumuksen vaikutusta, sillä julkisen sitoumuksen viitekehyksen avulla ja vaikutuksesta suhteellisen mitätön kysymys uskonnollisista rituaaleista Jerusalemissa muuttui Europan kattavaksi kriisiksi. Toisin sanoen kehä myös vaikutti konfliktin eskalaatioon negatiivisessa mielessä. Seuraavaksi havainnollistan tätä mekanismin toimintaa seuraavalta sivulta löytyvällä kuviolla.

Kuvio 2. Julkisen sitoumuksen kehä suhteessa rakenteeseen ja toimijaan.

Krimin sodan tapauksessa siis julkinen sitoumus näyttää toimineen eräänlaisena rattaana, joka muovasi toimijoiden käyttäytymistä pakottamalla ne reagoimaan tapahtumiin sitoumuksen kautta. Ylläolevassa kuvio 2:ssa havainnollistan tätä mekanismia. Luonnollisesti tosin kyseessä on yksinkertaistava abstraktio tilannekuvasta, joka on rakennettu Krimin sodan analyysin pohjalta. Huomion arvoista on kuitenkin se, että jokaisessa sitoumuksen prosessin vaiheessa rakenne vaikuttaa toimijan tilanteeseen. Tässä yhteydessä on kuitenkin painotettava, että kyse on edelleen reaktiosta eikä toiminnan lopputuloksesta. Toisekseen mielenkiintoisesti rakenne muuttuu vain kehän sulkeutuessa. Esimerkiksi siis 1839-41 vuosien kriisissä tapahtui, kun Levantin pasifikaatiosopimus muutettiin Lontoon salmisopimukseksi vuosi myöhemmin. Samoin tietysti kävi Pariisissa 1856, jossa sitoumusta muokattiin korjaamalla sotaan johtaneita erheitä.

Yhteenvetäen voidaan todeta, että julkinen sitoumus näyttää tuottavan kehämäisen prosessin, joka vaikuttaa toimijoiden käyttäytymiseen pakottamalla tahot reagoimaan sitoumuksen viitekehyksessä. Kuitenkin on painotettava, että nämä kehät kokonaisuutena eivät supervenoi toimijuutta, vaan kehän hyödyntäminen on ilmeisesti enemmänkin valinta. Kyse on siis tiivistäen siitä, kuinka toimijat voivat nähdä vuorovaikutuksen viitekehyksen. Huomattavaa on kuitenkin, että samaan aikaan osapuolien välillä saattaa vaikuttaa useampi limittäinen kehä. Lisäksi on korostettava julkisen sitoumuksen vaikuttavan toimijoihin myös selkeässä ristiriitatilanteessa. Tähän tulokseen tässä työssä päädyttiin analysoimalla Krimin sodan tapauksen kolmea kehäprosessia, jotka havaittiin hypoteesien avulla. Seuraavaksi siirryn tässä pro gradu –tutkielmassa pohtimaan näiden kehien

luonnetta turvallisuusjärjestysteorioiden keskeisten kysymysten kautta, ja näin kytken julkisen sitoumuksen kehät vahvemmin kansainvälisten suhteiden tutkimukseen.

7.3. Julkisen sitoumuksen kehä turvallisuusjärjestyksenä

Pro gradu –tutkielman kolmannella tasolla keskityn pohtimaan julkisen sitoumuksen mekanisme suhteessa turvallisuusjärjestyksen keskeisiin kysymyksiin. Tässä työssä näitä kysymyksiä esitettiin toisessa pääluvussa kaksi kappaletta, joihin näyttää olevan kaksi vastauskehikkoa – passiivinen ja aktiivinen – tutkimuskentällä. Näiden kautta on mahdollista pohtia julkisen sitoumuksen kehän luomaa turvallisuusjärjestyksen perussääntöä suhteessa muuhun aiheita käsittelevään kirjallisuuteen. Ensinäkin tutkijoita on mietityttänyt se, mistä turvallisuusjärjestys rakenteena tulee. Toisin sanoen kyse on niin sanotusta analyysitason ongelmasta. Toinen keskeinen keskustelunaihe tiedekirjallisuuden sisällä koski pysyvyyden teemaa. Kuinka usein turvallisuusjärjestys vaihtuu, ja missä oloissa? Tarkastelen seuraavaksi julkisen sitoumuksen mekanisme suhteessa näihin kahteen kysymykseen.

Aktiivinen lähestymistapahan painotti analyysitason kysymyksessä rakenteen syntyvän toimijoiden toiminnan kautta, ja myös tämä käyttäytyminen ylläpitää kyseistä struktuuria. Passiivisen mallin kannattajat puolestaan tukivat näkemystä, jonka mukaan turvallisuusjärjestyksen rakenne syntyy toimijoista riippumatta, tai siis ilman että sitä aktiivisesti rakennettaisiin. Julkisen sitoumuksen mekanismi on hieman vaikeaselkoinen tämän kysymyksen suhteen. Nimittäin Krimin sodan tapauksesta löytyy viitteitä, joilla voidaan tukea kumpaakin argumenttia. Varsinkin disjunktion toiminta on suhteellisen monitulkintainen tässä suhteessa. Krimin sodan aloittanut uskonnollinen kriisihän vierähti käyntiin Ranskan disjunktion kautta. Kuitenkin konkurrensiin nostettiin Venäjän vastaus Pariisin haasteeseen. Tämähän viittaa sitoumuksen vaikuttavan toimijoista riippumattomasti. Toisaalta taas vuoden 1839-41 kriisissä prosessi oli suorasukaisempi, kun Ranskan disjunktio kyseenalaistettiin. Samoin Venäjän toiminta kyseenalaistettiin selkeämmin Sinopin meritaistelun jälkeen. Näiden havaintojen pohjalta näyttäisi, että julkisen sitoumuksen mekanismi viitekehyksenä toimii suhteellisen autonomisesti. Kuitenkin toimijoilla on kehien jälkipuoliskolla suurempi merkitys, kun heidän pitää hyväksyä tai hylätä obligaation kautta vaadittu vastaus rikkojalta. Tällöin rakenteen muoto ja ylläpito siirtyvät enemmän toimijan tasolla, sillä he aktiivisesti tulkitsevat sitoumuksen luonnetta ja olemusta. Turvallisuusjärjestyksen ylläpito siis on tuolloin toimijoiden harteilla hyvin vahvasti. Mielenkiintoisena huomiona on nostettava esiin kuitenkin se,

että sitoumuksella näytti olevan turvallisuusjärjestyksen rakenteena vaikutusta myös kriisitilanteessa, ja jopa sodassa. Toisin sanoen pluraalinen subjekti näytti vaikuttavan tilanteeseen myös, vaikka toimijat eivät olleet yksimielisiä sen luonteesta.

Näin ollen julkisen sitoumuksen suhde analyysitason kysymykseen on monimutkainen, sillä mekanismi ei näytä sopivan yksioikoisesti kumpaankaan leiriin. Yhtäältä disjunktion toiminta ja sitoumuksen vaikutus kriisissä viittaa rakenteen olevan suhteellisen autonominen yksittäisistä toimijoista ja käyttäytymismalleista. Nämä tekijät viittaavat siihen, että mekanismi kuuluu passiiviseen leiriin. Toisaalta taas konkurrensi- ja obliigaatiovaiheessa toimijoiden tulkinta sitoumuksesta on hyvin keskeisessä roolissa. Tämähän viittaa sitoumuksen kuuluvan aktiivisen mallin leiriin. Yhteenvetäen analyysitason suhteen on tämän aineiston analyysin kautta mahdoton antaa yksiselitteistä vastausta, sillä julkisen sitoumuksen mekanismi näyttää sijoittuvan näiden kahden näkökulman välimaastoon ilman selkeää yksioikoista vastausta. Tarvitaan siis lisää tutkimusta, jotta tämä mekanismin toiminta tässä suhteessa saadaan selvitettyä. Tiivistäen julkisen sitoumuksen mekanismi näyttää ailahtelevan passiivisella ja aktiivisella tasolla eri vaiheissa prosessia sitoen toimijoita viitekehyksiin, joka yhtäältä ohjaa heidän käytöstään ja toisaalta he ohjaavat sen toimintaa.

Toinen turvallisuusjärjestyskeskustelua jakava kysymys koski rakenteen pysyvyyttä. Kyse oli siis siitä, kuinka paljon vaihtelua struktuurissa on. Passiivisen mallin kannattajat näkivät rakenteen suhteellisen pysyvänä, tai ainakin hyvin hitaasti muuttavana, järjestelmänä. Aktiivisen mallin kannattajat taas sitovat turvallisuusjärjestyksen selkeämmin toimijoiden kykyyn ja haluun ylläpitää asioidentilaa. Tässä yhteydessä julkinen sitoumus mekanismi on hieman selkeämpi. Kun pluraalinen subjekti on luotu, näyttää sillä olevan suhteellisen paljon pysyvyyttä viitekehyksenä, jonka kautta toimijat muovaavat omaa toimintaansa. Vuosien 1839-41 kriisissä, uskonnollisessa kiistassa sekä Sinopin meritaistelun tapauksessa toimijat näkivät käyttäytyvänsä sitoumuksen viitekehysessä. Toki on huomattava, että toimijoilla on huomattavan paljon omaa toimijuutta tämän rakennemallin alla, kuten edellisessä kappaleessa totesin. Kuitenkin verrattaessa turvallisuusjärjestystä käsitteleviin teorioihin, on julkisen sitoumuksen mekanismi hieman monitulkintainen jälleen. Viitekehyksen toimijoiden käytöstä ohjaava elementti viittaa passiiviseen malliin, jolla näyttää olevan vaikutusta myös poikkeuksellisissa tilanteissa. Venäjä esimerkiksi uskonnollisen kiistan kehässä pystynyt yksiselitteisesti valitsemaan privaattia viitekehystä, sillä muut toimijat näkivät kriisin julkisena. Sama kaava toistui, kun Euroopan kongressi ajautui sotaan. Jälleen Venäjän

kieltäytyminen ei vapauttanut maata velvoitteesta selittää tekojaan sitoumuksen viitekehyksessä. Näin siis julkisen sitoumuksen kehä mekanismina toimi irrallisena toimijasta.

Toisaalta taas tahot pystyivät kehämäisen prosessin eri vaiheissa vaikuttamaan sitoumukseen. Esimerkiksi Ranska sekä vuosien 1839-41 kriisissä ja uskonnollisessa kiistassa hyvin tietoisesti valitsi toimia sitoumuksen vastaisesti, ja näin pakottivat julkisen viitekehysten. Keskeistä on myös konkurrenssin toiminta tässä yhteydessä. Toimijat esimerkiksi kytkivät uskonnollisessa kiistassa Venäjän toiminnan sitoumukseen eivätkä disjunktion tehnyttä Ranskaa. Tämähän tarkoittaa, että toimijoilla oli hyvin aktiivinen rooli näissä kytkennöissä. Nämä havainnot puolestaan voidaan tulkita tukemaan aktiivista mallia, sillä toimijoilla on ilmeisesti hyvin vahva vaikutusvalta sitoumuksen olemukseen. Tiivistäen siis on nähtävä, että pysyvyyden suhteen on julkinen sitoumus aika kestävä rakenne, eikä näin ole siis täysin riippuvainen toimijoiden näkökulmista. Kuitenkin samaan hengenvetoon on todettava, että pluraalin subjektin jäsenillä on selkeästi myös rooli järjestyksen ylläpidossa.

Yhteenvetäen voidaan siis todeta, että Mitzenin argumentaation mukaan Wienin konsertin jälkeen vuonna 1815 turvallisuusjärjestys perustui julkiseen sitoumukseen. Tämä sitoumus Krimin sodan diplomatian analyysin perusteella vaikutti järjestykseen luomalla kehämäisen prosessin, jonka kautta toimijat tulkitsivat tapahtumia. Tämä julkisen sitoumuksen kehä on siis tämän pro gradu – tutkielman esittämä turvallisuusjärjestyksen perussääntö, tai paremmin sanottuna perusmekanismi. Sitoumus loi järjestykseen vastuullisuuden tunteen, josta tuli rakenteellinen taso. Julkisen sitoumuksen kehä puolestaan osoittaa, kuinka tämä vastuullisuuden tematiikka vaikutti toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen. Tiivistäen kehä toimi Krimin sodan diplomatian tapauksessa rattaana rakenteellisen sitoumuksen ja toimijoiden välillä. Tästä syystä vastaukset turvallisuusjärjestyksen analytikoita mietityttäviin kysymyksiin eivät ole yksiselitteisiä, sillä julkisen sitoumuksen kehä toimii eräänlaisena sidosaineena. Yhtäältä mekanismi loi jatkuvuutta, joka näkyy passiivisissa elementeissä. Toisaalta taas kehä myös antaa toimijoille huomattavaa liikkumatilaa ja vaikutusvaltaa kehän toimintaan. Tässä pro gradu –tutkielmassa argumentoidaan siis, että sitoumus loi rakenteellisen järjestyksen tason, joka sisälsi julkisen sitoumuksen kehän mekanismin. Tämän avulla toimijat pystyivät vaikuttamaan turvallisuusjärjestyksen luonteeseen. Näin ollen voidaan argumentoida, että Krimin sodan diplomatian analyysin perusteella pystytään toteamaan julkisen sitoumuksen kehän olleen yksi vaikuttava turvallisuusjärjestyksen perussääntö.

8. Lopuksi

Kuinka julkisen sitoumuksen mekanismi vaikutti Krimin sodan aikaiseen diplomatiaan? Tähän kysymykseen tässä pro gradu –tutkielmassa pyrittiin vastaamaan. Tämä kysymys on oleellinen kansainvälisten suhteiden tieteenalalle kolmesta syystä. Ensimmäkin niin sanottua pitkää 1800-lukua pitää analysoida tarkemmin ja kriittisemmin, jotta voimme ymmärtää nykyään vaikuttavien mekanismien syntytarinan. Toisin sanoen näin on mahdollista rakentaa kuva mahdollista turvallisuusjärjestyksen perussäännöistä. Toiseksi Krimin sota edustaa Euroopan kongressin kriisiytymistä, ja täten merkittävää diplomaattista katastrofia. Näin ollen analysoimalla tätä epäonnistumista, voimme selvittää mekanismin keskeisimpiä vaikuttavia tekijöitä samaan tapaan kuin insinöörit usein tekevät. Kolmanneksi tarkastelemalla Krimin sotaa julkisen sitoumuksen teoriasta käsin pystymme syventämään Jennifer Mitzenin ansiokasta argumenttia kahdella tavalla. Yhtäältä tapaustutkimuksen avulla voimme luoda syvällisemmän kuvan sitoumuksen toiminnasta mekanismina. Toisaalta Krimin sotaa analysoimalla voidaan ymmärtää sitoumuksen toimintaa kriisitilanteessa. Pro gradu –tutkielmallani oli siis nämä kolme tavoitetta, jotka on tiivistetty yllä esitettyyn tutkimuskysymykseen. Seuraavaksi käyn läpi vastaukseni edellä mainittuun kysymykseen.

Tutkimusasetelma asettaa kaksi vaatimusta tämän tutkielman teoreettiselle positioinnille. Ensimmäkin kytkös 1800-luvun vaikutukseen kansainvälisten suhteiden rakenteen syntymiseen tarkoittaa, että työ on asemoitava suhteessa turvallisuusjärjestyksen käsitettä tarkasteleviin kysymyksiin. Tässä työssä tutkimuskirjallisuutta jakavia kysymyksiä määriteltiin kaksi kappaletta. Ensimmäkin tutkijoita näyttää askarruttavan analyysitason ongelma, eli se mistä järjestyksen rakenne kumpuaa. Toinen kysymys käsitteli pysyvyyden tematiikkaa, jonka keskiössä on pohdinta siitä kuinka paljon järjestys muuttuu. Tutkimuskirjallisuudesta nousee kaksi vastaustapaa näihin kysymyksiin. Passiivisen mallin kannattajat tukevat ajatusta, jonka mukaan järjestys syntyy toimijoista riippumatta ja rakenteena kyse on suhteellisen pysyvistä ilmiöistä. Aktiivisen mallin kannattajat puolestaan katsovat järjestyksen olevan vahvasti sidottu toimijoihin, jolloin myös rakenne ei ole kiveen kirjoitettu. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistuttaa, etteivät nämä kaksi näkökulmaa muodosta kirjallisuudessa mitään koherenttia tutkimussuuntausta. Tätä jakoa hyödynnetään tutkielmassa eräänlaisena operationalisoituna kehikkona, jonka kautta tämän työn argumenttia voidaan analysoida suhteessa tutkimusalan keskusteluun.

Todellinen teoreettinen kontribuutio kansainvälisten suhteiden tutkimukselle tässä työssä on Jennifer Mitzenin julkisen sitoumukseen pohjautuvan teorian syventäminen. Tutkielmassa nostin julkisen sitoumuksen teoriakeskustelusta kolme tekijää, jotka filosofien mielestä vaikuttavat sitoumuksen luonteeseen. Nämä kolme tekijää olivat disjunktio, konkurrensi ja obligaatio. Disjunktioilla tarkoitettiin yksittäisen toimijan ristiriitaista käyttäytymistä suhteessa sitoumukseen. Konkurrenssilla puolestaan viitataan toimijoiden toiminnan kyseenalaistamista suhteessa pluraaliin subjektiin. Obligaatiolla puolestaan tarkoitetaan toimijoiden välistä vuorovaikutusta konkurrenssin jälkeen, joka perustuu sitoumuksen luomiin velvoitteisiin. Yhdessä nämä kolme tekijää muodostivat tässä työssä analysoitavan julkisen sitoumuksen mekanismin, jonka avulla analysoin Krimin sotaa.

Tutkimusasetelma loi myös muutamia vaateita tutkielmassa hyödynnettävälle menetelmälle. Ensinäkin tavoitteena tässä työssä oli pyrkimys todistaa tietynlainen mekanismi todelliseksi, tai ainakin mahdolliseksi. Tällöin Jennifer Mitzenin itse hyödyntämä kontrafaktuaalinen lähestymistapa oli liian vajavainen, sillä sen kautta ei voida luoda positiivista todistusargumenttia. Toinen vaatimus koski aineiston luonnetta. Nimittäin tutkimuskohteen ollessa suhteellisen kaukana historiassa, muodostaa se tiettyjä rajoitteita aineistolle. Kuolleita ihmisiä on vaikea haastatella tiivistäen sanotusti. Samoin kyseisen aikakauden *lingua franca* asetti tiettyjä rajoitteita osapuolten primäärisen vuorovaikutuksen analyysille. Näiden tekijöiden vuoksi tässä pro gradu –tutkielmassa päädyttiin hyödyntämään niin kutsutun prosessijäljityksen logiikkaa menetelmänä. Tiivistäen tässä menetelmässä luodaan teorian perusteella hypoteeseja, joita puolestaan testataan aineiston kautta. Prosessijäljityksen logiikka perustuu kausaaliiteetin määrittelyyn tavalla, joka mahdollistaa erilaisten yksittäisten havaintojen kytkemisen toisiinsa. Näin voidaan luoda kuva prosessista, joka perustuu kausaalisesti kytkettyihin yksittäisiin havaintoihin. Hypoteesiväitteiden poissulkevuus määrittää argumenttien vakuuttavuuden. Tässä työssä aineiston rajallisuuden vuoksi keskityttiin luomaan vannehypoteeseja, joiden avulla voidaan todistaa mekanismin mahdollisuus. Toisin sanoen tämän työn hypoteeseilla ei pyritä todistamaan tätä mekanismia ainoaksi vaikuttavaksi tekijäksi Krimin kriisissä.

Teorian pohjalta laadittiin kolme hypoteesia Krimin sodan tapauksen analysoimiseksi. Ensimmäinen näistä pyrki tarkastelemaan toimijoita disjunktion kautta, kun toinen keskittyi analysoimaan konkurrenssin vaikutusta. Kolmas hypoteesi puolestaan keskittyi todistamaan velvoiteen vaikutusta Krimin sodassa. Aineiston analyysin pohjalta voidaan tiivistäen todeta, että käytetystä aineistosta löytyi huomattavan paljon hypoteeseja tukevia havaintoja.

Tarkemmin sanottuna julkisen sitoumuksen mekanismi, joka on siis näiden havaintojen pohjalta rakennettu, vaikutti Krimin sotaan pakottamalla toimijat toimimaan sitoumuksen viitekehyksessä näin muodostaen kehämäisen prosessin. Tiivistäen ensin vuoden 1839-41 kriisin ratkaisessa Lontoon salmisopimuksessa kytkettiin Osmanivaltion suvereniteetti osaksi Euroopan kongressia. Kymmenen vuotta tämän jälkeen Ranskan ja Venäjän välille puhjennut kiista uskonnosta kytkettiin tähän sitoumukseen. Näin siis kahden valtion välinen valtakamppailu kongressin ulkopuolisessa maassa muuttui Euroopan suurvaltojen väliseksi kriisiksi. Kriittiseksi tilanne muuttui, kun Venäjä ei ollut valmis hyväksymään muiden pluraalisen subjektin jäsenten tulkintaa sitoumuksen veloitteesta tukea sulttaanin suvereniteettia. Näin Euroopan kongressin sisälle syntyi kaksi tulkintaa julkisen sitoumuksen luonteesta. Toisin sanoen julkisen sitoumuksen kehää ei saatu suljettua. Aluksi tätä kiistaa selvitettiin Euroopan hoveissa diplomaattisesti ilman selviä tuloksia, sillä kumpikaan osapuoli ei ollut valmis hyväksymään vastapuolen tulkintaa. Lopulta Sinopin meritaistelu Venäjän ja Osmanivaltion välillä toi kriisiin sotilaallisen aspektin, sillä tapahtuman jälkeen Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta näkivät sulttaanin itsenäisyyden olevan välittömässä vaarassa. Näin diplomaattinen kriisi muuttui sotilaalliseksi. Maiden välillä kuitenkin diplomatia jatkui, vaikkakaan mitään lopputulosta ei saatu aikaiseksi. Venäjä pidättäytyi omassa tulkinnassaan sitoumuksesta eivätkä länsivalvat olleet valmiita antamaan periksi. Lopulta Sevastopolin piirityksen päättyminen teki Venäjän position mahdottomaksi, ja näin pakotti tsaarin neuvottelupöytään. Pariisissa keväällä 1856 pidetyissä rauhanneuvotteluissa venäläisten autoritäärinen johtaja Aleksanteri II käytännössä suostui länsivaltojen tulkintaan sitoumuksen luonteesta. Sopimuksessa päätettiin liittää Osmanivaltio virallisemmin osaksi Euroopan kongressia, ja Venäjän sotilaallista positiota Mustanmeren alueella heikennettiin merkittävästi purkamalla Sevastopolin linnoitus.

Tässä pro gradu -tutkielmassa pyrittiin ottamaan osaa tieteelliseen keskusteluun turvallisuusjärjestyksen murroksesta etsimällä vaikuttavia perussääntöjä ja mekanismeja Krimin sodan analyysin avulla. Keskeisin kontribuutio tälle keskustelulle tässä työssä on julkisen sitoumuksen kehä. Tämä kehä vaikutti kansainvälisten toimijoiden suhteisiin viidellä tavalla. Ensinäkin julkinen sitoumus näyttää muodostavan prosessin, jossa osapuolet voivat pakottaa toisia toimijoita reagoimaan tapahtumiin tietyistä viitekehyksestä. Tosin tässä yhteydessä on ensi arvoisen tärkeää huomauttaa, että sitoumus ei näytä Krimin sodan analyysin perusteella pakottavan toimijoita toimimaan sitoumuksen vaatimalla tavalla. Osapuolet ovat vain pakotettuja näkemään kriisin osana sitoumusta. Toinen keskeinen huomio koskee sitoumuksen pysyvyyttä. Tapahtuman analyysin perusteella on todettava, ettei sitoumus lakkaa vaikuttamasta osapuolten välillä, vaikka

toiminta olisikin vastoin sitä. Tästä on pääteltävä, että kyseisellä mekanismilla on näyttävästi huomattavaa pysyvyyttä toimijoiden välillä. Kolmanneksi julkisen sitoumuksen kehä ei ole monoliittinen prosessi. Krimin sodan tapauksen analyysi osoittaa, kuinka samaan aikaan sitoumukseen vaikutti kaksi kehämäistä prosessia. Tosin nämä olivat vahvasti kytketty toisiinsa. Neljänneksi on huomattava sitoumuksen olevan Krimin sodan tapauksessa avoin. Kehämäiseen prosessiin pystyivät sitoumuksen ulkopuoliset toimijat vaikuttamaan, jolloin on huomattava sitoumuksen olevan altis kolmansien osapuolten toiminnalle. Viidentenä huomiona on nostettava esiin sitoumuksen negatiivinen vaikutus. Nimittäin Krimin kriisi oli alkujaan uskonnollinen kiista ortodoksien ja latinalaisten välillä, joka kasvoi Euroopan kattavaksi konfliktiksi suurvaltojen välillä sillä suurvallat näkivät mantereen turvallisuuden uhattuna tässä suhteellisen mitättömässä kiistassa. Yhteenvetäen siis julkinen sitoumus vaikutti Krimin sodan diplomaattisessa kriisissä luomalla kehämäisen prosessin, joka pakotti toimijoita reagoimaan tapaukseen tietyssä ennalta sovitussa viitekehyksessä.

Julkisen sitoumuksen positiointi suhteessa turvallisuusjärjestyksen keskeisiin kysymyksiin muodostui suhteellisen monitulkintaiseksi. Nimittäin sekä analyysitason että pysyvyyden kysymyksessä tässä työssä muodostettu julkisen sitoumuksen kehämäinen mekanismi näyttää sisältävän elementtejä passiivisesta sekä aktiivisesta argumentaatiosta. Krimin sodan analyysin perusteella näyttäisi siltä, että kyseinen rakenne näyttää toimivan enemmänkin linkkinä passiivisten ja aktiivisten tekijöiden välillä. Sitoumus antaa suhteellisen paljon toimijuutta yksilöille, mutta pakottamalla reagoimaan viitekehysten kautta tapahtumiin rajoittaa vaihtoehtoja pluraalisen subjektin jäsenille. Yhteenvetäen tämä julkisen sitoumuksen kehämäinen prosessi on tämän pro gradu –tutkielman keskeinen kontribuutio keskustelulle turvallisuusjärjestyksen perussäännöstä murrostilanteessa.

Metateoreettisella tasolla Krimin sodan analyysi julkisen sitoumuksen näkökulmasta osoittaa, kuinka hyödyllistä myös epäonnistumisten historian analyysi voi olla. Kriisi toi esiin keskeisimmät mekanismit venyttämällä niitä äärimilleen, ja näin paljastivat vaikutukset selkeämmin. Toisekseen myös tämä tutkimustulos tukee argumenttia, jonka mukaan kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa kannattaa tarkastella 1800-luvun tapahtumia, sillä nykyään mahdollisesti vaikuttavien mekanismien piirteet ovat hyvin havaittavissa, kun toimijoita on vähemmän ja rakenteet ovat huomattavasti yksinkertaisempia.

Kuitenkaan tämäkään pro gradu –tutkielma ei ole vapaa tieteellisen tutkimuksen helmasynnistä. Nimittäin mitään lopullisia vastauksia julkisen sitoumuksen mekanismista toiminnasta ei tässä työssä saavuteta. Enemmänkin tämä tutkielmatulos synnyttää lisää kysymyksiä. Ensinäkin tässä tutkimusasetelmassa hypoteesit laadittiin vannetesteiksi. Tällöin muita selitysmalleja ei voida sulkea pois, sitoumuksen kehä voidaan vain todeta mahdolliseksi. Toisekseen tässä tutkielmassa analysointiin vain yhtä tapahtumaa. Vaikkakin menetelmän logiikka mahdollistaa kausaaliargumentit yhdenkin tapauksen perusteella, vaatii julkisen sitoumuksen mekanismin todistus myös vahvistuksen eri tapauksesta tai tapauksista. Lisäksi julkisen sitoumuksen kehä nostattaa esiin muutamia spesifimpiä jatkokysymyksiä. Kuten esimerkiksi, onko disjunktion ja konkurrenssin löyhempi linkki samanlainen muissa julkisen sitoumuksen muodoissa. Eli siis onko erilaisissa sitoumuksissa vahvempi linkki näiden prosessin vaiheiden välillä. Samoin avoimeksi kysymykseksi jäi se, olisiko kiista voinut jäädä auki, jos Sinopin meritaistelua ei olisi tapahtunut. Toisin sanoen, ovatko eräänlaiset jäätyneet konfliktit sitoumuksen kehässä mahdollisia?

Lisäksi jatkotutkimusta vaatii huomio sitoumuksen avonaisuudesta, sillä Krimin sodan tapauksessahan vaikuttava sopimus oli alkujaan tarkoitettu Ranskan vallan rajoittamiseen, mutta vuoden 1841 jälkeen sitoumusta laajennettiin kattamaan myös Osmanivaltion yhtenäisyys. Näin kysymykseksi nousee se, onko tämä Euroopan kongressin omalaatuisuutta, vai yleinen piirre kansainvälisiin suhteisiin vaikuttavissa sitoumuksissa. Keskeisin tutkimuksellinen jatkokysymys kuitenkin koskee ajallisuutta suhteessa menneisyyteen sekä tulevaisuuteen. Tämän pro gradu – tutkielman keskeinen eksplisiittinen premissi oli, että Wienissä 1815 luotiin uudenlainen turvallisuusjärjestys, joka oli substantiivisempi kuin aiemmat versiot historiassa. Tässä työssä pyrittiin analysoimaan sitä, kuinka tämä uusi järjestyksen mekaniikka toimi kriisitilanteessa. Olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää pohtia sitä, onko kauempaa historiasta löydettävissä julkisen sitoumuksen kehän mekanismeja. Näin voitaisiin varmistaa tämän työn hyödyntämisen premissin validius. Tulevaisuutta koskeva jatkokysymysten tematiikka puolestaan on kaksiosainen. Ensinäkin julkisen sitoumuksen narratiivi Krimin sodasta eteenpäin on täysin kartoittamaton. Jos oletetaan Wienissä 1815 syntyneen tällainen substantiivinen toimijoita ohjaava sitoumus, niin miksi esimerkiksi vuoden 1871 kriisistä ei tullut Euroopan laajuista, tai miten mekanismi toimi elokuussa 1914. Toisarvoisempi kysymys tulevaisuudesta koskee nykyistä turvallisuusjärjestyksen ennustettua muutosta. Tämän työn lopputulosta on mahdoton soveltaa sellaisenaan nykypolitiikkaan, sillä välissä on puolitoista vuosisataa. Kuitenkin olisi paikallaan pohtia sitä, millaisia sitoumuksen mekanismeja kansainvälisten toimijoiden välillä tällä hetkellä on, ja millaisia viitekehyksiä eri

osapuolille ne tuottavat. Nämä ovat vain pintaraapaisu niistä jatkokysymyksistä, joita tämän työn tutkimustulos tuottaa.

Näiden jatkokysymysten lisäksi tässä pro gradu –tutkielmassa rajattiin myös paljon tekijöitä ulkopuolelle. Ensinäkin tässä työssä näkökulmaksi otettiin sitoumuksen taso, eli valtioiden välinen kanssakäyminen hyvässä ja pahassa. Tällöinhän ulkopuolelle jää valtioiden sisäinen toiminta, ja sen vaikutus valtioiden ulospäin suuntautuvaan viestintään. Krimin sodassa esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan sisällä käytiin huomattavia poliittisia kiistoja oikeasta toiminnasta kriisin yhteydessä, joka johti jopa hallituksen kaatumiseen. Toiseksi Venäjällä, Pariisissa ja Lontoossa julkinen mielipide sodasta historioitsijoiden mukaan vaikutti johtajiston politiikkaan.⁵⁸ Tällöin kysymykseksi jää esimerkiksi se, että kuinka paljon vaikutusta julkisella sitoumuksella on ohi hallitusten suoraan kansan syviin riveihin. Lisäksi on huomattava, että Krimin sodassa poikkeuksetta toimijat olivat kreivejä, prinsskejä, herttuojia, tsaareja ja muita aatelia. Toisin sanoen eurooppalaisten valtioiden johtorooleissa pyörivät vielä aristokraatit eivätkä poliittisesti valitut johtajat. Samoin ulkopuolelle jäivät muut mahdolliset vaikuttavat tekijät, kuten taloudelliset tekijät. Huomion arvoista kuitenkin on, että nämä mahdolliset kysymykset ovat täsmällisempiä, sillä viitekehyyksi voidaan mahdollisesti ottaa tässä tutkielmassa esitetty argumentti julkisen sitoumuksen mekanismista. Toisin sanoen tässä pro graduissa esitetään teoreettinen viitekehys, jonka kautta voidaan myös vastata näihin jatkokysymyksiin mahdollisesti. Tiivistäen olen tässä pro gradu –tutkielmassa esittänyt keskustelunavauksen, enkä tyhjentävää vastausta turvallisuusjärjestyksen perussäännöistä.

Loppukaneettina voidaan todeta, että vuonna 1853 Eurooppa ratsasti kuoleman laaksoon lähes neljäkymmenen rauhan vuoden jälkeen. Virsta kerrallaan suurvallat ajautuivat diplomaattiseen umpisolmuun, jonka avaamiseen tarvittiin lopulta tykkitulta. Julkisen sitoumuksen kautta oli luotu tulkinnallinen ristiriita osapuolten välille, jota länsivaltojen tukema Osmanivaltio tai Venäjä eivät halunneet – tai kyenneet – rauhanomaisesti selvittämään. Kuitenkin keskusta kesti, eikä pelkkä anarkia vallannut valtioiden välisiä suhteita. Nimittäin julkinen sitoumus myös kriisissä sitoi ja ohjasi valtioiden välistä vuorovaikutusta kriisistä, kun diplomatia jatkui kiistaosapuolten välillä koko kriisin ajan. Tiivistäen julkinen sitoumus johdatti Euroopan kuoleman laaksoon, mutta antoi tien myös ylös sieltä.

⁵⁸ Kt. lisää esim Conacher (1968), Grosul (2012), Gorizontov (2012), Case (1954, 15-51) ja Berridge (2015).

Lähdeluettelo

Primääriaineisto

Badem, Canadian (2010), *The Ottoman Crimean War (1853-1856). The Ottoman Empire and its Heritage*. Leiden: Brill.

Barton, H. Arnold (2005), "Scandinavianism, Fennomania, and the Crimean War". *Journal of Baltic Studies*, 36 (2), 131-156.

Baumgart, Winfried (1981), *The Peace of Paris 1856*, Käännös saksasta englanniksi: Saab Pottinger, Ann. Oxford: ABC-Clio.

Bérenger, Jean (1997), *A History of the Habsburg Empire 1700-1918*. Lontoo: Longman.

Berridge, A.L. (2015), "Off the Chart: The Crimean War in British Public Consciousness". 19: *Interdisciplinary Studies in the Long Nineteenth Century*, 2015(20).

Black, Jeremy (2001), *Western Warfare, 1775-1882*. Chesham: Acumen.

Brown, David (2010), *Palmerston: A biography*. New Haven: Yale University Press.

Bridge, Roy & Bullen, Roger (2013), *The Great Powers and the European States System 1814-1914*. New York: Routledge.

Brophy, James (2013), "The Rhine crisis of 1840 and German nationalism: Chauvinism, Skepticism, and Regional Reception". *The Journal of Modern History*, 85(1), 1-35.

Bury, J. P. T. & Tombs, Robert (2003), *France, 1814-1940*. New York: Routledge.

Case, Lynn Marshall (1954), *French opinion on war and diplomacy during the Second Empire*. Philadelphia: Philadelphia University Press.

Conacher, J. B. (1968), *The Aberdeen Coalition 1852-1855: A study in mid-nineteenth century party politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Curtiss, John (1980), *Russia's Crimean war*. Durham: Duke University Press.

Gochal, Joseph & Levy, Jack (2004), "Crisis Mismanagement or Conflict of Interests? A Case Study of the Crimean War", teoksessa Maoz, Zeev & Mintz, Alex & Morgan, Clifton Palmer, Glenn & Stoll, Richard (toim.) *Multiple Paths to Knowledge in International Relations: Methodology in the Study of Conflict Management and Conflict Resolution*. Lanham: Lexington Books.

Goldfrank, David (1994), *The origins of the Crimean War*. Lontoo: Longman.

Gooch, Brison (1956), "A Century of Historiography on the Origins of the Crimean War". *The American Historical Review*, 62(1), 33-58.

Gorizontov, Leonid (2012), "The Crimean War as a Test of Russia's Imperial Durability". *Russian Studies In History*, 51(1), 65-94.

Grosul, Vladislav (2012), "Russian Society and the Crimean War". *Russian Studies in History*, 51 (1), 35-64.

Craig, Gordon (1966), *Europe since 1815*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Demirbas, Serkan (2016), "A new perspective on the treaty of Unkiar Skelessi: Mahmud II's use of international diplomacy to resolve the Mehmet Ali problem". *Eskisehir Osmangazi Universitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2).

du Coudray, Helene (1936), *Metternich*. New Haven: Yale University Press.

Echard, Willam (1983), *Napoleon III and the Concert of Europe*. Baton Rouge: Louisiana State University Press.

Figes, Orland (2011), *Crimea: The Last Crusade*. London: Penguin Books.

Hertslet, Edward (1875), *The map of Europe by treaty; showing the various political and territorial changes which have taken place since the general peace of 1814*. Lontoo: Butterworths.

- Hinton, Mike (2015), "Reporting the Crimean War: Misinformation and Misinterpretation". *19: Interdisciplinary Studies in the Long Nineteenth century*, 2015(20).
- Hutton, Patrick (2000), "Recent scholarship on memory and history". *The History Teacher*, 33(4), 533-548.
- Ingle, Harold (1976), *Nesselrode and the Russian Rapprochement with Britain, 1836-1844*. Lontoo: University of California Press.
- Jelavich, Barbara (1983), *History of the Balkans 1, Eighteenth and Nineteenth Centuries*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jelavich, Barbara (1991), *Russia's Balkan entanglements 1806-1914*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lincoln, W. Buce (1980), *Nicholas I: Emperor and Autocrat of all the Russias*. Bloomington: Indiana University Press.
- Rath, Andrew C. (2015), *The Crimean War in Imperial Context, 1854-1856*. New York: Palgrave Macmillan.
- Rendall, Mathew (2002), "Restraint or self-restraint of Russia: Nicholas I, the Treaty of Unkiar Skelessi, and the Vienna system, 1832-1841". *The International History Review*, 24(1), 37-63.
- Rich, Norman (1985), *Why the Crimean War? A Cautionary Tale*. Hanover, NH: University Press of New England.
- Royle, Trevor (2000), *Crimea: The Great Crimean War 1854-1856*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Saab, Ann. & Knapp, John & de Bourqueney Knapp, Françoise (1986), "A Reassessment of French Foreign Policy during the Crimean War Based on the Papers of Adolphe de Bourqueney". *French Historical Studies*, 14 (4), 467-496.
- Schroeder, Paul (1972), *Austria, Great Britain, and the Crimean War: The Destruction of the European Concert*. Ithaca: Cornell University Press.

Schoeder, Paul (1994), *The Transformation of European Politics 1763-1848*. Oxford: Claredon Press.

Small, Hugh (2018), *The Crimean War: Europe's Conflict with Russia*. Gloucestershire: History Press.

Sweetman, John (2001), *The Crimean War*. Lontoo: Osprey.

Thompson, J. M. (1983), *Louis Napoleon and the Second Empire*. New York: Columbia University Press.

Temperley, Harold (1956), "The Treaty of Paris of 1856". *The Journal of Modern History*, 4(3), 387-414.

Trager, Robert (2012), "Long-Term Consequences of Aggressive Diplomacy: European Relations after Austrian Crimean War Threats". *Security Studies*, 21 (2), 232-265.

Sekundäriaineisto

Bennett, Andrew (2015), "Appendix – Disciplining our conjectures", teoksessa Bennett, A. & Checkel, J. (toim.), *Process Tracing: From Metaphor to Analytic Tool*. Cambridge: University Press.

Bennett, Andrew & Checkel, Jeffery (2015), *Process Tracing: From Metaphor to Analytic Tool. Strategies for Social Inquiry*. Cambridge: University Press.

Berger, Stefan & Lorenz, Chris (2008), *The Contested Nation: Ethnicity, Class, Religion and Gender in National Histories*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Boyle, Michael (2016), "The Coming Illiberal Order". *Survival*, 58 (2): 35-66.

Bratman, Michael (2009), "Modest Sociality and the Distinctiveness of Intention". *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition* 144 (1): 149-165.

- Bull, Hedley (2002), *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics* (3. painos.).
Basingstoke:Palgrave.
- Bunge, Mario (2004), "How Does it Work?: The search for explanatory mechanisms". *Philosophy of the Social Sciences*, 34(2), 182-210.
- Buzan, Barry & Lawson, George (2013), "The global Transformation: The Nineteenth Century and the Making of Modern International Relations". *International Studies Quarterly*, 57(3), 620-634.
- Buzan, Barry & Lawson, George (2015), *The Global Transformation: History, Modernity and the Making of International Relations*. Cambridge: University Press.
- Buzan, Barry & Lawson, George (2016), Kirja-arvostelu: "Critical dialogue". *Perspectives on Politics*, 14(1), 184-186.
- Carter, Brittnee (2014), Kirja-arvostelu: "Power in Concert: The nineteenth-century origins of global governance". *Cambridge Review of International Affairs*, 27(4), 769-771.
- Checkel, Jeffery (2008), "Process Tracing", Teoksessa Klotz, Audie & Prakash, Deepa (toim.), *Qualitative Methods in International Relations: A Pluralist Guide*. Basingstone: Palgrave Macmillan.
- Checkel, Jeffery (2008), "Mechanisms, process, and the study of international institutions", teoksessa Bennett, Andrew & Checkel. Jeffery (toim.), *Process Tracing: From Metaphor to analytic tool*. Cambridge: University Press.
- Clark, Ian (1989), *The Hierarchy of States: Reform and Resistance in the International Order*.
Cambridge: Cambridge University Press.
- Collier, David & Brady, Henry & Seawright, Jason (2010), "Critiques, Responses, and Trade-Offs: Drawing Together the Debate", teoksessa Collier, David & Brady, Henry (toim.) *Rethinking Social Inquiry: Diverse tools, Shared Standards*. Lanham: Rowman & Littlefield.

- Collier, David (2011), "Understanding Process Tracing". *Political Science & Politics*, 44(4), 823-830.
- Elster, Jon (1998), "A plea for mechanisms", teoksessa Hedström, Peter & Swedberg Richard (toim.), *Social Mechanism: An analytical Approach to Social Theory*. Cambridge: University Press.
- Flockhart, Trine (2016), "The Coming Multi-Order World". *Contemporary Security Policy*, 37(1), 3-30.
- Fogarty Edward (2015), Kirja-arvostelu: "Remembrance of Things Past." *International Studies Review*, 17(2), 318-320.
- George, Alexander & Bennett, Andrew (2005), *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Cambridge (Mass.): MIT Press.
- Gilbert, Margaret (2009), "Shared intention and personal intentions". *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, 144(1), 167-187.
- Gilbert, Margaret (2014), *Joint Commitment: How we make the Social World*. Oxford: University Press.
- Gilpin, Robert (1981), *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hartog Francois (2005), "Time and heritage". *Museum International*, 57(3), 7-18.
- Hartog, Francois & Brown, Saskia (2015), *Regimes of Historicity: Presentism and Experiences of Time*. New York: Columbia University Press.
- Hedström, Peter & Swedberg, Richard (1998), *Social Mechanisms: An Analytical Approach to Social Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Holsti, K. J. (1991), *Peace and War: Armed Conflicts and International Order 1648-1689*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Holsti, K.J. (1992), "Governance without government: polyarchy in nineteenth-century European international politics", teoksessa Rosenau, J. & Czempiel, E-O. (toim.), *Governance Without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Hurrell, Andrew (2007), *On Global Order: Power, Values, and the Constitution of International Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Huysmans, Jef (2011), "What's in an act? On security speech acts and little security nothings". *Security Dialogue*, 42(4-5), 371-383.
- Ikenberry, John (2001), *After Victory: Institutions, Strategic Restraint and the Rebuilding of Order After Major Wars*. Princeton (N.J.); Oxford: Princeton University Press.
- Ikenberry, John (2018), "The end of liberal international order?". *International Affairs*, 94(1), 7-23.
- Jackson, Patrick Thaddeus (2010), *The Conduct of Inquiry in International Relations: Philosophy of science and its Implications for the Study of World Politics*. New York: Routledge.
- Jylhä, Yrjö (1954), *Runon pursi: Maailmankirjallisuuden kertovaa runoutta*. Porvoo: WSOY.
- Keohane, Robert & Nye, Joseph (1977), *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Boston: Little, Brown.
- King, Gary, Keohane, Robert & Verba, Sidney (1994), *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton: Princeton University Press.
- Kissinger, Henry (1973), *A World Restored: Metternich, Castlereagh and the Problems of Peace 1812-22*. Boston: Houghton Mifflin.
- Kissinger, Henry (2014), *World Order*. New York: Penguin Press.
- Krasner, Stephen (1999), *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton: Princeton University Press.
- Kratochwil, Friedrich. (2000), "Constructing a new orthodoxy? Wendt's 'Social theory of international politics' and the constructivist challenge". *Millennium - Journal of International Studies*, 29(1), 73-101.
- Lebow, Richard Ned (2010), *Forbidden Fruit: Counterfactuals and International Relations*. Princeton: Princeton University Press.

- Mahoney, James (2010), "AFTER KKV: The New Methodology of Qualitative Research". *World Politics*, 62(1), 120-147.
- Mahoney, James (2015), "Process Tracing and Historical Explanation". *Security Studies*, 24(2), 200-218.
- Manners, Ian (2013), "European [Security] Union: Bordering and Governing a Secure Europe in a Better World?". *Global Society*, 27(3), 398-416.
- Mearsheimer, John (1994), "The False Promise of International Institutions". *International Security*, 19(3), 5-49.
- Miller, Seumas (2001), *Social Action: A Teleological Account*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitzen, Jennifer (2013), *Power in Concert: The nineteenth-century origins of global governance*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Mitcham, Carl (1994), "Engineering Design Research and Social Responsibility", teoksessa Shrader-Frechette, Kristin (toim.), *Ethics of Scientific Research*. Lontoo: Rowman & Littlefield Publishers.
- Neumann, Iver. & Sending Ole (2010), *Governing the Global Polity: Practice, Mentality, Rationality*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Nora, Pierre (1989), "Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire". *Representations*, (26), 7-24.
- Osiander, Andreas (2015), Kirja-arvostelu: "Power in Concert: The nineteenth-century origins of global governance". *Ethics and Internal affairs*, 29(1). 111-113.
- Ossorio, Peter (1997), "What there is, how things are". *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 27(2-3).
- Patomäki, Heikki (2008), *The Political Economy of Global Security: War, Future Crises and Changes in Global Governance*. Lontoo: Routledge.

- Pouliot, Vincent (2007), ""Subjectivism": Toward a Constructivist Methodology". *International Studies Quarterly*, 51(2), 359-384.
- Reskin, Barbara (2003), "Including Mechanisms in our Models of Ascriptive Inequality". *American Sociological Review*, 68(1), 1-21.
- Rosenau, James (1993), *Governance without Government: Order and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schimmelfennig, Frank (2003), *The EU, NATO and the Integration of Europe: Rules and Rhetoric*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sil, Rudra, & Katzenstein, Peter J. (2010), "Analytic eclecticism in the study of world politics: Reconfiguring problems and mechanisms across research traditions". *Perspectives on Politics*, 8(2), 411-431.
- Sørensen, Georg (2016), *Rethinking the New World Order*. Lontoo: Palgrave.
- Terhalle, Maximilian (2015), *The Transition of Global Order: Legitimacy and Contestation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Tilly, Charles (2001), "Mechanisms in Political Processes". *Annual Review of Political Science*, 4(1), 21-41.
- Trager, Robert (2017), *Diplomacy: Communication and the Origins of International Order*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tuomela, Raimo (1985), *Science, Action, and Reality*. Dordrecht: Reidel.
- Tuomela, Raimo (2005), "We-intentions revisited". *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, 125(3), 327-369.
- Waldner, David (2015), "What makes process tracing good? Causal mechanisms, causal inference, and the completeness standard in comparative politics", teoksessa Bennett, Andrew & Checkel. Jeffery (toim.), *Process Tracing: From Metaphor to analytic tool*. Cambridge: University Press.

Walt, Stephen (1987), *The Origins of Alliances*. Ithaca: Cornell University Press.

Waltz, Kenneth (2010), *Theory of International Politics*. Long Grove: Waveland Press Inc.

Wendt, Alexander (1999), *Social Theory of International Politics*. Cambridge: University Press.

White, Hayden (1973), *Metahistory: The historical Imagination in Nineteenth-century Europe*.
Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Wight, Colin (2004), "Theorizing the Mechanisms of Conceptual and Semiotic Space". *Philosophy of the Social Sciences*, 34(2), 283-299.